

Міністерство освіти і науки України
Таврійський національний університет імені В.І Вернадського
(Навчально-науковий інститут управління, економіки
та природокористування - ННІУЕП)
Український Національний Комітет
Міжнародної Торгової Палати - ICC Ukraine
Харківська Державна академія культури
Національна академія державного управління при Президентові України
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)
Українське громадське об'єднання міжвідомчих комунікацій у сфері
охорони навколишнього природного середовища e-Екологія
(ГО e-Екологія)
Університет державної фіскальної служби України
Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого
Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej
(м. Бельско-Бяла, Республіка Польща)

Проект

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНІ
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ**
Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції
(Київ, 2 грудня 2020 р.)

**Київ
2020**

УДК 338.24:330.15(063)
Т 33

Рекомендовано до друку Вченою радою Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського (протокол № від листопада 2020 р.)

Редакційна колегія:

Горник В.Г. - доктор наук з державного управління, доцент, директор навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Безус П.І. - кандидат економічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Кравченко С.О. - доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та економіки Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Євмешкіна О.Л. - доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Петровська І.О. - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри кафедри індустрії гостинності та сталого розвитку Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Путінцев А.В. - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського.

Т33

Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 2 грудня 2020) / упоряд. Євмешкіна О.Л. Київ: **УкрСІЧ**, 2020. с.

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні», яка відбулася на базі Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського 2 грудня 2020 р.

ISBN 978-617-7107-66-7

© Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського, 2020

ЗМІСТ

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО

Бодров В. Г.

ПЛАТФОРМНА ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ В НОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....14

Дегтяр А. О., Бублій М. П.

ОПТИМІЗАЦІЯ КРЕАТИВНОГО ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕРСОНАЛУ ЯК ФУНКЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ЛІДЕРСТВА.....17

Франів І. А.

ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКІ МОЖЛИВОСТІ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ.....18

Євмешкіна О. Л.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОВГОСТРОКОВИХ СТРАТЕГІЙ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ.....20

Бунчук М. М.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ.....22

Василик О. І., Вишемірська Я. С.

БЕЗПЕКА ОСОБИ, СУСПІЛЬСТВА, ДЕРЖАВИ – ОСНОВА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....22

Вишемірська Я. С., Шарудило І. М.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ.....24

Пристайко В. В.

КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ.....26

Дивинська Ю. А.

СТРУКТУРНІ СКЛАДОВІ ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ.....30

Анісімов В. О.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.....32

Александрова О. С.

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ.....34

Бережна К. О. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ.....	36
Біда О. А. ДОСВІД РОЗВИТКУ МІЖДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ СЕРЕД КРАЇН, ЩО ВХОДЯТЬ ДО РАДИ ЄВРОПИ.....	38
Борчаковський М. Б. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	41
Бубенко Д. М. АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	44
Власенко Н. О. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	46
Возовик О. О. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНІСТЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ.....	48
Голдун О. С. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	49
Горбунова І. Г. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЮ СФЕРОЮ В УКРАЇНІ.....	52
Гаврилюк О. В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ.....	54
Гриценко О. В. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСАД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ.....	56
Демиденко І. О.	

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	58
Демчук Л. В. ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	60
Євтушенко О. М. МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	63
Загородній М. І. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ ДЕРЖАВИ.....	64
Задерко М. П. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ.....	66
Залєвська Є. О. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ.....	68
Зозуля У. О. ДЕЯКІ ПИТАННЯ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	71
Калініченко А. В. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ.....	73
Капралов Г. В. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ЗАЛУЧЕННІ ГРОМАДИ ДО ПРОЦЕСІВ ВИРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ НА РІВНІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ.....	75
Каруліна А. О. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ.....	76
Касьян Н. В. ПРОГНОЗУВАННЯ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ.....	78
Коцур А. І.	

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	80
Купченко О. В. НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ.....	83
Лакомський І. Я. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	85
Ласточкін С. О. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	87
Матвєєва М. Г. ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ НЕДОЛІКІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ.....	89
Мельниченко В. О. РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	92
Мельниченко А. А. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	93
Мірошниченко Л. Г. РОЗВИТОК ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	95
Московченко О. Г. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВИРОБНИЧОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В МІСТАХ УКРАЇНИ.....	97
Невзгляденко Ю. Ю. МІЖНАРОДНІ ОРГАНІАЦІЇ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ.....	99
Нестеренко О. О. СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ У ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ.....	102
Нікульніков П. В.	

ПРОБЛЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	104
Пашко Т. О. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ.....	105
Полтавчук Т. В. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	107
Порада С. І. ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	109
Процюк В. В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ.....	111
Радченко Т. А. УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ.....	113
Роженко О. В. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	115
Рокочий О. О. УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В УКРАЇНІ.....	117
Рощенко Н. М. СПІВРОБІТНИЦТВО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ СПРОМОЖНОСТІ.....	119
Рощенко С. П. СИТУАЦІЙНІ ЦЕНТРИ ЯК КЛЮЧОВИЙ МЕХАНІЗМ ВИРОБЛЕННЯ АНТИКРИЗОВИХ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	121
Синельник Л. О. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ.....	123

Скорбач І. М.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА
ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ ТА
ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....124

Стекольнікова Т. Г.

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ
РОЗВИТКОМ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....127

Тунджа О. І.

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ.....131

Цимбаленко О. М.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ.....133

Чижевська А. М.

НОВИЙ ПУБЛІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ - СУЧАСНИЙ СВІТОВА
ТЕНДЕНЦІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЄВОСТІ ДЕРЖАВНОГО
СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ.....135

Чернявська В. В.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В
ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ.....136

Шевчук Т. О.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ
ДЕПРЕСИВНИХ ТЕРИТОРІЙ.....139

Юдіна Н. М.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ
ПОСЛУГ НА ТЕРИТОРІЇ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....141

ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА. ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЇ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Бойченко С.Г., Кучма Т., Хлобистов Є.В.

ВОДОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ВОДОСПОЖИВАННЯ В АНЕКСОВАНОМУ
КРИМУ: НАБЛИЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КАТАСТРОФИ.....144

Шостак Л. Б.

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ.....146

Домніч В. Г.
СПЕЦИФІКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПІДТРИМКИ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....149

Яковенко О. В.
ВАЖКІ МЕТАЛИ Й БУФЕРНА ЗДАТНІСТЬ ҐРУНТІВ.....150

Вощула К. О.
КЛІТКОВИНА В ХАРЧУВАННІ.....152

Ющенко О. С.
ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ.....154

ФІНАНСОВА СИСТЕМА ТА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Путінцев А. В., Скупінська А. В.
МАРКЕТИНГ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....158

Матвієнко Г. А.
УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІД ЧАС
ПАНДЕМІЇ COVID-19.....161

Пилипенко О. О.
СУЧАСНІ МЕТОДИ БЮДЖЕТУВАННЯ БІЗНЕСУ.....163

Горlach А.С.
ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....165

Романчук С. В.
ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ВАНТАЖНИХ РІЧКОВИХ
ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ.....168

Власюк Д. Ю.
ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В
ПЕРІОД КРИЗИ.....170

Курінна О. В.
РОЛЬ ФІНАНСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ У ФІНАНСОВІЙ

СИСТЕМІ ДЕРЖАВИ.....	172
Корнюк О. Ю. ВІДТЕРМІНУВАННЯ ПОДАТКУ НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ.....	174
Ковальчук А. А. КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ФАКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ БАНКУ..	177
Левіщенко Н. С. МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	178
Немитова О. Д. ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ.....	180
Онищук І. В. ПЕРЕВАГИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ.....	182
Талах О. І. БЮДЖЕТНА ЕФЕКТИВНІСТЬ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ.....	184
СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ	
Бакаєва І. Г. ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АНАЛІЗУ ПОСТІЙНИХ РИНКОВИХ ЧАСТОК В ДОСЛІДЖЕННІ ТОВАРНОГО ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ.....	187
Бакаєв Л. О. ПОРІВНЯЛЬНІ ПЕРЕВАГИ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТОВАРАМИ, КЛАСИФІКОВАНИМИ ЗА ТЕХНОЛОГІЧНИМИ КАТЕГОРІЯМИ, З КРАЇНАМИ СНД.....	188
Іваненко В. В. ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВИХ ТОВАРНИХ РИНКІВ.....	190
Пазиніч О. В. СТРАТЕГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИХОДУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЄВРОПЕЙСЬКІ РИНКИ.....	193

Канаровський Ю. С.

УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ КОМЕРЦІЙНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ..194

Матвійчук В. В.

МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЙ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ
ОПЕРАЦІЙ.....196

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ МЕНЕДЖЕНТУ

Сімак С. В.

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В ДОРОЖНІЙ
ІНФРАСТРУКТУРІ УКРАЇНИ.....199

Безус П. І., Безус А. М.

ВИРОБНИЦТВО ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ.....201

Березніченко Н. О.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ.....203

Грудцина Ю. В.

БЕНЧМАРКІНГ – СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ.....204

Кудин Б. П.

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ:
ПРИЙНЯТТЯ ПРОГРАМОВАНИХ РІШЕНЬ.....206

Петровська Ю. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ
МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ.....208

Деменська К. С.

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧОЮ БЕЗПЕКОЮ
ПІДПРИЄМСТВА.....211

Бардін Д. О.

ПЛАНУВАННЯ ЯК ПІДСИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ..212

Габріель-Ткачук Л. Й.

РОЗВИТОК СУСПІЛЬНО-ВЛАДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УКРАЇНІ.....214

Галаган О. П.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НЕЗАЛЕЖНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	216
Гончар В. Л. УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	220
Єлізарова Т. О. ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ У МЕХАНІЗМІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	222
Жарський М. Д. БІЗНЕС – ПЛАН ЯК ІНСТРУМЕНТ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	223
Клен А. О. РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ВИОКРЕМЛЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ.....	225
Крамська А. О. ШЛЯХИ РОЗВ’ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ МІЖЕТНІЧНИХ ВІДНОСИН.....	228
Марущак Т. С. ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ.....	230
Марчук Т. Д. ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	232
Нестеренко О. О. ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	234
Федоров С. О. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ПІДСИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИРОБНИЦТВА.....	236
Федькина Я. В. ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ: ТЕНДЕЦІЇ ВИРІШЕННЯ.....	237
Чех Т. С. ПРОБЛЕМА МОДЕРНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	240

Шевчук О. В.	
СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	242

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО

Бодров Володимир Григорович,
доктор економічних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри економіки підприємства,
Університет державної фіскальної служби України, м.Ірпінь

ПЛАТФОРМНА ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ В НОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

В умовах бурхливого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), особливо у посткризовий період нова економіка демонструє певну нелінійність, нерівноважність свого руху, одночасно шукаючи ефективні альтернативи і компроміси. У цьому зв'язку для сучасної нової економіки характерні дві тенденції, на які варто звернути особливу увагу. По-перше, цифрова революція розвиває мережеві комунікації поверх адміністративних кордонів країн і територій, прискорюючи перехід до децентралізованої моделі виробництва. По-друге, виникають і розвиваються розподілені моделі в рамках формування вартісних ланцюжків за різними просторовими умовами.

Нам цьому тлі відбувається активний інтеграційний процес на базі різного типу електронних майданчиків, платформ: маркетплейсів, маркетспейсів, що агрегують за допомогою технології big date необхідну інформацію та інструменти для сполучення виробника із споживачем через інформаційного посередника. Виникають компанії-платформи як базова ланка нової цифрової економіки. Розподілена модель, головним чином, сприяє підвищенню мобільності та невизначеності. Необхідність адаптації до цих умов породжує тенденцію до усталеності процесів за рахунок інтеграції через створення різних електронних платформ, тим більше, що для такої інтеграції є передумова – фрагментація багатьох ринків, а також інструментарій у формі big date і прикладної науки date science.

Сама ідея платформи полягає у створенні певного простору. В якому виробники і споживачі можуть зустрітися для взаємовигідної взаємодії. Дана ідея далеко не нова, але у поєднанні з ІКТ отримує нові форми, зміст, ефективні механізми. Виникнення платформної економіки – це відповідь на виклики і можливості глобалізації, тобто реалізацію можливостей для утворення сприятливого ринкового середовища для взаємодії компаній-виробників, приватних і державних організацій та їх клієнтів, споживачів на основі нових цифрових технологій.

Відомі американські фахівці в галузі мобільних та інформаційних технологій А.Моазед та Н.Джонсон визначають електронну платформу як «..

бізнес-модель. Яка прискорює обмін цінністю між двома і більше групами користувачів, споживачів і виробників. Щоб цей обмін відбувся, платформи збирають навколо себе крупні, зростаючі та легкодоступні мережі користувачів та ресурсів. Платформи створюють спільноти і ринки, в рамках яких користувачі взаємодіють і здійснюють транзакції»[1, с.37].

У робочій доповіді «Зайнятість через цифрові платформи в Україні. Проблеми та стратегічні перспективи», підготовленій у 2018 р. українськими дослідниками для Міжнародної організації праці (МОП), зазначається: «Цифрові платформи позиціонують себе як посередники між попитом і пропозицією праці, які встановлюють контакт між працівниками і клієнтами. Клієнти – як фізичні особи, так і компанії – можуть виставляти на платформу завдання. А працівники можуть знаходити серед них ті завдання, які найкраще відповідають їх вмінням і можливостям виконувати роботу» [2, с.3].

Цифрова платформа виступає в якості клітинки четвертої промислової революції, нового середовища для взаємодії у глобальній економіці на основі децентралізованих мереж як елемент всієї архітектури цифрової економіки. Платформна економіка функціонує на базі спільної (часто некомерційної) цифрової інфраструктури і сервісів, утворених на її основі деякими учасниками ринку. Платформна економіка представляє собою модель, яка істотно змінює принципи традиційної організації та звичного ведення бізнесу, зачіпаючи, насамперед, фрагментаризовані та інформаційно насичені галузі. Структуруючи величезні масиви даних, електронна платформа дозволяє застосовувати алгоритмічні механізми («біржові роботи» і т. ін.), спрощує аналіз і синтез ланцюгів додавання вартості (наприклад, цифрова платформа Cainiao китайської компанії Alibaba).

Цифрові платформи виступають як акселератор розвитку сучасної економіки, як інструмент підвищення ефективності процесів виробництва та обігу, оскільки їх використання веде до помітного, сприяють конкуренції, спрямованості на оптимальне ведення бізнесу зниження транзакційних витрат, прискорення операційних циклів їх учасників. Цифрові платформи створюють нові, більш ефективні професійні стандарти.

Електронні платформи існують у різних формах, в багатьох галузях, у приватному та державному секторах і являються своєрідними кластерами, що інтегрують виробництво і збут продукції, виробника і споживача через інформаційно-фізичного посередника. Цей кластер набуває характеру інститута, прив'язаного не до певної території, а до інформаційного простору, абсорбуючи багатоманітні комунікації. Серед діючих електронних платформ можна виділити, принаймні, чотири їх типи:

1. Он-лайн агрегатори як інтегратори сервісних пропозицій для клієнтів, головним чином, у сфері споживання (авіаквитки, номери у готелях, розваги, транспорт, побутові послуги і т. ін.). Як правило, це – інформаційні посередники, які не беруть на баланс товари, а надають послуги за рахунок агрегованої й прогнозованої бази даних.

2. Маркетплейси та маркетспейси, що за допомогою ІКТ сполучають у єдиний ланцюжок попит та пропозицію, виробника і споживача, залучають у ці ланцюжки малий і середній бізнес. Ця форма платформи отримала розвиток у багатьох сферах сучасної економіки: від фінансів, до сільського господарства, торгівлі, транспорту і зовнішньої торгівлі.

3. Ще однією формою організації економіки та бізнесу являються найпростіші електронні торговельні майданчики, електронні «дошки оголошень» для клієнтів. Як правило, вони пропонують базу даних для додаткових способів оптимізації постачання продукції, підвищення ефективності продаж.

4. Платформний підхід використовується і в соціальних мережах як організація мобільних платформ з просування товарів і послуг. Яка здійснює інформаційне посередництво через он-лайн оголошення, агрегуючи пропозиції різних виробників товарів і послуг [3, с.7-8].

Практика функціонування електронних майданчиків в різних формах, в т.ч. й в Україні, свідчить про те, що платформна організація багатьох виробництв і сервісів, загалом ведення бізнесу вже органічно увійшла в структуру сучасної економіки і постійно розвивається, охоплюючи все нові галузі і сфери суспільного і господарського життя. Зайнятість на цифрових платформах і робота на вимогу набуває популярності в усіх куточках світу й поширюється у багатьох галузях і професіях. За підрахунками деяких фахівців, світовий ринок цифрової роботи у 2016 р. Оцінювався у 4.4 млрд. дол. Крім того використання цифрових платформ за деяким оцінками тільки за 2017 рік виросло на 29% [2, с.3].

Натомість, навряд чи можна погодитися з поширеною сьогодні думкою стосовно того, що «все, що може стати платформою, стане платформою». Тут припускаються двох перебільшень: перше – абсолютизації ефективності форми над змістом, друге - наперед визначеності й безальтернативності платформи як неминучої форми для будь-якого підприємства. Подібні думки є результатом відомої ідеалізації цифрової економіки, ефекту початкового захоплення стосовно нового феномену.

Водночас, утворення електронних платформ та їх експлуатація, безперечно, являє собою процес створення нової продуктивної сили через організаційну форму з використанням ІКТ, що дає реальний приріст у продуктивності, ефективності, оптимальності. Цей новий виробничий фактор породжує і нові економічні відносини, які ще чекають свого переосмислення й подальших досліджень вже існуючого досвіду платформної організації бізнесу в новій економіці.

Список використаних джерел

1. Моазед А., Джонсон Н. Платформа: практическое применение революционной бизнес-модели /Алекс Мозаед, Николас Джонсон: Пер. с англ. – М.: Альпина Пабlishер, 2019. – 88 с.

2. Алексинська М., Бастракова А., Харченко Н. Зайнятість через цифрові платформи в Україні. Проблеми та стратегічні перспективи. – Женева: Міжнародна організація праці, 2018 р. – 57 с.

3. Авдокушин Е.Ф. Платформенная экономика как элемент современной новой экономики // Вопросы новой экономики.- Новосибирск: СУПС, 2019, №2(50). – с.4-11.

Дегтяр Андрій Олегович, професор кафедри публічного управління та підприємництва Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», доктор наук з державного управління, професор

Бублій Максим Петрович, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України, кандидат наук з державного управління, доцент

ОПТИМІЗАЦІЯ КРЕАТИВНОГО ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕРСОНАЛУ ЯК ФУНКЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ЛІДЕРСТВА

Сучасне середовище бізнесу висуває нагальну вимогу розвитку творчості та інновації як необхідних умов збереження позицій на ринках і підтримки конкурентоспроможності. Ця проблематика знаходить адекватне відображення в працях зарубіжних і вітчизняних вчених.

Однак, незважаючи на розуміння важливості цієї проблеми і відповідальності менеджменту за розвиток і оптимальне використання креативного та інноваційного потенціалу організації, в реальній практиці управління, що спирається на традиційні управлінські технології і ролі, мають місце серйозні упущення і недоліки, які в сукупності призводять до щоденних втрат ситуаційних можливостей і перспектив.

Основою успішного функціонування організації в орієнтації на розвиток, а не виживання, є постійна генерація інноваційних ідей, впровадження механізмів пошуку, оцінки та використання перспективних для вдосконалення бізнесу ідей. Найпростіше управляти банком креативних та інноваційних ідей в режимі управлінського лідерства, який передбачає використання не тільки формальних, а й неформальних процедур обміну думками та заохочення до генерації ідей. Управлінське лідерство, точніше управлінський лідер, нерідко грає роль «спускового гачка», що дає заряд

енергії своїм послідовникам для позитивної реакції на інноваційну ідею і сприйняття її як керівництва до початку процесу трансформації ідеї в практичний план дій.

Управлінський лідер володіє багатьма якостями, які зумовлюють ініціацію тестування нових ідей як основи вдосконалення організації:

По-перше, управлінський лідер в силу свого становища в організації володіє інформацією, що дозволяє йому мати перспективне і багатопланове бачення організації та її можливостей, а також зовнішніх умов, які впливають на результативність організаційної діяльності в даний момент і будуть надавати в майбутньому.

По-друге, положення управлінського лідера в організації дозволяє йому вбирати інноваційні ідеї, що народжуються в головах ключових фахівців, а також формувати умови всередині організації, що визначають інноваційну атмосферу і пошук нестандартних шляхів підвищення ефективності організаційної діяльності.

По-третє, управлінський лідер має можливості акумуляції інноваційних ідей поза організацією та їх трансформації в ідеї, пов'язані з підвищенням ефективності діяльності організації.

І, нарешті, управлінський лідер володіє тими особистісними якостями, які дозволяють йому перетворити нову ідею в переконання в реальності впровадження цієї ідеї в діяльність своєї організації, її підприємницької та ринкової цінності. Без цього переконання ідея не є продуктивною, вона «мертва».

Тільки сила духу і талант лідера, який прекрасно знає свою організацію та її можливості (технічні і людські), може перетворити абстрактну ідею в прагматичну ідею, націлену на цілком конкретний результат і базується на використанні конкретних ресурсів.

Управлінське лідерство має наступні можливості заохочення творчості персоналу:

- Здійснювати символічні дії на підтримку творчої атмосфери, які розвинуть впевненість у заохоченні менеджментом креативності та інноваційних підходів до виконання посадових обов'язків усіма групами працівників.

- Використовуючи статусну владу і особистісний вплив, а також наявні в розпорядженні організаційні ресурси, створювати і впроваджувати процедури і механізми взаємообміну ідеями, їх оцінки, тестування і впровадження в організаційну діяльність.

- Особистим прикладом демонструвати доцільність і результативність генерації ідей, спрямованих на підвищення ефективності досягнення спільних цілей.

Використання потенціалу управлінського лідерства також оптимізує зусилля менеджменту в напрямку створення та управління коаліціями на підтримку інноваційних ідей. Таким чином, існування управлінського лідерства є основою, що визначає збереження організацією своїх позицій на ринку, її розвиток і процвітання.

Список використаних джерел

1. Калашнікова С. А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства : монографія. Київ: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 380 с.
2. Розвиток лідерства : монографія / Л. Візо, І. Ібрагімова, О. Кіготь та ін. Київ: [б. в.], 2012. 400 с.
3. Управлінське лідерство: колективна монографія / за заг. ред. В.В. Толкованова. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2013. 600 с.
4. Управлінська еліта як чинник суспільного розвитку : монографія / А. М. Михненко, Н. Т. Гончарук, С. О. Кравченко та ін.; за ред. А. М. Михненка ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Каф. упр. суспіл. розв. Київ: НАДУ, 2012. 175 с.

Франів Ігор Андрійович

доктор економічних наук, доцент,
кафедра індустрії гостинності та сталого розвитку
ТНУ ім. В. І. Вернадського

ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКІ МОЖЛИВОСТІ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

З проведених нами досліджень в західному регіоні є такі комплекси економіки: агропромисловий, будівельний лісовиробничий, виробництво товарів народного споживання (соціальний), паливно-енергетичний, хімічний [1, 2].

Лєвова часка підприємств деревообробного підкомплексу зосереджена в західному регіоні України, хоча поодинокі підприємства зустрічаються на всій території нашої держави. Найпотужніші підприємства розташовані в містах Надвірна, Рожнятів, Вигода, Брошнів (Івано-Франківська область); Чернівці; Стрий, Сколе (Львівської області); Свалява, Рахів (Закарпатської області). Підприємства з виробництва фанери є у Львівській та Чернівецькій областях.

Майже половина працюючих у лісопромисловому комплексі зайнята у меблевій промисловості. Найбільші центри цієї галузі у західній Україні є у Львові, Ужгороді, Мукачеві. Одним із центрів виробництва будівельних матеріалів з дерева є Чернівці.

Перечинський, Свалявський Великобичківський лісокомбінати розміщені на території Закарпатської області складають найпотужнішу агломерацію серед лісохімічних виробництв України. До значних за обсягами виробництва центрів лісохімії відносять також підприємства розташовані в населених пунктах Славута Хмельницької області та Вигода Івано-Франківської області.

Найбільші лісопромислові центри району: Жидачів (виробництво

целюлози, паперу і картону); Івано-Франківськ, Ужгород, Чернівці, Брошнів, Свалява (виробництво меблів); Свалява, Перечин, Великий Бичків (лісохімія); Рахів (виробництво картону).

У західній Україні є бавовняний комбінат у Тернополі, ткацькі фабрики у Чернівцях, Івано-Франківську, Коломиї.

Вовняна галузь, яка націлена на переробку вовни, а також має пряме відношення до виробництва пряжі та супутніх виробів є сакраментальною галуззю текстильної промисловості. Основні галузеві виробничі потужності зосереджені в Хмельницькій області, зокрема в Дунаївцях.

Слід віддати належне і швейній промисловості західного регіону України, яка займає левову частку у виробництві своєї продукції серед регіонів України. Значна кількість продукції виготовляється з штучної сировини (шкірозамінники), її виробляють на підприємствах Тернополя, Луцька. Найбільші об'єднання взуттєвої промисловості західного регіону розміщені у Львові, Хмельницькому. Головні центри розвитку хутрової промисловості - Тисмениця (Івано-Франківська обл.), Львів.

Серед підприємств паливно-енергетичного комплексу слід виділити видобування кам'яного вугілля в Львівсько-Волинському регіоні, видобування бурого вугілля в Закарпатському регіоні та видобування нафти і газу у Прикарпатському регіоні. Енергетика в паливно-енергетичному комплексі західного регіону України представлена Бурштинською, Добротворською теплоелектростанціями, Рівненською, Хмельницькою АЕС та ін. (ГЕС, численні ТЕЦ та ЛЕП).

Західний макрорайон має великий науково-технічний потенціал. Тут працює більше 100 вищих та майже 300 середніх навчальних закладів [1]. До останнього часу функціонувала розгалужена система академічних та галузевих НДІ.

Самородну сірку добувають на Новояворівщині Львівської області де працює потужний сірчаний завод. Великі поклади калійної солі є на території Івано-Франківської та Львівської областей (Калуш, Стебник).

Калійна промисловість зосереджена в Івано-Франківській та Львівській областях, де видобувають калійні солі (Калуш, Стебник). В західній Україні великого значення набуло використання самородної сірки з придністровських родовищ Львівської області. Одним із найбільших центрів виробництва сірчаної кислоти є підприємства у містах Рівному, Новому Роздолі.

Пріоритетний напрям виробничо-господарського розвитку західного регіону України сьогодні це реструктуризація його економіки шляхом децентралізації та запровадження широкої різноманітності у технологіях виробництва. При таких умовах розвитку з'явиться можливість значно покращити ефективність використання ресурсів у виробництві та запровадити нові виробничі потужності, а це в свою чергу покращить рівень зайнятості регіону. В тому числі не обійтися і без реструктуризації традиційних галузей регіону з існуючим максимальним зношенням основного капіталу.

Список використаних джерел

1. Розміщення продуктивних сил. URL: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/619/20/>
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Євмєшкіна Олена Леонідівна,
доцент кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І.Вернадського,
д.держ.упр., доцент

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОВГОСТРОКОВИХ СТРАТЕГІЙ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Утвердження Україною лідерських позицій у світі можливе завдяки ефективному здійсненню стратегічного управління. На сьогодні поряд з Європейськими країнами, Сполученими Штатами Америки активно займають лідерські позиції у сфері стратегічного управління країни Сходу.

Для України корисність досвіду виконання стратегій в Сінгапурі становить налагодження тісної співпраці між урядом, бізнесом та неурядовими організаціями. В Сінгапурі концепційні плани реалізуються через генеральний план, який кожні п'ять років оновлюється урядом та зацікавленою громадськістю, включаючи тривалі переговори, суперечки, компроміси та здійснення координації. Такий Генеральний план складається з 55 детальних планів керівництва з розвитку та визначає конкретні принципи й параметри планування. Колективне формулювання стратегічних планів для нації стало можливим завдяки узгодженим, гнучким механізмам реалізації, а також встановленим консультативним мережам між різними зацікавленими сторонами протягом багатьох років. Неурядові організації та бізнес-сектор підтримують довгострокові та колегіальні стосунки зі своїми колегами в уряді. Завдяки такій ефективній співпраці вдається постійно протягом багатьох років реалізовувати довгострокову стратегію розвитку, забезпечувати відносну гнучкість для коригування стратегії відповідно до змін чи висловлених ініціатив [4].

Заслуговує на увагу стратегічний управлінський досвід Китаю, зокрема, в частині формування довгострокового бачення країни як технологічно розвиненої в світі. З цією метою, незважаючи на умови глобальної фінансової кризи 2008 року, було збільшено обсяги витрат на дослідження та розвиток. Як вказують дослідники [1], саме такі урядові рішення дозволили цій країні забезпечити конкурентне лідерство у високотехнологічних секторах економіки та створити надійний фундамент її стрімкого розвитку.

Сучасною стратегічною метою розвитку Китаю є поліпшення системи організації виробництва, підвищення продуктивності праці та здійснення технологічних і структурних зрушень в обробній промисловості. Для досягнення такої мети уряд Китаю сформував стратегію «Зроблено в Китаї – 2025», яка успішно реалізується з 2016 року. Координацію й реалізацію стратегії забезпечує група фахівців уряду Китаю на чолі з віце-прем'єр міністром. Стратегічна програма «Зроблено в Китаї – 2025» передбачає розвиток 10 основних секторів [3]:

- нові інформаційні технології;
- автоматизовані верстати і робототехніка;
- аерокосмічна та авіаційна техніка;
- морське обладнання і високотехнологічні перевезення;
- сучасні залізничні транспортні засоби;
- енергозбереження і нове енергетичне обладнання;
- електротехнічне обладнання;
- сільськогосподарська техніка;
- нові матеріали;
- біофармакологія та перспективні лікарські препарати.

Реалізація стратегії не є формальною і має результати. Зокрема, спостерігається зростання середньої продуктивності у галузі інтелектуального виробництва на 38% для перших 109 пілотних проектів. Експлуатаційні витрати знизилися на 21%, а енергоефективність зросла на 9,5%.

Отже, виходячи з досвіду реалізації довгострокових стратегій, можна зробити висновок, що така стратегія виконує багато важливих функцій, зокрема [2]:

- визначає перспективи розвитку державної політики, що упорядковує процеси прийняття рішень у публічній сфері;
- забезпечує аналіз подій на основі прагматичного підходу до оцінки сучасного стану суспільства;
- уможливорює спадкоємність влади;
- викликає довіру суспільства до влади, яка публічно оголошує схвалену громадянами соціальну мету і прямує до неї;
- визначає орієнтири та пріоритети для середньо- і короткострокових проектів;
- створює підґрунтя для діяльності підприємців, зарубіжних інвесторів, підвищує репутацію країни;
- визначає етапи просування до стратегічної мети.

Список використаних джерел

1. Антонюк Л. Л., Антонюк Б. О., Хлистова О. С. Стратегічні напрями забезпечення конкурентного лідерства Китаю. URL: <https://chinese-studies.com.ua/sites/default/files/Archive/2016/1-2/5.pdf>
2. Латинін М. А., Лозинська Т. М., Дунаєв І. В. Стратегічне планування: навч. посіб. / за заг. ред. д.е.н., проф. О. Ю. Амосова. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2012. С. 32-34.

3. Сердечний О. В. Китайська стратегічна програма «Зроблено в Китаї – 2025». URL: <https://sinologist.com.ua/serdechnyj-o-v-kytajska-strategichna-programa-zrobлено-v-kytai-2025/>
4. Mee Kam Ng. The Art of Planning Theory and Practice in Singapore. Planning Theory & Practice. Volume 19, 2018. Issue 3. P. 319-323.

Бунчук Микола Миколайович,
кандидат наук з державного
управління, викладач кафедри
фінансів та обліку Навчально-
наукового інституту управління,
економіки та
природокористування ТНУ ім. В.І.
Вернадського

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ

З метою ідентифікації фінансово-економічних інструментів військово-цивільних адміністрацій [1], що функціонують в умовах проведення військових локальних операцій на території України, розглянемо чинники, які вплинули на погіршення соціально-економічного стану Донбасу у період проведення Антитерористичної операції (2014-2018) та Операції об'єднаних сил, що триває на сході України з 30 квітня 2018 року по теперішній час:

руйнування та вивезення виробничих потужностей Донецького та Луганського регіонів на територію Російської Федерації;

відтік інтелектуального потенціалу регіонів;

відсутність синхронізації між, фінансово-банківськими системами основної території України та непідконтрольного регіону (неможливість соціальних виплат, зокрема пенсій);

проблеми паливно-енергетичного сектору, пов'язаних з руйнуванням газотранспортних систем та припинення постачання енергоносіїв, зокрема через відсутність розрахунків за їх споживання;

занепад вугільної галузі через закриття більшості шахт та перехід до нелегального видобутку вугілля;

нестача робочих місць для населення;

зростання протестного потенціалу населення у зв'язку із збільшенням заборгованості по заробітній платі;

дефіцит продуктів харчування і предметів першої необхідності та продаж їх по завищеним цінам;

заборона реалізації на територіях непідконтрольних Україні товарів іншого виробництва, окрім російського;

недержавний контроль, так зване «кришування» певних галузей господарювання, а також відмивання коштів «адміністративною верхівкою» тимчасово невідконтрольних територій Донбасу.

Виходячи з викладеного, пропонуємо варіант класифікації основних протиправних чинників фінансово-економічного характеру, які можуть бути використані у процесі протікання локального військового (гібридного) конфлікту, з метою погіршення економічного стану регіону України, що опинився у районі протікання такого конфлікту:

- прихований ввіз готівки з метою проведення фінансових операцій з використанням платіжних карток (отримання пенсій та соц. виплат);
- ввіз товарно-матеріальних цінностей з порушенням нормативно-правових вимог порядку переміщення товарів [3];
- приховування прибутку підприємствами, які пройшли перереєстрацію на території України, а фактично знаходяться на невідконтрольній території;
- залишення експорту на невідконтрольних територіях;
- реалізація за готівку на невідконтрольній території частини товарів з гуманітарних конвоїв з основної території України;
- незаконна сплата митних зборів до «фіскальних структур» на невідконтрольних територіях;
- отримання коштів від реалізації ліквідної продукції та устаткування промислових підприємств за межами невідконтрольної території;
- неможливість державного обліку ввезених готівки і товарів, зокрема військового призначення із-за кордону під прикриттям гуманітарних конвоїв;
- невідконтрольне Україні зовнішнє фінансування різноманітних програм (економічної, соціальної, військової, безпекової тощо спрямованості) розвитку тимчасово невідконтрольних територій та інвестування комерційних проектів, з метою реалізації заходів, спрямованих на дискредитацію державної влади України перед місцевим населенням;
- встановлення окремими іноземними комерційними структурами зовнішньоекономічних відносин з підприємствами, на невідконтрольних територіях.

Отже, використовуючи методологію економічного аналізу державної політики [2], можемо визначити цілі функціонування фінансово-економічного інструментарію військово-цивільних адміністрацій.

- дослідження джерел і структури економічних причин виникнення військового локального (гібридного) конфлікту та прогнозування його економічних наслідків;
- вироблення варіантів державної політики щодо подолання локального (військового) гібридного протистояння в залежності від поточної економічної ситуації;
- конкретизація економічних методів запобігання і нейтралізації протиправної діяльності та подолання її наслідків;

- визначення взаємозв'язку принципів загальної теорії управління і конкретних заходів регулювання процесу запобігання і нейтралізації локальних військових (гібридних) конфліктів та подолання їх економічних наслідків.

Список використаних джерел

1. Закон України Про військово-цивільні адміністрації // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст. 87.
2. Кілієвич О.І. Економічний аналіз державної політики: навч. посібник. – К.: НАДУ, 2011. – 80 с.
3. Наказ керівника АТО на території Донецької та Луганської обл. від 22.11.2015р. № 27ог., зі змінами від 16.12.2015р. «Про затвердження Тимчасового порядку контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей» // zakon.golovbukh.ua/regulations/2341/8374/8375/465003/.

Василик Ольга Іванівна,

канд. техн. наук, доцент, м. Київ

Вишемірська Ярослава Сергіївна,

старший викладач кафедри
автоматизованого управління
технологічними процесами Таврійського
національного університету імені
В.І. Вернадського

БЕЗПЕКА ОСОБИ, СУСПІЛЬСТВА, ДЕРЖАВИ – ОСНОВА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Безпека життєдіяльності є однією із найактуальніших проблем сучасності, складова діяльності людини, суспільства, держави.

ООН розробила Концепцію безпеки людини, яка складається з 7 основних категорій (компонентів): [1, с.3-5]

– економічна безпека – забезпеченість доходом, достатнім для задоволення потреб (гарантований мінімальний дохід);

– продовольча безпека – це доступність основних продуктів харчування;

– безпека для здоров'я – захищеність людини від ризиків захворюваності, тобто можливість жити в безпечному для здоров'я місці існування;

– екологічна безпека – це свобода і захист від загрози екологічного забруднення;

– особиста безпека – свобода і захист людини від фізичного насильства і погроз;

– суспільна і культурна безпека – захищеність культурного різноманіття меншин і захист суспільного розвитку від деструктивних тенденцій;

– політична безпека – це можливість жити в суспільстві, яке визнає основні права людини.

Серед інших компонентів безпеки необхідно відзначити державну, соціальну, енергетичну, науково-технічну, інформаційну, духовну безпеку, безпеку праці, пожежну безпеку тощо.

Основними об'єктами безпеки є: [2, с.25] особа – її права та свободи, суспільство – його матеріальні та духовні цінності, держава – її конституційний лад, суверенітет і територіальна цілісність.

Безпека життя і здоров'я людини Конституцією України визначається найвищою соціальною цінністю. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність [3, с.4]. Ці конституційні права і свободи людини є об'єктами національної безпеки України.

Указом Президента України від 14 вересня 2020 року №392/2020 введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про стратегію національної безпеки України» [4].

Стратегія є основою для розроблення документів щодо планування у сферах національної безпеки і оборони, які визначатимуть шлях та інструменти її реалізації.

Кабінетові Міністрів України, державним органам за відповідними сферами національної безпеки доручено надати на розгляд Ради національної безпеки і оборони України наступні проекти:

- Стратегія людського розвитку;
- Стратегія воєнної безпеки України;
- Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України;
- Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України;
- Стратегія економічної безпеки;
- Стратегія енергетичної безпеки;
- Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату;
- Стратегія біобезпеки та біологічного захисту;
- Стратегія інформаційної безпеки;
- Стратегія зовнішньополітичної діяльності;
- Стратегія забезпечення державної безпеки;
- Стратегія продовольчої безпеки;

В сучасних умовах актуальним є створення комплексної, багатокомпонентної системи безпеки держави і її громадян на національному, регіональному, місцевому рівнях. Основними функціями системи управління безпекою життєдіяльності є: [3, с.123]

– прогнозування, планування, організація та координація діяльності із забезпечення безпечної життєдіяльності населення;

– облік, аналіз, оцінка показників стану безпечної життєдіяльності населення;

- контроль за функціонуванням системи безпеки життєдіяльності в Україні;
- стимулювання заходів з підвищення рівня безпеки життєдіяльності населення.

Сучасні соціально-економічні процеси та Стратегія національної безпеки вимагають вдосконалення структури управління у сфері безпеки життєдіяльності, особливо на місцевому рівні, наближеному до потреб та запитів людей.

Список використаних джерел

1. Концепція журналу «Безпека життєдіяльності». Безпека життєдіяльності. 2009. №1. С. 2-5.
2. Безпека життєдіяльності – це безпека суспільства. Безпека життєдіяльності. 2009. №1. С. 25.
3. Скобло Ю.С., Мазуренко Д.І. Безпека життєдіяльності. К.: Кондор, 2006. 422с.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>, вільний. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України".

Вишемірська Ярослава Сергіївна,
старший викладач кафедри
автоматизованого управління
технологічними процесами Таврійського
національного університету імені
В.І. Вернадського

Шарудило Ірина Миколаївна,
Економіст, Державне підприємство
«Антонов», м. Київ

СТАЛИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Проблема сталого розвитку є однією із найбільш актуальних у сучасному світі, складовою внутрішньої та зовнішньої політики багатьох держав.

Термін «Сталий розвиток» офіційно був прийнятий на всесвітній конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку, що проходила у Ріо-де-Жанейро у 1992 році [1, с. 23].

Сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність наступних поколінь задовольняти власні потреби.

Передвісником сучасних підходів і ідей сталого розвитку слід вважати академіка В. І. Вернадського, який створив вчення про ноосферу, єдність людини і природи, їх взаємозв'язок. В. І. Вернадський, з його геніальною прозорливістю, значною мірою випередив свій час. [1, с. 18]

У двадцять першому сторіччі змінився формат розподілу сил у Європі і світі, розширилося поле демократії, але як і раніше сила, а не справедливість домінує у міжнародних відносинах. Порушуються норми міжнародного права, зафіксовані у Статуті Організації Об'єднаних Націй – такі як суверенність, недоторканість, територіальна цілісність держав, відмова від застосування сили і загрози силою у міжнародних відносинах. [1, с. 20]

Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015 була схвалена Стратегія сталого розвитку «Україна 2020» [2], (далі Стратегія), яка визначала мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України.

Метою стратегії було впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі.

За для цього були визначені рухи за наступними векторами:

- вектор розвитку;
- вектор безпеки
- вектор відповідальності;
- вектор гордості.

Дорожня карта та першочергові пріоритети реалізації Стратегії визначали проведення 62 реформ та програм розвитку держави. Реалізація Стратегії передбачала досягнення 25 ключових високих показників, що оцінюють хід виконання реформ та програм.

Нажаль, основні позиції сталого розвитку України, що були задекларовані в Стратегії, не були реалізовані. В сучасних умовах світової кризи йде мова не про розвиток, а про виживання країни і її громадян.

Указ Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» був підписаний 30.09.2019 року. [3] У законі визначено 17 основних цілей сталого розвитку України. Серед них:

- подолання бідності;
- подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства;
- забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці;
- забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;
- забезпечення гендерної рівності.

Національні завдання, індикатори для моніторингу виконання завдань та цільові орієнтири для їх досягнення до 2030 року відображено в Національній доповіді “Цілі сталого розвитку: Україна”. Створена

національна система завдань та показників цілей сталого розвитку забезпечує основу комплексного моніторингу країни.

Для України необхідною є розробка та реалізація нової стратегії сталого розвитку на основі соціального консенсусу через усвідомлення національних інтересів усіма соціальними верствами та групами населення. Особливе значення має впровадження стратегій сталого місцевого розвитку. Владно-олігархічне управління державними та суспільними справами несумісне зі сталим розвитком, який вимагає демократизації управління, його прозорості, доступу до важелів управління представників усіх верств населення [1, с. 214].

Перспектива сталого розвитку, збалансованих, гармонійних відносин в усіх галузях стосунків людини, природи, суспільства в Україні повинна стати реальністю.

Список використаних джерел

1. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / Авт. А. Садовенко, Л. Масловська, В. Середа, Т. Тимочко – друге видання – 2 вид. – К. 2011. – 392с.
2. Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>, вільний. - Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020"
3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>, вільний. - Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року

Пристайко Валерій Володимирович
старший викладач кафедри публічного
управління та економіки
ТНУ імені В.І. Вернадського

КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Корупція – це багатоаспектне соціальне, економічне, правове, моральне явище.

Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року [1] дає таке визначення корупції: корупція - використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою

схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

В II розділі «Поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов» пункті 24 Стратегії національної безпеки України [2], яка була затверджена у 2020 році зазначається, що непослідовність та незавершеність реформ і корупція перешкоджають виведенню української економіки з депресивного стану, унеможливають її стале і динамічне зростання, підвищують уразливість до загроз, підживлюють кримінальне середовище.

На сучасному етапі корупція є однією з головних загроз національній безпеці, зокрема, корупція:

- гальмує соціальний прогрес, перш за все, становлення демократичного громадянського суспільства;
- заважає повноцінній реалізації прав і свобод громадян;
- заперечує принцип верховенства права, а її швидке поширення й надалі обумовлене недосконалістю як правових норм, так і моральних якостей вітчизняного суспільства;
- утискає свободу слова, оскільки корумпована влада переважно зацікавлена в неадекватному, некоректному висвітленні мас-медіа корупційних процесів в країні;
- поширюється внаслідок недосконалості системи державного управління від найнижчого до найвищого рівня, яка досі дозволяє чиновникам на власний розсуд розпоряджатися національними ресурсами;
- породжує недовіру громадян до влади через зневіру населення в справедливість у вирішенні наявних проблем і потреб;
- сприймається владою й переважною більшістю населення як звичне явище, а можливість її подолання викликає великі сумніви;
- призводить до падіння міжнародних рейтингів України і небажання закордонних інвесторів вкладати свої капітали в її розвиток.

Рівень поширення корупції є одним з індикаторів розвитку суспільства, його моралі, політичного, економічного, соціального стану держави загалом. Корупція проявляє неефективність дій державної влади у економічних, політичних, правових, соціальних та інших суспільно значимих процесах.

Україна з усіх пострадянських країн має найоптимістичніші шанси щодо успішної протидії корупції. Однак, для цього потрібні комплексні та злагоджені дії як державної влади, так і громадянського суспільства, оскільки корупція має здатність легко та швидко пристосовуватися до змін.

Наслідками подальшого впливу корупції в Україні цілком можуть стати:

- зростання соціально-політичної напруги (впритул до реальної революційної ситуації);

- подальша криміналізація та тінізація економіки;
- підриг фінансово-економічної системи країни;
- девальвація моральних цінностей вітчизняного суспільства;
- падіння міжнародного іміджу країни, погіршення її політичних, економічних, соціальних і правових позицій на світовій арені;
- втрата можливостей вступу країни в престижні світові організації;
- міжнародна політична та економічна ізоляція тощо.

Саме тому життєвою необхідністю подальшого розвитку держави є протидія корупції. Це питання є важливим для суспільного прогресу, нормального життя та запобігання іншим викликам і загрозам. Потужний потенціал України в економічній, політичній, правовій та соціальній сферах дає надію на покращення антикорупційної ситуації в нашій країні [3].

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>.
3. <http://www.ratadmin.gov.ua/oholoshennia/item/342-korupciya-yak-zagroza-nacional-niy-bezpeci-ta-demokratiyi-ukrayiny>

Дивинська Юлія Анатоліївна
аспірант кафедри економіки,
підприємництва та
природокористування ТНУ ім. В.І.
Вернадського, спеціальність 051
«Економіка»

СТРУКТУРНІ СКЛАДОВІ ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Термін потенціал походить від латинського слова "potentia", що означає "приховані можливості. Економічний тлумачний словник української мови під цим терміном також розуміє "приховані здатності, сили для будь-якої діяльності, що можуть виявитися за певних умов"[6, с.485].

Саме з економічної точки зору потенціал розглядають у двох напрямках. Перший трактує потенціал як ресурсне забезпечення, запаси, джерела, резерви [4, с.133], другий — як ресурси, які є в наявності в економічного суб'єкта, а також їх оптимальний склад, структуру, вміння раціонально їх використати для досягнення поставленої мети [1, с. 948].

Широкого висвітлення питання змісту потенціалу знайшли в працях С.Г. Струмиліна, який запропонував поняття «економічний потенціал»

тракувати як сукупну виробничу силу праці всіх працездатних членів суспільства [9, с.12-28]. В свою чергу В.С. Немчинов досліджував "потенціал розширеного виробництва", який характеризує ресурсні можливості національної економіки щодо економічного зростання [8, с.207].

Розглядаючи термін «потенціал» в контексті регіональної економіки, то існує точка зору, що сукупний потенціал регіону складається із певних складових за їх функціями, а саме[10, с.246]:

- потенціал адміністративно-територіальної одиниці податковий;
- потенціал адміністративно-територіальної одиниці фінансовий;
- інноваційний потенціал;
- фінансовий потенціал.

Аналізуючи дослідження, можемо зазначити, що регіональний потенціал є комплексним явищем, який поєднує багато складових, а саме: трудовий, науково-технічний, маркетинговий, інформаційний, природно-ресурсний, демографічний потенціали.

Економічний потенціал регіону – це сукупна здатність наявних у межах регіону економічних ресурсів забезпечити виробництво максимально можливого обсягу матеріальних благ і послуг, що відповідають потребам суспільства на даному етапі його розвитку [3].

В свою чергу, на думку М.В. Жука, до особливих елементів економічного потенціалу регіонів слід віднести:

- просторово-економічний потенціал;
- природно-ресурсний потенціал;
- еколого-економічний;

Вивчаючи зміст трудового потенціалу слід зазначити, що це персоніфікована робоча сила, яку потрібно розглядати в сукупності якісних характеристик, що в свою чергу дає можливість не тільки правильно оцінити рівень використання потенційних можливостей як окремо взятого працівника, так і сукупності працівників, що є невід'ємною частиною процесу активізації людського фактору.

В свою чергу, маркетинговий потенціал відображає здатність регіону створити умови споживання товарів та конкурентоспроможний імідж.

Науково-технічний (інноваційний) потенціал виступає як узагальнююча характеристика можливостей наукового забезпечення всіх підприємств, організації та фізичних осіб в регіоні (науки, техніки, технології, інженерної справи, виробничого досвіду, можливостей та ресурсів, а також науково-технічних кадрів) [5].

Інформаційний потенціал відіграє роль найважливішої складової техніко-технологічної та управлінської бази, він фактично являється поєднанням організаційно-технічних та інформаційних можливостей, необхідних для забезпечення підготовки й прийняття управлінських рішень.

Отже, регіональний потенціал є комплексним явищем, який представляє собою сукупність окремих його елементів.

Список використаних джерел

1. Большой энциклопедический словарь. 2 изд., перераб. и доп. Москва: "Большая Российская энциклопедия"; 1998. 1456 с.
2. Дослідження рівня використання економічного потенціалу регіону: Монографія: За ред. Семенова В.Ф., Руденко О.І. Одеса: Одеський національний економічний університет, 2012. 150с.
3. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ, 2002. Т.3. 952 с.
4. Економічний потенціал та шляхи його ефективного використання. Матковський Р.Б. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, Київ. 2003.
5. Економічний тлумачний словник: власність, приватизація, ринок цінних паперів (українсько-англійсько-російський). Л.М. Алексеєнко, В.М. Олексієнко. -Тернопіль, 2003. 672с.
6. Немчинов В С. Экономико-математические методы и модели. Избр. Произв.: В 6т.-М., 1967. Т. 3. 207 с.
7. Струмилин С.Г. К вопросу об изменении народного благосостояния. *Вопросы статистики*. 1954, №5, с.12-28
8. Тугай Л.В. Економічна сутність фінансового потенціалу регіону та його оцінка. *Регіональна економіка*. 2007, № 5 С.245-249

Анісімов В'ячеслав Олександрович
студент кафедри публічного
управління та економіки
ТНУ ім. В.І.Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та
адміністрування», спеціалізація
Територіальне управління та місцеве
самоврядування.

Науковий керівник: Шпачук В.В.,
д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та
економіки

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Публічні закупівлі покликані не лише задовольняти потреби держави, а й доволі часто виконують другорядні функції та цілі, наприклад, підтримка національного виробника або створення нових технологій, інновацій. Дійсно, держава інколи намагається отримати новий інноваційний продукт задля розвитку економіки, науки, окремих галузей. В умовах різкого зростання науково-технологічної складової в стратегії розвитку економіки країни особливого значення набуває інноваційна функція, яка полягає в формуванні економічних передумов для створення принципово нової або з новими

споживчими властивостями продукції (товарів, робіт, послуг). Реалізація інноваційної функції передбачає використання державних контрактів як інструменту регулювання і стимулювання розвитку науково-технологічної діяльності. Вплив закупівель на процес розробки і поширення нових технологій може здійснюватися на основі розвитку ринку інноваційної продукції за допомогою стимулювання попиту на ці продукти і технології, а також через використання державного ринку збуту в якості пробного для нових товарів і технологій.

У «базовій» Директиві 2014/24/ ЄС про державні закупівлі, крім іншого, з'явилася нова процедура проведення закупівель - інноваційне партнерство [1]. Вона використовується, коли на ринку не існує товару, роботи або послуги, які могли б повною мірою задовольнити потреби замовника, в зв'язку з чим потрібне створення принципово нового, інноваційного продукту. Незважаючи на новизну та потенційні ризики даної процедури вона вже має позитивний досвід в окремих державах - членах Європейського Союзу. Зокрема:

- у Франції завдяки запровадженню інноваційного партнерства у сферу публічних закупівель близько 150 лікарень отримали нові інформаційні системи для телемедицини;

- у Данії ж ще в 2012 році, тобто до прийняття нових європейських директив в області державних закупівель, була опублікована перша національна інноваційна стратегія, яка серед 27 ініціатив передбачала створення типової моделі соціального інноваційного партнерства, а також відповідне проведення пілотного проекту інноваційного партнерства в 2013 році [2].

Таким чином, процедура інноваційного партнерства покликана «вбити двох зайців»:

- з одного боку, задовольнити потреби держави,
- з іншого - сприяти розвитку науки і технологій.

При цьому Європейський Союз є однією з небагатьох інтеграційних організацій, яка в принципі врегулювала таке питання на наднаціональному рівні.

Необхідно зазначити, що запровадження інноваційного партнерства у сфері публічних закупівель дозволяє вирішувати не лише питання задоволення потреб держави, а й ряд інших завдань, серед яких основним є:

- підтримка національного виробника;
- створення нових технологій, інновацій;
- розвиток економіки, науки, окремих галузей та інші.

У той же час, на наш погляд, інноваційна функція публічних закупівель вимагає формування інституційних умов для дотримання державними замовниками трьох базових принципів: економічної, екологічної та соціальної корисності закупівель в масштабах всього суспільства. Іншими словами, пріоритетом є не тільки досягнення інноваційності продукції, що закуповується, але і більш ефективного забезпечення суспільних потреб за рахунок закупівлі товарів, робіт і послуг, які відповідають підвищеним

вимогам до функціональних, якісним і споживчими характеристиками, безпеки для людини і навколишнього середовища їх виробництва, експлуатації та утилізації.

Список використаних джерел

1. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC Text with EEA relevance // OJ L 94. 28.3.2014. P. 65-242.

2. OECD Public Governance Reviews Public Procurement for Innovation Good Practices and Strategies: Good Practices and Strategies. Paris: OECD Publishing, 2017. 104 p.

Александрова Ольга Сергіївна

студент кафедри публічного Управління та економіки ТНУ ім. В.І.Вернадського, спеціальність Публічне управління та адміністрування, територіальне управління та місцеве самоврядування.

Науковий керівник:

Шевченко Олександр Олександрович, Доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного Управління та економіки

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

Світова загроза дефіциту традиційних джерел енергії, якими ми користувались довгий час, чекає на нас вже в найближчому майбутньому. Світових запасів газу і нафти, за підрахунками вчених, вистачить нам ще років на 50. Погіршення екологічної ситуації в світі напряму пов'язані з викидами шкідливих газів в атмосферу, що є результатом діяльності людства, та буріння землі в пошуку викопних видів палива. Ще однією проблемою традиційної енергетики є неможливість забезпечення людства в енергоресурсах – яка щоденно зростає через технологічний прогрес. Все це стало причиною пошуку нових «чистих» та невичерпних джерел енергії.

Тут на допомогу прийшла наука – яка ніколи не стоїть на місці. Так науковцями було знайдено рішення проблеми в природних ресурсах - як альтернативі традиційних джерел енергії.

Альтернативні джерела енергії – відновлювані джерела енергії, які включають в себе енергію вітру, енергію сонця, геотермальну енергію, енергію хвиль та припливів, гідроенергію, енергію біомаси, тощо. [1]

До основних переваг використання відновлюваних джерел енергії можна віднести те, що екологічна чистота та невичерпність джерел позитивно впливають на екологічний стан планети [2 с.11]

Найбільш ефективними прийнято вважати такі види генерації, як:

- Сонячна енергетика – використання енергії сонячного випромінювання з метою отримання електричної або теплової енергії в будь-якому зручному для їх застосування вигляді;
- Вітрова енергетика – галузь електроенергетики заснована на використанні потоків вітру;
- Гідроенергетика - це галузь відновлюваної енергетики, яка вивчає використання потенціальної та кінетичної енергії води шляхом перетворення її в електричну;
- Біоенергетика — це галузь енергетики основою якої є використання біопалива, що виробляється з біомаси. [3]

Всі ці джерела відновлюваної енергетики є досить перспективними на території нашої країни. Загалом розвиток «зеленої» енергетики набуває ознак ключової галузі економіки по всьому світу, адже вона сприяє соціально – економічному розвитку країни її енергетичній безпеці і незалежності якщо навчитись її ефективно використовувати.

Проте розвиток галузі не можливий без державного регулювання - впливу держави на об'єкти та процеси шляхом встановлення певних правил поведінки для суб'єктів господарювання для досягнення стабільного економічного розвитку або певних змін у важливому для суспільства напрямку. [4]

До механізмів державного регулювання розвитку «зеленої» енергетики доцільно віднести: нормативно-правовий, фінансово-економічний, адміністративно-організаційний, інформаційно-комунікаційний механізми.

Нормативно – правовий механізм державного регулювання базується на системі права держави, зокрема системі нормативно-правових актів, яка реалізується у вигляді правозастосування та дією системи нормотворення, державного контролю та нагляду, правоохоронної, правозахисної та судової систем за їх допомогою відбувається державне регулювання розвитку альтернативної енергетики.

Фінансово-економічний механізм являє собою сукупність інструментів фінансового та економічного спрямування, за допомогою яких органи державної влади забезпечують регулювання процесів у досліджуваній сфері та здійснюють фінансування безпосередніх заходів державного регулювання розвитку «зеленої» енергетики, зокрема застосування фінансово-економічних важелів і стимулів, передбачених законодавством про енергозбереження та охорону довкілля, з метою розширення використання альтернативних джерел енергії.

Адміністративно-організаційний механізм - взаємодія між елементами системи органів влади та суб'єктів альтернативної енергетики, що функціонує за допомогою інструментів дозвільного, адміністративно-контрольного, інституційного та нормативно-правового інструментів.

Інформаційно-комунікативний механізм державного регулювання розвитку альтернативної енергетики направлений на забезпечення реалізації

балансу інтересів громадян та органів державної влади. Створення статистичних баз даних та інформативних Інтернет ресурсів, а також популяризації «зеленої» енергетики в ЗМІ. [5]

Відповідність світовим тенденціям та постійне вдосконалення механізмів державного регулювання розвитку «зеленої» енергетики допоможуть створювати умови для розвитку галузі та значно підвищити інвестиційну привабливість України. Це в свою чергу сприятиме виконанню зобов'язань які взяла на себе Україна перед ЄС, підвищенню добробуту своїх громадян та зміцненню енергетичної безпеки країни.

Список використаних джерел

1. Про альтернативні джерела енергії. Закон України. №555-IV від 20.02.2003року.
2. Кудря С.О. Нетрадиційні та відновлювані джерела енергії: Підручник. К.: НТУУ «КПІ», 2012. 492 с.
3. Лось Л. В., Терлецький М. Д. Перспективна альтернативна енергетика. Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. 2013. № 1(1). С. 203-214.
4. Третяк Г. С. Бліщук К. М. Державне регулювання економіки та економічна політика. Навчальний посібник. Львів, 2011.
5. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки: Навч. посібник. К.: Знання, 2007. 271 с.

Бережна Ксенія Олександрівна
студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник:
Бунчук Микола Миколайович,
кандидат наук з державного управління

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

У системі засобів забезпечення законності у державному управлінні державний контроль посідає важливе місце, оскільки його метою є забезпечення злагодженої, чіткої роботи органів державної влади усіх рівнів і ланок, сумлінне і якісне виконання, раціональне використання її посадовими особами та державними службовцями, усім складом працівників наданих їм прав та відповідальне ставлення до виконання своїх обов'язків у відносинах з громадянами. [1] Робота всіх елементів системи державного контролю є однією з основ ефективного функціонування всіх сфер держави.

Контроль використовується для перевірки відповідності діяльності учасників суспільних відносин встановленим приписам, в рамках і межах яких вони мають діяти. Мета контролю полягає у встановленні результатів діяльності певних суб'єктів, допущених відхилень від прийнятих вимог, принципів організації, виявленні причин цих відхилень, а також у визначенні шляхів подолання перешкод для ефективного функціонування всієї системи.

Без організації та здійснення контролю неможлива належна робота державного апарату, інших підконтрольних державних структур. Контроль також є одним із основних дисциплінуючих чинників поведінки громадян та дотримання норм чинного законодавства у всіх сферах діяльності.

Сама система контролю у сфері управління та системи різних видів контролю, що до неї входять, не є статичними, раз і назавжди визначеними за змістом, обсягом, формами й методами. Вони керуються єдиними принципами в своїй роботі. Однак, виходячи з умов та ситуацій, що виникають, змін у пріоритетах державного регулювання, змінюється й система контролю, форми та методи роботи органів, що його здійснюють.

Запровадження європейських стандартів в управлінні державою, формування правової держави з ринковою економікою потребує скорочення державного втручання в діяльність підприємств, установ та організацій у житті громадян.

Одним з принципів демократичної правової держави, який забезпечує зв'язок державного управління із суспільством та громадянами, є публічність. Публічність включає доступність державного управління для громадян через право вибору відповідних органів виконавчої влади та участь в їх діяльності; прозорість їх функціонування; громадський контроль за діяльністю органів публічного управління та їх посадових осіб, за дотриманням конституційно закріплених інтересів суспільства, прав і свобод громадян. [2]

При розробці дієвих механізмів функціонування громадського контролю в Україні та прийнятті їх на законодавчому рівні допоможе державі поєднанні громадського та державного контролю, що в свою чергу допоможе здійснювати реалізацію прав та свобод кожного громадянина і інтересів громади. При розвитку громадського суспільство у державі, стає прозоріше державне управління та прийняття рішень у державному управлінні, і, відповідно, зменшується рівень корупції.

Для налагодження взаємовідносин між суспільством і владою та подальшої розбудови України як демократичної держави має бути прийняття Закону України «Про громадський контроль» з дієвими механізмами співіснування громадського та державного контролю та забезпечення його реалізації.

На даний час в Україні в більшості діють застарілі нормативно-правові акти у сфері державного контролю. Прийняття нових законів та супутніх нормативно-правових актів є важливим кроком у усуненні існуючих на законодавчому рівні бар'єрів для реалізації потенціалу України як в економічному, так і соціальних і гуманітарних сферах. При застосуванні

дієвих механізмів підвищення державного контролю в Україні відбудеться покращення як економічного так і соціального клімату для розвитку.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми адміністративного права і процесу: конспект лекцій/ за ред. Панова І. В. Харків. 2020, 148 с
2. Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посіб. – Луцьк: Ред. – вид. від. Вежа Вол. Держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – 558 с.
3. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. *Офіційний вісник України* 2007. URL: <https://zakon.rada.gov>.

Біда Олексій Анатолійович
студент кафедри публічного
управління та економіки
Таврійського національного
університету імені
В.І.Вернадського, спеціальність
«Публічне управління та
адміністрування»

Науковий керівник: Євмешкіна
Олена Леонідівна, доцент, доктор
наук з державного управління,
кафедра публічного управління та
економіки

ДОСВІД РОЗВИТКУ МІЖДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ СЕРЕД КРАЇН, ЩО ВХОДЯТЬ ДО РАДИ ЄВРОПИ

Залучення громадськості означає заохочення до участі громадськості органами публічної влади з метою якісної, відкритої та прозорої підготовки нормативних актів чи програм, урахування зауважень та пропозицій, які висловлюють громадські об'єднання та громадяни. Участь громадськості відбувається у вигляді партнерства, діалогу, консультацій або інформування та може плануватись окремо або в поєднанні між собою.

Рада Європи визнає, що право на участь громадськості в прийнятті політичних рішень має забезпечуватися для окремих громадян, неурядових організацій (НУО) і громадянського суспільства в цілому [1]. Україна, як член Ради Європи, має дотримуватись цих принципів та імплементувати їх на національному рівні.

На практиці українське законодавство часто передбачає складні та негнучкі методи та процедури, що знеохочують громадян брати активну участь у процесі прийняття політичних рішень. Іншим важливим викликом є

низький рівень довіри людей до публічних службовців та обраних представників.

Для вивчення досвіду державних політик органів публічної влади щодо залучення громадськості в країнах Ради Європи в першу чергу маємо звернутись до основних документів Ради Європи що допомагають державам-членам забезпечити участь громадян та неурядових організацій (НУО) у процесі прийняття політичних рішень.

У документі СМ/Рекомендація (2007) від 14 жовтня 2007 року [2] Комітет міністрів Ради Європи визнав, що «неурядові організації зробили життєво важливий внесок у розробку та реалізацію демократії та прав людини, зокрема шляхом підвищення поінформованості населення, участі у громадському житті та забезпечення прозорості та підзвітності органів державної влади».

На засіданні Форуму з питань майбутнього демократії Ради Європи, проведеному в червні 2007 року в Швеції, учасники закликали Конференцію міжнародних неурядових організацій Ради Європи підготувати Кодекс участі громадськості, який би охоплював такі питання, як механізми участі неурядових організацій в процесі прийняття рішень та залучення громадськості до державної політики.

Ухвалений на Конференції міжнародних неурядових організацій Ради Європи 1 жовтня 2009 року «Кодекс кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішення» пропонував правила, що впливали з конкретного практичного досвіду діалогу та співпраці між неурядовими організаціями та органами державної влади.

Головним завданням Кодексу було розробити на європейському рівні набір загальних принципів, директив, інструментів і механізмів участі громадськості у процесі прийняття політичних рішень [3]. Документ ґрунтувався на актуальних досвідах неурядових організацій по всій Європі, які поділились своїм позитивним досвідом та дієвими методами взаємодії з органами державної влади. Був розроблений ефективний інструмент для неурядових організацій від місцевого до міжнародного рівня в їх діалозі з парламентом, урядом та органами влади.

Були описані чотири рівні участі неурядових організацій на різних етапах процесу прийняття політичного рішення - від найнижчого до найвищого ступеню залучення. До них відносяться: інформація, консультація, діалог та партнерство. Також було представлено цикл з шести різних етапів процесу прийняття політичного рішення: встановлення порядку денного, складання проекту політики, прийняття рішення, здійснення політики, моніторинг та повторне формулювання політики.

Вже 21 жовтня 2009 року Комітетом міністрів Ради Європи була прийнята Декларація щодо Кодексу належної практики участі громадян у процесі прийняття рішень [4]. В ній було зазначено що Парламентська Асамблея та Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи схвально прийняли Кодекс належної практики. Кодекс став довідковим документом для Ради Європи, як основа для можливого подальшого розвитку системи

розширення прав і можливостей громадян, які беруть участь у веденні державних справ у європейських країнах. Урядам та парламентам, місцевим та регіональним органи влади в державах-членах було рекомендовано належним чином враховувати Кодекс належної практики щодо участі громадян у процесі прийняття рішень, розвиваючи участь НУО у процесі прийняття рішень.

У 2017 році Комітет міністрів Ради Європи прийняв Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень [1]. В них було запропоновано державам-членам якнайширше застосовувати рекомендації та забезпечувати їх поширення, зокрема серед усіх органів влади, що відповідають за чи іншим чином пов'язані з участю громадян у прийнятті політичних рішень.

Були визначені умови та принципи, що сприяють громадській участі. Для участі потрібно, щоб усі залучені чесно та щиро обмінювалися своїми точками зору, задля гарантії того, що органи публічної влади з повноваженнями приймати рішення ефективно враховують позиції громадянського суспільства.

Серед основ громадської участі у процесі прийняття політичних рішень окремим пунктом зазначено, що громадяни повинні мати змогу брати участь на різних стадіях процесу прийняття рішень, які приймаються органами публічної влади з відповідними повноваженнями. Цікавим пунктом є перша згадка про компенсацію чи відшкодування у випадку недотримання гарантій на громадську участь належними, структурованими та прозорими засобами, зокрема, правовими чи нормативними заходами.

У заходах для реалізації вказується, що держави-члени повинні прийняти або адаптувати свої правила та заходи, щоб органи публічної влади могли застосовувати рекомендації, вказані у документі задля уможливлення громадської участі.

Упродовж останніх років міжнародні та європейські стандарти участі громадськості у процесі прийняття рішень значно розвинулися у прагненні зміцнити гарантії співучасті. Право участі підкреслювалося в багатьох обов'язкових та не обов'язкових до виконання документах, а міжнародні стандарти недвозначно підтримують думку про те, що співучасть є правом, яке необхідно регулювати та реалізовувати, а не залишати на розсуд представників влади.

Окрім того, країни-члени Ради Європи регулюють та реалізують широкий спектр питань, які стосуються процесу прийняття рішень. Вони створюють базу для залучення громадськості та запроваджують правила, які допомагають підвищити прозорість та розширити доступ. Правила та принципи містяться в документах різних видів, деякі з них є обов'язковими для виконання, а інші — ні. Тим не менш загальний огляд показує, що для забезпечення успішної та ефективної реалізації до них важливо включати гарантії участі, що мають юридичну силу [5].

Список використаних джерел

1. Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень. Прийнято Комітетом міністрів Ради Європи 27 вересня 2017 року на 1295-му засіданні заступників міністрів. <https://rm.coe.int/guidelines-on-civil-participation-in-political-decision-making/168076e135>.

2. Рекомендация CM/REC(2007)14 Комитета министров государств-членов Совета Европы. Принята Комитетом министров на 1006 заседании заместителей министров от 10 октября 2007 г. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_937#Text.

3. Кодекс кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішення. Ухвалений на Конференції міжнародних неурядових організацій Ради Європи 1 жовтня 2009 року. <https://parlament.org.ua/upload/docs/Code%20of%20good%20practice%20for%20Civil%20part%20in%20decision-making%20process%20-%20ukr.pdf>.

4. Declaration by the Committee of Ministers on the Code of Good Practice for Civil Participation in the Decision-Making Process. Adopted by the Committee of Ministers on 21 October 2009 at the 1068th meeting of the Ministers' Deputies. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d0482.

5. Участь громадськості в процесі прийняття рішень. Огляд стандартів та практик у країнах-членах Ради Європи. Страсбург, 2016. https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/17-civik-2018/rubrik_rekomehdation/civik_Europe_2016.pdf.

Борчаковський Максим Борисович

студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І.Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник:

Горник В.Г.,

д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та економіки

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Соціально-економічні процеси в системі державного управління регулюються на основі інформаційного, організаційного, матеріально-технічного, математичного, методичного та інших видів забезпечення. Серед них особливе місце посідає інформаційно-аналітичне й організаційне забезпечення.

Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень органами державної влади ґрунтується на аналізі предметних сфер управлінської діяльності та виділенні пріоритетних програмно-цільових установок, завдяки яким забезпечується: створення оптимальних умов для ефективного функціонування держави в цілому; поліпшення основних економічних показників, збільшення зайнятості населення; залучення зовнішніх інвестицій, підтримка найбільш значущих інноваційних проєктів; планування і збільшення податкових надходжень, стабілізація фінансово-бюджетної сфери, ефективне управління і контроль фінансових потоків; розвиток інфраструктури та ефективне управління системами соціального забезпечення, охорони здоров'я, освіти, житлово-комунального господарства тощо.

Зауважимо, що часто управлінські рішення приймаються в умовах невизначеності й ризику, причому не тільки через недосконалість господарського механізму й законодавчої бази, а через недолік інформації й відсутності систем інформаційної підтримки управлінських рішень [3]. При цьому, дані, що зменшують ступінь невизначеності й ризику при розробці й прийнятті управлінських рішень, формують основу системи інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень.

Система інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління повинна враховувати пріоритетні напрямки розвитку економіки, наявність ресурсів, демографічні та міграційні особливості певної території.

В цілому до чинників, котрі визначають якість управлінського рішення, необхідно віднести надійність інформації, швидкість її переробки, організацію комунікаційних мереж, протидію можливим перешкодам в каналах зв'язку, захист конфіденційної інформації тощо [2]. Однією з основних умов підвищення ефективності інформаційного забезпечення має бути ведення регулярного, повного і якісного обліку відомостей. Тому необхідно організувати чіткий облік виконання усіх планів, програм, завдань за такими параметрами як кількість, якість, витрати, виконавці і терміни. Облік витрат ресурсів бажано організувати за усіма їх видами.

Інформаційні нововведення в державному управлінні повинні мати комплексний характер, бути пов'язані з одночасним і погодженим використанням інформаційних, організаційних, правових, соціально-психологічних, кадрових, технічних і багатьох інших факторів. Усе це вимагає комплексного підходу, якісної зміни як системи роботи з інформацією, так і функціональної й організаційної структур управління, складу й структури всієї управлінської діяльності, характеру і побудови управлінських відносин та інших управлінських дій.

Існує необхідність створення у вищих та центральних органах виконавчої влади спеціальних інформаційно-аналітичних служб, а також чіткого визначення їхнього місця та ролі у процесі прийняття державно-управлінських рішень [1]. До того ж пропонуємо створення спеціальних аналітичних служб поза структурами органів державної влади та виконання аналітичних досліджень за їх замовленням на договірних засадах.

Служби які мають виконувати насамперед завдання якісно-змістовного перетворення, опрацювання великих обсягів інформації. Інформаційна діяльність органів державного управління в Україні має супроводжуватися і підтримуватися формуванням системи професійних кадрів спеціалістів-аналітиків, розробки основних кваліфікаційних вимог до професії аналітика в державному управлінні, створенням ефективної системи комунікацій. Назріла потреба у формуванні нового, вдосконаленого кадрового ресурсу органів державного управління, що вміє грамотно використовувати інформаційні ресурси, новітні інформаційні технології тощо. Основним завданням державного службовця-аналітика є глибокий, повний (достатній, необхідний) та різновекторний аналіз сукупності наявної та прогнозованої інформації для формування науково-обґрунтованих варіантів оптимальних рішень при здійсненні управління.

Безперечно, ефективність аналітичної роботи значною мірою залежить від якості комунікативних зв'язків між аналітичною службою, суб'єктом прийняття рішення та об'єктом державного управління, якому належить реалізовувати рішення [4]. Для опрацювання якісних варіантів рішень суб'єкт прийняття рішення та працівники аналітичної служби повинні мати глибокі знання проблем та правового поля, в якому вони вирішуватимуться, а також відповідну інформацію. Суб'єкт прийняття рішення зобов'язаний забезпечити аналітичну службу інформацією від виконавця рішення. Крім того, аналітична служба повинна диспонувати оперативною релевантною достовірною інформацією з інших інформаційних джерел.

Аналіз застосування сучасних інформаційно-аналітичних технологій в державному управлінні дозволяє дійти висновку, що основні резерви підвищення ефективності державно-управлінських рішень криються в покращенні використання всієї сукупності різноманітних аналітичних методів, завдяки чому рішення, які приймаються на різних управлінських рівнях, набувають більшої ґрунтовності.

Список використаних джерел

1. Дегтяр А. Системний підхід до прийняття державно-управлінських рішень. *Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ*. 2002. Вип. 20. С. 192–196.
2. Кохан А. Оптимізація комунікативної складової у прийнятті політико-управлінських рішень органами публічної влади. *Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика* : матеріали підсумк. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 28 жовт. 2011р. : [у 2 т.]. Одеса, 2011. Т. II. С. 203-204.
3. Мала Н. Мистецтво прийняття управлінського рішення. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.14. С. 345–351.
4. Мала Н. Управлінські рішення: класифікація та процес прийняття. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2007. №605. С. 20-24.

Бубенко Денис Миколайович, студент кафедри публічного Управління та економіки ТНУ ім. В.І.Вернадського, спеціальність Публічне управління та адміністрування, територіальне управління та місцеве самоврядування.

Науковий керівник: Клименко Оксана Миколаївна, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та економіки

АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Засади антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія) визначаються Верховною Радою України. Верховна Рада України щороку не пізніше 01 червня проводить парламентські слухання з питань ситуації щодо корупції, затверджує та оприлюднює щорічну національну доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики. Антикорупційна стратегія розробляється Національним агентством на основі аналізу ситуації щодо корупції, а також результатів виконання попередньої антикорупційної стратегії. Антикорупційна стратегія реалізується шляхом виконання державної програми, яка розробляється Національним агентством та затверджується Кабінетом Міністрів України. Керівники державних органів несуть персональну відповідальність за забезпечення реалізації державної програми з виконання Антикорупційної стратегії. Державна програма з виконання Антикорупційної стратегії підлягає щорічному перегляду з урахуванням результатів реалізації визначених заходів, висновків та рекомендацій парламентських слухань з питань ситуації щодо корупції. [1].

В нашому випадку законодавець здійснив пов'язав між собою поняття «антикорупційна політика» і «антикорупційна стратегія», тобто зазначив, що саме антикорупційна стратегія є першоджерелом у запобіганні та протидії корупції, забезпеченні злагодженості, системності й послідовності антикорупційної діяльності усіх органів державної влади та місцевого самоврядування.

Національне агентство з питань запобігання корупції восени 2020 року підготувало проект Зasad державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020 – 2024 роки, який 16 вересня 2020 року Кабінет Міністрів України. В задумі дій, саме ті механізми, що викладені в Антикорупційній стратегії на 2020-2024 роки повинні налагодити взаємну роботу всіх антикорупційних інституцій нашої держави та повернути довіру громадян до органів влади та її представників.

Голова Національного агентства з питань запобігання корупції О. Новіков під презентації проекту Антикорупційної стратегії на 2020-2024 роки за засідання Уряду зазначив, що виконання заходів, які запропоновані Антикорупційною стратегією допоможуть Україні економити до 200 млрд. грн. на рік, оскільки завдяки впровадженню з 2014 року антикорупційних заходів Україна вже економить до 6% валового внутрішнього продукту щороку. Саме очищення від корупції стане позитивним знаком для інвесторів і допоможе збільшити кількість підприємств та робочих місць. [2].

З твердженням Голови Національного агентства з питань запобігання корупції О. Новікова не можливо не погодитися, оскільки й дійсно пріоритетами Антикорупційної стратегії на 2020-2024 роки є оптимізація функцій всієї вертикалі органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, подальше здійснення надання відкритого доступу до існуючих баз даних, удосконалення сервісів надання адміністративних послуг населенню, виховання у населення нульової терпимості до корупції й завершення оптимізації роботи антикорупційних інститутів, результатами роботи яких стане невідворотність покарання корупціонерів різного щабля влади [3].

Проаналізувавши зміст пріоритетів Антикорупційної стратегії на 2020-2024 роки, вважаю, що вказаний документ є «внутрішньою дорожньою картою» нашої країни, яка дозволить досягти суттєвого прогресу у запобіганні та протидії корупції у сфері судової системи, прокуратури та поліція, державного регулювання економіки, упорядкування оподаткування та діяльності митниці, законодавчого врегулювання у сфері будівництва, земельних відносин та інфраструктури, сектору оборони, охорони здоров'я та соціального захисту.

Враховуючи те, що саме функціонування саме цих сфер в більшості випадків впливає на формування державного бюджету України цей документ є дуже важливим і при відсутності політичних перепон Антикорупційна стратегія на 2020-2024 роки буде ухвалена Верховною Радою як закон, а Національне агентство з питань запобігання корупції розробить, а також Уряд затвердить програму заходів для виконання цієї Стратегії, то результат суспільство зможе побачити через пару років.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про запобігання корупції" від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII // Голос України. – 2014. – 25 жовт.
2. <https://www.kmu.gov.ua/news/kabinet-ministriv-shvaliv-proekt-antikorupcijnoyi-strategiyi-na-2020-2024-roki-rozroblenij-nazk>
3. <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Antykoruptsijna-strategiya-na-2020-2024-roky-za-rezultatamy-publichnyh-obgovoren-16.09.2020.pdf>

Власенко Наталія Олександрівна

студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ ім. В.І. Вернадського спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**,

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Ідеологія розвитку стандартизації у сфері охорони здоров'я населення України розрахована на довгострокову перспективу таких документів (Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров'я в Україні на період до 2020 року, Галузевої програми стандартизації медичної допомоги на період до 2020 року, заходів МОЗ України з реалізації Галузевої програми стандартизації медичної допомоги на період до 2020 року) передбачає два головні напрями розвитку стандартизації у сфері охорони здоров'я населення України [1,2].

Вони полягають у розробці / оновленні та моніторингу впровадження медико-технологічних документів для надання медичної допомоги на основі принципів доказової медицини, протоколів фармацевта (фармацевта) та функціонування формулярної системи для забезпечення медичними закладами медичних закладів.

З метою забезпечення ефективної реформи вітчизняної медичної галузі, підвищення якості та доступності медичних послуг та виробів медичного призначення для населення, в майбутньому нормативна база стандартизації повинна створити передумови для забезпечення виконання наступних завдань:

- оновити діючу методологію для розробки клінічних настанов, медичних стандартів, уніфікованих клінічних протоколів надання медичної допомоги, державних соціальних стандартів надання медичної допомоги;
- розробити методологію для створення місцевих протоколів медичної допомоги (клінічних маршрутів пацієнтів) на основі принципів доказової медицини;
- розробити державні соціальні стандарти надання медичної допомоги населенню України в амбулаторних та стаціонарних умовах на основі принципів доказової медицини та економічної доцільності;
- розробити процедуру контролю за виконанням уніфікованих клінічних протоколів та місцевих протоколів
- переглянути поточний порядок контролю за виконанням та фінансовою підтримкою державних соціальних стандартів та норм у галузі охорони здоров'я населення України;

- розробити процедуру фінансування розвитку стандартизації, в т.ч. з передбаченням у бюджеті витрат на заробітну плату розробникам медико-технологічних документів у галузі стандартизації;
- планувати бюджет на охорону здоров'я з урахуванням вимог чинних медико-технологічних документів у галузі стандартизації;
- регулювати право власності на галузеві медичні технологічні документи у галузі стандартизації та інформаційного забезпечення галузевої стандартизації;
- створити Раду зі стандартизації при Міністерстві охорони здоров'я України;
- створити Національний центр медицини, що базується на доказах. З метою вдосконалення державного регулювання розвитку стандартизації у галузі охорони здоров'я в Україні доцільно щорічно затверджувати наказами Міністерства охорони здоров'я України відповідні плани розвитку стандартизації на наступний календарний рік .

У 2017 році Уряд України розпочав реформу деінституціоналізації. Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2017 року № 526р.

Деінституціоналізація - це повний процес планування реорганізації зі скороченням та / або закриттям інтернатних закладів, створенням різних служб догляду за дітьми, що регулюються законодавством та стандартами, орієнтованими на результати діяльності.

Реформа розрахована на 10 років і передбачає, що за цей час кількість дітей у школах-інтернатах зменшиться на 90%, а кожна громада матиме доступні та якісні послуги для підтримки сімей з дітьми відповідно до їхніх індивідуальних потреб.

Таким чином, запровадження Програми медичних гарантій є великим кроком для України на шляху до загального медичного покриття, коли кожен громадянин зможе реалізувати своє право на якісну, безпечну та доступну медичну допомогу від держави.

Список використаних джерел

1. План заходів з реалізації Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я на період до 2020 року: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 821-р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-%D0%BF#Text
2. Про затвердження Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров'я в Україні на період до 2020 року: Наказ МОЗ України 01.08.2011 р. № 454. URL: www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20110801_454.html

Возовик Оксана Олегівна

студент магістерської програми зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНІСТЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

На сьогодні в Україні сформовано досить розвинену правову базу управління власністю територіальної громади. Водночас, фахівці відзначають нагальну потребу розвитку цього правового забезпечення у напрямі зміцнення фінансово-економічної самостійності територіальних громад і проведення адміністративно-територіальної реформи, зокрема, ухвалення закону "Про адміністративно-територіальний устрій" та чіткого законодавчого розподілу повноважень між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування [5]. Чинниками, що перешкоджають ефективному управлінню об'єктами комунальної власності є:

- слабка матеріальна база місцевого самоврядування і недостатності повноваження щодо її посилення;
- суперечності у фінансуванні окремих об'єктів галузевої та підвідомчої підпорядкованості, що розташовані на території юрисдикції органів місцевого самоврядування і послугами яких користуються мешканці територіальної громади;
- відсутність достатньої кількості кваліфікованих кадрів;
- обмеженість інвестиційних можливостей.

Крім того, потребують вирішення наступні проблеми, зумовлені недосконалістю правового унормування питань управління власністю територіальних громад [1-4].

1. Триваюча в державі надмірна централізація державного управління і, внаслідок цього, високий рівень залежності місцевого самоврядування від державної влади, спричиняють, фактично, злиття спільної власності територіальних громад з державною формою власності.

2. Власність територіальних громад складається переважно з неприбуткових, економічно неефективних комунальних підприємств, державних організацій та об'єктів соціальної інфраструктури, що залишились у віданні місцевих органів влади після здійснення приватизації. Ресурсопоглинаючий характер комунальної власності територіальних громад, з одного боку, неефективний підхід до формування бюджету "згори донизу" та низька фіскальна самостійність на місцевому рівні, з другого боку, призводять до значного дефіциту місцевих бюджетів, неспроможності

більшості органів місцевого самоврядування виконувати власні та делеговані повноваження, відновлювати основні фонди та надавати якісні послуги населенню.

3. Прогалини у чинному правовому врегулюванні сфери управління спільною власністю територіальних громад провокують виникнення ситуації, в якій органам місцевого самоврядування вигідніше залишатися дотаційною територією, ніж самостійно займатися розв'язанням проблем місцевого розвитку. Своєю безініціативністю і пасивністю у вирішенні цих проблем органи місцевого самоврядування нерідко прикривають зверненнями до центральних органів виконавчої влади, парламенту з проханням виділити місцевим бюджетам додаткове фінансування. Органи місцевого самоврядування не зацікавлені в акумуляції коштів для спільного утримання об'єктів комунальної власності. Це призводить до неефективного управління цими об'єктами та нераціонального використання наявних ресурсів територіальних громад.

4. Відсутність чітко визначених механізмів, об'єктів, суб'єктів управління комунальною і спільною власністю, а також їх повноважень щодо управління цими об'єктами також зумовлює неефективне користування і розпоряджання майном, що належить територіальним громадам. Іншими словами, чинна вітчизняна нормативно-правова база не сприяє запровадженню ефективної моделі управління комунальною і спільною власністю, а також становленню самодостатніх територіальних громад.

Уникнути зазначених проблем та покращити якість управління власністю територіальних громад можливо за рахунок впровадження сучасного зарубіжного досвіду, його інноваційних механізмів та інструментарію, що потребує додаткового дослідження.

Список використаних джерел

1. Алексєєв В.М. Власність територіальних громад в Україні: шляхи розвитку: монографія. Чернівці: Технодрук, 2007. 336 с.
2. Алексєєв В.М. Реформа для самодостатності територіальних громад в Україні. *Економічний часопис XXI*. 2009. № 3-4. С. 15-22.
3. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право): навч. посібник. Київ: Атіка, 2000. 304 с.
4. Борденюк В.І. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії: монографія. Київ: Парламент. вид-во, 2007. 576 с.
5. Литвинчук І.В. Роль органів місцевого самоврядування в організації місцевого господарства. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 2(76). С. 130-135.

Голдун Оксана Станіславівна
студентка кафедри публічного
управління та економіки

ТНУ імені В.І.Вернадського,
спеціальність «Публічне
управління та адміністрування»
Науковий керівник: Євмешкіна
Олена Леонідівна, доктор наук з
державного управління, доцент,
кафедра публічного управління та
економіки

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Передовий досвід розвинутих країн щодо інтеграції екологічної політики в усі галузі економіки та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління демонструє те, що сталий розвиток держави неможливий без екологічного складника [1, с.5].

Європа була серед засновників концепції сталого розвитку, починаючи з 70-х років ХХ століття [2, с.325].

Встановлення єдиних стандартів природоохоронної діяльності держав-членів є основою екологічної політики ЄС [5, с.94].

Короткострокові, середньострокові програми та стратегічні програмні документи відображають напрями вирішення проблемних питань у сфері охорони навколишнього середовища ЄС [5, с.94]. Найбільш важливі цілі: запобігання, скорочення і обмеження екологічного збитку; збереження екологічної рівноваги; раціональне використання природних ресурсів [5, с.95].

За показниками готовності та участі в розробці заходів щодо сталого розвитку виділяють 4 групи країн [3, с.37]:

1. Ранньою високою активністю (Швеція, Великобританія, Нідерланди);
2. Запізнілою високою активністю (Фінляндія, Данія, Норвегія);
3. Запізнілою середньою активністю (Австрія, Німеччина);
4. Пізньою низькою активністю (Італія, Іспанія, Франція, Ірландія).

В деяких країнах світу створені координаційні органи відповідальні за питання, що стосуються політики сталого розвитку, і мають відповідні повноваження [2, с.327]: Комітет з питань сталого розвитку (Австрія); Координаційна група з питань сталого розвитку (Швеція); Кабінет зі сталого розвитку (Норвегія); Національна Комісія зі сталого розвитку (Фінляндія); Підкомітет з питань довкілля та енергетики; Робоча група з питань сталого розвитку (Великобританія); Комітет державних секретарів з питань сталого розвитку (Німеччина).

На формування екологічної політики ЄС вплинув успішний досвід таких країн, а саме: нідерландське стратегічне екологічне планування, британське встановлення цілей якості довкілля, реформа політики хімічних речовин у скандинавських країнах. Крім того, значно вплинула на

формування екологічної політики Німеччина. Європейська екологічна політика надає приклади гармонізації цілей внутрішнього ринку і захисту навколишнього середовища, при цьому узгодження екологічних стандартів відбувається на найвищому рівні влади [5, с.95].

Найпоширенішими напрямами сталого розвитку в ЄС є:

- контроль за збереженням довкілля;
- збереження біорізноманіття;
- покращення екологічної політики: скорочення обсягів парникових газів, контроль за відходами та викидами, тощо;
- встановлення стандартів чистоти води, повітря та земельних ресурсів і їх захист від антропогенного навантаження;
- вирішення особливих національних проблем країни – старіння населення, зниження рівня захворюваності та підвищення активного довголіття і працездатності пенсіонерів, тощо [2, с.326].

Після аналізу впливу стратегічних галузей економіки на навколишнє середовище була впроваджена система стимулів на основі таких інструментів, як податки та субсидії. Це було перше зобов'язання щодо стратегічної переорієнтації екологічної політики в ЄС [5, с.95].

Після проведення ряду перетворень екологічна політика вже сприймалася як складова частина економічних рішень. Інтеграція екологічної політики і сталий розвиток стали ключовими елементами стратегічних документів ЄС [5, с.96].

Загальна екологічна політика країн Європи базується на схожості багатьох екологічних проблем, обов'язковості спільно прийнятих рішень, єдиних заходах щодо боротьби із забрудненням і узгодженій позиції на міжнародних переговорах. Від політики ліквідації наслідків забруднення Європа перейшла до їх попередження [5, с.96].

Протягом останніх 20 – 30 років у економічно розвинутих країнах світу накопичено значний досвід щодо використання різних інструментів державної підтримки економічного, соціального та екологічного розвитку. Загалом, можна виділити такі поширені форми впливу держави на соціально - економічні процеси: цільові програми; державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку; установа особливих організаційно-правових режимів регулювання; сприяння в отриманні комерційних кредитів під державні гарантії; бюджетні інвестиції; створення економічних кластерів; маркетинг і просування територій; створення науково-технологічних парків; розвиток політики, спрямованої на трансферт технологій; розробка та реалізація спеціальних програм навчання; підтримка створення нових компаній; надання фінансової підтримки приватним компаніям [4, с.181-182].

Отже, на європейському рівні було зроблено основні досягнення та підходи, які сприяють інтеграції трьох векторів сталого розвитку [2, с.327].

Деякі результати позитивного європейського досвіду можна спробувати адаптувати та реалізувати в Україні, а саме: створення координаційного органу відповідального за питання, що стосуються політики сталого розвитку, з відповідними повноваженнями; законодавчо

зобов'язуюче врахування екологічних наслідків при розробці політик, планів і програм розвитку; спільна діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування, недержавних організацій; виділення коштів на проведення відповідних природоохоронних, рекламних, освітніх програм і заходів; активізація поведінки населення, з метою контролю влади в питаннях охорони навколишнього середовища; впровадження системи стимулів для стратегічних галузей економіки, з точки зору впливу на навколишнє середовище, на основі таких інструментів, як податки та субсидії; використання різних інструментів державної підтримки економічного, соціального та екологічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Бондар О.І. Сучасний стан та перспективи розвитку української системи технічного регулювання в галузі охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки та раціонального використання природних ресурсів. *Екологічні науки: наук.-практ. журн.* Київ: ДЕА, 2012. №2. – С. 68-77.
2. Макосій С.Д. Зарубіжний досвід реалізації стратегії сталого розвитку. *Молодий вчений*. червень, 2016 р. № 6 (33). – С.324-328.
3. Немец Л. Н., Сегида Е. Ю., Немец К. А. Региональные проблемы устойчивого развития: учебное пособие для самостоятельной работы студентов, обучающихся по направлению «География», специальность «Экономическая и социальная география». Харьков, 2013. 72 с.
4. Орел Ю. Л. Сучасні механізми державної підтримки економічного розвитку регіонів. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип. 3. — С. 180—189.
5. Якушев Д. Сучасні тенденції державної екологічної політики в Україні в контексті концепції сталого розвитку. *Державне управління та місцеве самоврядування*, 2016, вип. 4(31) – С. 92-97.

Горбунова Ірина Геннадіївна

студент кафедри публічного управління та економіки
ТНУ імені В.І. Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Шпачук В.В.,

д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та економіки

**УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЮ СФЕРОЮ В УКРАЇНІ**

В умовах стрімких темпів сучасного економічного життя суспільства, як у країн, що розвиваються, так і у держав з розвиненою економікою, виникає необхідність шукати нові напрямки для розвитку, розробляти найбільш ефективні інструменти управління ресурсами і здійснювати пошук власні шляхи розв'язання глобальних проблем. Отже, перспективи розвитку і окремо взятого регіону, і країни в цілому багато в чому залежать від грамотно вибудованої політики органів державної влади і дій представників приватного сектора. При цьому, в умовах розвитку економіки знань сфера освіти є не тільки складовою відтворення людського капіталу, а й чинником економічного зростання, що забезпечує інноваційність конкретних переваг держави. У забезпеченні розвитку ефективного функціонування системи освіти в Україні першорядну роль відіграє удосконалення механізмів і диверсифікація джерел її фінансування.

Одним із шляхів переходу до економіки знань та залучення приватних структур до фінансування освітніх послуг, а також наукових досліджень і розробок у сфері освіти є формування механізмів державно-приватного партнерства, яке в останні десятиліття набуває все більшої актуальності, адже даний механізм здатний мобілізувати певні незадіяні в економіці резерви, вплинути на економічний розвиток і ефективність управління державною або муніципальною власністю.

Державно-приватне партнерство можна розглядати як суспільно-приватне партнерство, визначаючи його як конструктивне співробітництво держави, суб'єктів підприємницької діяльності і громадянських інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності для реалізації суспільно значимих проектів на засадах пріоритетності інтересів держави, її політичної підтримки, консолідації ресурсів сторін, ефективного розподілу ризиків між ними, рівноправності і прозорості відносин для забезпечення поступального розвитку суспільства [1].

Для розвитку державно-приватного партнерства, зокрема у сфері освіти, необхідно:

- врегулювання застосування законодавчих норм, які регламентують діяльність державно-приватного партнерства у сфері освіти і науки;
- розробка та впровадження концепції реалізації проектів державно-приватного партнерства у сфері освіти і науки;
- визначення секторів системи освіти і науки, які мають найвищий потенціал до реалізації проекту державно-приватного партнерства, а також найбільше потребують інноваційно-інвестиційних ресурсів;
- визначення можливості створення різних форм державно-приватного партнерства – договірних, інституційних та суспільної взаємодії;
- запровадження типових договорів державно-приватного партнерства;
- розробка методичних рекомендацій щодо вибору та використання різних фінансових моделей реалізації проектів державно-приватного партнерства, прийнятних для сфери освіти і науки;

- узгодження практики бюджетного планування з механізмом надання державної підтримки за договорами державно-приватного партнерства, з подальшим їх урахуванням у процесі середньострокового бюджетного планування;

- відображення загальних напрямів і сфери державно-приватного партнерства, види і обсяги освітніх послуг, які будуть надаватися у вигляді державно-приватного партнерства, передбачувані форми партнерств;

- основоположні принципи функціонування державно-приватного партнерства;

- пріоритетність інтересів держави, ефективний розподіл ризиків між сторонами, політична підтримка держави, партнерський, рівноправний і транспарентний характер відносин;

- економічна (соціальна) ефективність реалізації проектів державно-приватного партнерства [2].

При розвитку такого партнерства держава отримає розвинений конкурентний ринок освітніх послуг, бізнес зможе впливати на якість підготовки фахівців, а навчальні заклади - залучати додаткове фінансування і реалізовувати інноваційні освітні програми.

Список використаних джерел

1. Павлюк К.В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави / К.В. Павлюк, С.М. Павлюк // *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*, 2010, вип. 17. С. 11–19.

2. Меняйлова Р.А. Совершенствование финансового обеспечения деятельности вузов в условиях повышения их финансовой самостоятельности // *Управление экономическими системами: электронный научный журнал*. 2013. № 11 (59). С. 68-74.

Гаврилюк Ольга Василівна

студентка кафедри публічного управління та економіки

ТНУ ім. В.І. Вернадського,

спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Клименко Оксана Миколаївна,

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент

кафедри публічного управління та економіки

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УРАЇНІ

В сучасних умовах економічного розвитку країни роль публічних закупівель як економічного інструменту полягає у реалізації функцій публічної адміністрації.

Практика свідчить, що протягом всього періоду незалежності країни державний бюджет має стан бюджетного дефіциту. Такий факт засвідчує про необхідність негайних структурних реформ у сфері публічних (державних) фінансів країни. Тому, актуальним постає питання про удосконалення порядку проведення публічних закупівель, прозорості проведення тендерів та цільового і ефективного використання бюджетних коштів при здійсненні держзамовлень.

Метою державних/публічних закупівель є створення конкурентного середовища в процесі здійснення закупівель на державному рівні з метою отримання різних пропозицій за рахунок державних коштів (платників податків).

Питанням дослідження теоретичних засад та державного регулювання публічних закупівель присвячені праці вітчизняних науковців, серед яких: І. Влялько, А. Дудар, О. Критенко, В. Новаковець, Я. Петруненко, Ю. Пивовар, В. Смиринський.

У більшості наукових робіт, що розглядають питання державних/публічних закупівель, у тій чи іншій формі, наведено визначення та узагальнюються форми і методи державного регулювання та організаційні аспекти здійснення публічних закупівель. Водночас недостатньо досліджені питання порядку проведення публічних закупівель, їх цільове використання, прозорість, контроль та корупційні явища.

Виходячи з цього, вітчизняні науковці по різному трактують і деталізують дане визначення.

Так, В. Смиринський, дане поняття розглядає як низку заходів, яка пов'язана з закупівлею продукції в умовах ринку, що ґрунтується на принципах: достовірності, прозорості здійснення торгів, економічного обґрунтування, справедливого товарного обміну, обов'язкового виконання усіх умов контракту [5, с. 12].

Але цю думку не поділяє І. Влялько. З його точки зору державні закупівлі, які мають конкретні умови і основи, на підставі чітко визначених правил та умов, обсягом товарів, виконаних робіт та наданих послуг за кошти держави з метою підтримки та покращення діяльності країни [1, с. 51].

А. Дудар вважає, що публічні закупівлі ґрунтуються на конкуренції при чіткому виконанні усіх умов та правил закупівель [2, с. 95].

В свою чергу, О. Критенко звертає увагу на нормативно-правову основу усіх закупівель. Особливу увагу науковець звертає на взаємозв'язок між ефективністю закупівель та їх витратами. Автор вважає, що такий зв'язок вплине на темпи економічного розвитку країни, на фінансове забезпечення діяльності держави та на виконання соціальних функцій [3, с. 25].

Я. Петруненко звертає увагу на те, що державна/публічна закупівля – це ринкова угода, яка відображає процес попиту та пропозиції, конкуренцію усіх учасників надання товарів або послуг [4, с. 83].

Отже, ми поділяємо думку вчених та вважаємо, що публічні закупівлі – це економічна категорія, оскільки вона є учасником процесу розподілу та перерозподілу частини фінансових ресурсів країни з метою забезпечення її існування. Будучи економічною категорією, публічні закупівлі є невід’ємним елементом державного регулювання, які забезпечують діяльність держави, задовольняючи потреби органів влади.

Список використаних джерел

1. Влялько І. В. Особливості гармонізації законодавства України із законодавством Євросоюзу в сфері державних закупівель. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Київ, Ін-т міжнар. відносин. 2013. Вип. 115, Ч. 2. С.51-56
2. Дудар А. А. Впровадження системи електронних закупівель «Prozorro». Європейська інтеграція в контексті світових глобалізаційних процесів. Матеріали науково-практичної конференції (5 травня 2017 року). Одеса: Одеський регіональний інститут державного управління, 2017. С. 94– 96.
3. Критенко О.О. Теоретичні підходи до визначення поняття «державні закупівлі». Вісник Академії митної служби України. Сер. Державне управління. 2014. № 1. С.19-26
4. Петруненко Я. В. Окремі питання удосконалення законодавчої регламентації ліцензування господарської діяльності як засобу забезпечення ефективного використання державних коштів. *Приватне та публічне право*. 2018. № 2. С. 82-86
5. Смирчинський В. В. Прок'юремент як механізм формування конкурентоспроможного ринку державних закупівель європейського типу в Україні Конкуренція. *Вісник Антимонопольного Комітету України*. 2004. № 4. С. 11-16.

Гриценко Оксана Володимирівна
студент кафедри публічного управління та економіки
ТНУ імені В.І. Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Клименко О.М.,
к.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та економіки

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСАД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ

Розвиток сучасної економічної системи відбувається в умовах стійких глобалізаційних процесів. Вони особливо відчутні в системі міжнародного

поділу праці, виробничо-збутової сфері і кооперації підприємств різних країн, особливо тих, які взаємодіють з менш технологічної спеціалізації з випуску продукції і надання послуг, в тому числі транспортних з доставки зовнішньоторговельних вантажів. Остання обставина стимулює країни до створення і розвитку національних транспортних вузлів, які є частиною світової транспортної системи і міжнародного ринку транспортних послуг. Ключову роль в сучасних глобальних умовах взаємодії в сфері міжнародного транспортного забезпечення відіграє морський транспорт, який здійснює перевезення більшої частини всіх зовнішньоторговельних вантажів.

Окрім цього, морські порти мають стратегічне значення для розвитку народно-господарського комплексу України, забезпечення експортних потреб держави. Для відповідності торговим і транспортним потребам країни, забезпечення найбільшої ефективності і підтримання інтересів держави морські порти повинні надавати конкурентоспроможну на міжнародному рівні портову інфраструктуру і надавати якісні послуги, що передбачає наявність ефективного державного управління їх розвитком як в середньостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Окрім цього, морські порти мають стратегічне значення для розвитку народно-господарського комплексу України, забезпечення експортних потреб держави. Для відповідності торговим і транспортним потребам країни, забезпечення найбільшої ефективності і підтримання інтересів держави морські порти повинні надавати конкурентоспроможну на міжнародному рівні портову інфраструктуру і надавати якісні послуги, що передбачає наявність ефективного державного управління їх розвитком як в середньостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Сутність моделі Land lord Port Model полягає в наступному:

- портова адміністрація, яка має право власності або іншим чином (довірча власність від органів влади, оренда і т.д.), Здійснює контроль за користуванням портовими територіями, відповідає за планування і комплексний розвиток портів;
- приватні портові оператори здійснюють стивідорну діяльність за договором концесії або оренди активів і землі з портовою адміністрацією;
- в процесі інвестування в модернізацію і розвиток інфраструктури портової галузі адміністрація морського порту на умовах державно-приватного партнерства має право надавати інвесторам об'єкти портової інфраструктури та земельні ділянки для будівництва, а інвестори мають право оперувати побудованими терміналами протягом певного часу, після закінчення якого можуть або продовжити дію договору, або повернути земельну ділянку разом з терміналом [1].

Більшість портів європейських країн наразі працюють за моделлю Land lord Port Model (земельних концесій), за якої портова адміністрація виступає в ролі лендлорда, в розпорядженні якого знаходяться землі в межах акваторій портів. Водночас приватні портові оператори здійснюють стивідорну діяльність на землях і причалах, отриманих в концесію терміном до 40 років (з правом подальшого продовження договорів концесії) та сплачують

концесійні платежі, визначені портовою адміністрацією, виходячи з площі земельної ділянки, переданої у тимчасове користування та інших критеріїв [2, с. 16].

Успіх впровадження моделі Land lord Port залежить від правильної розстановки акцентів дорожньої карти реформи. В рамках підготовчих заходів одним з пріоритетів повинна стати кадрова політика, яка ґрунтується на відборі кандидатів на ключові позиції в структурі управління порту. Необхідно сформулювати програми навчання для майбутнього персоналу за напрямками портових фінансів, реалізації проектів державно-приватного партнерства в портах та інше. Також було б доцільним організувати стажування в великих європейських портах.

Список використаних джерел

1. Латкіна С.А., Ель М.П. Проблеми оптимізації організаційних процесів портової діяльності в Україні. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 3(03). С. 92–95.

2. Вдосконалення управління портовою галуззю України консолідація контролю за користуванням портовими територіями та наближення до моделі управління "порт лендлорд": світовий досвід і перспективи реформування в українському контексті. Світовий банк. 2020. 76 с.

Демиденко Ірина Олексіївна студентка кафедри публічного управління та економіки ТНУ ім. В. І. Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник:

Немирівська Олена Яківна, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та економіки

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Дослідження визначається послідовною реалізацією в Україні курсу демократичних реформ, які вимагають радикально змінити систему державного управління, утвердити її як один з визначальних чинників економічних та соціальних перетворень, формування нового кадрового корпусу, посадових осіб, управлінців, здатних вирішувати складні соціально-економічні проблеми в умовах трансформаційних перетворень.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», "Про внесення змін до деяких законів України щодо перезавантаження влади" № 117-ІХ, ухвалений Верховною Радою 19 вересня 2019 року, який передбачає спрощення порядку прийняття на роботу і звільнення чиновників та запроваджує контрактну державну службу.

Місцеве самоврядування як засада конституційного ладу являється одним із найважливіших принципів організації і функціонування влади в суспільстві й державі та є необхідним атрибутом будь-якого демократичного ладу[1, с. 223].

Розвиток України як заможної, міцної європейської держави неможливий без проведення певних реформ, у тому числі й адміністративних. У зв'язку з цим набуває особливого значення вдосконалення управління на місцевому і регіональному рівні. Держава може бути міцною тільки за наявності сильних регіонів, а як свідчить світовий і вітчизняний досвід державотворення, системні форми можуть бути ефективними лише за умови залучення до них громадян, громадських інститутів та органів місцевого самоврядування. Ефективність державного та муніципального управління залежить від їх кадрового забезпечення, що потребує відповідної системи роботи з кадрами, яка являє собою планований і контролюючий процес, спрямований на підвищення кваліфікаційного рівня посадових осіб місцевого самоврядування.

В сучасних умовах реформування економічних інститутів України, вирішення питання удосконалення кадрового потенціалу в органах місцевого самоврядування може стати вирішальним фактором подолання негативних процесів в економіці і в соціальному житті країни, її регіонах, так як здатність влади ефективно управляти прямо залежить від професійного рівня її управлінців.

Будь-які нормативно-правові акти, без їх дієвої підтримки безпосередніми виконавцями, у тому числі тими, хто впливає на виділення бюджетного фінансування відповідних державних програм, залишать існуючу проблему без руху. Тому, управління кадровим потенціалом на різних рівнях організації суспільства, формування ефективної кадрової політики та розробка системи управління кадрами в органах місцевого самоврядування набувають особливої актуальності. Ефективність діяльності органу місцевого самоврядування залежить від того, наскільки цілі органу влади і цілі працівника органу місцевого самоврядування збігаються[2, с. 12]. Усе це викликано необхідністю науково обґрунтувати кадрову політику в органах місцевого самоврядування, аналізувати всі аспекти, які притаманні усьому процесу служби.

Реалізація розвитку кадрового потенціалу передбачає її ефективне навчально-методичне забезпечення. Воно повинно охоплювати всі ланки підготовки і перепідготовки кадрів, підвищення їх кваліфікації. На удосконалення і розвиток інноваційних форм і методів роботи з кадрами в системі міського самоврядування спрямовані різноманітні програми та проекти, цикли лекцій та семінарів-тренінгів. На сучасному етапі реформування місцевого самоврядування зростає актуальність науково-методологічного забезпечення створення та впровадження ефективних організаційно-кадрових механізмів для досягнення реальної самостійності та самодостатності територіальних громад і органів місцевого самоврядування, наближення їх можливостей та якості діяльності до європейських стандартів.

Отже, для вирішення завдань підвищення управління персоналом потрібно визначити послідовність стратегічних завдань у роботі з персоналом; залучати до державної служби та ОМС професійно підготовлених, підприємливих людей з новаторськими творчими прагненнями і мотивацією; формувати кадри нової генерації з урахуванням соціального прогресу; виховувати в кожному працівникові патріотизм, гуманізм, чесність, духовно-матеріальні якості для досягнення цілей управління[3, с. 85].

Важливим аспектом вивчення зарубіжного досвіду є організаційні основи публічної служби, зокрема практика її децентралізації, механізми взаємодії центральних, регіональних і місцевих органів управління, забезпечення всіх учасників публічної служби підготовленими кадрами, досвід кар'єрного просування публічних службовців.

З прикладу європейських держав для удосконалення кадрового потенціалу своїх працівників запроваджують на фірмах концепцію постановки цілей на 10-30 років вперед. Кожен працівник має поставити перед собою такі цілі і виконувати завдання послідовно, поки не отримають результат[4, с. 82].

Слід виробити нові принципи і підходи до вирішення механізмів розвитку кадрового потенціалу, які б відображали сучасний рівень управлінської науки та вимоги демократичного суспільства.

Список використаних джерел

1. Батанов О. В. Місцеве самоврядування в Україні. Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи / За ред. Ю. С. Шемшученка: Монографія. - 2001. – 387 с.
2. Кравченко В. В., Кравченко Н. В., Лисюченко В. П., Негода В. А. та ін. Місцеве самоврядування в Україні: історія, сучасність, перспективи розвитку. – К.: Навч. посібник, 2000.
3. Кравченко В. Концепція місцевого самоврядування в Європейській хартії місцевого самоврядування та в Конституції України. Самостійність місцевих влад та розподіл повноважень між ними: організація місцевого самоврядування відповідно до принципів Європейської хартії місцевого самоврядування: Матеріали міжнар. конф. 2002. 419 с.
4. Мартиненко В. М. Кадрова політика у сфері публічного управління: формування в контексті французького досвіду. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2006. № 2 (29): У 2 ч. Ч. 2. 306 с.

Демчук Любов Василівна, студентка кафедри «Публічного управління та адміністрування» ТНУ імені В.І.Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник: **Шевченко Олександр Олександрович**, професор кафедри «Публічного управління та адміністрування», доктор наук з державного управління, доцент.

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Розвиток громадянського суспільства одна з найбільш обговорюваних і запитуваних в українській науці і громадському секторі протягом останнім кількох років тема. Особливе місце займає обговорення питань правового регулювання утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства; забезпечення умов для участі громадськості у формуванні та реалізації політики та здійснення громадського контролю за діяльністю органів влади, політичні аспекти взаємодії держави і суспільства. Українська держава протягом понад двадцяти років розвитку незалежної України значною мірою самоусунулася і від участі і співпраці з громадськістю. 2013 р. став роком «позитивної еволюції, що дала свої результати»: еволюції відносин влади і держави; еволюції умов, у яких існувало громадянське суспільство в Україні[5]. Починаючи з 2013 року в Україні були запроваджені європейські стандарти законодавства для неурядових організацій. З цього часу процеси становлення громадянського суспільства активізувалися. Можна виділити певні етапи становлення і розвитку громадянського суспільства в Україні за останні майже тридцять років: 1) 1991-1996 рр.; 2) 1996- 2004 рр.; 3) 2004-2010 рр.; 4) 2010 р. – 2014 р.; 5) 2014 р. -до сьогодні. За цей час відбулося створення Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України; прийняття Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні; прийняття законів – про громадські об'єднання, благодійництво та благодійні організації.

Перший етап характеризувався, передусім, дослідженнями феномену громадянського суспільства: походження та еволюція поняття громадянського суспільства, його функції, структурні елементи, взаємовідносини із державою тощо.

На другому етапі відбувається поживалення державотворчих процесів, стимульованих прийняттям Конституції України, активне виникнення політичних партій та громадських організацій.

На етапі 2004-2010 рр. знаковою віхою державотворення сучасної України стали події так званої «помаранчевої революції».

В 2010 – 2014 рр. акцент з розбудови громадянського суспільства перемістився в економічну сферу.

А з 2014 і до сьогодні відбувається небачене з кінця 1980-х посилення ролі громадянського суспільства в основних напрямках діяльності держави шляхом волонтерської підтримки оборони від зовнішньої агресії, здійснення контролю за діями органів влади тощо.

У контексті, проблеми, що розглядається інтерес представляє волонтерський рух українців, активна суспільна підтримка населенням українських збройних сил і загалом української армії, впровадження в український соціум нових норм суспільної відповідальності, високий рівень ефективності вітчизняних волонтерів, їх мобільність, вміння оперативно реагувати на ситуативні запити і потреби.

Волонтерські практики українців досить швидко увійшли в реалії українського життя і викликали серйозні суспільні зміни і в сприйнятті волонтерства як явища, і в контексті особистого залучення до виконання волонтерських обов'язків, і щодо визнання великого значення волонтерського руху в розвитку суспільних процесів як важливої складової громадянського суспільства[3].

Громадянське суспільство і волонтерство явища взаємопов'язані. По-перше, діяльність українських волонтерів є прямим свідченням трансформаційних системних змін, що відбуваються в середовищі громадянського суспільства; по-друге, публічністю своєї діяльності активісти самі безпосередньо впливають на українське суспільство, закріплюючи в його самосвідомості принципи особистої участі в трансформаційних змінах, що відбуваються у суспільстві[3].

Аналіз громадянської активності різних соціальних груп, залучених до активної волонтерської діяльності, дозволяє зробити певні висновки. Волонтерська активність українців має загальнодержавний характер, поширена по всій території України. До неї залучені представники найрізноманітніших соціальних груп. Гуртування в організації відбувається на підставі різних об'єднавчих чинників: дружні стосунки, спільна соціальна класова приналежність, професійна приналежність тощо. Різноманітність цих соціальних груп (підприємці, митці, футбольні фанати), які, до того ж, відіграють різну роль у процесі суспільного та економічного розвитку країни, можна вважати додатковим аргументом для підтвердження тези про масштабний і загальний характер трансформаційних процесів, що відбуваються в українському суспільстві. Зокрема, можна стверджувати, що події останніх двох неповних років змусили значну частину українського суспільства перейти поріг національної і політичної громадянської байдужості.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про волонтерську діяльність» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 42, ст.435). Режим доступу// <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності». Інтернет Ресурс. Режим доступу// zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-19/
3. Історія волонтерського руху. Всеукраїнський громадський центр «Волонтер». Інтернет ресурс. Режим доступу// http://www.volunteer.kiev.ua/pages/History_volunteer

4. Загальна інформація щодо впровадження волонтерської діяльності в Україні (за матеріалами Мінсоцполітики). Режим доступу// <http://www.msp.gov.ua/news/13156.htm/>

5. Лациба М. Розвиток відносин між владою та суспільством в Україні: від еволюції до революції. Громадянське суспільство України: сучасний стан і перспективи впровадження європейських стандартів взаємодії з державою: зб. матеріалів між нар. наук.-практ. конф. К. 2014. С. 12.

Євтушенко Олександра Миколаївна
студент кафедри публічного
управління та економіки
ТНУ ім. В.І.Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та
адміністрування»

Науковий керівник: Шпачук В.В.,
д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та
економіки

МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Від ефективної роботи органів державної виконавчої влади всіх рівнів та органів місцевого самоврядування залежить успіх соціально-економічних і політичних перетворень в Україні. Тому комплектація органів влади висококваліфікованими кадрами, здатними забезпечити сталий розвиток держави, придбала першочергового значення. Це доводить актуальність проблеми удосконалення процесу управління персоналом в системі державної служби країни. Головною проблемою в Україні в даний час є те, що діюча система державного управління і її підсистеми не в змозі забезпечувати ефективне виконання зобов'язань, взятих державою перед громадянами. Це може бути наслідком відсутності ефективних механізмів управління людськими ресурсами щодо відбору персоналу на державну службу, оцінки діяльності державних службовців, класифікації їх посад. Результатом цього стає зниження рівня професіоналізму кадрів в системі державної служби, і, як наслідок, низька якість надання державних послуг громадянам [1].

І тут в нагоді повинен стати кадровий менеджмент в особі високопрофесійного управлінця. Кадровий менеджмент виник у 60-70-і роках минулого століття, коли людина стала основною ланкою в системі управління, а вміння розпоряджатися людськими ресурсами стало бути одним із стратегічних аспектів функціонування організації.

Головне завдання сучасного кадрового менеджменту - це вміння правильно і організовано працювати з людьми, оцінювати їх здатності і

відбирати на відповідні посади. Одним з основних завдань кадрового менеджменту є застосування заходів, які повинні зацікавлювати співробітників в подальшому їхньому просуванні, як в професійному плані, так і в саморозвитку. Стратегії та заходи, розроблені менеджерами по кадрам, повинні відповідати цілям і завданням організації.

Кадровий менеджмент повинен забезпечувати подальше ефективний розвиток організації, але для цього необхідно дотримуватися основних принципів, а саме:

- дотримання законодавчих норм і правил, що стосуються трудової діяльності співробітника;
- створення умов, завдяки яким робота персоналу буде впорядкована, а рівень звільнення в організації досягне мінімальної позначки, що сприяє стабільності в роботі і охарактеризує організацію з позитивної точки зору на ринку праці;
- спостереження за кадровим складом організації і в разі потреби в ньому - підбір і відбір на відповідну посаду;
- вміння збалансувати інтереси організації і співробітників;
- створення згуртованого і дружнього колективу на благо ефективного розвитку організації і усунення міжособистісних та інших конфліктів [2].

Кожен працівник за допомогою кадрового менеджменту повинен саморегулюватися і бути мобільним в усіх питаннях, а сам кадровий менеджмент повинен стати невід'ємною частиною будь-якої організації. У кожен період розвитку організації кадрові менеджери повинні вирішувати цілий ряд завдань щодо поліпшення кадрового складу та ефективному використанню людських ресурсів. Менеджер по кадрам проходить кілька етапів по формуванню структури організації та особистісного складу працівників. Кваліфіковані менеджери - це основні творці корпоративної культури, тобто це ті люди, які налагоджують внутрішню атмосферу будь-якої організації, створюють цілісність всієї роботи і структурують її, особливо вони важливі як засоби реалізації політики уряду щодо професійного розвитку державних службовців.

Список використаних джерел

1. Линдюк О.А. Теорія та практика модернізації державної служби України в умовах глобалізації : монографія. 2016. К. : НАДУ, 304 с.
2. Щербина В.В. Управление человеческими ресурсами: менеджмент и консультирование. М.: Независимый институт гражданского общества, 2004. 268 с.

Загородній Микола Іванович
студент кафедри публічного
управління та економіки
ТНУ імені В.І. Вернадського,

спеціальність «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник: Шевченко О.О.,
д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та економіки

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ ДЕРЖАВИ

Адміністративно-територіальний устрій відіграє важливу роль в організації діяльності органів місцевого самоврядування. Кожна ланка системи самоврядування має свою територіально окреслену сферу діяльності, особливі місцеві інтереси, пов'язані з відповідною специфікою адміністративно-територіальних одиниць: історичними, культурними, економічними, географічними особливостями, національними та іншими традиціями. Тому будь-яка зміна адміністративно-територіального устрою так чи інакше позначиться на місцевому самоврядуванні. Саме тому від адекватного адміністративно-територіального устрою залежить розв'язання багатьох важливих проблем, пов'язаних із розвитком територіальних громад. У свою чергу, місцеве самоврядування внаслідок своєї природи виступає інтегруючою ланкою між населенням та державними структурами, ефективним інструментом регіональної політики. Розвиток місцевого самоврядування сприяє:

- зміцненню держави, її територіальної цілісності;
- зниженню вірогідності виникнення соціальних напружень та національних конфліктів;
- формуванню адаптованої до місцевих особливостей економіки держави та її регіонів [1].

Як периферійні простори різних держав і навіть різних, часто ворогуючих, цивілізаційних систем українські регіони (а значить, і параметри регіональних і локальних ідентичностей) сформувалися під значним впливом диктату і ментальних установок метрополій, і не випадково ми щодня і щогодини відчуваємо «підземні поштовхи», викликані успадкованими від минулого настроями відстороненості від громадських справ, завищеними очікуваннями від влади і глибоко закоренілого недовіри до неї. На такому тлі проблема оптимізації адміністративно-територіального устрою осмислюється як важко здійсненне, і насправді є такою. Але повинні чітко усвідомлювати, що успадковане від СРСР адміністративно-територіальний устрій є одним з тих гальмівних факторів, який тримає країну в стані невизначеності, перманентної турбулентності, заважає її функціонуванню в ролі суб'єкта світової політики.

У сучасних же демократичних європейських державах при реформуванні системи адміністративно-територіального устрою пріоритетом є втілення принципу субсидіарності в функціонуванні громад. Зазначений

принцип полягає в чіткому розподілі повноважень державної влади та місцевого самоврядування для того, щоб управлінські рішення були оптимально витратними і результативними. На місцеву громаду повинен покладатися той обсяг повноважень, який вона здатна забезпечити.

За результатами узагальнення відповідного досвіду європейських держав, ми можемо виділити такі концептуальні підходи до реформування системи адміністративно-територіального устрою держави:

1) децентралізація державної влади та одночасне збільшення обсягів повноважень територіальних громад з метою поліпшення їх соціально-економічного розвитку, надання якісних послуг громадянам, уникнення проявів сепаратизму і зміцнення принципу демократизації в діяльності місцевого самоврядування;

2) об'єднання адміністративно-територіальних одиниць, які мають спільний адміністративний центр.

Таким чином, можна констатувати, що головною метою проведених в європейських країнах реформ адміністративно-територіального устрою є посилення можливостей локальних органів влади в контексті забезпечення потреб територіальних громад. Основними ж концептуальними підходами при реформуванні територіального устрою в окремих країнах Європи були децентралізація і європеїзація. Додатково слід зазначити, що кожна з реформ в якості основних завдань виділяла такі, як:

- визначення оптимального розміру одиниць місцевого самоврядування;

- визначення повноважень органів місцевого самоврядування для належного виконання ними поставлених завдань і надання якісних послуг громадянам.

Список використаних джерел

1. Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського Союзу: навч. посіб. / за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, М.К. Орлатого. К.: НАДУ, 2015. 628 с.

Задерко Марія Петрівна,

студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І.

Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Бунчук

Микола Миколайович, кандидат наук з державного управління

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Глобальний Інтернет сьогодні є не тільки засобом доступу до все більшого обсягу інформації про громадян усього світу, але і зручним засобом контролю над людьми з боку держави. На противагу контролю з боку держави громадянське суспільство також отримує можливість контролювати діяльність держави через розміщену в глобальній мережі інформацію про вибори, чиновників, закупівлі, а також інші відкриті дані. Крім того, у міру розвитку нових медіа (соціальні мережі, відеоблоги, сервіси потокового відео) громадяни держави отримують нові способи вільно та непідконтрольно для держави ділитися і обмінюватися інформацією (у т.ч. і помилковою).

Таким чином, формується химерна двостороння залежність між державою, яка знаходиться у все більшій залежності від розкритих перед громадянами даних, з одного боку, і громадянами, які перебувають у все більшій залежності від держави, що має де-факто необмежені ресурси для збору та аналізу їх персональних даних, з іншого боку[1, с. 61].

Правотворчість у цій сфері спрямована на нормативне закріплення цілей протидії загрозам національної безпеки України, засобів та методів їх досягнення, забезпечення погоджувальної політики органів державної влади. У зв'язку з цим, останнім часом органи державної влади та науковці приділяють значну увагу обговоренню проблем удосконалення правового забезпечення інформаційної безпеки України. Правові норми створюють основну базу забезпечення інформаційної безпеки та визначають ефективність діяльності держави та суспільства із захисту національних інтересів України.

Разом з цим, необхідно підвищувати рівень обізнаності щодо кібербезпеки на всіх рівнях, починаючи від діючих центрів комп'ютерної безпеки та закінчуючи впровадженням відповідних освітніх програм. За умов небезпек, що склалися нині у кіберпросторі, організаціям потрібно змінити ставлення до інформаційної безпеки. А отже, слід підвищувати обізнаність про важливість інвестування у кібербезпеку, як невід'ємну складову національної стратегії розвитку інформаційних комп'ютерних технологій.

Досвід іноземних країн та особливості українських реалій свідчать, що розв'язання основних завдань кібербезпеки неможливе без створення:

1) міжвідомчого структурного органу, який на постійній основі забезпечував би координацію діяльності певних відомств, правоохоронних і силових структур України з питань забезпечення кібернетичної безпеки;

2) центральних органів у структурі певних відомств, правоохоронних і силових структур України з функціями виявлення та оцінювання рівня (визначення ступеня) критичності стороннього кібервпливу, розроблення концептуальних засад та надання рекомендацій щодо протидії його проявам, а також активної протидії кібератакам протиборчих сторін та впливу на їх інформаційно-телекомунікаційні системи;

3) органів власної інформаційної кібербезпеки – державних установ (відомств) та комерційних структур, які повинні тісно взаємодіяти із зазначеними центральними органами з питань вироблення єдиної політики

щодо захисту як власного, так і спільного національного інформаційного кіберпростору [2, с. 8 - 9].

Отже, для підвищення ефективності державного управління кібербезпекою, в умовах динамічного розвитку, Україні необхідно створити комплексну національну систему кібербезпеки. Вона має об'єднати у форматі співробітництва центральні органи виконавчої влади, військові формування, правоохоронні органи, органи державного регулювання у сфері інформатизації, телекомунікацій та захисту інформації, органи місцевого самоврядування, наукові установи і організації, а також зацікавлені громадські організації, професійні асоціації, представництва міжнародних організацій в Україні, представників приватного сектору, а також підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, які здійснюють діяльність, пов'язану із забезпеченням функціонування або безпеки національного сегмента кіберпростору. Це, на нашу думку, покращить обороноздатність та безпеку нашої держави в кіберпросторі, сприятиме процесу запобігання кіберзагрозам, зокрема оперативному виявленню та розслідуванню злочинних проявів, заснованих на використанні інформаційних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Баранов О.А. Про тлумачення та визначення поняття “кібербезпека”. *Правова інформатика*. 2014. № 2(42). С.54-62.
2. Забезпечення кібернетичної безпеки. Інформаційна безпека: виклики і загрози сучасності: зб. матеріалів наук.практ. конф., 5 квіт. 2013 р. Київ: Наук.вид. центр НА СБ України, 2013. 416 с.

Залєвська Євгенія Олегівна

студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ ім. В.І.Вернадського, спеціальність «Територіальне управління та місцеве самоврядування»

Науковий керівник: Немирівська Олена Яківна, доцент кафедри, кандидат наук з державного управління, кафедра публічного управління та адміністрування

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

Згідно Конституції України, місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1, с.117]. В законі України «Про місцеве самоврядування в Україні»

зазначається, що місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

На сьогодні, система місцевого самоврядування не задовольняє потреб суспільства. У більшості територіальних громад функціонування органів місцевого самоврядування не забезпечує підтримку та створення сприятливих умов, необхідних для всебічного розвитку людини та її самореалізації, захист прав, надання населенню органами місцевого самоврядування, утвореними ними установами та організаціями високоякісних і доступних публічних послуг (адміністративних, соціальних та інших послуг на відповідних територіях).

Як зазначено в юридичній літературі, на сьогодні в Україні місцеве самоврядування значною мірою зберігає «декоративний» характер. У політичній системі держави його значення ще не відповідає конституційним положенням, а виконання завдань та функцій місцевого самоврядування не підкріплене матеріальними та фінансовими ресурсами [2, с. 253].

Тому одним із найголовніших завдань, яке потрібно буде вирішити у процесі реформування системи публічного управління на місцевому рівні, є кардинальне підвищення ролі інституту місцевого самоврядування в механізмі народовладдя та в організації управління на всіх територіальних рівнях.

Основними рекомендаціями щодо вдосконалення системи публічного управління на місцевому рівні в Україні є:

- Створення сприятливих умов для максимального залучення громадян до прийняття рішень органами місцевого самоврядування, а також розвитку форм прямого народовладдя. Згідно Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України 1 квітня 2014 року, ефективного та швидкого розв'язання потребує, зокрема, проблема «нерозвиненості форм прямого народовладдя, неспроможності членів громад до солідарних дій, спрямованих на захист своїх прав та інтересів, у співпраці з органами місцевого самоврядування і місцевими органами виконавчої влади та досягнення спільних цілей розвитку громади» [3, с. 406].

- впровадження стандартів якості публічних послуг, що надаються населенню органами місцевого самоврядування як базового, так і регіонального рівня, введення критеріїв оцінювання якості. Останнім часом, ґрунтуючись на поширеному в епоху популярності "нового публічного менеджменту" популярним стало гасло "створення структур, орієнтованих на споживачів". За ним стоять спроби керівників різних інститутів поставити в центр діяльності держави обслуговування інтересів та задоволення потреб громадян. Між тим, ці спроби зустрічають серйозний супротив на місцевому рівні, що активізує проблему залучення до процесу оцінки надання послуг

самої громадськості. При цьому варто зазначити, що тільки таким чином можна перетворити відносини "прохача послуг — надавача послуг" в ситуацію "замовника — надавача" послуг [3, с. 411].

- забезпечення підзвітності інститутів публічного управління перед громадянами, проведення регулярних і відкритих публічних звітів про результати своєї діяльності. Таким чином, найважливішою умовою ефективної роботи органів публічної влади є гласність, публічність і обов'язковість обґрунтування прийнятих рішень, забезпечення реалізації права громадян на їх роз'яснення, посилення відповідальності за покарання за надання помилкової або перекрученої інформації, а також розширення консультативної та інформаційно-аналітичної роботи з громадськими організаціями та населенням.

Реформування системи публічного управління на місцевому рівні має відбуватися в наступних сферах:

- 1) система взаємин виконавчих органів влади з іншими інститутами влади і управління (політична сфера);
- 2) організаційні структури, механізми координації та контролю, включаючи регіональне та місцеве управління (організаційна сфера);
- 3) системи і методи управління, адміністративні процедури і процеси (функціональна сфера);

Головним завданням системи публічного управління на місцевому рівні є забезпечення гнучкості системи управління, її адаптацію до змін зовнішніх умов управління, динаміки розвитку суспільства і потреб людей. Причому варто мати на увазі, що у сучасних умовах формування України як сильної, дієздатної демократичної держави, стабільність в суспільстві та сталий розвиток економіки неможливі без широкої підтримки громадян, без їх соціальної консолідації [4, с. 119].

Проте, реалізація реформування системи публічного управління на місцевому рівні є неможливою без забезпечення належної професійної підготовки та формування нового покоління державних службовців, здатного впроваджувати нові підходи в свою управлінську діяльність.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#n8> (дата звернення: 09.11.2020).
2. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: кол. моногр. / В. О. Антоненко, М. О. Баймуратов, О. В. Батанов; за ред. В. Кравченка, М. Баймуратова, О. Батанова. К.: Атіка, 2007. 864 с.
3. Борденюк В. І. Співвідношення місцевого самоврядування та державного управління: конституційно-правові аспекти. Дисертація. Національна академія державного управління при Президентові України. К., 2009. 496 с.
4. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України/ Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. та ін.;

Швейцар.-укр. проект “Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO”.
Київ: Софія, 2012. 128 с.

Зозуля Уляна Олександрівна

студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ

ім. В. І. Вернадського,

спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Немирівська Олена Яківна, доцент
кафедри, кандидат наук з державного управління, доцент

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

Соціальне служіння «при владі» означає одночасне вирішення великої кількості проблем, що так або інакше стосуються, як усього громадського загалу (суспільства), так й окремих громадян (людей). Надання послуг органами державної влади (місцевого самоврядування) – поняття значно ширше ніж поняття соціальних послуг. Справа у тому, що мова повинна йтися про публічні послуги до змісту яких входять, у відповідності до характеру звернень, який обумовлюється саме предметом, стосовно якого планується отримання послуг від органу державної або муніципальної влади [2].

Це можуть бути звернення щодо отримання: господарських (в окремих випадках, як підприємницьких) послуг; послуг, що мають визначати статус у відповідності до земельних стосунків; комунальних та будівельних послуг; соціальних послуг під якими розуміється достатньо широкий комплекс заходів певного характеру, що спрямовані на окремі соціальні групи та конкретних осіб, які за різних причин опинилися у становищі, коли без сторонньої допомоги неможливе покращення рівня їх життєдіяльності або соціальної адаптації; адміністративних послуг.

Категорія “соціальні послуги”, взаємопов’язана з категоріями “державні послуги”, “адміністративні послуги. Вони мають наступні риси, які їх об’єднують [1, с.40]:

– їх надають для задоволення певної потреби окремої категорії громадян, забезпечуючи реалізацію місцевими органами влади соціальних зобов’язань і гарантій, які визначає конституція, законодавчі та нормативно-правові акти;

– види та процедуру їх надання регламентують відповідні нормативно-правові акти;

– їх надають органи державної виконавчої влади, органи місцевого самоврядування з відповідними повноваженнями та відповідальні за їх якість;

– їх надання може бути делеговане недержавним організаціям (підприємцям громадським та благодійним організаціям та ін.) згідно з порядком, який визначено в нормативно-правих актах[4].

Управління на засадах демократії на державному, регіональних та місцевих рівнях формується через прозорі механізми надання якісних та доступних публічних послуг і забезпечення виконання обов'язків органів місцевої влади перед громадянами, захищаючи їх права.

Протягом останніх двадцяти років українська незалежна держава намагається сформуванати високоякісне, прозоре, ефективне, децентралізоване управління системою надання соціально-адміністративних послуг. За допомогою інструментів децентралізації органів влади здійснюється розподіл обов'язків між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, зростання фінансових можливостей органів регіонального самоврядування і підвищення відповідальності органів місцевої влади перед громадами [3, с.7].

Вже введені окремі елементи реформи адміністративно-територіального устрою, в тому числі завдяки механізмам добровільного об'єднання територіальних громад, створено додаткові можливості для співпраці територіальних громад, введена реформа бюджетної децентралізації тощо.

У перший етап реформ входить систематизація та впорядкування системи надання публічних послуг населенню органами місцевого самоврядування, формування стратегій і програм розвитку територій і областей.

До актуальних проблем управління розвитком сферою обслуговування відносяться такі як:

- відсутність на законодавчому рівні закріплення дефініції публічні послуги, система публічних послуг, види публічних послуг, механізми надання публічних послуг;
- невіршеним залишається питання з децентралізації надання публічних послуг;
- відсутність визначеного механізму регулювання процедур надання публічних послуг;
- відсутність регулювання питань платності / безоплатності публічних послуг;
- відсутність закріплення на законодавчому рівні сутності та видів контролю за сферою обслуговування;
- відсутність достатніх матеріальних, фінансових та організаційних умов для надання якісних публічних послуг.

Таким чином, вирішення вищезазначених проблем підвищить рівень управління розвитком сфери обслуговування в Україні.

Список використаних джерел

1. Бавол Т. Складові державного управління в забезпеченні індивідуального підходу до надання соціальних послуг. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. №2. С. 40-44.

2. Гребя Р. Підходи до інтерпретації поняття "соціальна послуга" в теорії державного управління. *Державне управління та місцеве самоврядування*, 2016. № 3. - С. 6-12.- URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2016_3_3 (дата звернення 03.10.2020).

3. Серьогіна Т. Публічні послуги: сучасні підходи до класифікації *Аспекти публічного управління*. 2020. № 3. С. 5-15.

4. Степанов В. Ю. Публічні послуги у процесі здійснення державної політики в Україні. *Теорія та практика державного управління*, 2019. №. 1. - С. 36-42.-URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2019_1_6 (дата звернення 03.10.2020).

**Калініченко Анна
Володимирівна**

студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ ім. В.І.Вернадського, спеціальність Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник:

Немирівська Олена Яківна

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та економіки

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Тема соціально – психологічної адаптації військовослужбовців доволі актуальна. За умов ведення війни на сході України дуже значним залишається питання щодо гідного соціального захисту і психологічної адаптації військовослужбовців та осіб, що приймають участь у захисті державного суверенітету України. Неналежний рівень зосередження на головних питаннях соціального захисту військових і членів їх родин спонукає до зменшення соціального рівня військових, нездійснення обіцяних норм та відсутність систематичної та чіткої політики утворення соціальних норм, що може призвести до низької боєздатності Армії, відсутності активності в їх професійній підготовці та зниження моральних рис.

Згідно з законодавством України соціальний захист та психологічна адаптація військових сполучає у собі сукупність заходів, які спрямовані для

вирішення матеріального забезпечення, що виконується та фінансується за рахунок коштів як державного бюджету, спрямованих безпосередньо на Збройні Сили України через Міністерство оборони України, так і за рахунок коштів, затверджених у кошторисі Міністерства у справах ветеранів України, та Міністерства соціальної політики України, а також місцевих бюджетів з урахуванням наявних пільг для різної категорії військовослужбовців та членів їх родин (участь в бойових діях, отримання інвалідності, ушкодження здоров'я, поранення чи загибель військовослужбовця) [1].

Проблематика соціально-психологічної адаптації військових до умов мирного життя і діяльності особливо гостро дає про себе знати в період соціально-економічних перетворень.

Перед суспільством постає питання не тільки надання військовослужбовцям дійсної соціально-психологічної допомоги, а також інформування про призначені урядом пільги, здійснення направлення до відповідних інстанцій і установ охорони здоров'я для отримання цих пільг і лікування [2].

Для вирішення даного питання військовослужбовців необхідно застосовувати різноманітні форми роботи: проведення тренінгів для співробітників відомств щодо соціально-психологічній адаптації учасників бойових дій, індивідуальні психологічні та юридичні консультації для ветеранів та членів їх родин, юридичний і соціальний захист, забезпечення за допомогою органів самоврядування, військкоматів отримання соціальних благ, встановлених законодавством.

Переважним напрямом вирішення даної проблеми також має бути створення та сприяння роботі громадських об'єднань. За твердженням багатьох ветеранів, вони прагнуть до зустрічей і спілкуванні зі своїми побратимами по службі, щоб легше пережити післявоєнну психологічну травму.

Медико-психологічна реабілітація і соціальна підтримка повинна бути головними напрямками у праці з військовослужбовцями, потрібен сукупний та послідовний підхід, який полягає не тільки в формуванні та поліпшенні прийнятної наукової, законодавчої баз, спеціалізованих центрів для надання допомоги, призначенні потрібних виплат, пенсій та допомоги, але і в щільній співпраці всіх структур державної влади, громадських об'єднань, медичних, психологічних і соціальних установ, безпосередньо пов'язаних з вирішенням даної проблеми.

Список використаних джерел

1. Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей: Закон України від 15 червня 2004 року № 1763-IV // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 36. Ст.444 (із змінами та доповненнями).
2. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист: Закон України від 24

березня 1998 року №203/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1998. № 40-41, ст.249 (із змінами та доповненнями).

Капралов Геннадій Валерійович
студент кафедри публічного
управління та економіки
ТНУ імені В.І.Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та
економіка»
Науковий керівник: Євмешкіна О.Л.,
д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та
економіки

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ЗАЛУЧЕННІ ГРОМАДИ ДО ПРОЦЕСІВ ВИРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ НА РІВНІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Реформування місцевого самоврядування вимагає від органів новоутворених добровільно об'єднаних територіальних громад розробки стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади (на довгостроковий період – 7 років); плану (програми) соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади (на коротко- та середньостроковий період – 3-5 років) та інших довгострокових, середньострокових й короткострокових прогнозних й програмних документів, в яких означені цілі і пріоритети соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади та заходи, які необхідно здійснити для їх досягнення. Це обумовлює необхідність розробки відповідного методичного супроводження їх вироблення та реалізації.

В той же час, сучасне суспільство розробляє та удосконалює способи й механізми, які стимулюють людей до масової самоорганізації та залучають їх до процесів планування розвитку, сприяючи встановленню між ними міжособистісних та міжгрупових зв'язків та стосунків, заснованих на взаємній довірі та довірі до влади. Це допомагає знайти шлях до гармонізації політичних, соціальних, економічних інтересів, покращити можливості їх раціонального вираження на рівні громади, країни та суспільства. З точки зору стабільності, ефективності планування дій та економічного розвитку, наявність співпраці у громаді виявляється важливішим чинником розвитку, ніж будь-які інші (фізичні, економічні або людські) ресурси.

Сьогодні питання про участь громадськості в процесі планування та прийняття управлінських рішень перемістилося на передній план порядку денного оновлення влади. Ріст вимог суспільства щодо більшої прозорості та підзвітності влади, більшої ролі громадськості в процесі прийняття рішень – це відповідь на питання «як зробити владу ефективною?». Демократія

починається з оселі кожного громадянина і не зводиться лише до періодичного відвідування виборчих дільниць.

Способи залучення громадян до планування та прийняття рішень на всіх рівнях можуть бути предметом дискусії та активно вивчаються вченими, політиками і громадськими діячами. Однак можна з впевненістю стверджувати, що безумовною довгостроковою сучасною тенденцією стає підвищення ролі громадськості в процесах прийняття рішень.

Одним з цікавих і дедалі популярніших форматів залучення громади та інших зацікавлених сторін в країнах розвинутої економіки з метою використання місцевого потенціалу для місцевого розвитку є використання добровільних «груп дій», що особливо актуально для сільських громад чи муніципалітетів з обмеженими ресурсами. Ця традиційна колективна модель місцевого економічного розвитку заслуговує на особливу увагу з огляду на її економічність та ефективність. Роботу зі сприяння місцевого економічного розвитку в рамках моделі «групи дій», як правило, здійснюють спеціально створені волонтерські групи, що складаються з людей, які прагнуть розв'язати певну проблему чи дослідити певну можливість для місцевого економічного розвитку у своїй громаді. За розв'язання численних проблем МЕР краще братися поступово, так би мовити, невеликими порціями, тобто підходити до розв'язання великих та/чи складних питань (наприклад диверсифікація місцевої економіки) за допомогою невеликих, але керованих і поступових кроків (наприклад, залучення певного підприємства чи підтримка певної категорії підприємців). На практиці «групу дій» створюють після того, як певну проблему чи можливість було визначено. Завдання «групи дій» – дослідити, окреслити можливі конкретні заходи та розв'язати проблему. Ключових учасників залучають з муніципалітету / регіону з огляду на їх уміння, знання, інтереси, прагнення і зв'язки, необхідні для точного визначення проблеми та реалізації ухвалених рішень. Робота групи має короткостроковий характер, але її рішення орієнтовані на перспективу. Після того, як одне чи кілька рішень знайдено, групу розпускають. Цінність цієї моделі полягає не лише в тому, що вона дає змогу залучити широкий спектр місцевих зацікавлених сторін, але й у тому, що вона дає можливість оптимізувати обмежені бюджетні ресурси та зусилля громади для досягнення максимального ефекту [1].

Список використаних джерел

1. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с.

Каруліна Алла Олександрівна
студент кафедри публічного
управління та економіки

ТНУ ім. В.І.Вернадського,
спеціальність «281-Публічне
управління та адміністрування»
Науковий керівник: Горник В.Г.,
д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та
економіки

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Однією із загроз для сучасної держави виступає легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, незахищеність світової і національної економік від використання їх в цілях легалізації злочинних доходів. Дані процеси тісно пов'язані з втечею капіталу за кордон, незаконною торгівлею зброєю, наркотиками, корупцією, використанням офшорних юрисдикцій для приховування джерела походження доходів та ухилення від сплати податків. Легалізація активів злочинного походження загрожує не лише стабільності економічної системи, а й національній безпеці. Тому, для забезпечення фінансової безпеки в рамках реалізації процедур фінансового моніторингу дуже важливо постійно вдосконалювати цю систему процедур, включаючи ідентифікацію клієнтів, моніторинг операцій, заморожування злочинних доходів і багато інших, так як легалізація злочинних доходів і фінансування тероризму, в свою чергу, передбачають постійний генезис шляхом розробки нових схем легалізації та фінансування злочинної діяльності.

У зв'язку з цим, особливого значення в сучасних умовах розвитку фінансових відносин набуває одного з перспективних напрямків системи фінансового моніторингу - управління ризиками та мінімізація їх наслідків. В основу процесу оцінки цих ризиків покладено аналіз, метою якого стає досягнення цілісного розуміння кожного ризику, щоб після можна було присвоїти певні рівень і ступінь. В цілому управління ризиками відмивання коштів та фінансування тероризму полягає в прийнятті відповідних заходів боротьби з відмиванням злочинних доходів і фінансуванням тероризму, що сприяють зменшенню або зниженню ступеня виявленого ризику до нижчого або прийняттого рівня [1].

Важливим фактором для всіх суб'єктів державного управління в Україні у сфері протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, щодо зниження ризику легалізації злочинних доходів і фінансування тероризму є виявлення, оцінка та подальше управління цими ризиками, що дозволяє здійснити запровадження ризик-орієнтований підхід. Виявлення, оцінка і розуміння ризиків відмивання коштів є найважливішим елементом впровадження і розвитку режиму протидії відмиванню грошей / фінансуванню тероризму на національному рівні, який включає

законодавство, нормативні акти, право правовикористання і інші заходи, спрямовані на зниження ризиків відмивання коштів. Він допомагає державним органам ефективно виділяти і розподіляти ресурси і визначати пріоритетність їх використання. Результати оцінки ризиків на національному рівні, незалежно від масштабів такої оцінки, можуть надати фінансовим установам і певним нефінансовим підприємствам і професіями корисну інформацію для проведення власних оцінок ризиків. Після належного визначення та розуміння ризиків відмивання коштів державні органи країни можуть застосовувати заходи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, співмірні таким ризикам - тобто з використанням ризик-орієнтованого підходу (підходу, заснованого на оцінці ризику) - що є центральним елементом стандартів ФАТФ. Оцінки ризиків відмивання коштів можуть бути прив'язані також до стратегічного планування, а можуть також бути пов'язані з конкретними діями або рішеннями. Наприклад, оцінка ризиків відмивання коштів на національному рівні може служити для вироблення національної стратегії або політики в сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і бути складовою частиною процесу координації діяльності в сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, всередині країни [2].

Таким чином, за допомогою застосування ризик-орієнтованого підходу державні органи матимуть змогу отримувати якісне розуміння та точну оцінку ризиків відмивання коштів, що сприятиме розробці та застосуванню дієвих заходів протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, співмірних таким ризикам, а також дозволить ефективно виділяти і розподіляти ресурси і визначати пріоритетність їх використання в процесі протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Ефективний ризик-орієнтований режим, який здатний це забезпечити, використовує і відображає нормативно-правову систему країни, характер, різноманіття і зрілість її фінансового сектора і профіль ризиків.

Список використаних джерел

1. Методология оценки рисков Всемирного банка. URL: www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Risk_Assessment_World_Bank.pdf (дата звернення: 15.09.2020).
2. Judy Fendo, *Attacking the Tools of Corruption: The Foreign Money Laundering Deterrence and Anticorruption Act of 1999*.

Касьян Наталія Вікторівна

студентка кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Євмешкіна Олена

Леонідівна, доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та економіки

ПРОГНОЗУВАННЯ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ

Для побудови ефективної системи прогнозування необхідні методичні підходи. До них належать принципи, функції та методи прогнозування. Все ж таки більшість прогнозів робиться шляхом комбінування різних методів. Прогноз потрібно контролювати і переглядати, для того щоб своєчасно внести зміни. Основою прогнозування в органах державної влади та розроблення програм розвитку є законодавство [1].

Необхідність впровадження в Україні Стратегії сталого розвитку (далі – Стратегія) зумовлена чинниками внутрішнього і зовнішнього характеру. Сталий розвиток орієнтований насамперед на людину та поліпшення якості її життя у сприятливому соціально-економічному середовищі та екологічно чистому, здоровому, різноманітному природному довіллі [2].

В результаті реформи державне управління із застосуванням новітніх інформаційних технологій має перспективи стати ефективним, прозорим та відкритим.

Кваліфіковані спеціалісти та новітні технології можуть стати основою ефективного прогнозування в Україні.

За кордоном при прогнозуванні розвитку держав використовують моделювання на основі методу кореляційно-регресійного аналізу комплексу основних показників. Доцільно вивчати досвід розвинутих країн та союзів де прогноз є основою для планів щодо розвитку та вирішення спільних проблем, на прикладі ЄС та ОЕСР [6].

Прогнози Європейської Комісії не базуються на централізованій економетричній моделі, а є аналізом, проведеним експертами Генерального директорату з економічних та фінансових питань, використовуючи моделі та знання на місцях.

Починаючи з моменту свого створення, Організація економічного співробітництва та розвитку ставить за мету посилювати економіку країн-членів, просувати ринкову економіку та представницьку демократію, розвивати вільні ринки, сприяти зростанню як розвинутих країн, так і тих, що розвиваються.

Очевидно, що сформована система планування і прогнозування в країні вимагає реформування. Відповідно, постає проблема вдосконалення системи прогнозування шляхом вдосконалення структури програмних і планових документів, орієнтуючись на європейський прогресивний досвід планування [5, с. 88-96].

Наразі цифрова трансформація України стає колосальним інвестиційним ресурсом, оскільки це вивільняє мільйони годин та спрямовує їх на розвиток економіки [4].

До напрямків удосконалення системи прогнозування в публічному управлінні належать: вдосконалення структур, технологій, методик їх проведення; дотримання організаційної культури; впровадження інформаційно-аналітичних підрозділів [3, с. 142].

В Україні реформи неузгоджені, і потребують системного підходу на всіх рівнях їх впровадження. Необхідна нова сильна стратегія яка допоможе опанувати нові компетентності в управлінні змінами, а це є неможливе без державного прогнозування.

Список використаних джерел

1. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-prognozu-ekonomichnogo-i-socialnogo-rozvitku-ukrayini-na-20202022-roki-i150519>
2. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року ПРОЕКТ-2017. URL: <http://www.sd4ua.org/wp-content/uploads/2015/02/Strategiya-stalogo-rozvytku-Ukrayiny-do-2030-roku.pdf>
3. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: Навч. посіб. К.: Університет «Україна», 2014. 417 с.
4. Український інститут майбутнього. 2018. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>
5. Н. І. Ісаєва. Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського. Economics Bulletin, 2015, №4.
6. Войтович Р.В. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз): Монографія / За заг. ред. д-ра філос. наук, проф. В.М.Князева. К.: Вид-во НАДУ, 2007. 680 с.

Коцур Альона Ігорівна

Освітня програма

Спеціальність

Публічне управління та адміністрування,
спеціалізація

Територіальне управління та місцеве
самоврядування

Науковий керівник :

Євмешкіна Олена Леонідівна,

доктор наук з державного управління,

доцент

**ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО
ПРОГНОЗУВАННЯ В УКРАЇНІ**

У сучасному глобалізованому світі проблема прогнозування соціальних та політичних наслідків від прийнятих державно-владних рішень є однією з центральних в управлінській практиці. Її актуальність зумовлена кількома чинниками. По-перше, суттєво розширилися масштаби та обсяги прогностичної діяльності, зокрема зросла кількість і якість об'єктів прогнозування.

По-друге, в цілому ускладнився розвиток суспільного життя, що передусім пов'язано з процесами інформатизації. По-третє, постійно зростає соціально-економічна та політична цінність прогнозів – причому не лише в національному, а й у загально цивілізаційному контексті. Останнє набуло особливої актуальності під час світової фінансово-економічної кризи, яку з мінімальними втратами пережили ті країни, які приділяли увагу перш за все соціальному прогнозуванню.

Сьогодні вчені виокремлюють такі три основні види моніторингу, що відрізняються за такими критеріями, як кількість користувачів, результати дослідження та інтенсивність використання даних моніторингу користувачами:

- до першої групи відносять моніторинг, орієнтований на суспільство в цілому. Відповідно, як правило, метою подібного моніторингу є формування громадської думки з тих чи інших проблем життєдіяльності суспільства. Виходячи з цього ознайомлення користувачів з результатами моніторингу здійснюється через ЗМІ, друковані чи електронні;

- до другої групи моніторингу належать дослідження, орієнтовані на фахівців різноманітних галузей діяльності. При цьому чисельність груп фахівців може коливатися від кількох десятків чоловік до десятків тисяч. Комунікація між замовником та виробником моніторингу здійснюється за допомогою періодичних спеціалізованих видань, які розповсюджуються за підпискою, у тому числі – через Інтернет;

- до третьої групи відносяться ті види моніторингу, користувачами якого є окремі структури, керівники різних рівнів, органи влади, політики тощо. Користувачі подібними видами моніторингу отримують готову інформацію, як правило, у вигляді аналітичних звітів, експертних оцінок, рекомендацій, проектів і т. д., причому ці документи достатньо часто мають закритий та конфіденційний характер [1].

Необхідно зазначити, що науковий аналіз здійснюється за трьома стадіями, або етапами: ретроспекція, діагноз, проспекція.

Під ретроспекцією слід розуміти етап прогнозування, на якому досліджується історія розвитку об'єкта прогнозування для одержання його систематизованого опису. На стадії ретроспекції відбуваються збір, збереження й обробка інформації, джерел, необхідних для прогнозування, оптимізація складу джерел, методів вимірювання і надання ретроспективної інформації, уточнення й остаточне формування структури та складу характеристик об'єкта прогнозування.

Діагноз – це етап прогнозування, на якому досліджується систематизований опис об'єкта прогнозування з метою виявлення тенденцій його розвитку і вибору моделей і методів прогнозування. На стадії діагнозу здійснюється аналіз об'єкта прогнозування, що лежить в основі прогнозної моделі, який закінчується розробкою моделі прогнозування і вибором адекватного методу прогнозування.

Проспекція – це етап прогнозування, на якому за даними діагнозу розраховуються прогнози розвитку об'єкта прогнозування в майбутньому, здійснюється оцінка вірогідності, точності або обґрунтованості прогнозу, а також реалізація мети прогнозу шляхом об'єднання конкретних прогнозів на основі принципів прогнозування. На стадії проспекції виявляється інформація про об'єкт прогнозування, якої не було, уточнюється раніше отримана, вносяться корективи в модель прогнозованого об'єкта відповідно до нової інформації.

Під методами прогнозування слід розуміти сукупність прийомів і способів мислення, що дають змогу на основі аналізу ретроспективних даних, екзогенних (зовнішніх) і ендогенних (внутрішніх) зав'язків об'єкта прогнозування, а також їхніх змін у межах розглянутого явища і процесу вивести судження певної вірогідності відносно майбутнього розвитку об'єкта.

Сьогодні науці відомо більше 150 методів і прийомів, які використовуються або запропоновані до використання у прогнозуванні. Кожен метод має свої особливості залежно від мети його використання і рівня проведених досліджень. Методи розрізняються також за науковою обґрунтованістю і призначенням. Вибір методів прогнозування здійснюється відповідно до характеру об'єкта і вимог, які висуваються до інформаційного забезпечення.

Досвід, накопичений сучасною прогностикою, показує, що всю сукупність методів прогнозування можна згрупувати за різними ознаками, зокрема:

- за ступенем формалізації;
- загальним принципом дії;
- способом отримання й обробки інформації;
- напрямками і призначенням прогнозування;
- процедурою отримання параметрів прогнозної моделі.

Так, наприклад, за способом отримання й обробки інформації про об'єкт можна виокремити: статистичні методи, методи аналогій і випереджальні методи.

Статистичні методи поєднують методи обробки кількісної інформації за принципом виявлення математичних закономірностей і математичних взаємозв'язків характеристик об'єкта з метою одержання прогнозних моделей.

Методи аналогій спрямовані на те, щоб виявити подібність у закономірностях розвитку процесів і на підставі цього будувати прогнози.

Випереджальні методи прогнозування базуються на певних принципах спеціальної обробки інформації, що реалізують у прогнозі її властивість випереджати розвиток об'єкта прогнозування. У свою чергу їх можна розділити на методи дослідження динаміки розвитку об'єкта і методи дослідження й оцінки рівня розвитку об'єкта.

Найбільшого поширення набуло угруповання методів прогнозування за ступенем формалізації, відповідно до якого всі методи можна поділити на інтуїтивні (методи експертних оцінок) і формалізовані.

Список використаних джерел

1. Телешун С. Ефективне управління і публічна політика як напрям реалізації політичної влади в умовах кризи / С. Телешун // Політ менеджмент. – 2009. – № 2 – С. 35–45.

Купченко Олена Володимирівна

студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В. І. Вернадського спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шевченко О.О.**,

доктор наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

У ході тривалого та амбіційного процесу реформування Україна створить конкурентоспроможне, експортно-орієнтоване сільське господарство, а харчова промисловість вироблятиме конкурентоспроможні харчові продукти відповідно до міжнародних стандартів безпечності та якості. Модернізація та інвестиції в харчову промисловість дозволять виробляти більше продукції з високою доданою вартістю, диверсифікують експортний портфель країни. В результаті цих перетворень Україна зміцнить свої позиції на традиційних експортних ринках та торгуватиме новими експортними товарами з новими країнами-партнерами, сприятиме позитивному торговому балансу сільськогосподарської продукції.

У сільському господарстві за допомогою реформованого, більш гнучкого ринку сільськогосподарських земель розвиватимуться життєздатні та диверсифіковані економічні структури. Ферми різних розмірів та напрямків сприятимуть ефективному виробництву сільськогосподарської продукції; спеціалізація та диверсифікація виробництва, включаючи розвиток органічного виробництва, для забезпечення життєздатності різних видів сільського господарства. Ці зміни відбуватимуться в контексті стабільної та

передбачуваної, простої, цілеспрямованої та сучасної аграрної політики та системи підтримки, за якої форми підтримки, що спотворюють ринок, такі як цінова підтримка, та прив'язані до виробництва платежів, мінімізовані.

Політика розвитку сільських територій враховує місцеві потреби та стимулює місцеві ініціативи. Це призведе до створення нових робочих місць як у несільськогосподарському секторі, розвитку різних форм підприємницької діяльності на селі, так і в сільському господарстві, шляхом диверсифікації сільськогосподарського виробництва, виробництва більшої кількості продукції з високою доданою вартістю та органічна продукція, а також поліпшення інфраструктури призведе до поліпшення якості життя в сільській місцевості.

Екологічна стійкість виробництва харчових продуктів харчування враховується у всіх заходах, передбачених політикою. Нормативні норми щодо води, ґрунту та пестицидів будуть встановлені відповідно до європейських / міжнародних стандартів. Широке використання органічних технологій у сільському господарстві, а також сучасна та ефективна державна політика в галузі лісового, рибного господарства та біоенергетики сприяють захисту природних ресурсів.

Сучасна ситуація в Україні вимагає нових підходів до реформування та формулювання політики. Уніфікована комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015 - 2020 роки (далі - Стратегія) спрямована на відповідь на цей виклик та всебічне проведення низки реформ, в рамках яких виробники сільського господарства, сільського господарства та сільського населення чекали довго.

Для України, як країни, орієнтованої на експорт сільськогосподарської продукції, з майже незрівняним потенціалом сільськогосподарського виробництва, прогноз розвитку світового сільськогосподарського ринку виглядає перспективним. Очікується, що світова торгівля сільськогосподарською продукцією буде стабільно зростати на тлі зростання доходів населення, урбанізації, зміни харчових звичок та розвитку виробництва біопалива. Це стосується як сировини, так і готової продукції з високою доданою вартістю.

Однак реформа аграрного сектору в Україні необхідна для того, щоб скористатися величезними передбачуваними можливостями, оскільки досі сільське господарство та харчова промисловість України не досягли можливого та бажаного рівня конкурентоспроможності.

Якщо найближчим часом не розкриється потенціал України, країна може втратити прекрасну можливість скористатися перевагами зростаючих у світі сільськогосподарських ринків. Існує цілком реальна небезпека постійної втрати експортних можливостей, оскільки конкуренти, які є більш конкурентоспроможними, гнучкими та здатними швидше адаптуватися, скористаються найбільш перспективними та цінними можливостями на світовому ринку.

Список використаних джерел

1. Про затвердження плану заходів з реалізації розвитку Концепції розвитку сільських територій: Розпорядження Кабінету Міністрів України 19 липня 2017 року № 489-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-2017-%D1%80#Text>.

2. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій: Розпорядження Кабінету Міністрів України 23 вересня 2015 року № 995-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-p/2015/>

Лакомський Іван Ярославович
студент кафедри публічного
управління та економіки
ТНУ імені В.І. Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та
адміністрування»
Науковий керівник: Шевченко О.О.,
д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та
економіки

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки однією з найважливіших задач виступає забезпечення сталого розвитку сільського господарства і формування конкурентного аграрного виробництва. Малий і середній агробізнес, як один з основних елементів сучасної економічної системи суспільства, здатний підвищити соціальну стійкість села, підтримати диверсифікацію економіки і її інноваційний розвиток. Середнє і мале сільське підприємництво у умовах багатокладності виробництва відіграє все більш важливу роль в економіці агропромислового комплексу. Водночас, на сьогодні на функціонування малого та середнього бізнесу в сільському господарстві негативний вплив роблять недосконалість нормативно-правової бази, відсутність розвиненої інфраструктури первинної переробки, зберігання, транспортування і збуту сільськогосподарської продукції, нерозвиненість коопераційних і інтеграційних процесів на селі, дефіцит фінансових ресурсів в місцевих бюджетах на створення і підтримку суб'єктів малого та середнього агробізнесу та ін.

Важливим етапом у вирішенні даної проблеми є вдосконалення існуючих і створення нових механізмів державного регулювання, економічних умов і механізмів розвитку малого та середнього бізнесу в сільському господарстві, спрямованих на створення і зміцнення конкурентного середовища функціонування сільськогосподарських товаровиробників незалежно від форм власності і господарювання, вдосконалення державної підтримки на різних рівнях влади.

При цьому, удосконалення механізмів державного регулювання агропромислового комплексу повинно здійснюватись ґрунтуючись на досвіді передових в аграрному відношенні країн. Одним з найбільш раціональних і прийнятних рішень даного питання є взаємодія приватного і державного капіталів на принципах державно-приватного або муніципальної-приватного партнерства.

Державно-приватне партнерство, як один з інститутів, має сприяти забезпеченню проведення розумної аграрної політики, яка буде спрямована на вдосконалення соціально-економічного середовища, що надає можливість агробізнесу брати участь в реалізації цільових програм.

Метою державно-приватного партнерства є задоволення суспільних потреб. З одного боку, це пряма функція держави, з іншого - з різних причин воно не завжди в змозі задовольнити ці потреби за рахунок бюджету в повному обсязі і належним чином. В цьому випадку можна виділити дві складові: обмеженість бюджетних коштів і неможливість забезпечення високої якості задоволення потреб [1]. Характеризуючи першу складову, відзначимо, що в більшості країн з низьким і середнім рівнем доходу існує хронічна проблема недостатності коштів державного бюджету для вирішення певних суспільно значущих проблем. Крім того, жодна сучасна, навіть найрозвиненіша, країна не в змозі за рахунок бюджету у відносно короткі терміни задовольнити такі потреби. Таким чином, виникає потреба в додатковому фінансуванні з боку приватних осіб. В такому випадку приватні кошти можуть бути залучені тільки за умови стабільності і прибутковості проектів реалізації суспільних потреб. І саме державно-приватне партнерство може дозволити вирішити дане питання. В рамках державно-приватного партнерства держава є гарантом забезпеченості коштів, залучених приватним партнером для реалізації проекту, а також гарантом виплати винагороди (в тій чи іншій формі) за здійснену в рамках проекту роботу.

Таким чином, у сфері АПК державно-приватне партнерство є фактором забезпечення продовольчої безпеки країни і одночасно реалізації стратегічного напрямку на імпортозаміщення [2]. Окремо слід зазначити, що проекти державно-приватного партнерства в АПК є фактором вирішення соціальних проблем у сільській місцевості, адже загальновідомо, що з тих населених пунктів, де немає відповідних робочих місць, мігрує в першу чергу працездатне населення, що викликає демографічна криза, що веде до «старіння» і «вимирання» села. Населення мігрує в напрямку міст, що дають можливість працевлаштування. Відбувається посилення урбанізація. Хоча явище урбанізації - глобальна тенденція, у випадку з вітчизняними реаліями відбувається вимивання людських ресурсів з АПК, що призводить до скорочення агропромислового виробництва і в кінцевому рахунку зниження обсягу вироблених усередині країни харчових продуктів. Тому державно-приватного партнерства в АПК - одна з можливостей підвищити продовольчу безпеку України.

Список використаних джерел

1. Бродунов А.Н., Булычева К.И. Проблемы развития государственно-частного партнерства в РФ на современном этапе. Вестник *Московского университета имени С.Ю. Витте. Серия 1. Экономика и управление*. 2017. No 1 (20). С. 84–88.

2. Уланова О.И., Сологуб Н.Н. Политика импортозамещения как фактор обеспечения продовольственной безопасности. *Нива Поволжья*. 2016. No 3 (40). С. 121–128.

Ласточкин Сергій Олександрович
студент кафедри публічного
управління та економіки
ТНУ імені В.І.Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та
адміністрування»

Науковий керівник: Шпачук В.В.,
д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та
економіки

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Для забезпечення економічної безпеки України в умовах глобалізації, для вирішення поставлених завдань необхідна розробка відповідного механізму їх реалізації, адже механізм забезпечення економічної безпеки країни в умовах глобалізації - це система організаційно-економічних і правових заходів щодо запобігання економічних загроз, яка включає в себе наступні елементи:

- об'єктивний і всебічний моніторинг економіки і суспільства з метою виявлення і прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз економічній безпеці;

- вироблення порогових, гранично допустимих значень соціально-економічних показників, недотримання яких призводить до нестабільності і соціальних конфліктів;

- діяльність держави щодо виявлення і попередження внутрішніх і зовнішніх загроз безпеці економіки.

Механізм забезпечення економічної безпеки в умовах глобалізації реалізується за допомогою державної стратегії, яка повинна бути ідеологією розвитку і враховувати стратегічні пріоритети, національні інтереси. Тому головна мета економічної стратегії полягає у формуванні структури економіки і утворення промислово-фінансових і банківських структур, здатних створювати умови для спрямування капіталу в нове русло розвитку економіки [1, с. 24].

Один з напрямків дотримання стратегічних інтересів безпеки є створення системи гнучкого регулювання ринкової економіки. У систему гнучкого державного регулювання доцільно включити наступні основні підсистеми:

- макроекономічне регулювання, яке встановлює загальні правила і параметри господарювання для всіх типів організацій;
- індикативне планування, на основі якого здійснюється орієнтація інвестиційних процесів на обрані пріоритети структурної політики, а також інші типи «тонкої настройки» механізму господарювання економічними методами для всіх типів організацій;
- більш жорстке планування діяльності державних підприємств, держзамовлень (перш за все оборонних), а також розробка і здійснення методів управління державним майном.

До найбільш важливих завдань механізму забезпечення економічної безпеки України в умовах триваючої глобалізації слід віднести наступні:

- регулювання розвитку зовнішньої торгівлі і зовнішньоекономічних зв'язків з урахуванням стратегічних інтересів України в умовах глобалізації та інтеграції в світовий економічний простір;
- вдосконалення галузевої структури зовнішньої торгівлі шляхом розвитку експортного потенціалу і проведення політики імпортозаміщення з подальшим витісненням з ринку продукції з країн, що розвиваються;
- підтримка вітчизняних виробників високотехнологічних товарів, а також стимулювання їх експортної діяльності з метою виведення найбільш конкурентоспроможної продукції на світові ринки;
- підвищення ефективності діяльності державних і регіональних органів управління, оптимізація системи державного регулювання задля попередження і подолання зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці України;
- проведення в рамках загальноприйнятих і ефективних процедур політики розумного протекціонізму щодо національних виробників товарів і послуг, які не є монополістами на вітчизняному ринку;
- робота в напрямку забезпечення стабільності національної валюти, а також досягнення найбільш сприятливих умов для обслуговування і погашення зовнішнього боргу перед зарубіжними країнами;
- розвиток інформаційно-комунікаційного сектора для забезпечення надійної і своєчасної зв'язку країни з зовнішніми ринками, а також оптимальної та ефективної організації товарних і сервісних потоків на внутрішньому ринку;
- стимулювання зростання науково-технічного, виробничого, освітнього, техніко-технологічного потенціалу країни, а також підвищення рівня і якості життя населення країни [2].

Державна стратегія в області забезпечення економічної безпеки повинна розроблятися і реалізовуватися в рамках проведеної економічної політики, основними пріоритетами якої є досягнення стійкості економічного становища особистості, соціально-економічної стабільності суспільства,

держави, дотримання конституційних прав і свобод громадян, законності і дотримання закону всіх, включно з органами державної влади. З цією метою також повинна бути створена налагоджена і надійна система державного впливу на економіку, що дозволяє здійснювати з найменшими втратами регулювання найважливіших економічних перетворень, яка здатна взяти на себе функції управління і підтримки економіки країни на безпечному рівні.

Список використаних джерел

1. Басалай С.В. Построение системы управления рисками для повышения экономической безопасности. *Микроэкономика*. 2009. № 2. С. 23-28.
2. Варналій З.С., Буркальцева Д.Д., Саєнко О.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: Моногр. К.: Знання України, 2011. 298 с.

Матвєєва Марина Григорівна
студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Бунчук Микола Миколайович, кандидат наук з державного управління

ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ НЕДОЛІКІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

Грошово-кредитна політика – це комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення стабільності грошової одиниці України шляхом використання визначених Законом України «Про Національний банк України» засобів і методів [1].

Проаналізувавши сучасний стан та тенденції розвитку грошово-кредитної політики України встановлено, що ключовим пріоритетом є досягнення та підтримка цінової стабільності.

В ході досліджень виявлено наступні проблемами у реалізації грошово-кредитної політики нашої держави.

1. Збільшення темпів інфляції. Одним із завданнями Національного банку України є визначення і контроль за забезпеченням такого рівня інфляції, котрий мав змогу гарантувати прийнятну для суспільства стабільність купівельної спроможності національної грошової одиниці разом із створенням монетарних умов для динамічного зростання і структурної перебудови економіки.

2. Зменшення коштів на депозитних рахунках банків. Даний процес

зумовлює високий рівень готівкових коштів в структурі грошової маси України. Це ускладнює можливість ефективної реалізації та дієвого використання інструментів грошово-кредитної політики.

3. Нестабільність валютного курсу та девальвація гривні. На економічний розвиток нашої держави та благополуччя населення негативно впливає як недосконала політика Національного Банку України, так і те, що не приймається до уваги питання регулювання валютного курсу урядом.

Аналізуючи вище вказані проблеми, можна запропонувати наступні шляхи для оптимізації грошово-кредитної політики України, зокрема:

- впровадження ефективної політики щодо управління державним боргом, яка спрямована на максимально ефективне використання залучених коштів, своєчасне погашення заборгованості, мінімізації нових позик тощо;

- підвищення довіри населення до банківської системи та стимулювання заощаджень шляхом підтримання низького рівня інфляції та встановлення привабливих процентних ставок;

- ефективну реалізацію політики інфляційного таргетування.

Оскільки Національний банк може сприяти економічному зростанню шляхом підтримання низького рівня інфляції, то це дасть змогу стабілізувати ситуацію на грошово-кредитному ринку, знизити процентні ставки по кредитах та депозитам, сприятиме росту реальних доходів населення та підприємств, покращить інвестиційну привабливість країни, а також підвищить довіру до банківської системи в цілому.

Підсумовуючи вище зазначене, можемо зробити висновки про наступне. Для того, щоб вирішити проблеми грошово-кредитної політики в Україні, в першу чергу необхідно здійснювати не лише нарощування і раціональне використання позикового капіталу, а й необхідні структурні зрушення в економіці.

Якщо зменшити залежність економіки України від впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників, то це дасть можливість забезпечити стійке економічне зростання та підвищення рівня життя населення. Такі зміни можливо здійснити за рахунок переходу до моделі більш сучасного розвитку економіки та досягти якісних зрушень в національній економіці. Даний перехід вбачає не лише глибокі структурні зміни, але й формування більш сприятливих фінансових умов для економічного зростання.

Забезпечення стійкості фінансової системи та підтримання стабільності національної грошової одиниці є найважливішими завданнями економічної політики держави на макрорівні. Досить вагомим напрямом також є стабілізація рівня інфляції.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національний банк України». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 29, ст.238). Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 09.11.2020).

Мельниченко Владислав Олегович
студент кафедри публічного
управління та економіки
ТНУ імені В.І.Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та
адміністрування»

Науковий керівник: Шпачук В.В.,
д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та
економіки

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Світова фінансова криза та її негативні наслідки для банківських систем більшості країн світу, а також поширення глобалізаційних тенденцій в світі, які сприяють швидкому розповсюдженню кризових явищ по всім країнам, об'єктивно підштовхнули держави та банківське співтовариство, як світове, так і національне, до необхідності оптимізації банківського регулювання і нагляду з антикризових позицій. Сьогодні стала очевидна необхідність забезпечення сталого і безкризового функціонування банківської системи в умовах глобалізації і підвищеного рівня кризовості світової економіки і банківської системи для того, щоб банки окремих держав могли виконувати свої функції і сприяти розвитку економіки держави. Нехтування цими питаннями, а також нехтування запобіганням банківських криз призводить до різкого ослаблення банківської системи, фінансової бази економіки і підризу національної безпеки держави. У цьому випадку, на думку провідних фахівців, необхідно застосовувати зарубіжний досвід антикризового управління та регулювання банківських систем в умовах глобалізації для запобігання банківських криз, а також вирішувати проблему забезпечення стійкості банківської системи за рахунок вдосконалення антикризового управління на рівні як держави, так і комерційного банку [1].

Державне антикризове ж регулювання, при розгляді банківської системи в якості його об'єкта, повинно являти собою процес розробки і реалізації постійної діючого комплексу заходів організаційно-економічного і нормативно-правового впливу з боку елементів першого (що регулює) рівня банківської системи по відношенню до елементів другого рівня, спрямованого на мінімізацію наслідків глобальних кризових явищ, які можуть стати загрозою стабільності банківської системи в цілому.

Необхідність антикризового регулювання, спрямованого на підтримку фінансової стабільності банківського сектора, виникає також, крім впливу глобалізації, через наявність наступних чинників:

- стан банківського сектора перебуває в стані нестійкої рівноваги, в постійному русі між станами стабільності і нестабільності, а кризові явища

можуть бути викликані як циклічними, так і нециклическими факторами, що обумовлює необхідність проведення антикризового регулювання в якості постійної діяльності;

- для підтримки фінансової стабільності банківського сектора недостатньо використовувати тільки мікропруденціальні інструменти, що забезпечують стабільність окремих банків, а слід також використовувати макропруденціальні інструменти, метою яких є загальна фінансова стабільність;

- кредитні організації володіють різною системною значущістю: банкрутство одних призведе до оздоровлення банківського сектора, а інших, - до банківської кризи. Таким чином, регулювання має враховувати даний фактор;

- діяльність органів державного регулювання в рамках грошово-кредитного регулювання з метою забезпечення цінової стабільності повинна бути пов'язана з цілями антикризового регулювання банківської діяльності з підтримки фінансової стабільності;

- діяльність із забезпечення фінансової стабільності повинна проводитися не тільки органами державного регулювання, а й самі банки, банківське співтовариство повинні виробляти стандарти ведення банківської діяльності в цілях підвищення її прозорості та стійкості [2].

Окрім цього, необхідно зазначити, що процес державного антикризового регулювання банківської системи в умовах глобалізації не повинен бути обмежений в часі, а інструментарій повинен застосовуватись залежно від фази кризи банківської системи: криза на рівні банківської установи, виникнення системної банківської кризи, криза на рівні фінансового сектора. Необхідно також зазначити, що ключовою державною структурою в процесі даного управління має виступати центральний банк держави, в Україні це Національний банк України, який має бути наділений відповідними повноваженнями, можливостями та мати в своєму резерві всі необхідні механізми та інструментарій.

Список використаних джерел

1. Фетисов Г.Г. Устойчивость коммерческого банка и рейтинговые системы ее оценки. М.: Изд-во «Финансы и статистика», 2009. 224 с.
2. Шпачук В.В. Державне антикризове управління банківською системою: теорія, методологія, практика: монографія. К. : ВПЦ АМУ. 2012. 304 с.

Мельниченко Анастасія Андріївна
студент кафедри публічного
управління та економіки
ТНУ імені В.І. Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та
адміністрування»

Науковий керівник: Горник В.Г.,
д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та
економіки

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Економічна безпека є найважливішою складовою частиною національної безпеки. Забезпечення безпечного функціонування економіки - головна умова стійкого розвитку держави, тому економічна безпека характеризує як загальний стан держави, так і стан його господарського комплексу. Це виділяє економічну безпеку в відносно самостійний напрям, оцінка якого необхідна при прийнятті керівництвом держави найважливіших соціально-економічних і військово-політичних рішень. Забезпечення економічної безпеки повинно бути спрямовано на створення умов незалежності країни, стабільної та ефективної життєдіяльності суспільства, досягнення успіху, адже економіка є однією з життєво важливих сторін діяльності суспільства, держави і особистості, тому національна безпека без оцінки життєздатності економіки, її міцності при можливих зовнішніх і внутрішніх загрозах не несе в собі ніякого навантаження.

Механізм забезпечення економічної безпеки в умовах глобалізації має реалізовуватися за допомогою державної стратегії, яка повинна бути ідеологією розвитку і враховувати стратегічні пріоритети, національні інтереси. Тому головна мета економічної стратегії полягає в формуванні структури економіки і утворенні промислово-фінансових і банківських структур, які були б здатні створювати необхідні умови для спрямування капіталу в нові напрямки розвитку економіки [1, с. 24].

З цією метою повинна бути створена налагоджена і надійна система державного впливу на економіку, що дозволяє здійснювати з найменшими втратами регулювання найважливіших економічних перетворень, а також здатна взяти на себе функції управління і підтримки економіки країни на безпечному рівні. При цьому необхідно чітко визначити межі та критерії або умови державного втручання в економіку, зокрема, межі державного сектора, а також забезпечити розвиток ефективних методів державного регулювання.

Держава повинна здійснити комплекс заходів, перш за все, щодо забезпечення економічного зростання, що і буде гарантією економічної безпеки країни. Ці заходи повинні охопити всі сфери економіки. У число цих заходів входять здійснення активної структурної та соціальної політики, посилення активності держави в інвестиційній, фінансовій, кредитно-грошовій і зовнішньоекономічній сфері, продовження інституційних перетворень.

При цьому, соціальна політика повинна сприяти консолідації суспільства на умовах сталого економічного становища громадян, підвищення їх рівня життя. Певний позитивний зсув, що спостерігався в

зростанні середньомісячних грошових доходів населення протягом останнього часу, мав місце на тлі посилення диференціації в доходах різних соціально-демографічних груп. Однак процес розшарування суспільства на багатих і бідних триває, що виявляється дестабілізуючим фактором, що створює потенційну загрозу виникнення соціальних конфліктів [2, с. 29].

Слід зауважити, що найважливішим елементом механізму забезпечення економічної безпеки суспільства є діяльність держави щодо виявлення та оперативного попередження внутрішніх і зовнішніх загроз безпеці економіки, особливо при сучасному соціально-політичному становищі України. Основними напрямками цієї діяльності повинні бути такі:

- виявлення випадків, коли фактичні чи прогнозовані параметри економічного розвитку відхиляються від порогових значень економічної безпеки, і розробка комплексних державних заходів щодо виходу країни із зони небезпеки. Заходи і механізми, що забезпечують економічну безпеку, розробляються одночасно з державними прогнозами соціально-економічного розвитку і реалізуються в програмі соціально-економічного розвитку України;

- організація роботи по реалізації комплексу заходів з метою подолання чи недопущення виникнення загроз економічній безпеці України. В ході цієї роботи Рада Національної безпеки і оборони України повинна розглядати концепцію державного бюджету з точки зору забезпечення економічної безпеки держави;

- експертиза прийнятих рішень з фінансових і господарських питань з позиції економічної безпеки України. Законодавчі та інші нормативні правові акти обов'язково повинні проходити експертизу на предмет сприяння економічній безпеці України.

Підвищення економічної безпеки України також значною мірою залежить від ефективності інструментів захисту національних інтересів на внутрішніх і зовнішніх ринках. Однак, створюючи такі інструменти, необхідно враховувати технологічну відсталість активної частини основних виробничих фондів, більш високу матеріаломісткість виробленої української продукції, поки ще слабку нормативно-правову базу та економічну нестабільність.

Список використаних джерел

1. Басалай С.В. Построение системы управления рисками для повышения экономической безопасности. *Микроэкономика*. 2009. № 2. С. 23-29.
2. Бурцев В. В. Проблемы государственной экономической безопасности. *Финансы*. 2008. № 5. с. 27-32.

Мірошніченко Людмила Григорівна
студент кафедри публічного
управління та економіки

ТНУ імені В.І. Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та
адміністрування»

Науковий керівник: Кравченко С.О.,
д.держ.упр., професор,
кафедра публічного управління та
економіки

РОЗВИТОК ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Сучасний фінансовий сектор України і механізми його прогресивного функціонування повинні бути спрямовані як на розвиток всієї соціально-економічної системи держави, так і на поетапну власну модернізацію. У процесі модернізації механізмів державного регулювання і функціонування фінансового сектора необхідно удосконалити комплекс заходів, спрямованих на його адаптацію до нових світовою фінансовою та економічною процесам, які не мають аналогів в новій економічній історії. Розглядаючи теоретичні положення з питань формування регулюючих впливів на фінансовий сектор країни в контексті залучення фінансових ресурсів, можна констатувати, що вітчизняний фінансовий сектор здатний реалізувати цілий комплекс заходів, спрямованих на прояв гнучкості і забезпечення високого рівня стійкості при проведенні державної фінансової політики. Це дозволяє формувати нові можливості для створення принципово інших комбінацій в державній фінансовій політиці, які можуть в перспективі дозволити країні успішно вийти на траєкторію стабільного економічного розвитку. В той же час, остання фінансова криза засвідчила, що у держави повинні бути в нагоді інструменти спрямовані на запобігання фінансової нестабільності та упередження потенційних ризиків.

Як наслідок, у сучасних умовах зростає роль макропруденційної політики, спрямованої на підвищення фінансової стабільності, метою якої є мінімізація кількості збоїв в роботі фінансової системи, в результаті яких більшість учасників фінансового сектора не можуть функціонувати без підтримки органів фінансового регулювання. Застосування ж макропруденційних заходів передбачає, що орган, який створюється в державах для здійснення макропруденційного нагляду, повинен здійснювати контроль за всіма аспектами функціонування фінансової системи: від визначення фінансово важливих інститутів і збору інформації по ним до розробки жорстких стандартів регулювання та контролю за виконанням розроблених норм [1].

Головними цілями макропруденційного регулювання повинно бути:

1) пом'якшення проциклічності фінансової системи і впливу проциклічності на фінансові і бізнес-цикли (часовий аспект системного ризику);

2) зміцнення стійкості фінансової системи, підвищення здатності справлятися з фінансовими і економічними потрясіннями швидше, не створюючи несприятливих наслідків для функцій системи (структурний аспект системного ризику).

Для досягнення головних цілей макропруденційного регулювання важливо [2]:

1. підвищувати стійкість фінансової інфраструктури;
2. пом'якшувати і запобігати концентрацію ризиків фінансових установ в конкретних секторах або класах активів;
3. обмежувати системний вплив стимулів для підтримки окремих фінансових інститутів з метою зменшення ризику втрати довіри до фінансової системи;
4. знижувати і запобігати надмірному зростанню кредитування та левериджу;
5. знижувати і запобігати надмірну незбалансованість активів та пасивів за строками.

Зважаючи на вищевикладене, можна стверджувати, що макропруденційна політика дозволяє державі знижувати рівень системного ризику фінансового сектора, ризик значного погіршення функціональних якостей фінансового сектора національної економіки, викликаного настанням несприятливої події, здатного поширитися на всю систему за допомогою використання таких її вразливостей, як схильність окремих фінансових установ ідентичним ризиків, диспропорції в структурній організації фінансового сектора, а також схильність фінансових установ до прийняття на себе надмірних зовнішніх ризиків.

Список використаних джерел

1. Каурова Н. Макропруденциальное регулирование финансовых рынков // *Финансовый журнал, Financial journal*, 2012, No1. С. 9-16.
2. Кузнецова В.В. Политика финансовой стабильности: Международный опыт. Монография. М.: КУРС: ИНФРА-М, 2014., 488 с.

Московченко Ольга Григорівна

студент кафедри публічного управління та економіки
ТНУ імені В. І. Вернадського,

спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Немирівська Олена Яківна, доцент
кафедри, кандидат наук з державного управління, доцент

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВИРОБНИЧОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В МІСТАХ УКРАЇНИ

Урбаністика, як галузь знань, що займається аналізом і вивченням проблем, що пов'язані з функціонуванням і розвитком міст в сучасну добу, стає в Україні дедалі популярнішою.

Міста не лише України, але й багатьох інших держав світу розглядаються як простори, де взаємонакладаються різноманітні процеси – глобалізація, метрополізація, джентрифікація, «гендерифікація», комерціалізація, сакралізація, доместикація простору тощо, які призводять до суттєвих, але селективних трансформацій міського середовища. Зокрема, серед сучасних трансформацій дизайну публічних просторів українських міст називають комерціалізацію, обмеження доступу, сакралізацію, перехід основної ролі від комунікативних функцій до візуальних, одомашнення, віртуалізацію, зростання ролі публічних просторів як територій політичних протестів, місць конфліктів бізнесових та громадських інтересів тощо. Усе перераховане в сукупності формує виробничу й соціальну інфраструктуру міст.

Інфраструктура – сфера діяльності, що забезпечує умови (матеріально-технічні, фінансові, трудові) для відтворювального процесу, розміщення й функціонування сучасних господарських об'єктів. Інфраструктура є розподільною, комунікаційною, регулювальною, обслуговувальною, забезпечувальною, системотвірною, відтворювальною сферою діяльності, яка розміщує продуктивні сили тощо [3, с. 27].

Суб'єктами інфраструктури є фізичні та юридичні особи, що вступають в економічні відносини з надання продуктів інфраструктурного забезпечення в одному випадку як генератори (виробники), а в другому - як користувачі (споживачі) на платній і безоплатній основі. До суб'єктів також належать інститути, пов'язані з формуванням і споживанням результатів інфраструктурної діяльності у вигляді різних установ (транспортних підприємств, фондів) і приватних фірм (готелів, підприємств торгівлі, підприємств побутового обслуговування).

Об'єктами інфраструктури є, з одного боку, інженерно-технічні спорудження та інші матеріальні об'єкти, а з другого - сфера діяльності, що забезпечує необхідні матеріально-технічні й соціальні умови для відтворювального процесу, розміщення й функціонування сучасних господарських об'єктів [3, с. 27].

Відповідно за відомими класифікаціями інфраструктуру прийнято поділяти на соціальну та виробничу. Соціальна інфраструктура є частиною комплексу будівель, споруд, систем та взагалі системи, інфраструктуру загалом доцільно розглядати з позиції ключового інструменту життєзабезпечення суспільства.

Друга категорія інфраструктури – виробнича. Виробнича інфраструктура виконує унікальну функцію в її формуванні. Вона забезпечує обмін, служить матеріальною базою здійснення просторових економічних зв'язків, сполучною ланкою між іншими компонентами територіальної структури, «судинною системою господарського організму, забезпечує збереження створеного

виробничого потенціалу і продукції, що в кінцевому рахунку рівнозначно її збільшення.

Водночас є інфраструктура, що задовольняє як потреби населення, так і виробничої сфери, тобто суспільства в цілому, тому її можна назвати антропогенною.

Антропогенна інфраструктура - це сукупність споруд, будівель, систем и служб, необхідних для нормального функціонування галузей матеріального виробництва та забезпечення умов життєдіяльності суспільства. Вона об'єднує соціальну та виробничу інфраструктури.

Становлення й розвиток об'єктів інфраструктури здебільшого не збігаються в часі. Чим динамічніше розбудовується сама галузь, тем швидше відбувається й розвиток відповідної інфраструктури [2, с. 201]. У зв'язку із цим можемо виділити такі види інфраструктури: таку, що формується, розвинена і таку, що прогресує. Така класифікація важлива для поточного й особливо перспективного планування, а також для виявлення резервів її розвитку на майбутній період. Удосконалення способів організації роботи в одній сфері обумовлює інтенсифікацію розвитку в інших, пов'язаних з нею сферах.

У цілому антропогенну інфраструктуру слід розглядати виключно як сукупність будівель, об'єктів та інженерних мереж, створених людьми, без класифікування за належністю до країни, за рівнем охоплення відносин в економіці, фактором часу, фінансуванням, способом управління діяльністю, ступенем розвитку чи масштабом застосування. Антропогенну інфраструктуру здебільшого доцільно розглядати локальних масштабах на прикладі окремих суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Костріков С. В., Сегіда К. Ю. Географічні інформаційні системи: навчально-методичний комплекс. Харків: Харківський національний університет, 2012. 54 с.
2. Соляр В. В. Обґрунтування перспективних напрямів розвитку соціальної інфраструктури регіону. *Регіональна економіка*. 2012. № 1. С. 200-207.
3. Суховірський Б. І. Базова геоінформатика. Київ : Знання України, 2004. 102с.
4. Филатов Н. Н. Географические информационные системы. Применение ГИС при изучении окружающей среды. Петрозаводск : Издательство Петрозаводского государственного политехнического университета, 1997. 301 с.

Невзгляденко Юлія Юріївна

студенка кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І.Вернадського, спеціальність "Публічне управління

та адміністрування".

Науковий керівник:

Шевченко О. О., д. держ. упр., доцент,
професор кафедри публічного управління
та економіки

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІАЦІЇ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ

На даний час проблема захисту довкілля є важливим питанням зовнішньої політики на міжнародній арені. Тому держави та міжнародні урядові й неурядові, в тому числі екологічні організації активно співпрацюють у цьому напрямку і все частіше підіймають «екологічні» питання. Україна не є виключенням.[5]

Вперше ідея про необхідність міжнародного співробітництва у сфері охорони навколишнього середовища прозвучала у **1913 р.** на Першій Природоохоронній міжнародній конференції (м. Берн). Проте реально ці ідеї почали втілюватися у життя лише у другій половині ХХ ст., зокрема після активного застосування у Другу Світову війну різних видів озброєнь, в тому числі хімічної, біологічної та ядерної зброї.

Провідна роль у цьому процесі належить **ООН**. У 1972 році в рамках ООН розроблена Програма із захисту навколишнього природного середовища (UNEP, United Nations Environment Programme – ЮНЕП). Ця програма являє собою спеціальний міжнародний механізм з координації співробітництва держав в галузі охорони навколишнього природного середовища.

У вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся **Саміт ООН для прийняття Порядку денного в галузі розвитку на період після 2015 року**. Під час цієї зустрічі лідери 193 країн ухвалили 17 глобальних **Цілей сталого розвитку** на 2016-2030 рр. Серед них 7 стосуються питань екологічної безпеки, зокрема:

- чиста вода і санітарія;[1]
- відновлювана і недорога енергія;
- екологічно чисті міста і спільноти;
- відповідальне використання ресурсів;
- протидія зміні клімату;
- безпечне використання океанів;
- безпечне використання землі.

Україна теж взяла на себе зобов'язання реалізовувати внутрішню та зовнішню політику, орієнтуюсь на захист екології та досягнення цілей сталого розвитку. Втілення в життя цілей є одним із завдань ООН в Україні. Крім універсальних міжнародних організацій, проблемами охорони навколишнього природного середовища займаються багато регіональних організацій загальної і спеціальної компетенції. Наприклад, Маастрихтський договір про Європейський союз закріплює природоохоронні цілі цієї

організації — сприяти на міжнародному рівні заходам, що належать до регіональних і загальносвітових проблем навколишнього середовища. [3]

Рік-у-рік зростає кількість прихильників екологічних організацій, збільшується їх вклад у вирішення глобальних екологічних проблем. **В Україні** можна виділити такі **найвпливовіші екологічні організації**:

- Національний екологічний центр
- «МАМА-86»
- «Екологія-Право-Людина»
- Всеукраїнська екологічна ліга тощо.

Національний екологічний центр України (НЕЦУ) – одна з перших екологічних громадських неприбуткових організацій національного рівня, зареєстрованих у незалежній Україні. Значна частка роботи НЕЦУ пов'язана зі збереженням природи України через створення нових природоохоронних об'єктів і відстоювання недоторканності існуючих.

Ще однією екологічною організацією, яка веде активну діяльність в Україні є «МАМА-86». До своїх заслуг активісти цієї організації приписують визнання Київською адміністрацією особливого статусу постраждалих від аварії на ЧАЕС київських дітей, що народилися в 1985-1987 роках; впровадження енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій в багатоквартирних будинках в Одесі і Артемівську; припинення поховання ядерних відходів в соляних шахтах Артемівська і багато чого іншого.

Підсумовуючи варто сказати, що проблеми екології є по своїй природі міжнародними, тому в інтересах міжнародного співтовариства залучати до процесу покращення стану довкілля та створення ефективного механізму вирішення екологічних проблем ще більше країн та активістів. Екологічні організації є важливим рушійним суб'єктом відстоювання екоінтересів, адже здатні реально впливати на урядові рішення та суспільство.

Список використаних джерел

1. Водна стратегія України на період до 2025 року (наукові основи) / за науковою редакцією М. І. Ромашенка, М. А. Хвесика, Ю. О. Михайлова. К., 2015. 46 с. URL: http://iwvim.com.ua/wp-content/uploads/2015/10/11_03_2015.pdf.

2. Директива № 2011/92/ЄС про оцінку впливу окремих державних і приватних проектів на навколишнє середовище (кодифікація).

3. Директива № 2008/50/ЄС про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи.

4. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 р. № 1629-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 29. Ст. 367.

5. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818. Офіційний вісник України. 2011. № 3. Ст. 158.

6. Reh binder. Points of Reference for a Codification of National Environmental Law. The Codification of Environmental Law. Proceeding of the International Conference in Ghent, February 21 and 22, 1995. Kluwer Law International. 1996. P. 157–166.

7. Koepfer M. On the Codification of German Environmental Law. The Codification of Environmental Law. Proceeding of the International Conference in Ghent, February 21 and 22, 1995. Kluwer Law International. 1996. P. 87–100.

Нестеренко Олександр Олександрович
студент кафедри публічного управління
та економіки ТНУ імені В.І.Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та
адміністрування»

Науковий керівник:

Горник В.Г., д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та економіки

СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ У ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Інформаційний чинник, який завжди виступав впливовим фактором суспільного розвитку, в сучасному інформаційному суспільстві став виконувати ключову організаційно-управлінську та регулятивно-контрольну функцію. Відтак, інформаційного забезпечення потребують сьогодні всі сфери суспільної діяльності, і при цьому сама інформаційна діяльність потребує чіткої правової регламентації, передусім, з позицій безпеки.

Під нормативно-правовим регулюванням інформаційної безпеки України розуміється форма владного правового впливу на суспільні інформаційні відносини, що здійснюється державою з метою їх упорядкування, закріплення і забезпечення [4].

Нормативно-правове поле у сфері протидії загрозам інформаційної безпеки складають міжнародні, національні, галузеві нормативні документи та відповідні нормативні документи окремих органів публічного управління.

Спеціальне законодавство у сфері безпеки інформаційної діяльності (інформаційної безпеки) представлено сукупністю законів. В їх складі особливе місце належить базовому Закону «Про інформацію», який закладає основу правового визначення всіх найважливіших компонентів інформаційної діяльності [1].

Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» визначає основні цілі, напрями та принципи державної політики у сфері кібербезпеки, повноваження державних органів, підприємств, установ, організацій, осіб та громадян у цій сфері, а також основні засади координації їхньої діяльності із забезпечення кібербезпеки [2].

Найбільш практичним з точки зору використання технології інформаційної безпеки в системах е-урядування є Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», який регулює відносини у сфері захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах. У цьому законі визначено об'єкти захисту в системі та суб'єкти відносин, порядок доступу до інформації в системі, відносини між володільцем інформації, власником інформаційно-телекомунікаційної системи та користувачами, умови обробки та забезпечення захисту інформації в системі, повноваження державних органів та відповідальність за порушення законодавства, міжнародні договори та при-кінцеві положення [3].

Варто звернути увагу на те, що усі закони та підзаконні акти, що регулюють суспільні відносини, об'єктом яких є інформація, приймалися у різні часи без узгодження понятійного апарату, тому вони мають низку термінів, які не відповідають сучасним вимогам, а отже, тлумачаться неоднозначно учасниками суспільних інформаційних відносин. Деякі категорії взагалі не мають чіткого визначення свого змісту, що призводить до їх неоднозначного застосування на практиці. Тому значна частина нормативних актів потребує внесення змін та доповнень. Крім того, чинне законодавство України, не відповідає сучасному світовому рівню інформаційних технологій.

Значним недоліком чинного українського законодавства, зокрема в сфері захисту інформації в органах публічної влади, є його неконкретність, певна розмитість формулювань. Фактично відсутні формулювання правопорушень у сфері захисту інформації, визначення конкретних механізмів притягнення до відповідальності осіб, які повинні у вчиненні правопорушень проти встановленого порядку захисту інформації, а відповідно і проти встановленого порядку управління.

Особливим недоліком нормативно-правового регулювання інформаційної безпеки України є розпорошення його у численних нормативно-правових актах різної юридичної сили. Причому важливі проблеми нормативно закріплюються підзаконними нормативно-правовими актами.

Європейське спрямування розвитку України, входження її до Світової організації торгівлі, проблеми електронного урядування країною диктують необхідність впровадження норм міжнародного права в національну правову систему.

Важливим напрямом інформаційної безпеки залишається забезпечення технічного захисту інформації в міністерствах і відомствах та насамперед в інформаційно-телекомунікаційних системах, які забезпечують виконання цими органами функцій держави.

Таким чином, забезпечення інформаційної безпеки України, безпеки її національних інтересів в інформаційній сфері має передбачати пріоритетний розвиток системи нормативно-правового регулювання відносин у цій сфері

протидії загрозам цих інтересів та впорядкування відповідного правотворчого процесу.

Список використаних джерел

1. Берназюк О. Цифрові технології у сфері публічного управління: визначення основних понять. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2017. Вип. 46. Том 1. С. 109-112.
2. Домбровська С. Механізми інформаційної безпеки як складові державної безпеки України. *Державне управління науково-освітнього забезпечення підготовки конкурентоспроможних фахівців у сфері цивільного захисту* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. / за заг. ред. В. П. Садкового. Х., 2015. С. 282–286.
3. Клименко П. Інформація як об'єкт інтелектуальної власності, що потребує охорони. *Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України* : зб. матеріалів наук.-практ. конф., Київ, 16-17 травня 2001 р. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. С. 283–289.
4. Новицька Н. Правове забезпечення інформаційної безпеки. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2009. № 1. С. 44-47.

Нікульніков Павло Валерійович

студент магістерської програми зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

До основних типових недоліків стратегічного планування розвитку регіонів належать [2]:

- різні бачення пріоритетів розвитку регіону обласними державними адміністраціями, обласними радами та групами впливу на рівні регіону;
- неврахування специфіки конкретного регіону в процедурах розробки і затвердження стратегій;
- декларативність стратегій розвитку регіонів, зміст яких часто слабо відображає потреби місцевого розвитку та його ресурсні можливості;
- недієвість п.2 статті 5 Закону України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України";
- відсутність підпорядкованості та узгодженості стратегій, щорічних програм соціально-економічного розвитку регіонів, цільових програм тощо.

Конкретні проблеми стратегічного управління розвитком Луганської

області визначені у Стратегії розвитку Луганської області на 2021-2027 роки. У цьому документі визначено сім головних викликів розвитку, що зумовлюють проблеми регіону [1]:

- збройна агресія Російської Федерації на сході України та тимчасова окупація частини території Луганської області;
- поглиблення демографічної кризи;
- неефективна економіка;
- погіршення якості людського капіталу та умов його розвитку;
- невідповідність інфраструктури потребам людини та економіки;
- погіршення безпеки території;
- нерозвинутість демократичного врядування.

Відповідно до цих викликів, специфічні регіональні проблеми Луганської області можна згрупувати за напрямками, що стосуються: падіння промислового виробництва та скорочення інноваційної активності підприємств, перешкод розвитку малого і середнього бізнесу, деградації агропромислового комплексу, згорання зовнішньоекономічної діяльності, руйнування мережі автомобільних доріг та залізничних шляхів, низького рівня енергозбереження та енергоефективності, значного погіршення демографічної ситуації, міграції з України у країни ЄС та формування руху внутрішньо переміщених осіб, значних втрат наукового потенціалу, дисбалансу між попитом та пропозицією робочої сили, суттєвого зменшення доходів населення, скорочення мережі соціальних послуг, деградації медичної сфери, різкого скорочення житлового фонду, істотного погіршення екологічної ситуації, незадовільної реалізації принципу верховенства права та захисту прав людини, системних недоліків реалізації регіональних цільових програм тощо [1].

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку Луганської області на 2021-2027 роки. URL: http://loga.gov.ua/oda/documents/official/pro_zatverdzhennya_strategiyi_rozvitku_luganskoyi_oblasti_na_2021_2027_roki (дата звернення: 3.11.2020).
2. Шевченко О., Жук В., Кушнір М. Щодо першочергових заходів підвищення ефективності стратегічного планування розвитку регіонів України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/> (дата звернення: 5.11.2020).

Пашко Тетяна Олександрівна

студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В. І. Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Клименко Оксана Миколаївна,

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ

Створення нової моделі страхової медицини неможливе без вивчення і збереження національних традицій організації державного управління системою охорони здоров'я. Із значними складнощами відбуваються процеси формування і розвитку державної політики забезпечення збереження суспільного здоров'я. Медичне страхування розглядається як альтернативна модель фінансування охорони здоров'я в успішних країнах та є важливою складовою соціальної інфраструктури. Медичне страхування дозволяє поставити оплату праці медперсоналу медустанов в пряму залежність від якості лікування [4, С. 66].

Сучасний етап розвитку вітчизняної системи охорони здоров'я характеризується перш за все її реформуванням, головною рушійною силою якого є комплекс проблем національної системи охорони здоров'я, включаючи проблему соціально-економічної ефективності реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я. Важливість медичного забезпечення полягає в соціальній та економічній відповідальності держави перед громадянами, оскільки здоров'я нації є базовою умовою економічного розвитку країни і соціального благополуччя суспільства [2, С. 36].

На сьогоднішній день законодавчою базою розвитку медстрахування є: Конституція України, Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування (1998р) і власне головний закон Про страхування (1996р.). І Україна досі все ще не має правового акту, який регулював би соціально-економічні і правові проблеми гарантованого державою медичного страхування [3, С. 75].

Враховуючи ці основні недоліки, які унеможливають формування та розвиток державної політики в сфері страхової медицини існує нагальна необхідність в таких заходах, як: розроблення стратегії розвитку страхового ринку в цілому і гарантія її реалізації; здійснення нагляду за дотриманням законів (розроблення і внесення пропозицій по вдосконаленню законодавчої бази діяльності страхового ринку); розроблення стратегії посилення захисту прав споживачів страхових (в тому числі медичних) послуг; регулювання питання дотримання законності фінансових установ і запобігання відмиванню (легалізацію) доходів, отриманих незаконним шляхом; сприяння інтеграції українських страхових компаній в світовий ринок страхових послуг[1, С. 1].

Світовий досвід медичного страхування різноманітний, головне, що жодну з моделей, які склалися, неможливо скопіювати повністю, без врахування вітчизняних реалій. З врахуванням цих чинників необхідно розробити і упровадити новий механізм реалізації конституційного права громадян на охорону здоров'я.

Основні цілі державної політики розвитку страхової медицини в Україні на сьогодні це - підвищення якості медичної допомоги, забезпечення доступності медичної страховки для населення, розвиток національної системи охорони здоров'я.

Використовуючи багаторічний позитивний досвід провідних зарубіжних країн щодо формування та реалізації державної політики розвитку страхової медицини, є необхідність посилення державного регулювання страхової сфери, розроблення та вдосконалення законодавчої бази, сприяння інтеграції українських компаній в світовий страховий ринок. Головна роль у вирішенні даних завдань і проблем відводиться, звичайно ж державі. Узгодження політики, розробка єдиної стратегії є важливим питанням для впровадження медичного страхування. Саме держава повинна упровадити відповідне законодавство, розробити систему якісної підготовки відповідних фахівців, запланувати в державному бюджеті витрати на всі заходи і при цьому захистити інтереси всіх суб'єктів ринку медстрахування. Попри наявність всіх цих проблем в Україні є видимі перспективи і можливості впровадження і формування дієвої політики розвитку системи медичного страхування.

Список використаних джерел

1. Біла книга Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. НБУ. 2020. URL:<https://tinyurl.com/y8w4t7ol> (дата звернення: 03.11.2020)
2. Волохова Л. Ф. Медичне страхування та його розвиток в Україні. *Науково-практичний збірник «Фінансові послуги»*. 2017. № 1. С.35-39 URL:<https://tinyurl.com/y2p9hjks> (дата звернення: 13.11.2020)
3. Кісельов Є.М. Актуальні проблеми розвитку медичного страхування в Україні / Є.М. Кісельов, С.В. Бурлаєнко, І.Г. Кірпа. *Фінансові послуги*. 2009. №1. С.24-27. URL:<https://tinyurl.com/y3fah3dr> (дата звернення: 13.11.2020)
4. Тлуста Г. Медичне страхування в реформуванні системи охорони здоров'я України. *Вісник Київського Національного Університету ім. Шевченка. Серія Економіка*. 2014. №3 (156) С. 65-70. URL:<https://tinyurl.com/y22sekbr> (дата звернення: 13.11.2020)

Полтавчук Тетяна Вікторівна студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського, спеціальність Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник

Євмешкіна Олена Леонідівна,
доктор наук з державного управління,
доцент

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У національному народному господарстві відбуваються глибокі соціально-економічні зміни, пов'язані із визнанням України країною з ринковою економікою, вступом її до Світової організації торгівлі, проведенні фінансової, податкової, соціальних та інших реформ.

Сьогодні розвиток економічної сфери є одним з основних пріоритетів для будь-якої держави. Високорозвинена ринкова економіка - це оптимальне поєднання засад, притаманних товарному виробництву, та цілеспрямованої політики державного регулювання економічних процесів. Державне управління економікою доповнює ринковий механізм, що в сукупності становить єдину систему макроекономічного управління.

Формування Україною власної економічної політики пов'язується з визначенням головних її напрямів на основі принципів демократії, свободи підприємництва й відкритості для інтеграції у світове економічне співтовариство. Ефективна національна економіка є гарантією незалежності держави [3, с.152].

В сучасних умовах функціонування національної економіки інноваційний розвиток виступає найважливішим напрямком підвищення конкурентоспроможності економіки країни на всіх рівнях економіки. В основі всіх форм розвитку лежить інноваційна стратегія, без якої неможливо інноваційний розвиток і економічне зростання.

Інноваційна стратегія є основною стратегією якісного зростання соціально-економічної системи, визначає цілі, пріоритети та управлінські дії по розвитку на основі інновацій, взаємодії економічних учасників при реалізації стратегії (для державної інноваційної стратегії) [1, с.152].

В процесі розробки системи підвищення конкурентоспроможності економіки країни та формування інноваційних стратегій по системній методології, яка враховує внутрішню структуру економічних систем і рівні стратегічного планування та управління інноваційним розвитком, важливою умовою є взаємодія між підсистемами. Реалізація даної системи здійснюється через виявлення чинників конкурентоспроможності інноваційної складової, формування умов для функціонування національного середовища та інноваційного розвитку господарюючих суб'єктів, використання економічних важелів на всіх структурних рівнях, інструментів стратегічного управління інноваційного розвитку.

Процес змін на світовому ринку викликає необхідність удосконалення формування інноваційної стратегії, що постає як системний процес і дає змогу на підставі стратегічного мислення проаналізувати зміст умов, у яких функціонує соціально-економічна система (суб'єкт господарювання, регіон, країна), визначити місію, стратегічні інноваційні цілі та завдання, виявити основні напрями та превентивні заходи щодо інноваційного розвитку за максимального використання інноваційного потенціалу [2, с.218].

Стратегічне планування це «система дій і рішень, прийнятих на вищому ієрархічному рівні управління для розробки стратегічного плану на певну перспективу, який містить конкретні кроки для реалізації стратегічних завдань і цілей. Процес стратегічного планування заснований на результатах попередніх етапів - аналізу і прогнозування інноваційного розвитку» [4, с.152].

Одним із проблемних моментів у державній політиці в інноваційній сфері є неузгодженість інноваційних стратегій і недосконалість науково-методичного забезпечення у системі «національна економіка (країна) - регіон (області) / галузь / вид економічної діяльності - підприємство». За умовами узгодженості процесу розроблення та втілення планів інноваційного розвитку на всіх рівнях національної економіки можливим є забезпечення ефективного й результативного функціонування усієї системи управління інноваційною діяльністю. Цей процес повинен ґрунтуватись на комплексному методичному підході. Однак на сьогодні ще не на усіх рівнях господарювання вироблено належне методичне забезпечення розроблення стратегічних планів і стратегій.

Для впровадження стратегічних напрямів інноваційного розвитку національної економіки потрібно побудувати та реалізовувати досконалий комплекс дій щодо державної інноваційної політики. Для цього варто налагодити структуру та напрями державного регулювання інноваційного розвитку.

Список використаних джерел

1. Терьошкіна Н. Є. Інноваційна стратегія в системі управління національною економікою. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2014. № 2. С. 151-161.
2. Стратегическое управление: регион, город, предприятие / под ред. Д. С. Львова, А. Г. Гранберга, А. П. Егоршина; ООИ РАН, НИМБ. М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2004. 607 с.
3. Строчкий Р. Є. Публічне управління у сфері економіки. 2015.
4. Сельський А. Стратегічне управління в розвитку державних організацій. Вісник Національної академії державного управління. 2012. № 2.

Порада   **Сергій**   **Іванович**
студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В. І. Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: Немирівська Олена Яківна, к.держ.упр., доцент, кафедра публічного управління та економіки ТНУ ім. В. І. Вернадського

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Сьогодні, під час швидких змін у всіх сферах життя України, публічне управління взагалі й місцеве самоврядування зокрема, продовжує зазнавати значних змін. Децентралізація і реформа місцевого самоврядування висувають нові виклики та вимоги до якості, способів та результату дій посадових осіб місцевого самоврядування, що безпосередньо позначається на рівні соціально-економічного розвитку як окремих територій, так і країни у цілому. Нові умови розвитку потребують нових більш дієвих моделей управлінської діяльності на місцевому рівні, в адміністративно-територіальних утвореннях.

Важливим засобом реалізації народовладдя та дієвим способом залучення населення до управлінських функцій є громадський контроль – один із видів соціального контролю, що здійснюється об'єднаннями громадян і безпосередньо самими громадянами. Громадський контроль був і є вагомим чинником залагодження суспільних суперечностей, оскільки сприяє впорядкуванню і координації діяльності усіх соціальних суб'єктів.

Проблематика забезпечення ефективного громадського контролю на рівні територіальних громад – міст, селищ і сіл набуває дедалі більшої актуальності для сучасної України, виходить на порядок денний нової регіональної політики та внутрішньої державної політики.

Прийняття Закону України “Про добровільне об'єднання територіальних громад”, особливого значення набуває громадський контроль як система контролю над державним апаратом і органами місцевого самоврядування.

Громадський контроль є потужним фактором залучення індивідумів до демократичних групових процесів, що дозволяє їм набувати цінного досвіду та навичок артикуляції і реалізації власних інтересів у поєднанні з інтересами громади.

Діяльність органів державної виконавчої влади та органів місцевої влади, підприємств, установ і організацій тощо є об'єктами громадського контролю. Своє право контролю над державними інституціями громадяни реалізують через різні громадські об'єднання (рух, асоціація, конгрес, спілка, фонд тощо), і така організація відповідно до Закону України “Про об'єднання громадян” є політичною партією або громадським формуванням.

Світова практика демонструє нам, що громадський контроль є невіддільною частиною громадянського суспільства, а його відсутність чи незначний вплив вказують на безправність окремих груп осіб перед зловживанням правом владними структурами. Завдяки здійсненню контролю суспільство отримує переконання щодо захисту власних прав, впевненість у законності, ефективності та прозорості використання державних ресурсів [3].

Посилення суспільної значущості громадського контролю як одного з інститутів публічної влади, можливо завдяки наявності повноважень у суб'єктів громадського контролю та можливостей звертатися для представлення та захисту прав громади на місцевому та державному рівнях

щодо визнання тих чи інших актів органів влади незаконними, неефективними, невідповідними та їх анулювання.

Здійснений аналіз щодо впровадження різних форм громадського контролю демонструє нам недостатню розробленість теоретичних основ щодо останнього та, відповідно, і недостатню закріпленість їх у нормах права. Наприклад, такі форми громадського контролю, як громадські слухання, громадська експертиза, участь громадськості у роботі колегіальних органів при органах влади взагалі не мають законодавчо-процедурного забезпечення. А це порушення норм Конституції фактично позбавляє громадськість брати активну участь в управлінні місцевими справами.

Сьогодні в Україні підготовлено Проєкт нової Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства. Це вже не перший такий документ за часів існування нашої держави. Але не зважаючи на це, статистика, сформована на основі опитування демонструє те, що навіть серед самих громадських організацій наявний низький рівень обізнаності щодо існування та основних положень Стратегії. Отже, маємо сподівання, що Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2025 роки може допомогти покращити взаємовідносини громадянського суспільства та місцевої влади.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт за підсумками міжрегіонального дослідження участі громадськості у процесах об'єднання та розвитку територіальних громад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://samoorg.com.ua/wpcontent/uploads/2016/11/Analitichniy-zvit-rovniy.pdf>
2. Громадський контроль : сутність та механізми здійснення. Теоретичні та прикладні питання державотворення. On-line зб. наук. праць ОРІДУ НАДУ при Президентові України. Вип. № 1. 2007. URL: http://novyi-stryi.at.ua/gromkontrol/KRUPNYK_A_pro_grom_kontrol.pdf.
3. Підготовка проекту Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2025 роки URL: <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/gromadyanske-suspilstvo-i-vlada/spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva/pidgotovka-proektu-nacionalnoyi-strategiyi-spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva-v-ukrayini-na-2021-2025-roki>

Процюк Віра Валеріївна,
студентка кафедри публічного
управління та економіки ТНУ імені В.
І. Вернадського, спеціальність

«Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник: Клименко Оксана Миколаївна, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та економіки

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Фізична культура та спорт є одними з головних чинників становлення і розвитку правової демократичної держави, побудови громадянського суспільства. До того ж, спортивні послуги мають незаперечну соціальну значущість і є важливими об'єктами державного регулювання. Для дослідження механізмів державного управління фізичною культурою та спортом в Україні, визначення перспективних шляхів розвитку сфери важливе значення має з'ясування та правильне розуміння основних, вихідних категорій та понять, які застосовуються у даній сфері.

Аналіз наукових напрацювань дозволив сформулювати дефініцію «публічне адміністрування сферою фізичної культури і спорту» як регламентовану законами та іншими правовими актами діяльність публічної адміністрації, а також інших суб'єктів, наділених делегованими владними повноваженнями, спрямовану на реалізацію спортивного законодавства, дотримання його норм учасниками фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності та приведення сфери фізичного виховання і спорту до міжнародних стандартів.

Під механізмом державного управління розвитком фізичної культури і спорту варто розуміти сукупність принципів, функцій і методів, засобів, важелів впливу, які мають забезпечити найбільш раціональний спосіб організації управління справами фізичної культури та спорту з метою ефективної реалізації цілей управління галуззю [2]. В даному контексті, під раціональним способом організації управління необхідно розуміти не тільки структурно-організаційну впорядкованість суб'єкта управління, а й процесуальну узгодженість, наступність, зваженість тощо управлінських впливів на об'єкт управління.

Механізми державного управління фізичною культурою і спортом варто класифікувати за: впливом на об'єкт управління (прямі та непрямі); за рівнями управління (загальнодержавні, регіональні, місцеві); за об'єктністю управління (галузеві або макро-, мезо-, мікрорівня); структурною ознакою (комплексний та складені, які утворюються поєднанням окремих видів механізмів в одну складну систему (організаційно-правовий, організаційно-економічний, програмно-цільовий тощо); функціональним спрямуванням (економічний, організаційний, правовий, мотиваційний, політичний, інформаційний); спрямуванням на фактори управління розвитком певної

соціально-економічної системи (механізми матеріально-технічного забезпечення, інформаційного, медичного, правового, організаційного, економічного забезпечення).

Процес здійснення державного регулювання діяльності у сфері фізичної культури і спорту виявляється у певних формах, кожна з яких зумовлена специфічними завданнями та функціями регулювання і має особливий зміст. Через форми державного регулювання здійснюється управлінська діяльність – вибір відповідних форм державного регулювання повинен забезпечувати ефективне виконання функцій управління, і досягнення відповідної мети з найменшими витратами [4]. Аналізуючи теоретичні дослідження у науковій літературі відносно форм державного регулювання можна виділити наступні форми управління: за змістом (правоустановчі і правозастосовчі); за цілеспрямованістю (внутрішні і зовнішні); за способом вираження (словесні).

У сфері державного управління особливого значення набуває проблема методів, адже від правильного вибору, ефективного їх застосування значною мірою залежить досягнення організаційно-політичних і економічних цілей. У сфері фізичної культури і спорту слід виділяти такі методи державного регулювання: переконання та заохочення, адміністративні та економічні методи [3].

Відтак, фізкультурно-спортивна галузь, як і будь-яка інша складова соціальної сфери суспільства, вимагає запровадження адекватного механізму державного регулювання, який, враховуючи проєвропейський вектор розвитку українського суспільства, має будуватися на певних принципах, як сукупності керівних ідей, вихідних положень, орієнтирів, що спрямовані на досягнення оптимальних, стабільних результатів будь-якої діяльності, в тому числі й у сфері фізичного виховання та спорту [1].

Список використаних джерел

1. Базенко В.А. Механізм підтримки розвитку фізичної культури та спорту в умовах децентралізації. *Молодий вчений*. 2017. №1 (41). С. 172-178.
2. Близнюк А. М. Механізми державного регулювання спортивної сфери України: сутність та шляхи удосконалення. *Вісник ДІТБ*. 2007. № 11. С. 76-84.
3. Гасюк І. Методи державного управління фізичною культурою і спортом: методологічний аспект. *Ефективність державного управління* : зб. наук. праць. 2010. Вип. 25. С. 56-59.
4. Кошелева Л.Є. Основні теоретичні підходи до визначення публічного адміністрування. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. 2018. Вип. 2 (37). С. 13-19.

Радченко Тетяна Анатоліївна студентка кафедри публічного управління та адміністрування ТНУ ім. В.І.Вернадського, спеціальність «Публічне

управління та адміністрування», спеціалізація
«Територіальне управління та місцеве
самоврядування»

Науковий керівник: Немирівська Олена Яківна
кандидат наук з державного управління, доцент

УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку бюджетної системи місцеві бюджети займають вагому роль. Виступаючи одним з ключових джерел задоволення суспільних потреб, вони сприяють розвитку економіки, підтримці, оновленню інфраструктури та забезпечення вирівнювання соціально-економічної диференціації.

Саме, місцеві бюджети сприяють досягненню пропорційності у вирішенні щоденних питань сталого розвитку регіонів. Вони виступають одним із інструментів розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту між регіонами та впливають на фінансове забезпечення і вирівнювання. З метою вирішення цих процесів в Україні впроваджується бюджетна децентралізація. Але для її функціонування потрібно внести зміни до Конституції України, Бюджетного та Податкового кодексів та інших законів.

Тому надзвичайно актуальним постає питання удосконалення процесу формування доходної частини місцевих бюджетів та пошук шляхів їх збільшення.

Проте бюджетна децентралізація не повинна бути виділенням додаткових субвенцій зі збереженням фінансових схем на місцевому рівні, а вона має бути принципово новою системою міжбюджетних відносин з більшою фінансовою самостійністю і, відповідно, більшою відповідальністю органів місцевого самоврядування. Тому дуже важливо, щоб бюджетна децентралізація передбачала не лише нові джерела надходження до місцевих бюджетів, але й нові інструменти впливу місцевих громад на економічне зростання адміністративно-регіональної одиниці та на нарощення бази доходів [3].

В свою чергу, бюджетна децентралізація передбачає наступні шляхи збільшення надходжень до місцевих бюджетів:

1. Збільшення відрахування до держбюджету з рентної плати за користування надрами (крім нафти і природного газу) з 50% до 75%.

2. Передача до місцевих бюджетів акцизного податку від реалізації через роздрібні мережі пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів, біодизеля і скрапленого газу, надходжень від ліцензій на право експорту, імпорту та оптової торгівлі алкогольною та тютюною продукцією.

3. Збільшення відсотку зарахування екологічного податку з 35 до 80%, при цьому 55% будуть направлятися в обласні бюджети, а 25% – до районних бюджетів і бюджетів міст обласного значення.

4. Розширення з 2015 року бази оподаткування податку на нерухомість шляхом включення до оподаткування комерційного (нежитлового) майна [1].

Крім цього об'єднані громади отримують весь спектр повноважень та фінансових ресурсів, що їх наразі уже мають міста обласного значення, зокрема зарахування 60% податку на доходи фізичних осіб на власні повноваження, прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом (зараз прямі відносини мають лише області, райони, міста обласного значення), державні субвенції [2].

Такі зміни сприяють підвищенню рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування, стимулюють пошук додаткових фінансових ресурсів (інвестиційних та інноваційних) та розширюють права місцевих органів влади.

Тому одним з основних напрямків покращення процесу бюджетної децентралізації можуть бути чіткий вплив місцевого самоврядування на формування податкових надходжень на конкретній території, вихід на національний фінансовий ринок, а також відміна обов'язкового вилучення коштів у разі перевиконання дохідної частини місцевого бюджету, оскільки в такому разі втрачаються всі стимули керівництва до економічного розвитку території і перетворення її на самостійну в фінансовому плані територію [3].

Список використаних джерел

1. Аналітичний портал «Слово і Діло»: стаття “Чи бути в Бюджеті-2015 децентралізації?” URL: <http://www.slovoidilo.ua/articles/6675/2014-12-30/byt-li-v-byudzhete-2015-decentralizacii.html> (дата звернення: 27.09.2020).

2. Бюджетний кодекс України: від 8 лип. 2010 р. №2456-VI : станом на 19 трав. 2011 р. / Законодавство України :URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 25.09.2020).

3. Субботович Ю. Л. Бюджетна децентралізація та зміцнення фінансів органів місцевого самоврядування / Ю. Л. Субботович // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. - 2013. - № 13 - С. 44-46.

Роженко Олексій Володимирович
студент кафедри публічного управління та економіки
ТНУ імені В.І. Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Шпачук В.В.,
д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Зважаючи на важливість малого підприємництва як для розвитку окремо взятого регіону, так і для всієї держави з багатьох причин дане питання потребує постійної підвищеної уваги з боку держави та запровадження відповідних заходів щодо його поширення. Досягти найбільшої ефективності від його регулювання можливо досягти за умови запровадження системи стратегічного державного управління розвитком, що в умовах зростаючої ролі регіонів вимагає від регіональної влади більшої концентрації уваги на систематизації використовуваних стратегічних цільових програм, оцінки їх впливу на рівень соціально-економічного розвитку, моніторингу та наступної коригуванні цільових показників (обіг малих і середніх підприємств, продуктивність праці, частка обробних виробництв, частка зайнятого населення).

Зміст даного напрямку стратегічного державного управління малим підприємництвом представляє собою діяльність уповноважених органів системи управління, спрямовану на збільшення частки малих підприємств у ВВП і та економіці окремого регіону, значне розширення інвестиційного потенціалу сектора малого і середнього підприємництва. Достовірність, законність і доцільність досягнення результатів, представлених в програмних і стратегічних документах соціально-економічного розвитку дозволяє забезпечити досяжність цільових індикаторів масового і високотехнологічного секторів підприємництва, розвиває функціональний зміст системи управління розвитком бізнесу.

Сутність же державного стратегічного планування розвитку малого бізнесу полягає в формуванні довгострокових пріоритетних цілей активного розвитку системи малого підприємництва, виборі методів їх досягнення в рамках національного правового поля та інституційних обмежень національної економічної системи. Одночасно стратегія розвитку малого підприємництва повинна передбачати регулярне аналітичне вивчення управлінських функцій діючих інститутів розвитку, системи планів і прогнозів у рамках відповідних загальнодержавних пропозицій з оптимізації організаційно-управлінських, регулюючих функцій [1].

При цьому імператив збереження єдиного економічного простору є визначальним і висуває на перший план проблеми програмно-цільового планування і управління малим бізнесом в різних регіонах [2]. Слабка розробка методів і підходів до прогнозування цільових показників, недостатня опрацьованість нормативної бази еволюційного розвитку малого бізнесу призводять до слабкої ув'язці цільових показників з фактичними економічними параметрами. Формування механізму програмно-цільового розвитку малого підприємництва має використовувати інструментарій проектного підходу до розробки і реалізації стратегії розвитку, що базується

на застосуванні методик системного підходу в сценарних варіантах, попередньою оцінкою якісних і кількісних індикаторів результативності програм і проектів, моніторингу реалізації. Дана методологія забезпечує впровадження моделі управління «за результатами» в систему управління, дозволяє оперативно і з мінімальними витратами вносити корективи в процеси програмно-цільового і проектного управління за рахунок активізації зворотних зв'язків.

Таким чином, державне стратегічне управління розвитком малого підприємництва являє собою процес, що включає кілька етапів, реалізація яких буде направляти економічну систему до поступального і сталого розвитку в довгостроковому періоді, орієнтованому на досягнення пріоритетних національних цілей в сфері економіки. В той же час, процедурно державне стратегічне управління має являти собою замкнутий цикл моделювання сценарію розвитку на довгострокову перспективу, а також механізм координації дій органів влади, представників підприємницької спільноти, організацій інфраструктури підтримки, що дозволяє забезпечити створення сприятливих і комфортних умов реалізації організаційно-економічного потенціалу малого підприємництва на регіональному рівні [3].

Список використаних джерел

1. Щербина В.С. Поняття та види засобів державного регулювання господарської діяльності. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка*. 2012. № 94. С. 10-16.
2. Хомко Л.В., Кульгавець Х.Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 424 с.
3. Аксянова А.В. Стратегическое управление структурными изменениями в региональной экономике в условиях пространственного неравновесия / А.В. Аксянова: автореф. дисс. ... докт. экон. наук: 08.00.05. Казань, 2011. 43 с.

Рокочий Олексій Олексійович
студент магістерської програми зі
спеціальності «Публічне управління та
адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**, доктор
наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри публічного управління та
економіки ТНУ імені В.І. Вернадського

**УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ
ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В
УКРАЇНІ**

Протягом останніх років простежується тенденція зниження інноваційної активності в аграрній сфері. Щорічно залишаються незатребуваними безліч інноваційних розробок. Основною причиною цього є низький рівень платоспроможності багатьох підприємств агропромислового комплексу, які просто не можуть собі дозволити витратити кошти на закупівлю нового обладнання, техніки.

У зв'язку з цим в системі аграрної політики необхідно приділяти більше уваги стимулюванню освоєння наукових досягнень, як для аграрної науки, так і для товаровиробників агропромислового комплексу. Процес стимулювання освоєння наукових досягнень повинен охоплювати всі етапи, починаючи від розробки та апробації інноваційних ідей і проектів і закінчуючи їх впровадженням у виробництво. Це дозволить здійснити технологічне оновлення, удосконалювати технології виробництва і переробки сільськогосподарської продукції. Основну увагу необхідно приділяти активізації діяльності аграрних наукових організацій, розширення переліку наукових досліджень по найбільш пріоритетних напрямів розвитку науки.

Крім того, значний вплив може надати створення і діяльність інформаційно-консультаційних служб за зразком зарубіжних країн. Інформаційно-консультаційні служби, що постійно взаємодіють з виробниками сільгосппродукції, покликані забезпечувати зворотний зв'язок виробництва і науки, формувати замовлення для галузевої науки на розробку інноваційних технологій, дійсно необхідних виробникам. Така взаємодія дозволить вибудувати саморегулюючу систему інноваційних процесів агропромислового комплексу. Основною формою державної підтримки розвитку та впровадження інновацій мають стати державні і регіональні цільові програми, що стимулюють виробництво конкурентоспроможної на вітчизняному та світовому ринку продукції.

Механізм освоєння наукових досягнень повинен включати не тільки фінансування науки, а й систему стимулювання наукових організацій за впровадження інноваційних розробок безпосередньо у виробництво. Процес впровадження наукових досягнень у виробництво може здійснюватися різними способами. В першу чергу за рахунок підготовки та перепідготовки кадрів агропромислового комплексу.

Сучасні дослідники визнають необхідність інституційних перетворень в аграрній сфері економіки, більш того пов'язують їх з досягненням стійкого розвитку агропромислового комплексу та продовольчого ринку [1; 2]. Розвиток агропромислового комплексу дійсно потребує змін, в тому числі інституційного характеру, але їх необхідно здійснювати з урахуванням наукових досягнень у галузі аграрної економіки.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С.І. Інноваційні ресурсозберігаючі технології як фактор

підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки*. 2017. Вип. 185. С. 131–142.

2. Назаренко В.И. Россия и зарубежные страны. Модели аграрной политики. Москва: Памятники исторической мысли, 2008. 467 с.

Рощенко Наталія Михайлівна

студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ ім. В.І.Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Немирівська Олена Яківна, кандидат наук державного управління, доцент, кафедра публічного управління та економіки

СПІВРОБІТНИЦТВО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ СПРОМОЖНОСТІ

Реформа децентралізації в Україні розпочалася у 2014 році та наразі продовжується. Досвід країн світу переконує, що децентралізація надає можливості для соціально-економічного розвитку регіонів та зростання життєвого рівня населення.

Також децентралізація передбачає використання співробітництва територіальних громад на основі об'єднання фінансових, економічних, людських і технічних ресурсів задля вирішення спільних і складних проблем місцевого розвитку. Світовий досвід демонструє, що міжмуніципальне співробітництво відкриває доступ до нових фінансових джерел, дає змогу оптимізувати адміністрування та підвищити ефективність місцевого управління.

У 2014 році прийнято Закон України «Про співробітництво територіальних громад», який визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю.

Міністерством розвитку громад та територій України, прийняті нормативно – правові акти, які визначають засади співробітництва територіальних громад, а саме: наказ від 27.08.2014 № 233 «Про затвердження Примірних форм договорів про співробітництво територіальних громад» та від 15.08.2014 № 225 «Про затвердження Порядку формування та забезпечення функціонування реєстру про співробітництво територіальних громад».

Тобто державою створено нормативно-правове підґрунтя та підтримується співробітництво територіальних громад.

Основною метою співробітництва територіальних громад є підвищення якості та рівня життя членів громади. Оскільки досить велика

частини громад має недостатньо ресурсів для свого розвитку, процвітання та надання якісних послуг.

Співробітництво є результатом усвідомлено ухваленого відповідним органом місцевого самоврядування рішення, що пройшло через «фільтр» громадських обговорень. Договір про співробітництво є виключно добровільним актом та ніяким чином не нав'язується законом. Це пояснюється тією обставиною, що жодна територіальна громада не може бути примушеною до організації співробітництва всупереч її волі [1, с. 11].

За даними Реєстру договорів про співробітництво територіальних громад станом на 21 жовтня 2020 року, укладено 626 договорів.

Аналіз Реєстру договорів про співробітництво територіальних громад показав, що передові позиції по кількості укладених договорів займає Полтавська та Вінницька області, по 116 та 99 відповідно. Однак є області, де кількість договорів незначна – Донецька (2), Одеська (2), Херсонська (4). [2]

Найпоширенішими сферами міжмуніципального співробітництва є: житлово-комунальне господарство, надання адміністративних послуг, пожежна безпека та забезпечення правопорядку, освіта, медицина.

Нові вигоди для територіальних громад як суб'єктів співробітництва можуть бути різними, наприклад: створення ресурсів для надання послуг, які є недоступними для малих громад, заощадження витрат при наданні певних видів послуг, підвищення якості послуг, краща координація у плануванні майбутнього розвитку, більш ефективна та прозора політика розвитку [1, с. 12].

Слід зазначити, що співробітництво територіальних громад є досить дієвим інструментом місцевого розвитку та ефективним механізмом управління, використання якого набуває все більшого поширення.

Однак, потенціал міжмуніципального співробітництва в Україні поки використовується не в повній мірі. Тому для збільшення кількості укладених договорів необхідно поширювати інформацію про досвід співробітництва територіальних громад, аби якомога більше громад дізналися про переваги і користь такої співпраці.

Підсумовуючи можна сказати, що тенденції до збільшення кількості укладених договорів про співробітництво, свідчать про успішний досвід територіальних громад та розвиток певних напрямків при співробітництві. Співробітництво надає нові можливості та перспективи для розвитку економічної та соціальної сфери на певній території.

Список використаних джерел

1. Організація співробітництва територіальних громад в Україні./ Практичний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Київ – 2017 URL: <https://decentralization.gov.ua/cooperation/library>. (дата звернення: 11.11.2020)

4. Реєстр договорів про співробітництво територіальних громад.– URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/rozvytok-mistsevoho-samovryaduvannya/reyster/> (дата звернення: 12.11.2020)

Рощенко Сергій Петрович
студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ ім. В.І.Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Немирівська Олена Яківна, кандидат наук державного управління, доцент, кафедра публічного управління та економіки ТНУ ім. В.І.Вернадського

СИТУАЦІЙНІ ЦЕНТРИ ЯК КЛЮЧОВИЙ МЕХАНІЗМ ВИРОБЛЕННЯ АНТИКРИЗОВИХ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Сьогодні в умовах стрімкого зростання інформації та обмеженості у часі перед управлінцями стоїть проблема оперативного прийняття рішення. Саме тому для керівників критично важливою є наявність технологічного й інституційного середовища, яке б сприяло якісному аналізу інформації та оперативному прийняттю ефективних державних рішень, особливо у кризових ситуаціях. Одним з ключових механізмів вироблення оперативних антикризових управлінських рішень є створення Ситуаційних центрів (СЦ).

Концепція СЦ була запропонована англійським кібернетиком С. Біром у 1970-ті рр., під керівництвом якого був створений перший СЦ для перших осіб держави. Робота СЦ базується на теорії прийняття рішень і передбачає участь у прийнятті рішень таких категорій фахівців: аналітиків, експертів, модератора.

СЦ формують інформаційний простір для ефективного моніторингу, прогнозування, прийняття рішень і контролю їх виконання, що дозволяє реалізувати новий формат управління в умовах жорсткого дефіциту часу та ресурсів, оцінювати можливі стратегічні, політичні, економічні, соціальні, екологічні ризики, які можуть виникати за різних сценаріїв управлінських ситуацій.

СЦ може працювати у трьох режимах: проблемного моніторингу; планового обговорення управлінських ситуацій і впливів; надзвичайного режиму. Основним завданням СЦ є підтримка прийняття стратегічних рішень на основі візуалізації та поглибленої аналітичної обробки оперативної інформації [1, с. 6].

Нині у світі існує близько 300 СЦ, що використовуються урядами різних країн і керівниками великих корпорацій. Так, Президента США обслуговують чотири СЦ. Кілька десятків СЦ є у Європі, наприклад, у Норвегії їх 10. Один із найбільш технічно оснащених СЦ знаходиться в розпорядженні уряду Німеччини.

Так, у США успішно функціонує СЦ Білого дому (White House Situation Room) – цілодобовий наглядний і сигнальний центр, що забезпечує Президента, помічника з національної безпеки, членів Ради безпеки поточною розвідувальною і відкритою інформацією для вироблення і реалізації політики в у сфері національної безпеки. Основні особливості СЦ Білого дому:

- безпосередня близькість до основного місця перебування Президента США, де він може оперативного отримати будь-яку інформацію про стан у країні та світі, зв'язатися в будь-який час із директором ЦРУ;

- ситуаційний центр є одночасно розвідувальним та операційним центром для керівництва США;

- невеликий розмір приміщення, внаслідок чого нечисленний персонал (аналітики, техніки) повинен бути добре підготовлений, крім того, технічне оснащення повинно бути функціональним [2, с. 289] .

Найбільш вдалим прикладом комбінованого СЦ є Центр стратегічної інформації і операцій ФБР (Strategic Information and Operations Center), що грав ключову роль в розслідуванні подій 11 вересня 2001 р. Він забезпечує не лише збір і агрегацію необхідної інформації, але й координацію роботи з виділеної проблеми різних міністерств і відомств.

У Німеччині найбільш оснащеним СЦ вважається «Загальний інформаційно-ситуаційний центр федерального центру та земель» (Gemeinsame Melde- und Lagezentrum von Bund und Landern), заснований за результатами повені літо 2002 р. та інтенсивної політичної дискусії після терактів 11 вересня 2011 р.

У структурах управління ЄС функціонує Спільний СЦ (The EU Joint Situation Center). Він був створений у 2002 р. у відповідь на терористичні атаки у вересні 2001 р. в США. Розташований у Брюсселі, штат центру складає 100 осіб.

Основні завдання СЦ ЄС:

- забезпечення країн ЄС достовірною та своєчасною інформацією з питань безпеки суспільства, оцінки ймовірних загроз;

- раннє попередження при загрозі терористичних актів;

- обмін розвідувальною інформацією розвідслужбами країн ЄС з СЦ;

В Україні формування дієвої мережі СЦ на загальнодержавному рівні передбачене основними стратегічними документами, а саме Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» та Стратегією національної безпеки України. Розвиток мережі цих СЦ потребує застосування доцільних елементів зарубіжного досвіду, адаптація якого до вітчизняних реалій зумовлює перспективи подальших досліджень у цьому напрямі.

Список використаних джерел

1. Ситуативні центри органів державної влади: наукові розробки / авт. кол. : А.І. Семенченко, І.В. Клименко, А.В. Журавльов та ін. Київ : НАДУ, 2013. 60 с.

2. Труш О.О., Гудима О.П., Новік І.С. Інформаційно-аналітичні засоби забезпечення державного управління у провідних країнах світу: досвід для України. Теорія та практика державного управління. 2014. Вип. 3. С. 287–295. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2014_3_40. (дата звернення: 09.11.2020)

Синельник Леся Олександрівна
студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І.Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Клименко Оксана Миколаївна, кандидат наук з державного управління, доцент, кафедра публічного управління та економіки

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Залучення іноземних інвестицій в економіку - одне з важливих завдань для будь-якої держави. Нині це питання ніж будь-коли актуальне для українського бізнесу і економіки, оскільки країна не може вийти з кризи за рахунок власних сил і коштів.

Створення відкритої, орієнтованої на експорт моделі економіки значною мірою залежить від рівня діяльності іноземних інвесторів в Україні, інтенсивності міжнародного руху капіталів і поділу праці. Згідно з обчисленнями економістів, зосередження тільки на вітчизняних резервах, може призвести до факту, що період відродження української економіки буде більш ніж 20 років. Тож, державна інвестиційна політика України повинна орієнтуватись на базові завдання та цілі інвестиційної політики нового покоління, що враховує останні тенденції та потреби світової економіки.

На залучення іноземного капіталу значно впливає інвестиційний клімат країни, а саме сукупність певних факторів (соціально-економічних, політичних, організаційно-правових тощо), які є характерними саме для країни реципієнта. Основними факторами, що формують інвестиційний клімат є: розвиненість інфраструктури, макроекономічна збалансованість, політична стабільність, податкова політика, сприятлива законодавча база, бар'єри щодо виходу на ринок, наявність природних ресурсів, стан фінансового ринку, якість та розподіл робочої сили, валютний ризик, якість державного управління, захист інтелектуальної власності [1].

Варто відзначити, що Україна має значний інвестиційний потенціал, а саме: володіє багатими природними ресурсами; має вигідне географічне положення; сприятливий клімат, родючі ґрунти для ведення сільськогосподарського виробництва; розвинену транспортну інфраструктуру. Привабливість української економіки для іноземних інвесторів пов'язана з наявністю відносно дешевої кваліфікованої робочої сили, з налагодженням зв'язків з європейськими країнами тощо [3, с.27].

Поряд з тим, до основних проблем, які гальмують розвиток іноземного інвестування в Україні, можна віднести: корупцію та неефективну судову систему; недосконалість відповідної законодавчої бази; високий рівень бюрократії; несприятливу податкову систему розвитку підприємництва; митні бар'єри; відсутність дієвої системи страхування; відсутність власної системи оцінювання інвестиційного клімату країни та її окремих регіонів; низький рівень захисту прав потенційних інвесторів; ненадійність банківської системи; дефіцит досвідчених та кваліфікованих фахівців в управлінні проектами; досить низький рівень життя громадян, як наслідок зниження їх купівельних можливостей; відсутність практичного досвіду, слабка розвиненість інфраструктури венчурних інвестицій в Україні [2].

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновки, що формування в Україні привабливого для іноземних інвесторів середовища, насамперед треба починати з активних дій держави, спрямованих на зміну політичного, економічного та правового поля в країні, що стимулюватиме приріст іноземного капіталу, забезпечить максимально вигідну для України, їхню диверсифікацію відповідно до вимог обраної стратегії розвитку вітчизняної економіки та дозволить підвищити конкурентні позиції національної економіки на міжнародному ринку.

Список використаних джерел

1. Лендел О. М. Іноземні інвестиції як фактор розвитку економіки держави. Ефективна економіка, 2016. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5156> (дата звернення: 07.11.2020)
2. Офіційна сторінка Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства України. Doing Business. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=05376d6c-3772-4027-ac6f-73e33e2905a8&title=DoingBusiness2019> (дата звернення: 27.10.2020)
3. Поліщук С.П. Особливості іноземного інвестування в Україні в умовах економічної кризи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 7, частина 3, 2016. С.25-28

Скорбач Ірина Миколаївна

студентка кафедри публічного управління та економіки
ТНУ ім. В.І. Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Костецька Л.М.
кандидат наук з державного управління,
кафедра публічного управління та економіки

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

За роки незалежності України система публічного управління пройшла нелегкий шлях становлення. Головні її елементи зазнають постійних змін на основі впровадження ефективних зарубіжних принципів врядування, які мають на меті розвиток та формування сучасного громадянського суспільства. За останні роки проводяться масштабні реформи управлінської сфери на рівні держави та на місцях, які сприяють розвитку громадянського суспільства.

Органи місцевого самоврядування за своєю суттю є унікальним видом публічної влади, які уособлюють у собі власні та делеговані органами влади повноваження. Проаналізувавши роботи багатьох науковців, зокрема В. Нерсисянца, О. Батанова, А. Бобилева, В. Григор'єва, В. Борденюка, можна зазначити, що думки щодо визначення інституційної приналежності органів місцевого самоврядування та природи взаємозв'язків у системі «місцеве самоврядування – громадянське суспільство» розділились на групи:

1) місцеве самоврядування як частина громадянського суспільства (наприклад сім'я та суспільні організації);

2) місцеве самоврядування є найважливішим інститутом громадянського суспільства, яке інституціоналізує конституційний лад України;

3) система органів місцевого самоврядування є формою організації державного апарату на місцевому рівні, тобто має подвійну природу – де одночасно поєднані громадська й державна засади [1, С. 6-8].

Також варто зазначити, що у нормативно-правових актах відсутнє чітке формулювання терміну «інститути громадянського суспільства». Разом з тим, на думку науковця О. Лютюк під інститутами громадянського суспільства слід розуміти громадські структури, які діють незалежно від держави або при повній, або при частковій підтримці останнього [2].

Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки визначено проблемні питання щодо становлення громадянського суспільства, а саме: відсутній ефективний громадський контроль за органами публічної влади, недостатнє залучення представників громадськості до реалізації державної політики та прийняття управлінських рішень, відсутність державної фінансової підтримки тощо [3]. Частина завдань цієї Стратегії мала позитивну динаміку у вирішенні, а частина так і залишається не реалізованою.

Водночас, варто наголосити, що органи місцевого самоврядування та інститути громадянського суспільства перебувають у тісному взаємозв'язку. Вони доповнюють та укріплюють інституційну основу кожного із вказаних елементів. Лише на умовах взаємодії можна досягти певних висот у становленні громадянського суспільства. Проблеми одного впливають на основи інституційної діяльності іншого. Тому варто розглянути сучасні проблеми органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства у сукупності, а саме: низький рівень довіри до влади; відсутність процедури проведення місцевих референдумів; низька правова освіченість представників органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства; відсутність співпраці щодо фінансової підтримки діяльності інститутів громадянського суспільства; ігнорування використання форм публічних консультацій та ін. [4].

Для вирішення зазначених недоліків, слід звернути увагу на такі пропозиції щодо удосконалення взаємодії органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства, які мають здійснюватися комплексом заходів. На нашу думку, потрібно розробити відповідну нормативно-правову базу, підвищити освітні компетенції всіх учасників, забезпечити фінансову підтримку діяльності інститутів громадянського суспільства, здійснити заходи з реалізації антикорупційної політики, впровадити міри відповідальності посадовців за перешкоджання діяльності інститутів громадянського суспільства, застосувати сучасні засоби комунікації, враховувати інтереси громадськості, зокрема національних меншин, при прийнятті суттєвих та стратегічних управлінських рішень та ін.

Отже, нині гостро стоїть питання розробки Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 рр., в якій необхідно обов'язково врахувати рекомендації Ради Європи та Національного інституту стратегічних досліджень, застосувавши дієві принципи (зокрема принцип партнерства) та форми (ефективного зворотного зв'язку) взаємодії органів влади та інститутів громадянського суспільства.

Для досягнення ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства рекомендуємо на далі працювати в науковому та теоретичному напрямках, здійснюючи детальний аналіз проблемних питань взаємодії, її загроз та викликів, застосовуючи кращі світові практики, розробляючи і удосконалюючи дієві шляхи їхньої співпраці.

Список використаних джерел

1. Бондар В.Д. Роль органів місцевого самоврядування у формуванні громадянського суспільства в Україні. *Розвиток громадянського суспільства в Україні: минуле, сучасність, перспективи* : колективна монографія / за заг. ред. О. М. Руденко, С. В. Штурхецького. Острог : НаУОА, 2014. Вип. 7. С. 147-156. URL: https://lib.oa.edu.ua/funds/science-oa/politics/pim_doc/bondar

2. Лотюк О.С. Виникнення та функціонування інститутів громадянського суспільства. *Часопис Київського університету права*. 2014. Вип. 3. С. 63-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2014_3_16

3. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні : Указ Президента України від 26.02.2016 р. №68/2016. Дата оновлення 26.02.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/68/2016#Text> (дата звернення 27.10.2020)

4. Токар М.Ю. Потенціал взаємовпливу держави, місцевого самоврядування і громадських організацій в Україні: інтеграція досвіду, ініціатив, можливостей. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 4 (57). ч. 1. С. 26-36.

Стекольщикова Тетяна Геннадіївна

студентка кафедри публічного управління та економіки
ТНУ імені В.І.Вернадського, спеціальність «Публічне
управління та адміністрування»

Науковий керівник:

доктор наук з державного управління,
доцент, Євмешкіна Олена Леонідівна, доцент кафедри
публічного управління та економіки

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Питанням реформування публічної адміністрації присвячено чимало наукових публікацій, науково-практичних і теоретичних конференцій в Україні: створенням правових і функціональних засад реформування публічної адміністрації займаються органи державної влади, органи місцевого самоврядування, спеціальні організації. У сфері регіонального розвитку в контексті Євроінтеграційних прагнень Україна потребує самостійного дослідження вирішення проблеми інноваційних механізмів державного управління.

Теоретичне узагальнення інноваційних механізмів державного управління регіональним розвитком країни та розроблення науково-практичних рекомендацій, щодо удосконалення його реалізації в контексті державної політики сталого регіонального розвитку є актуальним на сьогоднішній день.

Механізм управління формується системою державного регіонального управління за допомогою всіх основних елементів: дій органів управління, цільових установок, принципів, функцій, структур, ресурсів, методів, технологій, інструментів управління. Відповідно до стратегічного напрямку держави - набуття відповідності критеріям на вступ до ЄС, методологія дослідження проблемних питань становлення та розвитку інноваційних механізмів державного управління регіональним розвитком у незалежній

Україні має здійснюватися через формалізацію публічно-адміністративних структур демократичного врядування та адаптацію правових засад функціонування органів влади.

На основі плану Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020» доцільно визначити підґрунття перетворення механізмів державного управління в загальнонаціональному параметрі проведення системних реформ, налаштування законодавства України із законодавством ЄС, реалізація норм законодавства найбільш розвинених демократичних країн-членів ЄС, пристосування національної правової системи України до Європейської правової системи, впровадження низки перетворень, зокрема, судової, адміністративної системи самоврядного управління, численних галузевих реформ.

Концепт сталого розвитку як база регіональної політики держави визначений у Постанові Верховної, Ради України «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів». У тексті концепції сталий розвиток населених пунктів зазначався як економічно, соціально і екологічно збалансований розвиток міських і сільських поселень, спрямований на створення їх повноцінного життєвого середовища, економічного потенціалу для нинішнього та майбутніх поколінь на основі доцільного використання природних, трудових, виробничих, науково-технічних, інтелектуальних ресурсів, тощо [3].

Аналізуючи Європейський досвід функціонування механізмів державного управління сталим розвитком регіонів доведено, що стійка структура багаторівневого управління в межах ЄС постійно прогресує: впроваджуються нові парадигми та закони територіального управління, змінюються мірила ефективності такого управління, преобразується політико-правовий устрій адміністрування регіоном. При цьому різномірність процесів системного перетворення з іншими умовами трансформаційних процесів, а також закореніла єдина структура механізмів управління регіональним розвитком в Європейських країнах порівняно з українською практикою та цілями адміністративного реформування, обумовлюють необхідність побудувати власний методологічний апарату для узагальнення та пристосування в Україні зарубіжного досвіду[4].

На сьогочасному етапі акцент наголошується на соціально-гуманітарних аспектах сталого розвитку, який розглядається як основа сталого розвитку. У 2015 р. була досягнута угода по Повістці ООН для 2030 року. Визначено 17 цілей сталого розвитку, над якими працює багато держав і чекається їх досягнень до 2030 р.

Аналізуючи успішний досвід реформ адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування розвинутих країн, українські реформатори в більшості погодились, що найбільш наближеним до українських реалій можна вважати досвід сусідньої Польщі – реформи, ініційовані польським урядом у 90-х роках, у тому числі реформа децентралізації, дозволили трансформувати Польщу і стати інтегрованою частиною Європейського Союзу.

Результати реформи децентралізації у 2015-2018 роках дають підстави стверджувати, що реформа проходить не так успішно, як декларують офіційні органи. У цій ситуації логічно здійснити порівняльний аналіз польської та української моделей децентралізації та процесу проведення реформ для виявлення чинників, що гальмують ефективне використання польського досвіду реформування в Україні [1].

До основних можливих причин проблеми, які досліджувалися, були віднесені: 1. Недостатня відповідність польської моделі децентралізації українським реаліям 2. Відмінність стартових умов проведення реформ в Україні і Польщі. 3. Відмінності процесу проведення реформ в Україні і Польщі. 4. Програми українсько-польської співпраці не в повній мірі орієнтовані на передачу Україні польського досвіду в сфері децентралізації. 5. Недостатнє поширення в Україні інформації щодо польського досвіду реформ.

Відповідно до можливих причин проблеми запропоноване дослідження дає такі відповіді:

Не підтверджується недостатня відповідність польської моделі децентралізації українським реаліям. В обох моделях присутні принципи підтримки децентралізації владних відносин; інститут самоврядування є основою політичного устрою, елементом громадянського суспільства; адміністративно-територіальний устрій обох країн складають три рівні: область/воєводство, район/повіт, громада/гміна.

Як Підтверджується так і не підтверджується відмінність стартових умов проведення реформ в Україні і Польщі:

Підтверджується те, що у Польщі реформи адміністративно-територіальна та місцевого самоврядування на базовому рівні (гміни) були рознесені в часі (1970 та 1990 роки), в Україні ці реформи стартували одночасно. При цьому, адміністративно-територіальна реформа на рівні гмін відбулась у Польщі в примусовому порядку, а в Україні – на основі принципу добровільності.

Не підтверджується те, що як у Польщі, так і в Україні, запровадження самоврядування на базовому рівні розпочалось без внесення змін до Конституції (в Польщі на основі закону «Про територіальне самоврядування», а в Україні – Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад»).

Підтверджуються відмінності процесу проведення реформ в Україні і Польщі. На відміну від Польщі, де успішне впровадження реформи децентралізації значною мірою завдячувало наявності єдиного «штабу реформ» із представників парламенту, уряду, експертів та неурядових організацій, в Україні наявна значна кількість центрів управління реформами в центрі, які слабо координують свої діяльності та недостатній рівень забезпечення управління реформами на регіональному рівні.

Не підтверджується, що програми українсько-польської співпраці не в повній мірі орієнтовані на передачу Україні польського досвіду в сфері децентралізації. Програми українсько-польської співпраці в повній мірі

орієнтовані на передачу Україні польського досвіду в сфері децентралізації. Польща впродовж років активно підтримувала в Україні процеси розвитку прозорого врядування та налагодження партнерства органів влади і громадськості, як через власні програми, лідерами серед яких є програми Міністерства закордонних справ Польщі, так і через співфінансування програм міжнародної технічної допомоги Україні.

Не підтверджується, що в Україні недостатнє поширення інформації щодо польського досвіду реформ. Інформація щодо досвіду польських реформ в питаннях децентралізації з боку провідних польських експертів, урядовців та громадських діячів в українському медіапросторі представлена достатньо широко і доступно для різних категорій користувачів.

Доцільно виділити такі основні напрями удосконалення інноваційних механізмів державного управління сталим розвитком в регіонах України:

1. підвищити ефективність роботи Верховної Ради України та Кабінету міністрів в напрямку прийняття законодавчих актів щодо децентралізації;

2. принцип добровільності, покладений в основу адміністративно-територіальної реформи в Україні, повинен мати місце для проведення змін процесу децентралізації, але повинен діяти єдиний «штаб реформ», який буде контролювати ефективність процесу та узгоджувати проведення реформи децентралізації та секторальних реформ (як це відбулось в Польщі), що значно прискорить процес децентралізації;

3. У зв'язку з тим, що в Україні одночасно стартували дві реформи – реформа адміністративно-територіального устрою та реформа місцевого самоврядування на базовому рівні (об'єднання громад) необхідно в кожному регіоні відкрити навчальні заклади або курси підвищення кваліфікації, де буде підготовлено фахівців для роботи в цих регіонах, що допоможе процесу децентралізації;

4. відкрити значну кількість центрів управління реформами управління на регіональному рівні, а не тільки на центральному рівні, де підготовлені кваліфіковані спеціалісти професійно будуть сприяти реалізації реформ децентралізації.

Список використаних джерел

1. Драгомирецька Н.М. Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю. 26 жов. 2018 р. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2018. С. 6-13. URL: <http://www.oridu.odessa.ua/news/2018/10/24/sbirnuk.pdf>

2. Порівняльний аналіз процесу децентралізації України та Польщі. Аналітична записка. URL: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2017/10/Porivnyalniy-analiz-protseesu-detsentralizatsiyi-Ukrayini-ta-Polshhi.pdf>

3. Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів: Постанова Верховної Ради України від 24 груд. 1999 р. № 1359. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1359-14>.

4. Рагімов Ф. Теоретико-методологічні засади функціонування механізмів державного управління сталим розвитком регіонів в умовах глобалізації. 2017. Вип. 4 (35). URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04\(35\)/19.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04(35)/19.pdf)

Тунджа Оксана Ігорівна

студент кафедри публічного управління та економіки
ТНУ імені В.І. Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Євмешкіна О.Л.,
д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та економіки

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Сьогодні значною мірою зросла роль публічного аудиту в світі та зокрема, в Україні. Це пов'язано, перш за все, з розвитком демократичних засад в нашій країні і в світі в цілому. У всьому світі суспільство хоче знати, на що йдуть ті кошти, які вони платять державі, тобто податки, на скільки ефективно функціонують державні структури. Платники податків повинні бути впевнені, що гроші витрачаються законно і ефективно. Значення публічного аудиту зростає і в зв'язку з реалізацією соціальних програм в державі, на які витрачається великий обсяг коштів. Більш того, в умовах економічної кризи в нашій країні при хронічній нестачі фінансових коштів їх цільове та ефективне використання повинно стати найважливішою стратегією держави і суспільства.

Основні засади побудови якісної та ефективної системи побудови системи публічного аудиту в певній країні та порядок імплементації Міжнародних стандартів INTOSAI в окремо взятій країні було передбачено Стратегічним планом INTOSAI та Моделлю впровадження ISSAI [1]. Окрім цього, імплементація цих стандартів є не лише викликом та вимогою часу, а й відповідає засадам резолюції «Сприяння підвищенню ефективності, підзвітності, результативності і прозорості державного управління шляхом зміцнення ревізійних структур», що була прийнята в 2011 року Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй.

Додатково слід зазначити, що:

по-перше, умовами укладеної між Україною та Європейським Союзом "Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони" зазначається, що "Сторони обмінюються інформацією, досвідом, найкращою практикою та здійснюють

інші заходи, зокрема, щодо такого: ...У галузі зовнішнього аудиту: імплементації стандартів та методик INTOSAI, а також обміну найкращими практиками ЄС у галузі зовнішнього контролю та аудиту публічних фінансів з особливим акцентом на незалежності відповідних органів Сторін" [2];

по-друге, побудова якісного та ефективного публічного аудиту в державі передбачає активне використання міжнародного досвіду та стандартів, які були сформульовані міжнародними організаціями та впроваджені в розвинених державах світу.

Саме сучасні потреби та вимоги громадянського суспільства, орієнтиром якого виступають демократичні цінності, зумовили і спричинили необхідність впровадження вдосконалених на вимогу часу та суспільства професійних стандартів у сфері публічного аудиту. Як показує міжнародна практика державного управління, міжнародні стандарти INTOSAI на сьогодні виступають найбільш важливим інструментом, за допомогою якого можливо досягти підвищення ефективності у сфері публічного аудиту. Таке підвищення можливо досягти за допомогою:

- формування вдосконалених засад, підходів, механізмів і правил до організації та методології проведення публічного аудиту, що забезпечує впровадженню відповідними державними установами найкращих технологій і тісній взаємодії вищих органів аудиту,

- професійно-інтегративної функції публічного аудиту, яка сприяє об'єднанню фахівців органів публічного аудиту різних країн, задля удосконалення існуючих практик.

Таким чином, держави мають можливість отримання додаткового синергетичного ефекту у сфері публічного аудиту завдяки імплементації міжнародних стандартів INTOSAI. Зазначений ефект буде проявлятися наступним чином:

- відбуватиметься підвищення якості публічного аудиту та, відповідно, зростання професійного рівня контрольних заходів з боку органів публічного аудиту;

- відбуватиметься зростання ефективності та результативності публічного управління за рахунок посилення підзвітності, прозорості, публічності дій уряду, стимулювання ефективності використання публічних коштів;

- відбуватиметься зростання довіри громадян до результатів діяльності та висновків органів публічного аудиту, а це, в свою чергу, сприятиме злагодженості, взаєморозуміння та довіри державної влади й суспільства.

Список використаних джерел

1. ISSAI 400 - Reporting standards in Government Auditing. URL: <http://182.163.126.155/assets/upload/publication/f5440a6c6fea70ce82c4bb9445a48944.pdf> (дата звернення: 02.09.2020).

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL:

[http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_(body).pdf). (дата звернення: 02.09.2020).

Цимбаленко Олена Миколаївна
студент кафедри публічного
управління та економіки
ТНУ ім. В.І.Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та
адміністрування»

Науковий керівник: Горник В.Г.,
д.держ.упр., доцент,
кафедра публічного управління та
економіки

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

В забезпеченні ефективного економічного розвитку більшості держав вирішальну роль відіграє промисловість. У світі немає жодної великої держави, яка б досягла економічних і соціальних успіхів без спрямованого її розвитку. Вибір подальшого шляху розвитку промисловості особливо важливий. Кинута на самоплив, вона по всіх показниках перебуває в кризовому стані, а по деяких - в критичному. Має місце системна розбалансованість основних факторів промислового розвитку і їх невідповідність рівню у розвинених країн. Сформувався значна кількість синергетично діючих чинників, які гальмують розвиток. Найбільш значимими з них є: фактична відстороненість держави від управління промисловим розвитком, низький рівень виробництва, конкурентоздатності, незадовільна структура експорту та низький рівень його підтримки, закритичний знос основних фондів, відділення банківсько-фінансового капіталу від промислового, лавиноподібний відтік кадрів, відсутність повноцінної інноваційної системи, недосконалість та неповнота нормативно-правового забезпечення [1].

Це означає, що вивести промисловість з нинішньої кризи окремими локальними методами не можливо. Потрібна комплексна системна стратегія. Базові підходи до формування такої комплексної стратегії інноваційного розвитку промисловості, реалізація якої може переломити тенденцію розвитку на стабільно позитивну, з темпами зростання 7-10%, а в виробництвах високотехнологічної продукції - 10-15%, і пропонується в стратегії.

Особливостями стратегії розвитку вітчизняної промисловості мають бути:

По-перше, вона повинна враховувати стан промисловості, необхідність використання певний час її нинішнього виробничо-технологічного

потенціалу, а також повинна виходити з того, що сучасний світ вступив у новий період розвитку – неоіндустріалізацію, в основі якої виробництво продукції на базі інноваційних, інформаційних технологій і комп'ютерно-інтегрованих систем і стратегія передбачає активний його розвиток.

По-друге, вона повинна визначати ведучу роль держави, яка разом з бізнесом, наукою, громадськими організаціями здійснює спрямований інноваційний розвиток промисловості. Промисловість повинна позиціонуватись як важливий національний пріоритет країни. Враховуючи великий вплив промисловості на вирішення соціально-економічних проблем, держава має цілеспрямовано сприяти її розбудові на ринкових принципах і забезпечувати стратегічне планування та пряму підтримку інноваційної діяльності.

По-третє, вона повинна пропонувати досягати вказану мету за рахунок формування і реалізації нової державної політики у виробничій, податковій, митній, валютній, зовнішньо-економічній, кредитно-фінансовій, інноваційно-інвестиційній, інституціональній, кадровій, регуляторній та управлінській сферах, що дозволить системно і комплексно формувати найбільш сприятливі умови для промислового розвитку. Цього вимагає глибина кризи, необхідність протидіяти кожному з негативно діючих на промисловість чинників. Заходи, які включають інструменти, методи перетворень по вказаних політиках реалізуються на засадах державно-приватного партнерства, з застосуванням проектного підходу та врахуванням локальних конкурентних переваг України [2].

Головною стратегічною метою реіндустріалізації України має бути створення конкурентоспроможного, інтегрованого у світову систему промислового комплексу, показники якого відповідають аналогам у промислово розвинених країнах. Виходячи з чисельності населення країни, її економічного потенціалу обсяги промислової продукції повинні наближатися до 1,0 трлн.дол.США. Кількість нових високоефективних робочих місць в країні повинна збільшитись, як мінімум, на 5 млн., а промисловість - отримати принципово нову технологічну і виробничу укладність. Для виконання перетворень потрібна зміна законодавчо-нормативної бази не тільки промисловості, а й суміжних сфер діяльності. Промисловості потрібний промисловий кодекс. Складність і багатоплановість завдань, які необхідно вирішувати в процесі системного реформування промисловості вимагає високопрофесійного формування і реалізації державної промислової політики і спеціальних компетенцій кадрів, які будуть здійснювати цю діяльність. Вирішувати такі завдання може тільки вищий орган державного управління сучасного типу - Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.

Список використаних джерел

1. Williams D. Industrial Policy. Local economy: the journal of the Local EconomyPolicy Unit. 2010. No8. P. 612–621.
2. Хаустова В.Є., Олійник А.Д. Промислова політика в Україні: провідні

Чижевська Анна Миколаївна
студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: Євмешкіна Олена Леонідівна, д.держ.упр., доцент, кафедра публічного управління та економіки

НОВИЙ ПУБЛІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ - СУЧАСНИЙ СВІТОВА ТЕНДЕНЦІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЄВОСТІ ДЕРЖАВНОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

Обраний Україною тип суспільного розвитку в Європейському напрямі означає прийняття та застосування сучасних глобальних тенденцій, що забезпечують ефективність всіх сферах життєдіяльності суспільства і держави. До таких, насамперед, належить система стратегічного планування. Вітчизняна система державного стратегічного планування потребує удосконалення шляхом зміни системи її законодавчого, ресурсного, методологічного забезпечення. Одним із способів формування дієвої системи державного стратегічного планування в Україні є її модернізація в напрямі застосування методологічного інструментарію нового публічного менеджменту.

Глобальна тенденція нового публічного менеджменту вперше була обґрунтована у 1980 році з метою запобігання кризових явищ у державі, де система управління здійснюється за принципами бюрократії, ієрархічної організації, централізації влади. Дана концепція основана на запозиченні методів управління з недержавного (бізнес) сектору. Це має підвищувати ефективність та гнучкість у прийнятті управлінських рішень, забезпечити делегування повноважень з вищого рівня на нижчий, а також розвиток зворотного зв'язку [1].

Логіка реформ нового публічного менеджменту визначається такими положеннями:

- традиційні системи державного управління на сучасному етапі є мало гнучкими та немобільними, що впливає на зниження ефективності публічного управління;
- виділені державою ресурси на виконання стратегій та програм повинні мати адресний характер;
- система фінансового контролю зосереджена на контролінгу, цільового використання коштів.

Концепція нового публічного менеджменту потребує посиленої уваги на досягнення визначених результатів, що потребує більшої децентралізації.

Це, в свою чергу, забезпечить більшу гнучкість у прийнятті рішень та матиме позитивний вплив на результативність і продуктивність виконання стратегій. Для забезпечення такого ефективного управління необхідне дотримання таких умов:

- постановка чітких цілей, моніторинг співвідношення їх з отриманими результатами;
- забезпечення гнучкості у використанні ресурсів;
- прийняті рішення щодо виконання стратегій мають зосереджуватися на кінцевому результаті, а не на процесі використання ресурсів та здійсненні процедур;
- визначення відповідальності за використані ресурси та отримані результати.

Позитивні зрушення щодо впровадження в публічне управління положень нового публічного менеджменту були досягнуті у Великобританії, Новій Зеландії та Австралії. Зокрема, були підвищені управлінські повноваження за рахунок суттєвої децентралізації систем фінансового управління та людських ресурсів. Ліквідовано централізовані правила державної служби щодо перебування на посаді, просування по службі та оплати праці. Державні службовці отримали такі самі повноваження роботодавця, як їхні колеги з приватного сектору [2].

В стратегічному управлінні України впровадження концептуальних принципів нового публічного менеджменту має бути на засадах результат-орієнтованого управління, управління змінами, програмно-цільового підходу, управління за результатами та вимірювання успішності діяльності, управління ризиками, управління якістю.

Гнучкість, мобільність та результативність виконання стратегій зможуть забезпечити проектні, маркетингові, бенчмаркінгові, соціальні технології, електронне врядування.

Список використаних джерел

1. Шаров Ю.П., Чикаренко І.А. Європейські стандарти публічного управління: проєкція на муніципальний рівень. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_01\(4\)/10syppmr.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_01(4)/10syppmr.pdf) (дата звернення 24.10.2020 р.)
2. Donald P. Moynihan. Managing for Results in State Government: Evaluating a Decade of Reform. Public Administration Review • January - February 2006. P. 77-89.

Чернявська Вікторія Василівна
студент магістерської програми зі
спеціальності «Публічне управління та
адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**, доктор
наук з державного управління, професор,

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Зарубіжні інноваційні технології формування та використання людського капіталу в державному управлінні можна поділити на кілька груп. Однією з них є технології навчання персоналу державних органів, серед яких виділяють [2, с. 103; 3, с. 450; 4, с. 94]:

- тренінг, що являє собою технологію формування і розвитку умінь та навичок у невеликих групах за рахунок інтенсивних вправ практичного змісту при мінімальній теоретичній знаннєвій складовій;

- ситуативні вправи (кейс стаді) – інтерактивна технологія короткострокового навчання державних службовців щодо поведіння у типових управлінських ситуаціях;

- дистанційне навчання, що у сучасних умовах є дуже зручною технологією опанування нових знань, умінь, навичок через інтернет-технології з використанням електронних книг, відеоуроків, комп'ютерних вправ тощо;

- коучинг, що полягає у консультативній підтримці та допомозі у вирішенні складних управлінських завдань з боку досвідченого фахівця, завданням якого є не навчання підопічного знанням або навичкам, а допомога у їх самостійному отриманні та практичному закріпленні, що, зокрема, сприяє швидкій адаптації нових співробітників.

Найбільш складним моментом навчання фахівці вважають засвоєння методів самостійного надбання знань, через які державний службовець може найкращим чином підвищувати свою компетентність та ефективність роботи [3, с. 450].

Другу групу становлять технології підбору та найму персоналу державних органів, до яких відносять [3, с. 450]:

- хедхантинг, при якому здійснюється цілеспрямований одиничний пошук висококваліфікованих фахівців для вищої ланки управління з урахуванням особливостей державного органу, вимог до кандидатів, робочого середовища;

- рекрутинг, що призначений для пошуку кваліфікованих фахівців середньої ланки управління з урахуванням вимог до якостей кандидатів, використовуючи наявні бази кандидатів і публічні оголошення;

- скрининг, що передбачає пошук допоміжного та обслуговуючого персоналу виконавської ланки державного органу, враховуючи формальні ознаки, такі як стать, вік, освіту, досвід роботи тощо.

До третьої групи належать технології оцінювання та розвитку персоналу державних органів. Ці технології покликані наблизити фактичний рівень кадрового потенціалу установи до необхідного (еталонного), змінити

зміст діяльності системи управління персоналом державної служби [2, с. 103]. Однією з таких конкретних технологій є кадровий аудит державного органу, що призначений оцінювати ефективність його кадрової політики з точки зору досягнення його цілей та програмувати розвиток організації через управління персоналом. При цьому аналізу підлягають три складові організаційної структури, що забезпечують реалізацію кадрової політики, а саме, структура державного органу, його управлінська складова, структурний підрозділ управління персоналом. У поєднанні з аналізом корпоративної культури, цей аналіз забезпечує цілісну характеристику "людського виміру" функціонування державного органу [5].

Іншою технологією є кадровий консалтинг, що передбачає надання допомоги органам державної влади у створенні ефективної системи залучення, управління та розвитку персоналу державної служби, що дозволяє перетворити кадровий потенціал на стратегічну перевагу організації [2, с. 103].

Запозичуючи зарубіжні інноваційні технології розвитку кадрового потенціалу державної служби, доцільно враховувати низку положень [1]. Так, спочатку має бути розроблена програма впровадження з урахуванням вітчизняної специфіки. Повинне здійснюватися організаційно-правове та фінансове забезпечення здійснюваних новацій. Доцільно апробувати різні моделі розвитку кадрового потенціалу через пілотні проекти. Масове впровадження інновацій має супроводжуватися дієвим механізмом контролю.

Список використаних джерел

1. Акімов О.О. Аналіз розвитку кадрового потенціалу публічного управління у системогенезі державно-управлінської діяльності: досвід зарубіжних країн. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 12. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1646> (дата звернення: 4.10.2020).
2. Єрмоленко О.А., Мордовець А.В. Інноваційні методи покращення кадрового потенціалу державних органів влади. *Економіка розвитку*. 2014. № 1(69). С. 101-105.
3. Лизунова О.М., Іщенко Я.Г., Кондрашова Г.В. Використання інноваційних методів управління персоналом підприємства. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 14. С. 448-456.
4. Погорелова Т.О., Свічкарь А.А. Дослідження інноваційних підходів до формування кадрового потенціалу. *Вісник НТУ "Харківський політехнічний інститут"*. 2016. № 47 (1219). С. 92-95.
5. Рудакевич М. Організаційно-кадровий аудит у системі механізму реалізації кадрової політики державних органів. *Демократичне врядування*. 2010. Вип. 5. URL: http://vivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik5/fail/+Rudakevych.pdf (дата звернення: 7.10.2020).

Шевчук Тарас Олександрович

студент кафедри публічного управління та економіки

ТНУ імені В. І. Вернадського

спеціальність «Публічне управління та адміністрування»,
спеціалізація «Територіальне управління та місцеве самоврядування»

Науковий керівник:

Клименко О. М., к.держ.упр., доцент,

доцент кафедри публічного управління та економіки

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ДЕПРЕСИВНИХ ТЕРИТОРІЙ

1. Подолання негативних тенденцій регіонального соціального розвитку вимагає вдосконалення державного регулювання, а саме відповідних його організаційних, правових, економічних, інформаційних та інших механізмів, що передбачено Концепцією державної регіональної політики [1]. Диспропорції в розвитку регіонів України зумовлюють необхідність застосування диференційованого підходу до реалізації механізму державного регулювання розвитку депресивних регіонів та стимулювання розвитку окремих територій.

2. Дослідження правового механізму державного регулювання на регіональному рівні та з'ясування неефективних правових інструментів щодо стимулювання розвитку проблемних регіонів.

3. Організаційний механізм державного регулювання на регіональному рівні тісно переплітається з правовим. Організаційно-правовий механізм регулювання розвитку проблемних регіонів спрямовується на вирівнювання стану економічної діяльності держави взагалі. Реалізація зазначених цілей потребує: – визначення пріоритетних напрямів розвитку економіки регіону; – розроблення шляхів прискорення економічного зростання в найважливіших складових економіки регіону; – створення сприятливих для взаємодії підприємств, установ, що визначають можливості кожного з регіонів, умов на базі ефективного використання наявного науково-виробничого потенціалу; – державної підтримки підприємств, що забезпечують внутрішні потреби регіону; – збереження існуючих і створення нових робочих місць; – мінімізації соціальних наслідків реструктуризації економіки регіону; – підвищення інвестиційної привабливості регіону; – розвитку інфраструктури регіону, ринку товарів і цінних паперів; – посилення взаємодії органів місцевого самоврядування, промислових підприємств і економічно активного населення; організації регіональних ринків.

4. Відсутність системного організаційного механізму державного регулювання розвитку депресивних регіонів є однією з вагомих причин гальмування виконання комплексних соціально-економічних програм, виникнення нових та загострення багатьох наявних проблем на регіональному рівні, подальшого збільшення міжрегіональної диференціації регіонального соціального розвитку за окремими його напрямками.

5. Забезпечення збалансованості при зростанні української економіки в поєднанні з активізацією соціальної політики потребує якісно нових механізмів державного регулювання розвитку депресивних регіонів, здатних зміцнити регіональну безпеку України, зокрема в соціально-економічній сфері.

6. Подолання зазначених негативних тенденцій вимагає удосконалення організаційно-правового механізму державного регулювання регіонального соціального розвитку, що передбачено Концепцією державної регіональної політики і має відбуватися, виходячи з таких основних пріоритетів: – формування методологічних і методичних засад оцінки регіонального соціального розвитку шляхом запровадження комплексних, системних основ його ефективного регулювання на основі діагностики та моніторингу соціальних процесів у регіонах; – визначення чітких критеріїв і ефективних механізмів надання державної фінансової підтримки депресивним територіям, подолання депресивного стану, збереження загальної макроекономічної та соціальної рівноваги в країні, а також стимулювання розвитку та зміцнення потенціалу структурно сильних регіонів; – підвищення ефективності використання угод регіонального розвитку як інструменту державного стимулювання розвитку регіонів, координація упровадження заходів щодо реалізації державної та регіональних стратегій розвитку, державних та регіональних програм економічного й соціального розвитку, державних цільових програм та програм подолання репресивності територій; – поетапне реформування бюджетної системи та міжбюджетних відносин з метою створення сприятливих умов для підвищення рівня життя населення регіонів України, забезпечення їх фінансової самостійності, дотримання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина, незалежно від місця проживання; – створення сприятливих умов для практичного запровадження державних соціальних стандартів і гарантій шляхом їх розробки та затвердження відповідно до Державного класифікатора соціальних стандартів і нормативів та з урахуванням рівня європейських соціальних стандартів; – формування механізмів розширення соціального діалогу на регіональному рівні, розвитку конструктивної взаємодії суб'єктів співпраці, встановлення партнерських відносин інститутів державного, приватного та громадського секторів у межах міжсекторного партнерства з метою активізації соціального капіталу регіону [2].

7. Диференціація рівня розвитку регіонів України зумовлює необхідність упровадження організаційно-правового механізму державного регулювання розвитку депресивних регіонів, завдяки чому відбудеться підвищення самостійності регіонів у визначенні довгострокової стратегії їх соціально-економічного розвитку і вибору засобів її реалізації, формування доходів і видатків бюджету області органами регіонального управління, активізації участі органів місцевого самоврядування, територіальних громад населення у процесах управління й вирішення соціально-економічних проблем розвитку території.

Список використаних джерел

1. Концепція державної регіональної політики. Указ Президента України. 25 травня 2001 р. № 341/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/2001#Text> (дата звернення: 19.11.2020 р.)
2. Склярів С.О. Шляхи удосконалення організаційно-правового механізму державного регулювання проблемних регіонів. Теорія та практика державного управління. 2016. № 1 (52). С. 143-147.

Юдіна Наталія Миколаївна

студент магістерської програми зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ НА ТЕРИТОРІЇ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Загалом надання адміністративних послуг в Україні на даний час характеризується низкою проблем, що стосуються, в тому числі, території Донецької області. Так, з погляду нормативно-правового забезпечення головною проблемою є відсутність в Україні Адміністративно-процедурного кодексу, тому першочергове значення має його прийняття як основоположного законодавчого акту для сервісної діяльності органів публічної влади, що встановить загальні стандарти обслуговування громадян [1, с. 67].

У аспекті організації надання адміністративних послуг в Україні ЦНАП реалізують вже застарілу модель "посередник", оскільки адміністратори центрів виступають посередниками між громадянами та владними установами. У цьому зв'язку доцільним є поступовий перехід до моделі "універсаму послуг" ("єдиного офісу", "one-stop-shop"), що у зарубіжній практиці виступає найсучаснішою стадією розвитку таких сервісних центрів. У них перебувають представники багатьох органів публічної влади, які безпосередньо контактують з громадянами, та інтегровано великий спектр послуг, що характерно, насамперед, для муніципалітетів [5, с. 113].

Конкретними проблемами роботи ЦНАП є недостатня інтеграція адміністративних послуг, неоднакові графіки роботи ЦНАП для різних послуг, відсутність у низці випадків електронного документообігу між ЦНАП та органами влади, недостатні умови для осіб з інвалідністю та відвідувачів з дітьми, заповнення заяв здійснюється переважно самими громадянами, а не працівниками ЦНАП, відсутність планів підвищення

кваліфікації персоналу, вкрай обмежений інструментарій для з'ясування думки клієнтів ЦНАП. Вирішення цих проблем наблизить ЦНАП до кращих європейських стандартів [4].

У напрямі електронізації послуг в 2020 р. запущено Єдиний державний веб-портал електронних послуг "Дія". Портал перебуває лише на початку свого становлення і потребує значного удосконалення у частині розширення переліку електронних послуг, їх систематизації й зручності для користування фізичними та юридичними особами. Портал "Дія" має стати єдиною точкою доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг [3]. Останні мають бути запроваджені в усіх сферах суспільного життя з акцентом на надання інтегрованих електронних послуг за життєвими та бізнес-ситуаціями. Таким прикладом є запровадження комплексної соціальної послуги «Малюток».

Низка проблем є специфічними саме для системи надання адміністративних послуг на території Донецької області, враховуючи збройний конфлікт і тимчасову окупацію частини території регіону [2]. Зокрема, гостро відчувається проблема обслуговування людей похилого віку, інвалідів та інших маломобільних груп населення. Для її вирішення доцільно суттєво збільшити кількість мобільних кейсів, з якими адміністратори ЦНАП зможуть надавати послуги на дому зазначених категоріям громадян.

Спеціальної уваги потребує вирішення проблеми до підвищення якості та доступності послуг щодо включення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань і Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Враховуючи високу затребуваність цих послуг, вони мають бути інтегровані у всі ЦНАП області.

В умовах збройного конфлікту проблемою є забезпечення доступних та якісних послуг для громадян, які проживають поблизу "лінії зіткнення". Дієвим засобом вирішення цієї проблеми є збільшення кількості мобільних офісів, що будуть пересуватися населеними пунктами біля КПВВ, та забезпечення можливості надання через них якомога ширшого спектру послуг. За заявками виконавчих комітетів місцевих рад можна скласти графік виїзду мобільних офісів для цільових категорій громадян.

Специфічною для області проблемою є також важкодоступність ЦНАП у віддалених населених пунктах, насамперед, на тимчасово окупованих територіях. У цьому аспекті покращення ситуації можливе шляхом розвитку регіональної системи електронних адміністративних послуг, що має доповнювати Єдиний державний веб-портал електронних послуг, для забезпечення громадян популярними послугами, які можливо повністю або, принаймні, частково перевести у електронний формат.

Список використаних джерел

1. Жук Ю. Надання адміністративних послуг населенню: зарубіжний аспект. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 1/2 (46/47). Ч. 1. С. 59-68.
2. Інформація про розвиток системи надання адміністративних послуг у

Донецькій області станом на 1 липня 2020 р. URL: <http://dn.gov.ua/ua/prozora-vlada/nadannya-administrativnih-poslug/zrazki-zayav> (дата звернення: 1.11.2020).

3. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р / Кабінет Міністрів України. *Урядовий кур'єр*. 27 вересня 2017 р.

4. Центри надання адмінпослуг: проблеми якості їх сервісу для громадян і бізнесу. URL: <http://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/tsentry-nadannya-adminposlug-problemy-yakosti-yih-servis-dlya-gromadyan-i-biznesu> (дата звернення: 17.10.2020).

5. Циганов О.Г. Теорія адміністративних послуг та її реалізація в країнах Європейського Союзу та в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 111-114.

ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА. ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЇ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

С.Г. Бойченко, д.г.н., доцент,
Інститут геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України,
Т.Кучма, к.с.-г.н., с.н.с.,
Інститут агроекології і природокористування НААН України,
Є.В.Хлобистов, д.е.н., професор,
НУ «Києво-Могилянська академія»

ВОДОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ВОДОСПОЖИВАННЯ В АНЕКСОВАНОМУ КРИМУ: НАБЛИЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КАТАСТРОФИ

Дефіцит води на Півдні України, та, особливо, в Криму, пов'язаний з декількома факторами, основними серед яких є глобальні кліматичні зміни та їх регіональні прояви, нераціональне використання наявних водних ресурсів, постійне збільшення населення та об'єктів військово-промислового комплексу, що, у свою чергу, вимагають все більших обсягів води для технологічних, побутових та промислових потреб. Зазначимо, що для територій Криму, серед наслідків кліматичних змін, найбільш значущими і небезпечними є так звана аридизація¹ кліматичних умов – зменшення кількості атмосферних опадів на фоні аномально високих температур.

Зміна кліматичних умов та інтенсивне водокористування стало причиною різкого зниження рівня води у водосховищах, озерах, річках на території Кримського півострову. Так, у 2020 році з цих причин відбулося значне обміління Сімферопольського водосховища, що призвело до складної ситуації з водопостачанням в Сімферополі. Добові потреби міста є біля 160 тис. м³ води, а забезпечується подача тільки біля 100 тис. м³ води на добу. В серпні 2020 року Сімферополь і ще 39 населених пунктів перевели на графік подачі води по годинах (деякі жителі будуть отримувати її лише дві години на добу і лише в будні), також влада встановила на вулицях ємності з водою. В той же час, у водопровідних мережах Криму втрати води, через технічні причини, сягають 50%.

Що нині пропонує окупаційна влада для подолання дефіциту прісної води? Розглянемо найбільш поширені пропозиції та заходи.

---

¹ Аридний клімат (лат. aridus — сухий) — клімат пустель і напівпустель. Для аридного клімату характерні: великі добова і річна амплітуди температури повітря; майже повна відсутність або незначна кількість опадів (100–150 мм на рік). Вся отримувана волога швидко випаровується. Річки, що протікають через пустелю з сусідніх вологіших областей, тут міліють і часто закінчуються безстічними улоговинами з солоними озерами. («Вікіпедія»)

Перший напрям – опріснення. Води в морях достатньо, а в річках та водосховищах практично немає. Чи не перетворити морську солону воду в прісну? Так, цей варіант розглядається вже декілька років. Установку з опріснення води побудували на березі моря в с.Миколаївка. Шляхом опріснення очікують отримати 40 тис. м³ води на добу. На будівництво установок по опрісненню води кримська влада виділила 8,2 млрд рублів;

Другий напрям – використання підземних вод і вод із свердловин. Тільки біля Сімферополя планується пробурити три свердловини, які можуть дати до 10 тис. м³ води на добу;

Третій напрям – за рахунок збільшення кількості атмосферних опадів шляхом активних впливів на атмосферні процеси. У вересні 2020 року були здійснені авіаційні роботи з активного впливу з метою штучного збільшення опадів та збільшення притоку води у Симферопольському водосховищі. Фінансування робіт становить біля 25,5 млн рублів (~315 тис. дол.).

В якості екстраординарних рішень, обговорюється будівництво постійного водогону з Тайганського водосховища в Білогірському районі Криму в Сімферополь, що може стати причиною серйозних змін в природних екосистемах. Але Тайганське водосховище немає відповідної водності для того, щоб цей водогін став дієвим інструментом вирішення проблеми дефіциту води.

Розглянемо варіант, який вже задіяний в Криму. Це – активні впливи на атмосферні процеси. Окупаційна влад збирається додаткові атмосферні опади викликати за допомогою внесення реагентів з літака.

В даному випадку для кристалізації хмарної води застосовували рідко-азотні літакові генератори, які «засівали» хмари гранулами сухого льоду розмірами біля 2 см, також, було внесено на висоту біля 2-х км над хмарами йодисте срібло (зародки дощу - ядра кристалізації).

При використанні активного впливу на атмосферні процеси можна досягти збільшення кількості атмосферних опадів безпосередньо в зоні впливів в 1,5-2,0 рази, а також збільшити сезонний обсяг атмосферних опадів в середньому на 15-30%. При цьому, для досягнення ефекту необхідно, щоб дощові хмари вже були сформовані і більш ефективно «засівати» хмари в холодний період року.

Під час проведення активних впливів з 29-30 вересня на метеостанції Сімферополь (використано ресурс [2]), зафіксовано збільшення потужності хмарності на 25-35% та відносної вологості повітря в приземному шарі до 35%, а також випало біля 46±7 мм атмосферних опадів [3]. Слід відмітити, що кліматична норма кількості атмосферних опадів на метеостанції Симферопіль для вересня становить 37±23 мм за місяць, в для жовтня 32±19 мм за місяць [4]. Отже в результаті активних впливів в ці дні випало атмосферних опадів на ~25% більше норми.

² Ресурс Rp5

³ <https://ru.krymr.com/a/poveliteli-dozhdey-v-krymu-vzvalis-za-iskusstvennie-osadki/30780239.html>

⁴ The Climate Cadastre of Ukraine (standard norms for the period 1961–1990), 2005. (In Ukrainian) [(Кліматичний Кадастр України, 2005. УкрНДГМІ та ЦГО. – Київ, 48 с.).]

Аналізувались радарні супутникові дані за декілька днів після активного впливу 30.09-05.10.2020. У результаті у межах міста Сімферополь були зафіксовані зони підтоплення, при цьому збільшення водного дзеркала Сімферопольського водосховища встановлено не було. Основною ціллю активного впливу на атмосферні процеси було підвищення водності у Сімферопольському водосховищі. На жаль, атмосферні опади випали над містом и водність Сімферопольського водосховища не змінилася. Місто Сімферополь 30 вересня 2020 року накрило зливою, що призвело до масштабних підтоплень. У той же час, задача збільшення водності Сімферопольського водосховища не була вирішена.

Отже, вирішення проблеми з дефіцитом водних ресурсів є вельми складною проблемою. По-перше, збільшення кількості опадів, шляхом «засівання хмар» не завжди ефективно і вельми коштовне. По-друге, будівництво установок зі штучного опріснення морської води та її використання у побутових цілях – це дорогий та довготерміновий проект. По-третє, буріння свердловин не вирішує проблеми водозабезпечення, бо соляний склад цих вод не є постійним, а викачування водних горизонтів буде провокувати небезпечні гідрогеологічні процеси.

Шостак Лілія Борисівна, д.е.н.,
професор кафедри індустрії гостинності та
сталого розвитку ТНУ
імені В.І. Вернадського;

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Розширення технологічної потужності зеленої економіки України потребує мотивацій щодо виробництва екологічної продукції з високою доданою вартістю. Одним із суттєвих стимулів з боку державної політики може служити прогресивне за часом зниження ставки податку на додану вартість та певні преференції щодо виробництва екологічних продуктів та послуг. ПДВ є одним із загальних економічних інструментів розподілу праці у глобальному економічному просторі внаслідок просування податкової піраміди, що сприяє розвитку високих технологій у впливових країнах світу та погіршує умови технологічної та інноваційної діяльності інших країн. Міжнародний валютний фонд рекомендує країнам впроваджувати непрямі податки типу універсальних акцизів відносно їх світової ієрархічної позиції: ПДВ – в Україні та інших постсоціалістичних країнах, IVA – у країнах Латинської Америки, VAT – у країнах ЄС, Японії, Китаї, MWST – у Німеччині, GST – в Австралії, Новій Зеландії, HST, PST – у Канаді [1]. Взаємні торговельні поступки країн щодо сплати саме цих податків є практичним проявом лібералізації світової торгівлі і сприймаються національними фахівцями, як покарання вітчизняних виробників за спроби

самостійно виробити кінцеву високотехнологічну продукцію та здійснити прямі банківські розрахунки.

Податкова політика суттєво впливає на споживання, що обумовлює зміни мультиплікатора державних витрат Кейнса $[1/(1 - b)]$ відповідно нової моделі мультиплікатора:

$$\begin{cases} Y = C + I + G \\ C = a + b(1-t)Y \end{cases} \Rightarrow Y = \frac{1}{1-b(1-t)}(a + I + G), \quad (1)$$

де $Y = C + I + G$ – основна макроекономічна тотожність закритої економіки, яка стверджує, що випуск обумовлюється споживанням, інвестиціями та державними витратами, а $C = a + bY$ – функція споживання, де b – гранична схильність до споживання.

Прогресивна система оподаткування є фактором, що сприяє послабленню ефекту мультиплікатора державних витрат і стабілізації рівнів зайнятості та випуску. Більш низькі ставки оподаткування за іншими рівними умовами призводять до зростання ефекту мультиплікатора.

У відкритій економічній системі ефект мультиплікатора державних витрат відносно нижчий ніж у закритій, для неї макроекономічна тотожність включає експортні операції: $X_n = g - m'Y$, тому рівноважний обсяг виробництва визначається за рівнянням:

$$Y = \frac{1}{1-b(1-t)+m'}(a + I + G + g), \quad (2)$$

де $\frac{1}{1-b(1-t)+m'}$ – мультиплікатор державних витрат;

m' – гранична схильність до експортування.

Сучасний екстенсивний тип господарювання, що супроводжується виснаженням природних сировинних ресурсів виробництва та погіршенням якості навколишнього природного середовища внаслідок розміщення відходів виробництва та споживання у природних об'єктах, можна відобразити у основній макроекономічній тотожності шляхом ендогенного включення до неї позитивних і негативних зовнішніх ефектів (здобутків, витрат):

$$Y = C + I + G + X_n \pm GE_xC, \quad (3)$$

де GE_xC (Gross External Cost) – валові позитивні та негативні зовнішні ефекти, варт. екв.

Аналогічний державним витратам мультиплікативний вплив на рівноважний рівень доходів оказує вплив на зниження податкових ставок, коли податки знижуються на ΔT доход $Y_d = Y - T$ зростає на величину ΔT . Споживацькі витрати відповідно збільшуються, та крива запланованих витрат переміщується вгору, що збільшує рівноважний обсяг виробництва на величину $\Delta Y = -\Delta T \frac{b}{1-b}$, де $\frac{\Delta Y}{\Delta T} = \frac{-b}{1-b}$ – мультиплікатор податків. Механізм податкової мультиплікації пов'язано з багатократною реакцією споживання

на однократну зміну податків: податки зменшуються на $\Delta T \rightarrow$ доход збільшується на $\Delta T \rightarrow$ споживання збільшується на $b\Delta T \rightarrow$ сукупні витрати зростають на $b\Delta T \rightarrow$ сукупний доход збільшується на $b\Delta T \rightarrow$ споживання зростає на $b(b\Delta T) \rightarrow$ сукупні витрати зростають на $b^2\Delta T \rightarrow$ і т.д. $\rightarrow$ споживання зростає на $b^3\Delta T \rightarrow$ і т.д.

Якщо державні витрати і автономні податкові відрахування зростають на одну й ту ж величину, то і рівноважний обсяг виробництва зростає – у цьому випадку має місце мультиплікатор збалансованого бюджету, що доречі не припускає уникнення будь-яких бюджетних дефіцитів чи надлишків, тобто йдеться про збереження рівності $\Delta T = \Delta G$ – тотожності змін доходної і витратної частин бюджету.

Треба зауважити, що мультиплікативний ефект від зниження податків слабше, ніж від збільшення державних витрат, що є наслідком більш сильного впливу державних витрат на величину доходу і обсяги сукупного споживання. Дана різниця у впливах є визначальною при виборі інструментів фіскальної політики: якщо вона сфокусована на розширенні державного сектору економіки, то для подолання циклічного спаду збільшуються державні витрати (сильний стимулюючий ефект), а для стримування інфляційного ефекту збільшуються податки (що є відносно м'яким обмежуючим заходом).

Список використаних джерел

1. Карпенко С. П. Сутність та особливості акцизного оподаткування: світовий досвід та перспективи в Україні.- Режим доступу: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=3125&i=25>

Домніч Валентина Григорівна
к.п.н, доцент, доцент кафедри
зарубіжної філології ННІФЖ
ТНУ ім. В.І Вернадського

СПЕЦИФІКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПІДТРИМКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

До найсуттєвіших поточних проблем сталого розвитку України можна віднести неефективну і екологічно незбалансовану структуру економіки, що зорієнтовано на видобуток і експорт сировини (більше 50% загального обсягу експорту). До того ж значний рівень (60-70%) зношеності основних фондів несе небезпеку техногенних аварій і катастроф. Перепонами сталому розвитку залишаються такі явища, як недотримання вимог раціонального природокористування суб'єктами господарювання, накопичення твердих відходів і забруднення довкілля, бідність, безробіття, погіршення стану здоров'я і медичного забезпечення населення України [1-3]. Вирішення цих

проблем має на увазі певну державну політику, побудовану на адекватних економічних інструментах, що спрямовані на виконання завдань сталого розвитку країни.

Економічні інструменти мають індикативний характер через введення платного природокористування, зокрема, розмір платежів за викиди, скиди шкідливих речовин у природне середовище, розміщення відходів і інші види шкідливого впливу, а саме: розмір плати за викид шкідливих речовин в атмосферу від стаціонарних і пересувних джерел; норми плати за розміщення відходів; норми сплачування за інші види шкідливого впливу на природне середовище; коректування встановлених розмірів плати відповідно до нормативів екологічної безпеки; коректування платежів за забруднення навколишнього природного середовища відповідно до соціоекологічних витрат на компенсацію негативних зовнішніх ефектів. До економічного механізму природокористування можна додати і такі штрафні санкції, як: стягування плати за порушення природоохоронного законодавства; пені за несвоєчасну оплату платежів за забруднення природного середовища, тощо. Економічні інструменти відтворювального характеру базуються на створенні таких фінансових інститутів, як екологічні фонди, що здійснюють певні заходи, спрямовані на виконання стратегічних завдань екополітики, а саме: облік платників; контроль за надходженням і розподілом коштів на виконання екологічних програм розвитку; відповідальність за ефективність використання коштів.

Економічному зростанню сприятиме фокусування державної стратегії на забезпеченні відкритості та прозорості руху капіталів, збільшенні витрат на освіту, оптимізації тарифних ставок, розширенні торгівельних операцій та міжнародному співробітництві у сфері охорони навколишнього природного середовища. Підтримка сталого розвитку більшою мірою забезпечується профіцитом бюджету, результативністю урядових дій, торгівельним обігом, тарифними ставками, розширенням грошової пропозиції, а також результативністю природоохоронних заходів усередині країни. З боку підтримки урядових дій приватним сектором такі позитивні зовнішні ефекти, як зростання людського капіталу та природних активів лише частково беруться до уваги при розподілі приватних ресурсів. Зовнішні ефекти виробництва, що пов'язані з людським капіталом, та нехтуванням частиною продуктивних природних активів, виникають у випадках, коли права власності на природний ресурс визначені недостатньо чітко.

Для України, яка визначила європейську інтеграцію як пріоритетний вектор зовнішньої політики, важливо не лише вийти з економічної кризи, але перейти до нового інноваційного типу виробництва. У світлі цих намірів фіскальний механізм ініціювання економічного зростання має бути сфокусованим не лише на поповненні державного бюджету, а виявляти спрямованість на підтримку цільових завдань розвитку, тобто стати реальним інструментом ініціювання сталої економічної активності. Вихід українських фірм на розвинений світовий ринок на базі існуючих технологій неможливий без суттєвих державних витрат, спрямованих з одного боку, на покриття

частки виробничих витрат для зменшення собівартості продукції низької доданої вартості для підтримки конкурентних позицій виробника на сировинних ринках низької технологічної продукції. До того ж, необхідно передбачити державні витрати на підвищення технологічної потужності економіки, які мають підкріплюватись збільшенням податкових надходжень до бюджету. Забезпечення фундаменту росту технологічної потужності економіки потребує надати стимулів розширення виробництва продукції з високою доданою вартістю. Серед факторів економічного зростання України слід відзначити оптимізацію розподілу національного доходу засобами фіскальної політики та визначну роль інвестицій у технологічний розвиток реального сектору економіки з послідовним зростанням експорту продукції переробних галузей.

Список використаних джерел

1. Концепція сталого розвитку для України / В. Трегобчук // [Вісник Національної академії наук України](#). - 2002. - № 2. - С. 31-40. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2002_2_7
2. Циганов С. А., [Проблеми сталого розвитку у контексті неоліберальної моделі глобалізації](#). - Режим доступу: https://scholar.google.com.ua/scholar?q=%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8+%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE+%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83+%D0%B2+%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96&hl=uk&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar
3. Корнійчук Л.Я. [Теоретичні основи реалізації концепції сталого розвитку](#). - 2010. - Режим доступу: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/28797/%E2%84%96%20%20%202010.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Яковенко Олександр Валерійович

ст. викл. к. індустрії гостинності і сталого розвитку ТНУ
імені В.І. Вернадського

ВАЖКІ МЕТАЛИ Й БУФЕРНА ЗДАТНІСТЬ ҐРУНТІВ

Ефективний контроль за станом, міграцією й надходженням у трофічні ланцюги токсичних сполук важких металів (ВМ) на територіях, які зазнали впливу антропогенного навантаження, неможливий без дослідження характеру їхньої взаємодії з абіотичними компонентами ґрунтів, оскільки токсичний вплив на біоту чинить та частина ВМ, що перебуває у рідкій фазі - ґрунтовому розчині. Процеси між сорбуючими компонентами ґрунтово-поглинального комплексу (ГПК), основна функція якого полягає в участі у обмінних реакціях із забруднюючою речовиною за допомогою активних обмінних форм Са, Mg, К, Na, і ґрунтовим розчином, відносяться до числа

найважливіших механізмів, які визначають перерозподіл ВМ у системі „грунт-рослина”. У зв'язку з цим, вивчення адсорбційних властивостей ґрунтів за різних рівнів техногенного забруднення є одним з найважливіших завдань ґрунтової екології - як у теоретичному, так і у практичному аспектах.

Однією з найважливіших еколого-геохімічних характеристик ґрунтів є буферність - здатність ґрунтів протистояти зміні властивостей і складу за впливу хімічних речовин природного й антропогенного характеру.

Задля оцінки рівня буферної здатності забруднених ґрунтів автором проводилися дослідження на двох ділянках: Костянтинівський завод «Свинець», Побузький феронікелевий комбінат. Середній вміст металів у досліджуваних ґрунтах (Побузька і Констянтинівська ділянка, відповідно), $\text{мг}\cdot\text{кг}^{-1}$: Cd (103-1200), Zn (500-5300), Cu (45-1350).

Самчук А. І. [3, с.49; 4, с.54] за критерій для еколого-геохімічної оцінки стійкості системи «грунт – розчин» та її впливу на утворення рухливих форм ВМ використав коефіцієнт буферності (K_6), що пропорційний до сорбційної ємності ГПК й обернено пропорційний зміні (Δ)рН у системі «грунт – розчин»: $K_6 = \text{СС}/\Delta\text{рН}$. Автором вивчено фізико-хімічні властивості чорноземних ґрунтів досліджуваних ділянок і розраховано K_6 для цих ґрунтів.

Встановлено, що сорбційне поглинання металів залежить від насиченості колоїдного комплексу ґрунтів обмінними катіонами й вмісту органічної речовини. Збільшенню сорбційної ємності ГПК ґрунтів, утворенню фіксованих форм металів, мобілізації захисних (буферних) здатностей ґрунтів сприяє наявність іонів кальцію, магнію, калію, а також гумінових кислот. Так, найвищі значення K_6 відзначено в чорноземах фонових ділянок, де вони перебувають у межах 47,7-49,7 $\text{мг}\cdot\text{екв}/100\text{г}$ ґрунту; низькі – у забруднених чорноземах – 4,9-5,2. Низький показник коефіцієнту буферності в забруднених чорноземних ґрунтах можна пояснити специфікою сорбції ГПК важких металів у цілому й кадмію, зокрема. Відомий факт, що механізми зв'язування іонів ВМ ґрунтами й ґрунтовими компонентами включають як поняття фізичної адсорбції, іонного обміну [3, с.48; 5, с.2821], так і формування твердої фази в результаті утворення поверхневих комплексів за участю іонів металів [5, с.2820], або поверхневого осадження металів, індукованого ґрунтовими мінералами [6, с.22].

Ділянки потенційної сорбції іонів у ґрунтах звичайно зайняті протоном й іншими катіонами (K^+ , Na^+ , Ca^{2+} і т.д.), які присутні в ґрунтових системах у значних кількостях. Тому зв'язування ВМ часто протікає як процес іонообмінної сорбції й майже завжди має конкурентну природу [2, с.683]. Відзначено, що поглинання катіонів ВМ твердою фазою ґрунту викликає поступове вивільнення протонів і зниження рН рівноважних розчинів [2, с.682; 6, с.21]. Конкурентні відносини іонів ВМ за сорбції ґрунтами й ґрунтовими компонентами розглянуто у роботі [1, с.1283]. Результатом вищезгаданих процесів є зменшення сорбційної здатності ґрунтів, що знаходить вираження у зниженні сорбційної здатності ГПК.

Виходячи з масового відношення важких металів до ґрунту, підвищені концентрації ВМ не можуть призвести до кількісного заповнення сорбційних центрів ГПК і бути причиною зниження рН ґрунтів. Автор вважає, що причина зниження потенційної буферної здатності ґрунтів криється у специфіці процесу виробництва підприємств кольорової металургії, що характеризується викидами ангідридів. Так, за даними регіональної доповіді Мінекології [8, с.17], викиди Побузького комбінату у 2009 році становили 5946,965 т, що в перерахунку на одиницю площі дорівнює 1486,7 т/км², а на душу населення – 0,98 кг/чол. Також актуальною проблемою кольорової металургії є викиди оксидів сірки які при взаємодії з атмосферною вологою утворюють сильні кислоти (сірчисту й сірчану), що може призвести до зміни рН.

Список використаних джерел

- 1.Ладонин Д.В. Конкурентные взаимоотношения ионов при загрязнении почвы тяжелыми металлами. Почвоведение. 2000. № 10. С.1285 – 1293.
- 2.Ладонин Д.В. Соединения тяжелых металлов в почвах – проблемы и методы изучения. Почвоведение, 2002. №6. С. 682 – 692.
- 3.Самчук А.И. Физико-химические условия образования форм токсичных металлов / А.И.Самчук, Г.Н.Бондаренко, В.В.Долин, Ю.Я.Сущик, И.Ф.Шраменко, Б.Ф. Мицкевич, О.С.Егоров. Минерал. журн. 1998. Т. 20. №2. С.48–59.
- 4.Самчук А.І. Важкі метали у ґрунтах Українського Полісся та Київського мегаполісу / А.І.Самчук, І.В.Кураєва, Б.О.Батієвський. К.: Наук. думка, 2006. 108 с.
- 5.Bruemmer G.W. Reaction kinetics of the adsorption and desorption of nickel, zinc and cadmium by goethite / G.W. Bruemmer, J. Gerth, K.G.Tiller. Soil. Sci. – 1988. – V. 39. – P. 37–52.
- 6.Davis J.A. Application of surface complexation concept to complex mineral assemblages / J.A.Davis, J.A.Coston, D.B.Kent, C.C.Fuller. Environ. Sci. Technol. 1998. V. 32. P. 2820–2828.
- 7.McBride M.B. Cu²⁺ adsorption characteristics of aluminum hydroxides and oxihydroxides. Clays Clay Min. 1982. V. 30. P. 21–28.
- 8.http://www.menr.gov.ua/media/files/article/17_rd_kirovograd_2007.doc (Дата доступу: 14.02.2010).

Вощула Ксенія Олександрівна

студент кафедри індустрії гостинності та сталого розвитку ТНУ імені В.І. Вернадського, спеціальність «Готельно-ресторанна справа»

Науковий керівник: Соколовська Ірина Олександрівна, к.т.н., доцент кафедри

КЛІТКОВИНА В ХАРЧУВАННІ

Оздоровче та функціональне харчування займає велику ланку в ресторанному бізнесі – це і wellness, і дієтологічні заклади харчування, тощо. Від харчування напряду залежить здоров'я людини. Правильно збалансоване включає не тільки вживання білків, жирів і вітамінів, як головних макроелементів, але й також достатньої кількості вітамінів, мінералів, клітковини. В сьогоdnішніх умовах недостатньо отримувати мікро- та макроелементи з харчових продуктів, необхідно споживати їх додатково або отримувати зі збагаченої їжі.

Клітковина заслуговує на особливу увагу в раціоні, адже компонент не виробляється організмом людини самостійно. Його ми можемо отримати виключно вживаючи певні продукти, багаті на клітковину. Клітковиною або харчовими волокнами прийнято називати оболонку або м'якоть рослин. В різних видах рослин присутні різні види клітковини. Вони мають різну природу і по різному впливають на організм. Але всі по своєму дуже важливі для травного і обмінного процесів [1].

Клітковина загалом є необхідним компонент в раціоні сучасної людини, особливо якщо вона веде активний спосіб життя і воліє до здорового харчування. Клітковина входить до складу продуктів виключно рослинного походження: це злакові, бобові, різні горіхи, фрукти і овочі [2].

Клітковина – це компоненти їжі, які не перетравлюються ферментами шлунку. Проте клітковину чудово переробляють корисні бактерії і мікроорганізми в нашому кишечнику. Існують нерозчинні, напіврозчинні і розчинні види рослинної клітковини:

- **Целюлоза** – нерозчинний вид клітковини. Знаходиться в оболонках зернових. Загальноприйнята назва – висівки. Корисна тим, що посилює перистальтику кишечника, запобігаючи затримці відпрацьованої їжі і всмоктування шкідливих компонентів в стінки кишечника.

- **Геміцелюлоза** – напіврозчинна клітковина. Її характерною особливістю є здатність утримувати воду, вбирати шкідливі елементи. Її абсорбуюча функція допомагає нормалізувати холестериновий обмін. Містять таку клітковину ячмінь і овес.

- **Пектини** – розчинний вид клітковини, якої особливо багато в м'якоті фруктів і цитрусових, в овочах – моркві, капусті, картоплі. За допомогою пектинів виводяться важкі метали із організму. Пектини надовго затримуються у шлунку, даючи організму відчуття насичення.

- **Камедь** – також розчинний вид клітковини. Особливості її в тому, що вона знаходиться в продуктах, що виробляються з вівса і сушених бобів. Особливість камеді і пектинів в тому, що вони наче обволікають стінки шлунку і кишечника, чим уповільнюють процес всмоктування глюкози [3].

Користь від дії клітковини:

1. Посилення перистальтики кишечника,
2. Зниження рівня глюкози,
3. Вивід шкідливих компонентів за рахунок їхньої абсорбції харчовими волокнами,
4. Живлення корисної мікрофлори кишечника.

Всі ці якості клітковини сприяють гарному травленню, нормалізації обмінних процесів, зниженню рівня цукру в крові, зниженню ваги, покращенню імунітету, гарному стану шкіри і волосся і навіть поліпшенню психоемоційного стану людини. Клітковина може сприяти й схудненню таким чином, що через сильну перистальтику кишечника працює активніше.

І хоча вчені тільки з середини 70-х років минулого століття почали більш детально займатися вивченням корисних властивостей харчових волокон, їхні висновки і рекомендації вже підтримали організації охорони здоров'я провідних країн світу.

Звичайно, надмірне споживання харчових волокон може завдавати шкоду організму. Це може призвести до розладів травлення та до зниження імунітету, внаслідок абсорбційних властивостей, а саме виведення з організму вітамінів та мінеральних речовин.

Отже, можна з впевненістю сказати, що в закладах ресторанного господарства (з напрямом wellness, дієтичного харчування, оздоровчого, тощо) використання харчових волокон у виробництві мають важливе місце. Однак рестораторам необхідно звертати увагу на допустимі концентрації і не надто захоплюватись клітковиною у стравах та харчових продуктах.

Список використаних джерел

1. Клітковина – що це і навіщо вона потрібна?
[URL:https://fitcurves.org/ua/blog/kletchatka-hto-eto-i-zachem-ona-nuzhna](https://fitcurves.org/ua/blog/kletchatka-hto-eto-i-zachem-ona-nuzhna)
2. Крапівін Д. У яких продуктах міститься клітковина // Сила Здоров'я. – 2019.
3. Безпека продуктів харчування // Інформаційні бюлетені. Всесвітня організація охорони здоров'я. – 2019.

Ющенко Олександр Сергійович
студент кафедри індустрії гостинності та сталого розвитку ТНУ імені В.І. Вернадського, спеціальність Екологія
Науковий керівник: Шостак Лілія Борисівна, д.е.н., професор, професор кафедри індустрії гостинності та сталого розвитку ТНУ ім. В.І. Вернадського

Загострення та поглиблення екологічних проблем, деградація потенціалу оточуючого середовища та природних ресурсів в Україні, продовжується, не зважаючи на значний спад промислового виробництва в останні 20 років. Збереження переважно сировинного характеру економіки, висока природомісткість та ресурсно-сировинна орієнтація виробництва, відсутність позитивних зрушень у бік скорочення екологічно брудних галузей, значний фізичний та моральний знос основних засобів виробництва потребують особливої уваги до екологічного фактора в здійсненні економічної діяльності в умовах формування та розвитку ринкових відносин. Усе це підтверджує актуальність проблеми екологізації економіки та передбачає посилення уваги до питань пошуку шляхів її ефективного вирішення [1].

В Україні практично не здійснюється єдина послідовна державна політика щодо екологізації економіки, що передбачає запровадження та реалізацію принципів раціонального природокористування та мінімізацію негативного впливу на екологічні об'єкти при здійсненні антропогенної діяльності. Аналіз динаміки абсолютних та інтегрованих показників техногенного навантаження на навколишнє природне середовище свідчить про те, що екологічна ситуація у природному довкіллі, як життєво важливому середовищі для існування людини, залишається досить складною.

Надзвичайно небезпечними для навколишнього середовища є процес накопичення відходів, у тому числі промислового характеру. Особливо небезпечними для навколишнього середовища є відходи, що містять стійкі органічні забруднювачі, а також непридатні і заборонені до використання пестициди і агрохімікати [1].

В найближчі роки різко зростає небезпека виникнення техногенних аварій та екологічних катастроф, внаслідок збільшення навантаження на довкілля, пов'язане з нераціональним здійсненням економічної діяльності. Посилення ймовірності виникнення таких аварій та катастроф у нашій країні відбувається внаслідок значної зношеності основних виробничих фондів. Посилення екологодеструктивного впливу економіки на навколишнє середовище зумовлено також низьким рівнем інноваційної та інвестиційної діяльності суб'єктів господарської діяльності.

Усвідомлення складності ситуації в екологічній сфері в Україні супроводжується активізацією діяльності держави в екологічній сфері. Зокрема, в структурі державного управління створені спеціальні природоохоронні органи та сформована нормативна-правова база. Сформовані мета та принципи національної екологічної політики і визначені стратегічні цілі та відповідні завдання природоохоронної діяльності, що відображено в Стратегії державної екологічної політики України [2]. В рамках реалізації державної екологічної політики затверджені відповідні державні цільові програми. З метою удосконалення економічного механізму охорони навколишнього природного середовища, Податковим кодексом України введено нові ставки екологічного податку. Проте задіяні механізми

не дають очікуваних результатів. Причиною такої ситуації є відсутність системного підходу до формування та реалізації державної політики соціально-економічного розвитку, зокрема, недосконалість та неузгодженість нормативно-правової бази; обмеженість фінансових ресурсів та недостатня прозорість і контроль за їх використанням; низький рівень екологічної культури та свідомості суспільства.

Це говорить про необхідність переходу до якісно нової соціо-еколого-економічної моделі розвитку з врахуванням не тільки обмеженості природно-ресурсного потенціалу, а й можливості збереження та відтворення навколишнього середовища. Така модель є основою концепції сталого розвитку, визнаною світовою спільнотою домінантою XXI століття. Відтак ця концепція, визначальною складовою якої є екологічна, має стати основною парадигмою, особливою «філософією» розвитку економіки держави.

Україна, враховуючи досвід провідних країн світу, має активізувати свої дії щодо переходу на засади сталого розвитку. Це потребує, насамперед, прискорення доопрацювання та затвердження Концепції сталого розвитку та розробки Національного плану дій щодо її реалізації. В основу Концепції має лягти нова ідеологія природокористування, яка потребує здійснення заходів щодо структурної перебудови економіки, зміни експортної політики держави; розвитку маловідходних ресурсозберігаючих технологій, запровадження прямих природоохоронних заходів, якими є будівництво очисних споруд, рекультивация земель, розширення охоронних територій, реалізація стратегій на відновлення вихідного стану природних екосистем. Концепція сталого розвитку повинна базуватись на принципах єдності, узгодженості та вертикальній і горизонтальній інтегрованості [1].

Основою процесу екологізації економіки в Україні має стати гармонізована з міжнародним законодавством нормативно-правова база у галузі охорони навколишнього середовища, урегулювання відносин в еколого-економічній сфері відповідальності за нанесення шкоди навколишньому середовищу. Основи такого законодавства в нашій країні уже створені, проте вони потребують подальшого удосконалення.

Список використаних джерел

1. «Напрямки державної політики щодо екологізації національної економіки». Аналітична записка. - Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/napryamki-derzhavnoi-politiki-schodo-ekologizacii-nacionalnoi>
2. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» / Верховна Рада України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2697-19>

ФІНАНСОВА СИСТЕМА ТА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Путінцев Анатолій Васильович,
к.е.н., доцент, завідуючий кафедрою
фінансів та обліку ТНУ ім.. В.І.Вернадського
Скупінська Анжеліка Віталіївна,
магістр спеціальності
«фінанси, банківська справа та страхування»
ТНУ ім.. В.І.Вернадського

МАРКЕТИНГ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

На даному етапі розвитку страхової діяльності в Україні, маркетингова діяльність є важливою складовою діяльності страхових компаній. Це пов'язано з тим, що можливості маркетингу дуже великі, тому що він представляє собою продуктивну філософію бізнесу. Його використання надзвичайно сприятливо відбивається як на результатах діяльності компаній, так і на стані ринку в цілому. Розширення використання маркетингу є одним з найбільш перспективних напрямків розвитку українського страхування в найближчому майбутньому.

Дослідженням даної теми займалися такі науковці, як Зубець О.М., Жарков В.С., Амблер Т., Котлер Ф., і т.д.

Метою є дослідження маркетингових прийомів, що використовуються страховими компаніями.

Об'єктом дослідження є маркетингова діяльність страхових компаній.

У данішому виступі розглядається необхідність маркетингу в страхуванні, важливість маркетингових відділів у страхових компаніях, а також способи практичного застосування отриманої інформації безпосередньо при розробці маркетингової стратегії та маркетингового планування.

Маркетинг як метод управління комерційною діяльністю страхових компаній і метод дослідження ринку страхових послуг став застосовуватися порівняно недавно. Західні страхові компанії стали широко застосовувати його на початку 60-х років, однак з часом поняття "маркетинг" на ринку страхових послуг стало більш широким. До цих пір немає чітких меж визначення цього поняття. Більш раннє визначення позиціонує маркетинг як одну з основних функцій діяльності страхової компанії, тобто її збутову діяльність, спрямовану на просування страхових послуг від страховика до страхувальника. Друге, більш сучасне, визначення розглядає маркетинг як комплексний підхід до питань організації та управління всією діяльністю страхової компанії, спрямованої на надання таких страхових послуг і в таких

кількостях, які відповідають потенційному попиту. При цьому попит створюється зусиллями самої страхової компанії і задовольняється нею.

Також, маркетинг можна визначити, як ряд функцій страхової компанії, що включає в себе планування, ціноутворення, рекламну діяльність, організацію мережі просування страхових полісів на основі реального і потенційного попиту на страхові послуги. У концептуальному плані ділової стратегії страховика повинен знаходитися страховий інтерес. Запорука успіху полягає в тому, що страхувальник повинен бути задоволений даною компанією, щоб продовжувати і підтримувати співпрацю з нею. Задоволення страхових інтересів клієнтів є економічним і соціальним обґрунтуванням існування страхового товариства.

Таким чином, практичний маркетинг страховика спирається на такі основні принципи:

- Глибоке і всебічне вивчення кон'юнктури страхового ринку, попиту і вимог споживачів;
- Швидка реакція на запити страхувальників;
- Вплив на формування попиту споживачів в інтересах виробництва;
- Здійснення інновацій.

Оскільки термін життя страхового продукту досить довгий, а, отже, характер взаємодії страховика і страхувальника довгостроковий, то страхові компанії забезпечують високий ступінь якості свого продукту, та впроваджують певні пільги для постійних клієнтів.

Відсутність патентування страхових продуктів, що автоматично тягне за собою швидке копіювання вдалих розробок і страхових програм конкурентами,

Специфіка виробництва страхових послуг також полягає в тому, що їх не можна зробити в строк і зберігати. Надати послугу можна тільки тоді, коли надходить замовлення або з'являється клієнт. З цієї точки зору виробництво і споживання послуг тісно пов'язані і не можуть бути розірвані.

Основними прийомами страхового маркетингу виступають спілкування з клієнтом, забезпечення рентабельності діяльності, створення переваг для клієнта при користуванні послугами даної страхової компанії в порівнянні з продуктами конкурентів, матеріальна зацікавленість працівників страхової компанії у продажу послуг. Критерієм якості обслуговування страхувальників є відсутність скарг з їхнього боку.

Маркетингова стратегія страхової компанії є узагальненням всіх маркетингових зусиль компанії. Основними її елементами вважаються:

- Політика в галузі розробки страхової продукції;
- Цінова політика;
- Спосіб організації продажів страхової продукції і політика у сфері розподілу;
- Навчання агентів, стимулювання продажів і організація системи збуту,
- Підтримка контактів із споживачами.

Зрозуміло, що для грамотної та ефективної реалізації маркетингової стратегії всі її елементи повинні розглядатися взаємопов'язано, з урахуванням взаємного впливу. Критерієм оптимальності маркетингової стратегії страхової компанії є максимізація прибутку. Маркетингова стратегія страхової компанії є реалізацією даних, отриманих у процесі вивчення ринку. Вона дає можливість провести комплексну оцінку вихідного матеріалу за станом і динамікою ринку, а також виробити оптимальну систему ринкових дій компанії. Так, за даними опитування керівників страхових компаній і різних експертів, вдалося визначити основні напрями маркетингової стратегії сучасного українського страховика. Вона включає в себе:

- Об'єднання страхування з іншими фінансовими послугами;
- Розвиток комплексних форм страхування;
- Пропозиція полісів з участю в прибутку;
- Розвиток сімейного та колективного страхування.

Також, говорячи про майбутній розвиток маркетингу страхової діяльності, слід зупинитися на використанні сучасних інформаційних технологій при дослідженні ринку, тобто використанні страховими компаніями мережі Отже, розширення використання маркетингу є одним з найбільш перспективних напрямків розвитку українського страхування в найближчому майбутньому. Можливості страхового маркетингу дуже великі. На жаль, страхові компанії в розвинутих країнах значно випередили національних страховиків. Доводиться з жалем визнати, що в нашій країні ще не досягнуто тієї системи єдності та стабільності використання маркетингових систем у страхуванні. У зв'язку з цим українські страховики насамперед потребують практичних рекомендацій щодо пристосування і впровадження міжнародного маркетингового досвіду в Україні.

Список використаних джерел

1. Мальцева В. В. Страховий продукт: визначення, структура та характеристики якості [Електронний ресурс]
2. Налукова Н. І. Страховий маркетинг: сутність, принципи та функції [Електронний ресурс]
3. Налукова Н. І. Забродська Галасюк Р.І. Страховий маркетинг: теоретико-концептуальні засади [Електронний ресурс]
4. Рулінська О.В. Страховий маркетинг: стратегічне планування в страхових компаніях [Електронний ресурс]
5. Рябоконт Н. До питання варіантів організації продажів страхових продуктів [Електронний ресурс]
6. Храбратин О.І. Маркетинг: Навчальний посібник / За наук. ред. О. А. Тимчик. Київ : Видавництво, 2014. 284 с.

Матвієнко Галина Анатоліївна,
к.е.н., доц. кафедри фінансів,
банківської справи та страхування ТНУ
ім. В.І.Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

COVID-19 - це в першу чергу гуманітарна криза, яка впливає на життя та засоби до існування у всьому світі. Наслідком якої для урядів є фіскальна криза, яка перебиває Велику рецесію 2008 року [1]. Під час нестабільного середовища основними пріоритетами в бюджетному менеджменті є планування і проведення невідкладних антикризових заходів, зокрема, через бюджетні інструменти, такі як: додаткові бюджетні фонди, резервні фонди та введення надзвичайної ситуації. Попит на соціальні програми і державні видатки швидко зростає, традиційні заходи економії просто не можуть подолати фіскальний розрив, який виникає через різке збільшення витрат, які важко спланувати. Протягом наступних кількох років усі держави ризикують зіткнутися з кризою ліквідності, так як доходи різко падають, а витрати стрімко зростають. Пандемія COVID-19 почалася, коли більшість країн вже почали виконувати свої бюджети на 2020 рік. Тому зараз практично всі країни стикнулись зі значним відхиленням від планових показників, а також необхідністю кращого планування та виконання бюджету в умовах високої невизначеності. Експерти з МВФ пропонують при підготовці бюджету на 2021 рік: 1. підвести підсумки впливу кризи COVID на економіку і бюджетну сферу; 2. оцінити бюджетні можливості для подальшого проведення першочергових витрат, пов'язаних з кризою, і впровадження заходів по відновленню економіки; 3. розглянути фінансові потреби органів державного управління; 4. посилити прозорість і підзвітність [2].

Доцільно розробити нові підходи в роботі державних інститутів та процесів для подолання обмежень, пов'язаних з соціальним дистанціюванням. Важливим заходом є розробка надійної бюджетної стратегії, планування більш гнучких і динамічних бюджетів з впровадженням єдиного інтегрованого модулю для підготовки бюджету. Перед початком бюджетного року доцільно мати декілька макроекономічних сценаріїв і ув'язку з ними заходів політики. Прогнози повинні переглядатись частіше з метою оповіщення Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів про необхідність зміни політики [3; 4].

При реалізації бюджету на 2021 також необхідно вдосконалювати існуючі процеси у українському уряді, виявляти та розробляти пропозиції щодо проведення витрат, вдосконалювати можливості прийняття пріоритетних рішень, які чітко узгоджуються з цілями добробуту, більше приділяти уваги довгостроковому плануванню. Впровадити в бюджеті механізми реагування на кліматичні зміни та біорізноманіття, включаючи мінімізацію впливу вуглецю та збільшення біорізноманіття, збільшити

прозорість бюджетних даних по цим напрямам [5, с.88]. Доцільною є розробка щорічного звіту «Співвідношення ціни та якості» для визначення ефективності всіх бюджетних витрат, що забезпечить чітку, прогресивну фіскальну політику і з прив'язкою до її ефективності. Окремі країни створюють конкретні бюджетні програми, присвячені реагуванню на пандемію (наприклад, "Надзвичайний план на випадок кризи здоров'я"), з кількома підпрограмами, з розробкою відповідних дій. А також впроваджують прискорену процедуру дозволу державних витрат, з одночасним встановленням ефективних механізмів відстеження витрат, щоб гарантувати ефективне використання ресурсів та підзвітність [4].

Основними короткостроковими заходами з економії фінансових ресурсів можуть бути: призупинення несуттєвих послуг та витрат; надання автоматичного продовження онлайн певних ліцензій; передислокація персоналу в райони з підвищеним попитом на державні послуги; впровадження державних послуг онлайн та інші.

Велику увагу слід приділити і довгостроковим перетворенням. Тому слід удосконалювати процедури закупівель, розробляти аналітичну систему управління категоріями та модернізацією можливостей закупівель. Автоматизувати державні послуги, що дозволить зробити їх більш прозорими та зменшить вартість обслуговування. Всі ці заходи дозволять державі швидко пристосовуватись до мінливого середовища та ефективно витратити бюджетні кошти в кризові часи.

Список використаних джерел

1. The state transformation mandate during COVID-19
URL:<https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Industries/Public%20and%20Social%20Sector/Our%20Insights/The%20state%20transformation%20mandate%20during%20COVID-19/The-state-transformation-mandate-during-COVID-19.pdf> [Accessed 26 October 2020]
2. Budgeting in a Crisis: Guidance for Preparing the 2021 Budget.
URL:<https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLs/covid19-special-notes>[Accessed 21 October 2020]
3. Welsh Government Budget Improvement Plan
URL:<https://gov.wales/sites/default/files/publications/2019-12/budget-improvement-plan.pdf> [Accessed 21 October 2020]
4. Initial Budget and Public Management Responses to the Coronavirus (COVID-19) Pandemic in OECD Countries
URL:<http://www.oecd.org/gov/budgeting/initial-budget-and-public-management-responses-to-covid19-in-oecd-countries.pdf> [Accessed 15 October 2020]
5. Корнеев В.В., Матвієнко Г.А. Виклики та перспективи розвитку фінансового ринку країн ЄС в умовах діджиталізації. *Формування ринкової економіки в Україні* . 2019. Вип. 42. С. 86-98

Пилипенко Ольга Олегівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

СУЧАСНІ МЕТОДИ БЮДЖЕТУВАННЯ БІЗНЕСУ

На сучасному етапі розвитку, існують чотири найпоширеніші методи бюджетування, які використовують компанії:

1. Інкрементальний метод бюджетування (Incremental budgeting). Цей метод використовується найчастіше, оскільки вважається найбільш простим у застосуванні. Він передбачає складання нового річного плану на основі попереднього річного звіту, беручи фактичні показники минулого року та коригуючи їх на певний відсоток зміни обсягу виробництва або інфляції для створення бюджету на майбутній рік. Тобто, це прогнозування майбутнього бюджету компанії на основі бюджету попередніх років та історичних даних. Цей метод ідеально підходить для підприємств, які навряд чи зазнають несподіваних змін у попиті. Однак для підприємств у галузях, що підлягають сезонності, це може бути не найбільш ефективним або точним підходом [1].

Основні ознаки: дозволяє усереднювати періодичні витрати, драйвери витрат не змінюються з року в рік; увічне неефективність; призводить до бюджетної слабкості; ігнорує зовнішні фактори активності та продуктивності.

2. Бюджетування на основі діяльності (Activity-based budgeting). Одне з найбільш значущих переваг методики АВВ полягає в тому, що вона дозволяє спланувати і обґрунтувати бюджети підрозділів, робота яких безпосередньо не пов'язана з запланованим випуском готової продукції. Бюджетування, засноване на діях, дає також можливість визначити ефективність використання співробітниками компанії робочого часу, обладнання (рівень завантаження) тощо. Крім того, АВВ дозволяє виявити неефективні бізнес-процеси, які вимагають реорганізації або передачі на аутсорсинг [3].

Основні особливості: діяльність щодо цільових показників; підхід до бюджетування зверху вниз; потребує спочатку визначити заходи, які необхідно здійснити для досягнення цілей.

3. Бюджетування на основі цінностей (Value-Based budgeting). Цей метод бюджетування ставить все, що входить у фінансове планування, під пильну увагу. Пропозиція вартості враховуватиме, чому в бюджеті існують певні статті, які витрати їх супроводжують, і чи є фінансово вигідним продовжувати утримувати їх. Зрештою, ця система бюджетування дозволяє компаніям виключати непотрібні витрати зі своїх планів та визначати основні чинники витрат. Це один із чітких способів забезпечити, щоб підприємства не перенаправляли гроші в непотрібні канали, роблячи акцент на цінності, яку різні аспекти діяльності пропонують для працівників, зацікавлених сторін та споживачів [2].

Основні ознаки: забезпечення того, щоб кожна стаття бюджету приносила користь бізнесу, уникаючи непотрібних витрат.

4. Бюджетування з нульовою базою (*Zero-based budgeting*) – метод бюджетного планування, при якому фактичні значення бюджетів попередніх періодів не беруться до уваги. Цей тип бюджетування виключає всі витрати, які вважаються несуттєвими для отримання прибутку. Така форма бюджетування знизу вгору може бути корисною у часи нагальної потреби через фінансову реструктуризацію, спад ринку чи економічні проблеми, коли підприємства повинні різко скоротити свій бюджет. Основою для бюджетів в цьому випадку стають прогнози продажів, технологічні нормативи витрат і економічні розрахунки. У загальному випадку метод дає більш точний результат у порівнянні з традиційним підходом [2].

Основні ознаки: підхід до складання бюджету знизу вгору; припускається, що всі бюджети відділів повинні бути перебудовані з нуля, кожна стаття повинна бути обґрунтована; прагне уникати будь-яких витрат, які не вважаються абсолютно необхідними для отримання прибутку компанії; може бути надзвичайно трудомістким методом; потребує високорівневої автоматизації.

Таким чином, кожен із цих чотирьох методів бюджетування має свої переваги та недоліки. Вибір найкращого методу бюджетування для потреб та цілей компанії є першим кроком до скорочення витрат та оптимізації ділових операцій. Однак бюджет не може підвищити ефективність, якщо він не базується на достовірних даних.

Отже, підприємства можуть використовувати вищезазначені методи бюджетування для створення прогнозів майбутніх грошових потоків, обсягу продажів, рівня попиту, а також операційних витрат. Цей процес можна додатково автоматизувати за допомогою програмного забезпечення, що дозволяє власникам підприємств швидко складати актуальні фінансові звіти та прогнози. Завдяки використанню цієї інформації підприємства можуть створювати більш ефективні та реалістичні бюджети, щоб переконатися, що вони перебувають на шляху до фінансового успіху.

Список використаних джерел

1. Ювженко Н.М. Традиційні та сучасні методи бюджетування: переваги і недоліки. 2018. *Бізнес Інформ*. № 7. С. 239-244.
2. Buchanan S. Value-Based Budgeting, Because Zero Isn't Valuable. *Gartner Information Technology Research*. URL: <https://www.gartner.com/en/documents/3987055/value-based-budgeting-because-zero-isn-t-valuable>. (дата звернення: 12.11.2020).
3. Hyun J. 4 Helpful Budgeting Methods Businesses Can Use to Save Money. URL: <https://zipforecasting.com/forecasting-methods/budgeting-methods.html>. (дата звернення: 13.11.2020).

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Важливою комплексною оцінкою роботи страховика є фінансова стійкість, оскільки вона визначається значною кількістю взаємозалежних між собою чинників та відображає фінансовий стан страховика у довгостроковій перспективі. Фінансова стійкість вважається одним із основних показників при виборі страховика потенційними страхувальниками. Тому і постає актуальним питанням забезпечення фінансової стійкості страховика як однієї з пріоритетних умов його діяльності, а також питання методів управління його фінансовою стійкістю та її підвищення.

Виходячи з характерних особливостей діяльності страхових компаній розрізняють дві сторони з яких можна оцінити фінансову стійкість страховика, а саме [2]:

– фінансова стійкість страхової компанії як юридичної особи, що займається господарською діяльністю з надання послуг. Полягає у ефективному співвідношенні власного і позикового капіталу у структурі фінансових ресурсів страхової компанії, що здатне забезпечити необхідний рівень платоспроможності і ліквідності;

– фінансова стійкість страхової компанії за вимогами, що ставляться до страхових компаній як до суб'єктів фінансового ринку. Полягає у створенні такої структури фінансових ресурсів страхової компанії, яка б забезпечила формування відповідного співвідношення нормативного і фактичного запасів платоспроможності, необхідних резервів, статутного капіталу та слідування іншим вимогам законодавства, що ставляться до цього виду фінансової діяльності.

Основа фінансової стійкості страховика закладається ще при його заснуванні. На цьому етапі головним є розмір і структура статутного капіталу. Він необхідний для початку діяльності, так як в перший час у страхової компанії немає інших засобів, крім статутного капіталу, для виконання зобов'язань за договорами страхування, а надходження страхових внесків на цьому етапі є незначними. Як в Україні, так і за кордоном статутний капітал формується в порядку і розмірах, визначених чинним законодавством та установчими документами. Власні кошти страховика формуються за рахунок внесків засновників, за рахунок прибутку, отриманого в результаті діяльності, та доходів від інвестування коштів, а також шляхом додаткової емісії акцій. Власний капітал складається зі статутного капіталу, додаткового капіталу, резервного капіталу та нерозподіленого прибутку [3].

Власний капітал страхової компанії виступає гарантією збереження її фінансової стійкості, адже забезпечує виконання зобов'язань страховика за умови недостатності страхових премій та прибутків від інвестиційної

діяльності. Така ситуація може бути спричинена за рахунок кумуляції ризиків одного виду або в результаті настання певних катастрофічних подій [2].

Ще однією умовою забезпечення фінансової стійкості страхових операцій і нормальної діяльності будь-якої страхової компанії є перестраховування[3].

Для здійснення виплат при настанні страхових випадків страхова організація повинна мати у своєму розпорядженні спеціальні грошові ресурси – страхові резерви. Формування та використання страхових резервів, право і обов'язок формування яких виникає у страхових організацій відповідно до чинного законодавства, становить основу діяльності страховика, їх фінансової стійкості. Від того, наскільки правильно розраховані страхові резерви, як враховуються в них невиконані або виконані в повному обсязі зобов'язання, залежить фінансова стійкість страхової організації, її платоспроможність, можливість виконати зобов'язання перед страхувальниками за страховими випадками [3].

Серед основних факторів, які негативно вплинули на стан розвитку страхового ринку впродовж останніх років, є: зростання тарифів на страхові послуги внаслідок інфляційних процесів; військові дії на сході країни, внаслідок яких відбувається зменшення страхових премій по ринку приблизно на 20%; низький рівень якості активів страхових компаній за рахунок завищення вартості цінних паперів, розміщення депозитів у проблемних банківських установах; зниження попиту на страхові послуги в умовах зниження платоспроможності населення країни, низький рівень довіри до вітчизняних фінансових установ; низька страхова культура населення країни та ін. Вищенаведені фактори негативно впливають на фінансову стійкість страхового сектору в цілому та страхових компаній зокрема[1].

На фінансову стійкість страховика впливає низка внутрішніх (на які може впливати та управляти ними компанія) та зовнішніх факторів (спричинені зовнішніми процесами, на які компанія не має змоги впливати, але повинна враховувати в процесі діяльності), що зображені в табл. 1.

Таблиця 1 – Фактори впливу на фінансову стійкість страхової компанії [4]

Зовнішні фактори	Внутрішні фактори
Порядок ліцензування	Загальна стратегія компанії та корпоративна культура
Порядок інвестування страхових резервів	Рівень і пріоритети фінансового менеджменту
Підходи до визначення маржі платоспроможності	Організаційна структура компанії
Регулювання перестраховальних операцій	Структура збалансованості страхового портфеля
Антимонопольне регулювання	Тарифна політика
Податкове законодавство	Обсяг власного капіталу

Регулювання страхових тарифів	Обсяги клієнтської бази та її стійкість
Ризики природних катаклізмів	Склад та рівень страхових резервів
Соціально-політична ситуація в країні	Політика перестраховування
Інфляційні процеси	Стан регіональної мережі
Рівень конкуренції на страхову ринку	Кваліфікація персоналу
Рівень страхової культури	Строк роботи на ринку та ділова репутація

До основних критеріїв забезпечення стабільної діяльності страховика належать:

- достатність власного капіталу;
- врівноважена тарифна політика;
- збалансованість страхового портфеля;
- наявність безпечної програми перестраховування;
- адекватні методи формування страхових резервів;
- оптимальна інвестиційна політика;
- високий рівень платоспроможності.

Отже, проведений аналіз теоретичних досліджень та аналітичної інформації дають змогу зробити висновок, що страхова компанія повинна мобільно реагувати на численні чинники зовнішнього та внутрішнього впливу на її діяльність для зміцнення рівня її фінансової стійкості. Завдяки оперативному контролю фінансового стану страховик зможе здійснювати ефективний менеджмент власними фінансовими ресурсами, досягти високого рівня конкурентоспроможності своєї страхової компанії, забезпечить виконання зобов'язань у повному обсязі та функціонування страхової компанії протягом тривалого періоду часу навіть у випадку настання істотних за розмірами збитків.

Список використаних джерел

1. Клепікова О.А. Аналіз головних показників фінансової стійкості страхової компанії з використанням імітаційного моделювання / Клепікова О.А., Поліщук С.О., Сарамков О.А., Нечай Д.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2019. – Вип. 96. – С. 80-94.
2. Павловська О.В. Фінансова стійкість страхової компанії та критерії її забезпечення / Павловська О.В., Філімонова О.В. // Ефективна економіка. – 2015. – №6. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4130>.
3. Пікус Р.В. Характеристика джерел забезпечення фінансової стійкості страхової компанії / Пікус Р.В., Балицька М.В. // Фінансові послуги. Науково-практичний збірник. – 2017. - №1. – С. 2-5.
4. Челишева Т.В. Фінансова стійкість страхової компанії та умови її забезпечення / Челишева Т.В., Кононова Т.С. – Режим доступу:

Романчук С. В.

асистент кафедри іноземних мов економічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Україна, 01033, місто Київ, вул. Володимирська, 60

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ВАНТАЖНИХ РІЧКОВИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ

В сьогоденні умовах потенціал річкового транспорту в Україні є дуже недооціненим. В багатьох країнах світу внутрішні водні артерії є невід'ємною складовою транспортної системи, як в частині вантажних, так і пасажирських перевезень. Так, енергоефективність річкових вантажних перевезень, за деякими оцінками є в п'ять разів вищою за залізничні перевезення та в десять разів вищою за використання автомобільного транспорту [1]. Це дозволяє значно знизити собівартість перевезень однієї тони вантажу та суттєво підвищити рівень економічної ефективності логістичної системи країни. Питаннями реалізації наявного потенціалу річкових вантажних перевезень в Україні останнім часом задаються багато науковців. Серед основних праць варто виокремити здобутки таких дослідників як С.М. Боняр, О.Е. Бабина, В.Г. Коба, В.В. Жихарева та інших. Однак, на наш погляд, дослідження потребують не лише можливості річкових перевезень, а і доцільність їх відродження та перспективна ефективність, що уособлює собою основну мету проведеного дослідження.

Річкові перевезення, особливо вантажні, розглядаються в сучасних умовах як один із найбільш екологічних видів транспорту. Однак, варто зважати на сучасний стан водойм України: більшість водойм обмілівають, тобто гарантовані суднохідні глибини на деяких ділянках потенційних річкових перевезень зникають. Так, потенціал річкових вантажних перевезень України включає понад 4 тис. км. Судноплавними є водні масиви Дніпра - 1205 км та його приток (Десни — 520 км і Прип'яті — 60 км), а також Дунаю - 160 км, Південного Бугу - 155 км, та інших т.зв. малих річок [1]. Саме Дніпро, Десна та Прип'ять на сьогодні використовуються найактивніше та забезпечують 90% вантажних річкових перевезень в Україні. Проте, лише 57% водних шляхів мають гарантовані суднохідні глибини та можуть вважатися повноцінними ділянками річкової навігації. Відповідно, для активізації комерційних річкових перевезень виникає потреба поглиблення русла річок на навігаційних маршрутах. Зокрема, на Дніпродзержинському перекаті та ділянці від Миколаєва до Вознесенська на р. Дніпро, а також на р. Південний Буг, де глибина річки сягає всього 1,6 м при необхідному мінімуму в 2,9 м. Гарантована глибина Дніпра, Прип'яті та Південного Бугу за останнє десятиріччя зменшилася в середньому на 1 метр.

Крім того, на дні річки Дніпро, в районі міст Дніпродзержинськ та Дніпро є підводні скелі, що значно ускладнює навігацію. За часів незалежності України обсяг вантажопотоку на внутрішніх водних шляхах падав, і тільки в 2018 показав позитивний результат, за 2019 рік зріс на 19,1 % в порівнянні з 2018 роком (11,79 млн т вантажів), хоча при тенденції падіння суднопроходів (- 27,16 %) [2]. Внутрішніми водними шляхами в Україні перевозяться, в основному, продукція сільського господарства, металургійної галузі (металопрокат та металом), добувного сектору (пісок, щебінь, вугілля, нафтопродукти тощо) та нафтопереробної галузі. За оцінками експертів міжнародної консалтингової групи COWI та Центру транспортних стратегій, річкою Дніпро може перевозитись приблизно 60 млн. тон вантажів, а в перспективі – 80 млн. тон вже у 2030 році за умови ефективної державної та регіональної транспортної політики. При цьому, за умови модернізації річкових шлюзів гідроелектростанцій обсяг експортних перевезень може скласти 30 млн. тон на рік, а імпортих – 15 млн. тон[3].

Зважаючи, що Україна на сьогодні має в своєму ресурсному потенціалі три повноцінно суднохідні річки (дві з яких входять до п'ятірки найбільших річок Європи) та 16 річкових портів і терміналів, нехтувати такими можливостями – недалекоглядно. Серед основних чинників економічної ефективності розвитку вантажних річкових перевезень в Україні варто виділити наступні: найнижча вартість перевезень серед усіх видів транспорту у розрахунку на 1 тону вантажу (за умови багатотоннажних партій); найвищий рівень екологічності та енергоефективності водного транспорту, що може суттєво зекономити кошти бюджету в рамках міжнародних екологічних протоколів; велика вантажопідйомність та великогабаритність річкового транспорту: 2 баржі та буксир замінюють 250 вантажівок, або 100 залізничних вагонів та 2 локомотиви [2]; опосередкований економічний ефект за рахунок збереження дорожнього покриття: 1 млн. тон вантажів перевезених річкою, що перенаправлені з автомобільного зменшує витрати на ремонт доріг на суму до 1 млрд. грн. протягом 4 років [2]; перспективність організації міжнародних перевезень за рахунок комбінації потужностей річкового та морського транспорту, особливо зважаючи а потужності портів міста Миколаїв. Проте, модернізація та активізація потенціалу річкових перевезень, крім технічних, має і ряд інших перепон законодавчого, економічного, інфраструктурного характеру тощо. Серед основних чинників негативного впливу можемо виділити наступні: низький рівень розвитку забезпечення річкових перевезень в частині навігації, лоцманських послуг, роботи шлюзів; відсутність системної річкової логістики, як транспортної, так і складської; застарілість та недостатність рухового складу (самих суден); недостатність нормативно-правового забезпечення та державного регулювання; негативний інвестиційний клімат в галузі; надмірне податкове навантаження, високі портові збори, наявність зборів за прохід під мостами, висока вартість шлюзових переправ, що в комплексі негативно впливає на вартість перевезень річковим транспортом та їх прибутковість; висока вартість довозення, навантаження та зберігання вантажів у портах; відсутність

передумов для включення річкових шляхів України до міжнародного транспортного простору на нормативно-правовому рівні.

Отже, для забезпечення економічної ефективності розвитку вантажних річкових перевезень в Україні, в першу чергу, необхідно спрямувати зусилля держави на створення сприятливого нормативно-правового поля та інвестиційного клімату. Наступним кроком має стати активізація та орієнтація інвестиційних процесів та створення сприятливих, пільгових умов ведення бізнесу у сфері річкових перевезень. Третім кроком комплексу заходів має стати реінвестування доходів державного бюджету у розвиток річкової транспортної системи та її інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Розвиток річкового транспорту у контексті реалізації євроінтеграційних планів України». Аналітична записка. URL : <http://www.niss.gov.ua/articles/1763/>(дата звернення 11.11.2020).
2. Інформація про водний транспорт України. Міністерство інфраструктури України. URL : <https://mtu.gov.ua/content/informaciya-pro-vodniy-transport-ukraini.html>(дата звернення 11.11.2020).
3. Речной терминал «Нибулона» в Черкасской области перевалил бо-лее 1 млн тонн агропродукции. URL : <https://old.cfts.org.ua/news/2020/10/06/rechnoy-terminal-nibulona-v-cherkassko-y-oblasti-perevalil-bolee-1-mln-tonn-agroproduksii-61134> (дата звернення 11.11.2020).
4. Ринок вантажних річкових перевезень має потенціал до трикратного зростання до 2020 р. URL : <https://brdo.com.ua/top/rynok-vantazhnyh-richkovyh-perevezen-maye-potentsial-trykratnogo-zrostannya-2020-r/>(дата звернення 11.11.2020).

Власюк Діана Юріївна

магістрантка кафедри фінансів та обліку
ТНУ ім.Вернадського.
спеціальність «Фінанси, банківська справа
та страхування»

Науковий керівник:

Матвієнко Галина Анатоліївна, к.е.н., доц.
Кафедра фінансів, банківської справи та
страхування

ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В ПЕРІОД КРИЗИ

Фармацевтична галузь – одна з небагатьох сфер, які в 2020 році менше за інших постраждали від кризи, і активніше за інші галузі відновлюється. Секрет у тому, що галузь у попередні роки інвестувала в підвищення

технологічності та інноваційності, що дозволило пом'якшити наслідки локдауна і швидко адаптуватися до нової реальності [1]. Фармацевтика продовжує вкладати чималі кошти в розроблення нових препаратів, діджиталізацію та інновації, а також у вибудовування взаємин зі споживачами [2]. Попередній рік був для фармринку досить успішним. За даними довідника «Фармацевтика України 2020», обсяг аптечного ринку ліків у 2019 році досяг \$3,4 млрд. [1]. Для порівняння, у 2016 році продажі медикаментів через аптечні мережі склали \$2 млрд. При цьому середньорічний темп зростання ринку в останні п'ять років становить близько 12%. Щоправда, споживання ліків у штуках дещо скоротилося. У 2016 році продажі досягли 1046 млн упаковок, у 2017 – 1115 млн упаковок, у 2018 – 1144 млн упаковок, а в 2019 році було продано 1110 млн упаковок лікарських засобів. Разом із тим у грошовому вираженні споживання ліків у розрахунку на одну людину зростає. У 2018 році цей показник був на рівні \$82 на людину, у 2019 він досяг \$105 на людину. Зростає і госпітальний ринок: його обсяг у 2019 році досяг \$0,4 млрд. Це приблизно на 4–5% більше, ніж у 2018 році. Водночас його частка в загальному обсязі реалізації препаратів все ще невелика і складає близько 11%. [3]. Фармринок України переважно фінансується населенням. Питома вага державних закупівель суттєво не впливає на його розвиток. Споживач в Україні довіряє вітчизняним виробникам. У структурі аптечних продажів 69% складають українські ліки. З огляду на платоспроможний попит, частка препаратів низької ціни в загальному штучному обсязі аптечних продажів 2019 року була на рівні 39%, середньої ціни – на рівні 36%, дорогі медикаменти займають у продажах 25%. У 2010 році перевага в бік недорогих ліків була більшою – вони займали 51% в продажах. У грошовому вираженні в структурі аптечних продажів переважають препарати іноземного походження. Це й не дивно, адже імпорتنі лікарські засоби дорожчі. Але їх частка поступово скорочується – з 73% у 2010 році до 63% у 2019-му.

До топ-10 компаній, що лідирують на ринку, входять шість українських і чотири – з іноземним капіталом. У 2019 році п'ятірка лідерів виглядала таким чином: «Фармак», «Артеріум», французька Sanofi, «Дарниця», ізраїльська Teva. Експорт за три роки зріс майже на 30% – до \$217 млн. Найактивніше купують українські ліки Узбекистан, Бразилія, Білорусь, Казахстан, Молдова. Про підсумки 2020 року для української фармгалузі говорити ще зарано. Проте прогнози позитивні – ринок може продовжити тренд зростання. [4] У розпал епідемії у багатьох країнах відчувався дефіцит деяких медикаментів. Це пов'язано з тим, що фармкомпанії часто самі не виробляють сировину для препаратів (активні фармацевтичні інгредієнти або АФІ), а імпортують їх. Ключові постачальники АФІ – Китай та Індія. Україна пережила відносно спокійно логістичні проблеми з постачаннями продукції з Індії та Китаю. В основному завдяки існуванню досить потужної локальної фарми. [5]

Загалом варто зазначити, що український фармацевтичний ринок, попри кризу, входить до топ-5 галузей за інтенсивністю інвестицій. Епідемія

та карантин показали важливість інвестицій в інновації, модернізацію і трансформацію фармацевтики. З одного боку, пандемія поклала початок цифровізації всередині системи охорони здоров'я. З іншого боку, використання цифрових технологій дає можливість компаніям зберегти обсяги виробництва і наростити темпи випуску нових препаратів, оскільки діджиталізовані компанії швидше адаптуються до змін і зберігають продуктивність.

Список використаних джерел

1. Довідник «Фармацевтика України 2020». *Business views* URL: https://businessviews.com.ua/ru/get_file/id/the-infographics-report-pharmaceutical-industry-of-ukraine-2020.pdf
2. Матвієнко Г.А. Основні джерела фінансування інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів. *Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу.*: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 10 листоп. 2017 р., Київ / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», каф. інвест. діяльності; редкол.: В. К. Хлівний (голова) [та ін.]. Київ: КНЕУ, 2017. С. 243–246.
3. Журнал «Фармацевтична галузь» № 3 (80) червень, 2020 URL: <http://promoboz.com/archive/2020/3-80-iyun/>
4. Пандемія COVID-19: аспекти впливу на економіку, систему охорони здоров'я та фармринок. *Онлайн газета «Аптека»* URL: <https://www.apteka.ua/article/563524>
5. Результати бліц-опитування на тему «Як пандемія COVID-19 вплинула на Вашу компанію?» для фармацевтичних виробництв. *Журнал «Фармацевтична галузь»* URL: <http://promoboz.com/journal/uncategorized/rezultaty-blits-oprosa-na-temu-kak-pandemiya-covid-19-povliyala-na-vashu-kompaniyu-dlya-farmatsevticheskikh-proizvodstv/>

Курінна Оксана Володимирівна
ст. викладач кафедри фінансів та
обліку, ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЛЬ ФІНАНСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ ДЕРЖАВИ

Формування окремого структурного елемента фінансової системи – фінансів домогосподарств – відбулось порівняно недавно. Перш за все, це було пов'язано із зростанням їх ролі в економіці, оскільки переважна частина створеного валового внутрішнього продукту у вигляді товарів і послуг спрямовується у сферу особистого споживання, попит на споживчі товари і послуги визначається і регулюється доходами населення, а також характером соціальної політики держави.

Фінанси домогосподарств представляють собою сукупність економічних відносин, що виникають при утворенні, розподілі та використанні грошових доходів, заощаджень і грошових фондів громадян та їх сімей з метою задоволення особистих потреб громадян [1, с. 345].

У 2019 році кількість домогосподарств в Україні складала 14881,7 тисяч, з них: 67,5% – у містах, 32,5 % - у сільській місцевості. Доходи населення України у 2019 р. склали 3699,3 млрд. грн., при цьому, в розрахунку на одну особу дохід становив 67528 грн. в рік. Основними джерелами доходів домогосподарства є: оплата праці (57,3 %); пенсії, стипендії, допомоги та субсидії, надані готівкою (19,2 %); доходи від підприємницької діяльності та само зайнятості (6,5 %); грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи (6,6 %) [2].

У сучасних умовах господарювання фінансам домогосподарств відводиться пріоритетна роль, оскільки вони виступають важливим елементом фінансової системи та індикатором стану суспільства. Їх залучення в обіг розглядається як обов'язкова умова подальшого розширення фінансового ринку, джерело інвестування для корпоративного сектора.

Прийнято вважати, що домогосподарства в основному постачають господарюючим суб'єктам трудові ресурси, отримуючи натомість різні види товарів, послуг, фінансових активів тощо. У якості суб'єктів господарювання домогосподарства представлені на ринках праці, споживчих благ та послуг, на фінансових ринках та в інших сферах соціально-економічного життя суспільства; вони сприяють формуванню виробничого потенціалу і в цілому впливають на результати економічних та соціальних реформ, будучи їх безпосередніми учасниками.

Дещо рідше домогосподарства розглядаються в якості приватних інвесторів, які прямо задіяні у формуванні інвестиційного потенціалу реального сектору економіки завдяки акумульованим заощадженням. Динаміка заощаджень домогосподарств України має здебільшого позитивну тенденцію: на кінець 2019 року їх обсяг становив 34262,14 млн грн., (для порівняння: у 2018 р. заощадження домогосподарств склали 23828,63 млн грн., у 2017 – 15372,23 млн грн.) [2].

Фінанси домогосподарств беруть участь в усіх стадіях відтворювального процесу. Саме вони забезпечують завершення процесу розподілу вартості на кінцеве споживання і заощадження, формування активів і зобов'язань домогосподарств, опосередковують трансформацію заощаджень у фінансові та нефінансові активи.

Роль фінансів домогосподарств в системі ринкових відносин визначається наступним:

- 1) домогосподарства забезпечують необхідний рівень споживчого попиту, без якого неможливе функціонування ринкового механізму;
- 2) у сфері формування фінансів домогосподарств відбувається процес трансформації особистих заощаджень в економіку;
- 3) фінанси домогосподарств слугують базою для розвитку і розширення суспільних і корпоративних фінансів;

4) саме домашні господарства є основою для формування виробництва та реалізації людського капіталу;

5) можливість домогосподарств налагоджувати сімейний бізнес сприяє не тільки зростанню особистого добробуту, але й розвитку ринкової економіки в цілому.

Отже, ринкові перетворення посилюють залежність фінансової системи держави від фінансового благополуччя домогосподарств, вимагають широкого використання фінансових ресурсів населення для стимулювання споживчого попиту, формування інвестиційного потенціалу економіки, зростання бюджетних ресурсів, зростання інвестицій в людський капітал.

Список використаних джерел

1. Юрій С. І., Федосов В. М., Алексеєнко Л.М. та ін. Фінанси : підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. Київ : Знання, 2008. 611 с.

2. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2019 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/06/zb_vrd_19_ue.pdf

Корнюк Олена Юріївна,
студентка групи ФБССЗ-61
ТНУ ім. В.І. Вернадського

Мала Світлана Іванівна, науковий керівник, к.е.н., доцент,
доц. кафедри фінансів та обліку
ТНУ ім. В.І. Вернадського

ВІДТЕРМІНУВАННЯ ПОДАТКУ НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ

У контексті імперативу забезпечення економічного зростання, високих темпів суспільного відтворення та соціальної справедливості в суспільстві особливого значення набуває проведення державою ефективної фінансової політики, зокрема – шляхом формування та реалізації виваженої податкової політики [1, с. 187].

Після зниження ставки ЄСВ, внесених змін до Податкового кодексу, створеного механізму автоматичного відшкодування ПДВ наразі в фінансових колах країни йде жваве обговорення питання щодо введення в дію проголосованого в першому читанні закону про податок на виведений капітал. Насправді ідея податку на виведений капітал не нова. Ця модель оподаткування з 2000 року працює в Естонії, яка в рейтингу Doing Business за легкістю ведення бізнесу займає 12 місце (для порівняння, Україна – 80-е) [2].

У Парламентському комітеті з питань економічного розвитку розраховують, що закон про податок на виведений капітал вдасться ухвалити до кінця поточного року. Повноцінно нововведення може запрацювати вже з 2021 року. Про це сказав в інтерв'ю РБК-Україна нардеп від «Слуги народу»

і голова парламентського комітету з питань економічного розвитку Дмитро Наталуха. Нардеп зазначив, що у часи коронакризи багато країн зменшують податки для бізнесу у відповідь на прохання підприємців. «Я сподіваюсь, до речі, що нам вдасться запуснути до кінця року податок на виведений капітал. Мені здається, що це теж буде певним полегшенням», – заявив Наталуха. Він уточнив, що якщо Рада ухвалить відповідні зміни до законодавства до кінця 2020 року, податок на виведений капітал повноцінно запрацює з наступного року.

Будь-який бізнес існує, насамперед, щоб заробляти гроші для власника (а інакше це не бізнес, а щось інше). Поки гроші обертаються в бізнесі, вони створюють додану вартість, забезпечують робочі місця, надходження до бюджету від ПДВ і ПДФО, наповнюють Пенсійний фонд. Вилучати частину прибутку на цьому етапі не лише безглуздо, а й навіть шкідливо для економіки в перспективі – вважають ідеологи податку на виведений капітал. І тому пропонують брати податок уже "на виході" – коли гроші відправляються до власника у вигляді дивідендів або інших благ.

Основна ідея податку на виведений капітал: прибуток, отриманий підприємством, не оподатковується доти, поки він не виплачується власникам у формі дивідендів і прирівняних до них платежів. Розглянемо ключові положення законопроекту.

Об'єкт оподаткування хочуть визначити як:

операції, які призводять до вилучення (в тому числі шляхом їх недоотримання) коштів, товарів (в тому числі необоротних активів) від господарської діяльності платника податку, що здійснюється на території України.

Дещо забігаючи наперед, зауважимо, що слова "в тому числі шляхом їх недоотримання" вказують на те, що до виведеного капіталу прирівнюють і недоотримані доходи від "дружніх" контрагентів – неплатників податку на виведений капітал. Інколи для визначення бази оподаткування в таких випадках використовуватимуть звичайну ціну.

Якщо говорити саме про **операції з виведення капіталу**, то до них **належать**:

- виплата дивідендів на користь неплатника податку на виведений капітал;
- виплати в грошовій і натуральній формі на користь власника корпоративних прав, навіть якщо вони не оформлені як дивіденди.

Крім того, до операцій з виведення капіталу **прирівнюються** виплати:

- процентів, комісій за позиками на користь пов'язаних осіб – нерезидентів;
- страхових платежів на користь нерезидентів;
- фінансової допомоги неплатникові податку на виведений капітал, а також безоплатне надання товарів, робіт, послуг;
- будь-які нецільові виплати в грошовій та/або натуральній формі, що здійснюються неприбутковими організаціями (причому для них це загрожує втратою "неприбуткового" статусу);

- інвестицій в об'єкти за межами України, як у грошовій, так і негрошовій формі;
- роялті;
- внесків до статутного капіталу, довірче управління або в спільну діяльність, перераховані/передані неплатникам податку на виведений капітал у грошовій та/або натуральній формі,
- а також дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, поставлені неплатникам цього податку.

І нарешті, передбачено операції, за якими потрібно буде самостійно робити **донарахування** податку:

- контрольовані операції, умови яких не відповідають принципу "витягнутої руки";
- роялті на користь офшорних нерезидентів або тих, у країні яких роялті не оподатковується, і за правами, які вперше виникли в Україні;
- продаж товарів неплатникам податку на виведений капітал (тут використовуватимуться звичайні ціни).

Платники податку – юридичні особи-резиденти та постійні представництва нерезидентів. Що ж до юридичних осіб-нерезидентів, то щоб працювати з ними в Україні, резидент зобов'язаний буде впевнитися, що нерезидент відкрив тут постійне представництво.

Ставки податку передбачено дві:

- 15 % – з операцій з виведення капіталу безпосередньо власникам (дивіденди та інші прямі виплати в грошовій та натуральній формі, навіть якщо вони не оформлені як дивіденди);
- 20 % – з операцій, які прирівнюються до виведення капіталу, і для донарахувань.

Плюси такої моделі оподаткування очевидні:

1) створюються **стимули для ділової та інвестиційної активності**. Як показав досвід Естонії, до країни відразу збільшився приплив іноземних інвестицій. Разом з тим інвестори-резиденти чомусь не поспішили нарощувати свою активність. Вочевидь, не повірили такому щастю;

2) у підприємств **немає необхідності занижувати фінансовий результат**, а отже, фінансова звітність підприємств може стати більш прозорою й привабливою для інвесторів і банків;

3) податкові зобов'язання **легко перевіряти**, адже операції, що віднесені до об'єкта оподаткування, складно приховати. Податківцям досить буде проконтролювати факт наявності таких операцій. Відповідно, зникне тема для спорів: "можна чи не можна відносити до витрат?", "чи потрібно коригувати?" (хоча привід для спекуляцій навколо звичайних цін однаково залишиться).

Дослідницька група «Український інститут майбутнього» [припустила](#), що детінізація внаслідок уведення змін складе 70% обсягу тіньового прибутку. Згідно з підрахунками «Інституту», бюджет, недоодержавши в перші два роки після введення податку на виведений капітал 25 мільярдів гривень (0,8 мільярдів доларів), у 2020-2022 роках додатково отримає 222

мільярди гривень (7,2 мільярдів доларів) до тих надходжень, які могли б надійти від податку на прибуток. Сукупний ефект для бюджету в перспективі 5 років складе 197 мільярдів гривень (6,4 мільярди доларів) [2].

Список використаних джерел

1. Крисоватий А. Діалектика трансформації податкової політики України в контексті європейської інтеграції [Текст] / А. Крисоватий. Т. Кошук. Журнал європейської економіки. 2005. №2. С.185-202.
2. Циганок Ю. Податок на виведений капітал vs податок на прибуток: про що сперечаються "у верхах". URL: <https://www.buh24.com.ua>

Ковальчук Алла Анатоліївна,
студентка кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського, спеціальність
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник: Пилипенко О.О. к.е.н.,
доцент, кафедра фінансів та обліку ТНУ ім.
В.І. Вернадського

КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ФАКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ БАНКУ

У сучасних умовах з метою забезпечення ефективної кредитної діяльності комерційні банки розробляють власну кредитну політику та впроваджують практичні механізми її реалізації.

Кредитна політика комерційного банку – це стратегія і тактика банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів поверненості; терміновості; диференційованості; забезпеченості; платності [2].

Головною метою кредитної політики банку є формування зваженого та якісного підходу до управління ризиком проведення кредитних операцій. Можна виділити наступні завдання, що повинні реалізуватись у результаті розробки кредитної політики:

1. Забезпечення надання якісних кредитів.
2. Забезпечення прибутковості кредитного портфеля.
3. Забезпечення стабільного зростання кредитного портфеля.

Банківська політика загалом і кредитна політика комерційного банку, зокрема, залежить від двох груп чинників – зовнішніх та внутрішніх [1; с.51-52].

До основних зовнішніх чинників відносять: загальний стан економіки країни, темпи інфляції, темпи зростання ВВП, дефіцит бюджету; грошово-кредитна політика НБУ; рівень доходів населення та довіри до банківської системи; рівень конкуренції та цін на банківські продукти; попит на позики банку з боку клієнтів.

До вагомих внутрішніх чинників, які визначають кредитну політику банку, належать: кредитний потенціал банку; ступінь ризику та прибутковості окремих видів позик; стабільність депозитів; різноманітність виконуваних операцій і послуг; рівень забезпеченості позичок; професіоналізм персоналу банку; клієнтура банку; цінова політика банку; практичне володіння персоналом банку теорією та інструментарієм управління економічним ризиком.

Загалом кредитна політика включає такі базові компоненти:

- організація кредитної діяльності;
- управління кредитним портфелем;
- контроль за кредитним процесом;
- встановлення лімітів по окремих напрямках кредитування;
- кредитний моніторинг;
- формування резервів під можливі втрати за наданими кредитами.

У процесі розробки кредитної політики слід визначити пріоритети формування кредитного портфеля, розглядаючи його диверсифікацію з урахуванням оптимізації кредитної політики [2].

Отже, якісне, професійне та послідовне виконання всіх необхідних процедур основних етапів процесу банківського кредитування є необхідною та найважливішою умовою стабільного розвитку банку та ефективної реалізації його кредитної політики. Правильно розроблена кредитна політика має забезпечувати ефективне управління портфелем кредитів банку, ретельний контроль за ними і мінімізацію втрат від настання кредитних ризиків. Банки мають успіх тоді, коли ризики контрольовані і знаходяться в рамках їх фінансових можливостей.

Список використаних джерел

4. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку: монографія / За ред. В.В. Коваленко. – Одеса: Видавництво «Атлант», 2015. – 217 с.
5. Ровенська В. В., Киркач В. Е. Кредитна політика та аналіз сучасного стану кредитного ринку України. 2019. *Економічний вісник Донбасу*, № 1(55), С.103-108.
6. Drobyazko, S., Bondarevska, O., Klymenko, D., Pletenetska, S., Pylypenko, O. (2019). Model for forming of optimal credit portfolio of commercial bank. *Journal of Management Information and Decision Sciences*, 22(4), 501-506.

Левіщенко Наталія Сергіївна,
студентка кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського, спеціальність
«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: Пилипенко О.О. к.е.н.,
доцент, кафедра фінансів та обліку ТНУ ім.
В.І. Вернадського

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

На даний час під управлінням активами і пасивами комерційного банку прийнято розуміти інтегрований підхід до управління балансом банку, який розглядається як єдине ціле і спрямовується на досягнення загальної мети підвищення прибутків за прийнятного рівня ризику.

В процесі управління активами та пасивами менеджмент банку має змогу управляти ризиком відсоткових ставок та ризиком ліквідності через координування рішень щодо джерел фінансування та напрямків розміщення коштів. У сучасних умовах нестабільності фінансових ринків та зростання ризиків збалансоване управління активами і пасивами розглядається як найефективніший підхід до управління комерційним банком [1].

Використання даної стратегії передбачає застосування багатьох складних методів і прийомів та високого рівня кваліфікації персоналу банку, що часто перешкоджає її впровадженню у практику роботи українських банків. Крім цього, у країнах з високим рівнем інфляції, нестабільною політичною та економічною ситуацією прогнозувати відсоткові ставки досить складно, а через це й використання деяких методів управління активами і пасивами стає проблематичним.

Важливими показниками ефективності управління активами і пасивами є процентний прибуток, чиста процентна маржа або прибуток на акцію. Також вагомими складовими процесу стають контроль та управління фінансовими ризиками (ризиком відсоткових ставок та ризиком незбалансованої ліквідності).

Інструментарій управління активами та пасивами включає інформаційні системи, моделі планування, аналіз і оцінку сценаріїв, системи прогнозування, фінансові огляди та спеціальні звіти. В аспекті стратегічного планування довгострокове управління активами і пасивами оцінюється конкурентоздатним рівнем прибутку на активи (ROA) та прибутку на капітал (ROE) [2].

Збалансована стратегія управління активами і пасивами реалізується на практиці застосуванням спеціальних підходів структурного балансування та методів управління ризиками [3].

1. Метод управління розривом (Gap Analysis). GAP - це перевищення чутливих до відсотка активів над зобов'язаннями, чутливими до процентного доходу або навпаки.

2. Метод середньозваженого строку погашення (Duration Method). За цим методом розглядається вплив зміни процентної ставки на ринкову вартість активів та пасивів. Аналіз тривалості проводиться з урахуванням грошових потоків та середнього терміну погашення.

3. Метод вартісного аналізу ризику (Value-at-risk (VAR)) який можна визначити як максимально можливий збиток для даного портфеля позицій у межах інтервалу відомої впевненості в певному часовому проміжку.

4. Методи ризик-менеджменту. За цим процесом оцінюються профілі ризиків активів та пасивів, щоб переконатися, що вони знаходяться в межах допустимого рівня ризику. Наявність механізмів хеджування (наприклад, похідні інструменти) сприятиме управлінню ризиками.

Отже, управління активами і пасивами – це спосіб для фінансових установ усунути ризики, пов'язані з невідповідністю активів і зобов'язань. Найчастіше невідповідності є результатом змін фінансового ландшафту, таких як зміна процентних ставок або вимог до ліквідності.

Список використаних джерел

1. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. К.: КНЕУ, 2012. 338 с.
2. Drobyazko, S., Bondarevska, O., Klymenko, D., Pletenetska, S., Pylypenko, O. (2019). Model for forming of optimal credit portfolio of commercial bank. *Journal of Management Information and Decision Sciences*, 22(4), 501-506.
3. Asset Liability Management (ALM): Meaning, Tools and Factors. URL: <https://www.businessmanagementideas.com/notes/market/asset-liability-management-alm-meaning-tools-and-factors/5502>

Немитова Ольга Дмитрівна

магістрантка кафедри фінансів та обліку ТНУ ім.Вернадського.
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник:

Матвієнко Галина Анатоліївна, к.е.н.,
доц. Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Пандемія COVID-19 порушила економіку та вплинула на всі бізнес-процеси по всьому світу. Криза COVID-19 також складна та небезпечна для страховиків. Основними наслідками COVID-19 в страховій сфері є великі фінансові потрясіння за класами активів і потенційно значне зростання захворюваності та смертності, що може вплинути на фінансову стійкість страховиків життя. При оцінці фінансової стабільності страхових компаній слід вивчити наслідки пандемії для страховиків. COVID-19 впливатиме на страховиків як безпосередньо, через збільшення смертності та

захворюваності, так і опосередковано, через фінансові шоки (більший спред кредитів, нижчі процентні ставки та зниження цін на акції). Фінансовий вплив пандемії часто набагато більший, ніж прямий вплив на здоров'я, оскільки навіть порівняно легкі спалахи можуть мати значний економічний слід [1; 2].

В умовах пандемії, яка суттєво впливає на смертність, вимоги щодо страхування життя значно зростають, тоді як очікувані майбутні виплати за умови виплати майбутніх пенсій падають. Тема платоспроможності може швидко ускладнитися. Для більшості, якщо не для всіх страховиків, коефіцієнти платоспроможності, швидше за все, будуть зменшуватись, внаслідок нестабільних фінансових ринків, що впливають на активи страховиків, а також зростання зобов'язань. Особливу небезпеку мають малі та середні страховики на окремих ринках [3].

Зовнішні фактори також можуть створювати ризики неплатоспроможності. Наприклад, у США страхове покриття від переривання бізнесу через COVID-19 стає темою законодавчих дебатів. І деякі урядовці ведуть обговорення про законодавство, яке вимагає, щоб страховики, які забезпечують страхування від перерв у бізнесі, покривали вимоги, пов'язані з COVID-19. Але це буде вкрай неефективним рішенням, так як страхування буде ефективним і доступним, коли відносно невелика кількість позовів розподіляється на більш широку групу, і тому воно, як правило, не підходить для глобальної пандемії, коли практично кожен страхувальник одночасно зазнає значних збитків протягом тривалого періоду [2]. Регуляторна реакція практично в всіх країнах на пандемію була приблизно однакова. Регулятори, як правило, зосереджувались на наданні певних поступок страховикам для підтримки страхової галузі в ці важкі часи. Рейтингові агентства надають прогнози для галузі зі зниженими рейтингами майже у всіх підгалузях (так, Fitch знизила більшість прогнозів до негативних для страховиків). Особливістю рейтингових агентств є також розробка спеціальних стрес-тестів для страхових компаній, які враховують вплив COVID-19 на рівень капіталу, інвестиційний портфель, достатність резервів та інші [4].

В кризові часи держава може допомагати страховим компаніям забезпечити фінансову стійкість. Наприклад, в Німеччині вже діє програма розподілу квот, за якою уряд бере 65% страхової премії та покриває 90% вимог. Тим самим, держава забезпечує фінансову стійкість підприємств та підтримує страхові компанії на фінансовому ринку. Подібні домовленості діють у Франції, Нідерландах та Великобританії. Деякі уряди надають додаткове покриття, що перевищує ліміт, який надає страховик. Якщо страховик хоче знизити існуючий ліміт для конкретного клієнта, уряд бере на себе принаймні частину покриття, яке страховик скорочує. Франція була першою країною, яка застосувала такий підхід, і наступними були Канада та Португалія [5 с.156].

Глобальна відповідь на пандемію висвітлила нові підходи, які страховикам слід розглянути, включаючи цифрові інструменти, орієнтовані

на клієнтів, та інші нововведення, що відповідають потребам зацікавлених сторін. Також страховикам потрібно адаптувати свою продукцію та процеси до різних ризиків та потреб. Необхідною в кризові часи є і державна підтримка страхового ринку та посилена робота регуляторів з розробкою спеціальних стрес-тестів.

Список використаних джерел

1. Divya Kirti, Mu Yang Shin The impact of COVID-19 on insurers. *VOX Europe*. URL:<https://voxeu.org/article/impact-covid-19-insurers> [Accessed 25 October 2020]
2. Laura J Hay Making The impact of COVID-19 on financial markets and insurers' solvency including the regulatory responses around the globe. *KPMG*. URL:<https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/04/covid-19-solvency-capital-and-the-insurance-sector.html> [Accessed 26 October 2020]
3. Credit Insurers' Coronavirus Losses Mitigated by State Support. *Fitch ratings*. URL:<https://www.fitchratings.com/research/insurance/credit-insurers-coronavirus-losses-mitigated-by-state-support-07-08-2020> [Accessed 27 October 2020]
4. COVID-19 Will Test Insurers' Resilience URL:<https://www.spglobal.com/ratings/en/research/articles/200325-covid-19-will-test-insurers-resilience-11398372> [Accessed 07 October 2020]
- 5 Корнеев В.В., Матвієнко Г.А. Новації страхових послуг в умовах формування «Економіки клімату». *Scientific Notes of Ostroh Academy National University," Economics" Series*. 16 (44) . С. 153-161. URL: <https://journals.oa.edu.ua/Economy/article/view/2739>

Онищук Ірина Василівна

студентка 6 курсу, групи ФБСС-61

ТНУ імені В.І. Вернадського

Науковий керівник:

Мала Світлана Іванівна

к.е.н, доц. кафедри «Фінансів та обліку»

ТНУ ім. В.І. Вернадського

ПЕРЕВАГИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ

Класифікація інвестицій за метою їх спрямування поділяє на прями і портфельні інвестиції. Прямі інвестиції спрямовані на придбання реальних активів з умовою участі в їх управлінні інвестора. Сутність **портфельного інвестування** – це придбання цінних паперів, можливо тих же реальних активів у вигляді акцій, для отримання доходу. Портфельний інвестор не бере участі в процесі управління тими підприємствами, акції яких він придбав[1].

Купуючи акції компаній чи інші цінні папери, інвестор завжди ризикує не отримати очікуваний дохід, а іноді і весь вкладений капітал. Інвестиційні ризики великі, якщо інвестор купує акції однієї або двох компаній, оскільки ринок цінних паперів відображає реальні процеси виробництва і збуту продукції цих компаній, на які впливають безліч чинників, негативних або позитивних. Інвестор може не встигнути продати акції за вигідною ціною в разі впливу негативних факторів на бізнес компаній, акції яких він придбав. Він про них може і не знати, а дізнатися тільки після їх падіння в ціні.

Для зниження ризиків, інвестор формує інвестиційний портфель, в якому розміщуються акції різноманітних компаній з різним ступенем ризику і різним рівнем прибутковості. Поняття інвестиційного портфеля пов'язане з уявленням про звичайні портфелі, набитим паперами (акціями) різних компаній.

Портфель інвестицій чудовий ще й тим, що може постійно змінюватися в залежності від кон'юнктури ринку цінних паперів, зберігаючи рівень прибутковості без зміни ступеня ризику[2].

Інвестори також класифікуються на:

- консервативних інвесторів;
- помірно-агресивних;
- агресивних інвесторів.

Портфель інвестора найчастіше відображає його характер і сутність, якщо мова йде про інвестора – фізичну особу.

Якщо мова йде про інвестора – юридичну особу, то формування інвестиційного портфеля залежить від завдань, що стоять перед підприємством. Спільними для них є принципи формування інвестиційного портфеля – співвідношення дохідності та ризику.

Види інвестиційних портфелів поділяються на [3]:

- **Консервативний** - складається з державних цінних паперів, акцій “блакитних фішок”, золота і забезпечує високу захищеність складових і портфеля в цілому, а дохідність інвестиційного портфеля зберігається на необхідному інвестору рівні.

- **Агресивний** - укомплектований високоприбутковими цінними паперами. Ці цінні папери мають досить високий ступінь ризику. Тому інвестор сам активно управляє своїм портфелем або постійно контактує з керуючим його портфелем брокером.

- **Помірний (збалансований)** - оптимізація інвестиційного портфеля по прибутковості і ступені ризику. У такому портфелі знаходяться як високоприбуткові папери з високим ступенем ризику, так і низькодохідні надійні папери, типу державних облігацій

Типи інвестиційних портфелів залежать від мети формування інвестиційного портфеля.

1. Якщо для інвестора метою є швидке зростання капіталу, він формує *портфель зростання*.

2. Якщо мета – швидке повернення інвестицій, то формується *портфель ліквідності*.

3. Мета інвестора – гарантований постійний дохід, формується *портфель доходу*, що складається з акцій великих нафтових компаній, компаній газового сектора економіки і великих енергетичних компаній.

Крім цього портфелі можуть бути сформовані з регіональних цінних паперів або акцій компаній однієї галузі. Також формуються інвестиційні портфелі складені з іноземних цінних паперів – портфельні іноземні інвестиції.

Етапи формування інвестиційного портфеля [4]:

1. Визначення себе як інвестора: консерватор, помірний або агресивний інвестор.

2. Визначення мети інвестування: максимум доходності, мінімум ризику, швидке зростання капіталу, швидке повернення інвестицій або поєднання цих цілей.

3. Аналіз ринку цінних паперів виходячи з цілей інвестування.

4. Вибір цінних паперів і визначення їх співвідношення для заданого рівня прибутковості і мінімального ступеня ризику.

5. Придбання цінних паперів і початок поточного моніторингу сформованого портфеля.

Портфельні інвестиції, сформовані таким чином, можуть управлятися інвестором безпосередньо або передатися в довірче управління брокерській компанії. Передача в довірче управління не означає повну передачу прав на управління портфелем. Зміна складу портфеля, збільшення або зниження вартості активів портфеля відбувається з обов'язковим погодженням з інвестором.

Список використаних джерел

1. Пен'євська І. С. Планування інвестицій.- Магадан: Вид. МПУ, 1997. -119 С.
2. <http://про-інвестиції.укр/інвестиційний-портфель/>
3. Солонінко К.С. Міжнародна економіка: Навч. Посібник. – К.: Кондор, 2008. – С. 213-134.
4. Ігошин М. В. Інвестиції: організація управління і фінансування.- М.: Фінанси, ЮНИТИ, 2002. - 413 с.

Талах Олександр Ігорович

студент кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І.Вернадського,
спеціальність «Фінанси, банківська
справа та страхування»

Науковий керівник: к.держ.упр.,
доцент,

БЮДЖЕТНА ЕФЕКТИВНІСТЬ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Досвід зарубіжних країн показує, що передача повноважень від державних органів до органів місцевого самоврядування забезпечує зміцнення місцевого самоврядування та надає їм можливість більш ефективно вирішувати питання розвитку своїх територій. З проведенням децентралізації в Україні роль місцевих бюджетів зростає. Проте питома вага місцевих податків і зборів у доходах місцевих залишається низькою (13% у 2019 році) [1].

Призначенням податків є наповнення державного та місцевих бюджетів. Отже їх дієвість оцінюють з позиції того, наскільки вони успішно виконують цю функцію. Для визначення ефективності того чи іншого податку чи збору не достатньо обчислити співвідношення витрат та результату. Сучасна наука використовує такі індекси:

- індекс концентрації, який визначає ті податки, за рахунок яких формується переважна частина доходів бюджету;
- індекс дисперсії, що визначає податки з низьким обсягом надходжень;
- індекс ерозії, що визначає ступінь відповідності фактичних баз оподаткування потенційним;
- індекс запізнення збору, що визначає своєчасність сплати податків платниками;
- індекс конкретності, що визначає простоту побудови системи оподаткування з мінімально можливою кількістю податків;
- індекс об'єктивності, що визначає наявність у податків об'єктивно визначеної бази оподаткування;
- індекс витрат при зборі податків, що виявляє на скільки при зборі податків витрати зведені до мінімуму [2, с.435].

Важливим показником ефективності місцевого оподаткування є показник податкового навантаження. Класичним показником виміру податкового навантаження в регіоні є визначення частки створюваного в регіоні валового регіонального продукту, що перерозподіляється через місцеві податки і збори.

$$ПН = \frac{ПП}{ВРП} \times 100\%,$$

- де ПН - податкове навантаження;
 ПП - податкові надходження до бюджету;
 ВРП - валовий регіональний продукт.

Деякі науковці вважають, що розрахунок податкового навантаження за вказаною методикою має недоліки: не враховує надходження до державних цільових фондів; має усереднене значення.[2, с 458].

Бюджетну ефективність місцевого оподаткування також можна визначати як коефіцієнт відношення суми надходжень від місцевих податків і

зборів до загальної суми надходжень до місцевого бюджету (без міжбюджетних трансфертів).

Оскільки до місцевих податків і зборів, згідно з Податковим кодексом України [3], відноситься податок на майно, єдиний податок, туристичний збір, збір за місця для паркування транспортних засобів то саме цих податків і зборів потрібно покласти в основу визначення бюджетної ефективності місцевого оподаткування.

На відміну від більшості розвинених країн світу, в Україні невеликий перелік місцевих податків і зборів. Така система оподаткування не враховує регіональні особливості та втрачає певні фіскальні можливості. Вітчизняна система місцевого оподаткування потребує подальшого реформування та розвитку з метою зміцнення фінансових основ органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Звіт про виконання місцевих бюджетів України у 2019 р. URL: [http: // https://www.treasury.gov.ua/ua](http://https://www.treasury.gov.ua/ua) (дата звернення: 01.11.2020).
2. Сідельникова Л.П. Податкова система : навч. посібник - 2-ге видання, перероб. і доп. - К. : Ліра-К, 2013. - 604 с.
3. Податковий кодекс України. URL: <https://www.profiwins.com.ua/uk/legislation/kodeks/1349.html> (дата звернення: 27.10.2020)

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Бакаєва Ірина Георгіївна

професор кафедри менеджменту

та міжнародних економічних відносин

Інститут управління, економіки та природокористування

Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського

ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АНАЛІЗУ ПОСТІЙНИХ РИНКОВИХ ЧАСТОК В ДОСЛІДЖЕННІ ТОВАРНОГО ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ

Зміни ринкової частки експорту країни у світовому експорті знаходяться під впливом багатьох взаємозалежних факторів, таких як конкурентоспроможність та спеціалізація. По-перше, внутрішній та зовнішній макроекономічний стан країни впливає на відносну цінову/витратну конкурентоспроможність експорту. По-друге, довгострокові структурні фактори, такі як забезпеченість факторами виробництва, технологіями та інститутами впливають на конкурентоспроможність в цілому та на галузеву спеціалізацію експорту. По-третє, географічні та культурні зв'язки обумовлюють стан експорту та його розподіл серед різних торговельних партнерів. По-четверте, динаміка міжнародних торговельних потоків, особливо входження на ринки нових гравців, механічно впливає на ринкові частки експорту окремих країн. Тому аналіз стану експорту країни важливий для оцінювання тенденцій його розвитку.

Якщо країна спеціалізується в експорті товарів (або в експорті до визначених країн/ груп економік), де попит є швидкозростаючим, її агрегована ринкова частка зростатиме навіть якщо конкурентоспроможність її експорту товарів (експорту до визначених країн або груп економік) не покращується. Одночасно, навіть якщо країна підтримує свою ринкову частку в експорті до визначених товарних (окремих країн або груп економік) ринків, вона може втратити свою агреговану ринкову частку, якщо країна спеціалізується в експорті на ринки, які зростають повільніше, ніж світовий експорт на ті ж ринки, або спеціалізується в експорті товарів з повільнішим зростанням, ніж на відповідному світовому товарному ринку.

Аналіз еволюції ринкової частки експорту країни у світовому експорті передбачає врахування впливу як факторів конкурентоспроможності, так і змін у товарній та географічній структурах експорту на агреговані результати. З цією метою доцільно використовувати одну з методологій аналізу постійних ринкових часток (ПРЧ аналізу), наприклад методологію Ниссенса А. та Поуллета Г. [1], яка передбачає декомпозицію загальної

зміни в ринковій частці номінального експорту фокусної країни на три головні складові: ринкової частки ефект (має також назву ефект конкурентоспроможності), який враховує зміни частки кожного продуктового/ географічного ринку, та дві додаткові складові, які аналізують вплив змін у продуктивній та географічній структурах експорту на загальну ринкову частку (продуктивний та географічний структурні ефекти). Існуючі методології аналізу постійних ринкових часток, традиційні та удосконалені, з метою аналізу товарного експорту країни, розглянуто в роботах [2,3].

Проведення такого аналізу стану експорту актуально провести і для України, тому що ринкові частки її товарного експорту на окремих світових товарних та географічних ринках за останні п'ять років продемонстрували тенденцію до зниження. В малих економіках, до яких відноситься і Україна, погіршення стану експорту стримує економічне зростання та збільшує дивергенцію реальних доходів на душу населення порівняно з іншими транзитивними економіками, яка спостерігається в останні роки.

Список використаних джерел

1. Pandiella A.A. Constant market share analysis of Spanish goods exports. OECD Economic Department Working Paper (ECO/WKP) № 1186.-OECD.-2015.-25 p.
2. Dyadkova M., Momchilov M. Constant Market Share Analysis Beyond the Intensive Margin of External Trade. Discussion Paper № 94 .- Sofia.-Bulgarian National Bank.-2014.-65 p.
3. Bonanno G. A note: Constant Market Share Analysis.-MPRA.-2014.-12 p.

Бакаєв Леонід Олександрович
професор кафедри менеджменту,
публічного управління і адміністрування
Державного університету інфраструктури та технологій

ПОРІВНЯЛЬНІ ПЕРЕВАГИ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТОВАРАМИ, КЛАСИФІКОВАНИМИ ЗА ТЕХНОЛОГІЧНИМИ КАТЕГОРІЯМИ, З КРАЇНАМИ СНД

Міжнародна торгівля є однією з найбільш розвинених форм міжнародних економічних відносин, сучасний етап яких характеризується розвитком процесів регіонального міждержавного співробітництва та інтеграції країн у світовий економічний простір. Україна є країною з відкритою економікою, про що свідчить один з показників відкритості - зовнішньоторговельна квота, яка для України у 2014-2018 дорівнювала в середньому 105.6%. З країн СНД найбільш відкриті економіки за цим показником в означений період мали Білорусь (125,1%), Киргизстан (108,8%) та Молдова (89,0%).

Зовнішня торгівля України з країнами СНД, хоча і значно скоротилася в період 2013-2018 рр., все ж становить її значну частку: у 2018 році частка експорту товарів України до країн СНД становила 14.8% загального експорту товарів країни, частка імпорту товарів з країн СНД – 23.1% імпорту товарів країни, зовнішньоторговельний товарний обіг -19.4%.

Серед країн СНД найкрупнішими торговельними партнерами України за показником зовнішньоторговельного товарного обігу у 2018 році були Росія, Біларусь і Молдова (усього 17.0 % зовнішньо-торговельного товарного обігу України), за показником експорту товарів – Росія, Біларусь, Молдова (усього 12.1% експорту товарів України), за показником імпорту товарів – Росія, Біларусь, Азербайджан (усього 21.6% імпорту товарів України) [1].

Зовнішню торгівлю України товарами з країнами СНД, класифікованими за технологічними категоріями, можна охарактеризувати наступним чином. У період 2014-2018 рр. порівняно з 2009-2013рр. частка експорту товарів у сукупному експорті України до країн СНД зменшилась у середньому з 36,1% до 19,1%, зокрема продуктів первинної переробки сировини та низькотехнологічної продукції - з 16,6% до 9,6%, а середньо- і високо технологічної продукції – з 16,4% до 7,1%, що спричинило сукупне падіння експорту товарів цих категорій на 11,8 млрд.дол США. Частка Росії у зниженні експорту та імпорту України знизилась відповідно на 13,7% та 15,7%. Єдиною країною, з якої збільшився імпорт товарів у 2014-2018рр. порівняно з 2009-2013рр. була Білорусь (на 2,1% до 6,8%).

Україна скоротила імпорт сировинних продуктів з країн СНД майже у 3,3 рази в період 2009-2018 до 5,9% сукупного імпорту у 2018 році. У 2014-2013 рр. порівняно з 2014-2018рр. частка імпорту усіх інших технологічних категорій товарів з країн СНД незначно зменшувалась у середньому не більше 1%.

На практиці для кількісної оцінки порівняльних переваг зовнішньої торгівлі України з країнами СНД можна використовувати різні методи, наприклад індекси Баласса, Прудмана – Реддинга, відносний індекс чистого експорту, індекс Лафея, індекси порівняльних переваг зовнішньої торгівлі Воллраса та інші [2]. Нами був обраний індекс Г. Лафея з наступних міркувань. Цей індекс доцільно використовувати, коли аналізуються відносини між двома бізнес-партнерами (у нашому випадку України і кожної країни СНД). Він дає змогу аналізувати позицію кожного окремого продукту в структурі зовнішньої торгівлі країни або групи країн. Позитивне значення індексу Лафея показує існування порівняльної переваги у зовнішній торгівлі України з окремими країнами СНД та СНД в цілому.

Україна мала найбільші порівняльні переваги у зовнішній торгівлі товарами, класифікованими за технологічними категоріями з наступними країнами СНД , а саме: продуктами первинної переробки сировини сільського господарства та лісової промисловості - в торгівлі з Казахстаном, Азербайджаном і Туркменістаном; іншими низькотехнологічними продуктами - в торгівлі з Росією, Білоруссю та Туркменістаном; середньотехнологічними продуктами (переробної промисловості продуктами) - у торгівлі з

Туркменістаном і Казахстаном; середньотехнологічними продуктами (машинобудівної промисловості продуктами) – у торгівлі з Росією, Казахстаном і Узбекистаном; високотехнологічними продуктами (продуктами електроніки та електротехніки) – у торгівлі з Казахстаном, Азербайджаном та Білоруссю; високотехнологічними продуктами (іншими) – у торгівлі з Росією, Киргизстаном та Туркменістаном [3].

Список використаних джерел

1. UNCTADStat Database.Official website [Електронний ресурс]-Режим доступу:[http:// www. unctadstat.unctad.org](http://www.unctadstat.unctad.org)
2. Gnidchenko A.A., Salnikov V.A. Net comparative advantage index: overcoming the drawbacks of the existing indices. Basic research program working papers. Series: Economics WP BRP 119/EC/2015.-National Research University Higher School of Economics.-2015.-39 p.
3. Lall S. The Technological Structure and Performance of Developing Country Manufactured Exports, 1985-1998. Working Paper Number 44.-Queen Elizabeth House, University of Oxford.-2000.-39 p.
4. SITC rev.3 products, by technological categories (Lall (2000).- UNCTADStat.- [електронний ресурс] .- Режим доступу : <http://www.unctadstat.unctad.org>

Іваненко Валентина Василівна

к.е.н., доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Інститут управління, економіки та природокористування
Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВИХ ТОВАРНИХ РИНКІВ

Глобалізацію можна розглядати як наслідок так і умову функціонування сучасного світового господарства на основі зовнішньоекономічних зв'язків між країнами, через які реалізуються основні форми міжнародних економічних відносин, а саме: міжнародна торгівля, міжнародний рух капіталу, міжнародні міграційні процеси (рух робочої сили), міжнародний трансферт технологій. Глобалізація світогосподарських відносин також спричинена та посилюється через інтеграційні процеси, транснаціоналізацію світового господарства, що в свою чергу також призводить до інтернаціоналізації та взаємозалежності національних економік, посилення цілісності та єдності світового господарства, відкритості національних ринків, поглиблення міжнародного поділу праці та перенесення за межі національних кордонів виробничих процесів.

Глобалізацію розглядають також як перехід до « світосистемності» в якій взаємозалежні виробничі мережі та торговельні, фінансові , міграційні

потоки. Економічна інтеграція є історичним процесом посилення єдності, системної цілісності світового господарства на основі ринкових відносин та поглиблення планетарних інтеграційних процесів { 3, с.572 }.

Глобалізаційні процеси, з точки зору їх прояву, доцільно розглядати на чотирьох рівнях. На світовому рівні глобалізація означає зростання економічної взаємозалежності країн через взаємозв'язок господарських комплексів та економічних систем. Глобалізацію на рівні країни можна розглядати через: відкритість економіки, частку зовнішньоторговельного обороту чи експорту у ВВП, обсяги зарубіжних інвестицій, тощо. Галузева глобалізація визначається співвідношенням обсягів внутрішньої торгівлі до світового виробництва відповідної галузі. Глобалізація на рівні компанії залежить від диверсифікації її виробничих процесів та торговельних операцій {3, с. 574 }. Отже, глобалізація впливає на всі суб'єктні рівні реалізації різних форм економічної взаємодії, як в межах національних кордонів, так і поза ними. У свою чергу, глобалізаційні процеси слід розглядати як із точки зору позитивного впливу на світове господарство, економіку окремих країн, діяльність суб'єктів господарювання на національних та закордонних ринках, так із позиції негативних наслідків впливу економічної взаємозалежності. На нашу думку, для того щоб використовувати переваги глобалізації, та мінімізувати негативний вплив на економіку необхідне зважене державне регулювання як національної економіки, так і зовнішньоекономічних зв'язків. Суб'єкти господарювання, в свою чергу, повинні приймати обгрунтовані рішення щодо виходу на зовнішні ринки, враховувати всі ризики впливу зовнішніх середовищних чинників. Тому особливої уваги потребує не лише дослідження та моніторинг ринків, що проводиться частіше ніж дослідження внутрішнього ринку, а також прийняття рішень, щодо застосування інструментів маркетингу в кожній конкретній ситуації.

Відповідно, глобалізаційні процеси значною мірою впливають на функціонування світових ринків, визначають особливості маркетингової діяльності як у національному так і у закордонному ринковому середовищі. На ринку будь якої країни конкурують національні та закордонні виробники. Стан ринків значною мірою залежать як від рівня розвитку національної економіки та її заінтегрованості у світові економічні зв'язки.

Світові ринки більшості товарів є динамічними у розвитку, функціонують в умовах жорсткої конкуренції, характеризуються частою непередбачуваністю змін через вплив середовищних чинників, що необхідно враховувати в процесі прийняття маркетингових рішень.

Маркетинг на зовнішніх ринках, залежно від напрямів та диверсифікації діяльності компанії, від повноти реалізації функцій маркетингу, може реалізуватись у наступних формах.

Імпортний маркетинг коли маркетингова діяльність орієнтована на закупівлю товарів на зовнішніх ринках. За реалізацією функцій подібний до споживчого маркетингу.

Експортний маркетинг, коли маркетингова діяльність спрямована на купівлю товарів на закордонних ринках. Проте підприємство основні доходи отримує від реалізації товарів на внутрішньому ринку, а продажі на зовнішніх ринках є періодичними чи епізодичними. За такого підходу функції маркетингу повною мірою не реалізуються, рішення щодо виходу часто не обґрунтовуються. Продажі здійснюються на основі довіри до закордонного партнера.

Зовнішньоекономічний маркетинг – маркетингова діяльність зумовлюється присутністю підприємства на декількох зарубіжних ринках одночасно. Причому підприємство може здійснювати як експортні також імпорتنі операції, реалізує повною мірою функції маркетингу.

Мультирегіональний маркетинг, коли фірма реалізує свою продукцію на ринку країн одного регіону, які подібні за соціально – культурними умовами, рівнем економічного розвитку, або серед країн інтеграційного угруповання. Такий регіон розглядається як єдиний ринок. Для всіх країн формується переважно одна програма маркетингу.

Транснаціональний маркетинг пов'язаний із діяльністю транснаціональних корпорацій, передбачає не лише продаж товарів за кордоном у багатьох країнах, також винесення виробництва в інші країни, часто з метою приближення до ринку. Маркетингова діяльність ТНК є диверсифікованою, має суттєву специфіку, часто по відношенню до різних країн використовуються у поєднанні попередньо зауважені форми маркетингу.

Глобальний маркетинг пов'язаний із діяльністю міжнародних компаній, які створюють глобальні бренди, що користуються попитом у більшості країн світу. Товар практично не потребує адаптації, модифікації. Проте, глобалізувати можна товар, у ціновій, збутовій та комунікаційній політиках переважно враховуються особливості ринків окремих країн.

Головними суб'єктами та конкурентами на світових товарних ринках, які визначають умови маркетингової діяльності, є міжнародні компанії та їх об'єднання: ТНК, міжнародні холдинги, трести, синдикати, картелі, консорціуми, фінансово-промислові групи, тощо. Міжнародні компанії в свою чергу можна вважати агентами ринкової глобалізації.

На нашу думку, міжнародний маркетинг як філософію бізнесу та як вид практичної діяльності, в умовах загострення конкуренції, можна визначити як управління діяльністю компанії у закордонному ринковому середовищі по доведенню товару від вітчизняного виробника до закордонного споживача, орієнтуючись на якомога краще задоволення потреби або на створення потреби. Саме конкуренція на основі інновацій, є важливою умовою функціонування сучасних глобальних товарних ринків.

Список використаних джерел

1. Гаркавенко С.С. Маркетинг. Підручник.- Київ: Лібра, 2004.- 712с.
2. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини .Підручник. – Київ.: Либідь, 2019. – 890с.

Пазиніч Ольга Валентинівна,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
Інститут управління, економіки та природокористування
Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського

СТРАТЕГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИХОДУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЄВРОПЕЙСЬКІ РИНКИ

Експортна діяльність підприємств України за сучасних умов може стати вирішальним чинником забезпечення сталого економічного розвитку країни. Виробництво конкурентоспроможної продукції вже само по собі є дуже важливим фактором росту ВВП, стабілізації національної валюти, тощо. Беззаперечно позитивно впливають на стан економіки валютні надходження від експортних поставок. Тому реалізувати експортний потенціал в умовах економічної нестабільності держави вбачається одним з найважливіших завдань.

На часі відповідь на досить проблемне запитання – як реалізувати можливість переорієнтації вітчизняних експортерів з ринків Росії на ринок Європи. На наш погляд, зробити це досить важко, але реально. Аналіз перспектив виходу українських підприємств на ринки ЄС дав підґрунтя для деяких висновків.

Перш за все, ринок ЄС такий же неоднорідний, як і ринок будь – якої країни. І це дає можливість обрати саме ті його сегменти, які можуть стати нашими перспективними полями ділової активності. На перших етапах виходу, на наш погляд, треба орієнтуватись на більш «низькі» сегменти як з точки зору доходів, так і з точки зору вимог до продукції. У даному випадку мова йде про стратегію співставного експорту.

Термін «співставний експорт» означає можливість для багатьох підприємств країни, яка не має високих міжнародних рейтингів, експортувати різного роду продукцію, яка на закордонних ринках (передусім, економічно розвинутих країн) може конкурувати з менш якісними та більш дешевими товарами азійських, латиноамериканських, африканських виробників. [1]

Теоретичні положення М. Портера показують, що реальний розвиток конкурентоспроможності виробництв у обробній промисловості країни починається лише тоді, коли їх продукція реально входить у міжнародну конкурентну боротьбу, але на посильному, співставному для себе рівні. [2] Реалізуючи цю можливість, українські підприємства можуть конкурувати з фірмами Бразилії, Туреччини, Китаю, Малайзії, Єгипту, Росії на ринках Європи.

При цьому, ринки Європи є досить стабільними і розвинутими, на яких українські експортери можуть отримати управлінський досвід міжнародного

менеджменту і конкуренції. Але важливим є також і те, що така стратегія повинна розцінюватись підприємством як перша, початкова стадія роботи у зовнішньому ринковому середовищі, адже його життєздатність у довготривалій перспективі не може базуватись лише на співставному експорті.

Використання національних переваг на рівні підприємства, найсуттєвішими серед яких є низька вартість робочої сили, наявність природних ресурсів, потенціал сільського господарства, географічне положення країни, перспективні науково – технічні розробки дають можливість постачати на експорт продукцію за досить привабливим співвідношенням ціна – якість. На наш погляд, саме використання перерахованих переваг українських підприємств сприятиме найбільш ефективній реалізації експортного потенціалу і формуванню найоптимальнішої міжнародної стратегії.

Найбільш прогресивною вбачається можливість реалізувати науково – технічний потенціал українських підприємств на зовнішньому ринку. Сучасні вітчизняні розробки можуть представляти інтерес не лише для місцевих споживачів. Багато з них знайде свою цільову аудиторію на ринках інших країн. І мова йде не лише про визнані українські наукомісткі галузі на кшталт літакобудування. Для прикладу, науковці Херсонського державного аграрно-економічного університету (ХДАЕУ) розробили та запатентували в Україні біологічний пластик, який після використання повністю розкладається і при цьому дешевший від синтетичного матеріалу, виготовленого з нафтопродуктів[3]. Очевидно, дана розробка має суттєвий експортний потенціал. І вона не єдина – новаційних продуктів, створених українцями, досить багато.

Отже, стратегічні перспективи виходу українських підприємств на європейські ринки вбачуються реальними і можуть реалізуватись у можливостях освоєння стратегії співставного експорту, використання національних переваг на рівні підприємства, реалізації вітчизняного науково – технічного потенціалу у міжнародних ділових операціях. Це дасть можливість не тільки посилити їх конкурентні позиції, а й сприяти формуванню позитивного іміджу України у міжнародному ринковому середовищі.

Список використаних джерел

- 1.Международный менеджмент/ Под ред. проф. Пивоварова С.Э., Тарасевича Л.С., Майзеля А.И.- СПб: Питер, 2002.- 576 с.
2. М. Портер. Международная конкуренция. Пер.с англ. М.: Международные отношения, 1993, 896 с.
3. Еко town. Режим доступу <https://ecotown.com.ua/news/V-KHersoni-pochali-viroblyati-bioplastik-shcho-zapatentovaniy-mistsevimi-vchenimi/>

Канаровський Юрій Сергійович
студент кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ ім. В.І. Вернадського,
спеціальність «Менеджмент», освітня програма
«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Науковий керівник:
Іваненко Валентина Василівна
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та МЕН

УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ КОМЕРЦІЙНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ

Комерційна діяльність торговельних підприємств має багато спільного. Однак конкретні управлінські рішення, розроблені та реалізовані одними торговими підприємствами, що не завжди можуть бути використані іншими підприємствами. Це обумовлено факторами зовнішнього середовища на стадії переходу до ринкової економіки, в першу чергу змінами споживчого ринку [2,с.93].

Крім того, змінюються в часі і внутрішні умови функціонування торговельного підприємства. Отже, процес управління повинен визначатися параметрами навколишнього середовища та їх змінними величинами в межах торговельного підприємства [4, с.35].

Управління комерційною діяльністю базується на принципах і методах управління. Розглянемо основні принципи побудови управління комерційною діяльністю торгового підприємства [3, с.117]:

- забезпечення узгодженості між підрозділами (службами): кожному підрозділу (службі) торгового підприємства властиві певні призначені і виконувані функції, тобто вони мають автономність. Разом з тим їхні дії повинні бути скоординовані і узгоджені в часі, що зумовлює єдність системи управління торговим підприємством;
- забезпечення взаємодії між комерційною діяльністю і цілями торговельного підприємства. Комерційна діяльність формується і змінюється відповідно до інтересів і потреб виробництва. Отже, функції управління комерцією реалізуються з урахуванням цілей торгового підприємства;
- забезпечення ієрархічності структури управління. Характерною ознакою управління є ієрархічний ранг. Організація управління комерційною діяльністю повинна бути орієнтована на вертикальні і горизонтальні зв'язки;
- забезпечення комплексного підходу в управлінні. З позиції комплексності беруться до уваги всі фактори, що впливають на управлінські рішення комерційної діяльності. Передбачається також зв'язок комерційних процесів торгового підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища;
- забезпечення «малозвенності» в структурі управління. Під «малозвенністю» розуміється нескладна структура управління. Але при цьому повинні досягатися стабільність і надійність управління комерційною діяльністю;

- забезпечення адаптивності структури управління. Внутрішнє та зовнішнє середовище схильне до постійних змін. Особливо це виявляється в період зародження споживчого ринку. Тому гнучкість і пристосованість структури управління комерційною діяльністю до змін і умов навколишнього середовища мають істотне значення;

- забезпечення виконавчою інформацією. Вироблення і прийняття управлінських рішень ґрунтується на виконавчій інформації. Вона включає отримання вихідної інформації, обробку, аналіз і видачу результатів управляючого впливу. Це завдання виконується за допомогою сучасних технічних засобів, що дозволяють автоматизувати процес інформаційного забезпечення.

Управління комерційною діяльністю не можна відокремити від системи управління торговим підприємством, яке виконує ще й функції, пов'язані з технологічною, економічною та фінансовою діяльністю. Отже, при побудові структури управління комерційною діяльністю необхідно враховувати взаємодію і підпорядкованість всіх елементів, утворюючих цілісну систему управління торговим підприємством [1, с.268].

Список використаних джерел

1. Балабан П.Ю. Комерційна діяльність: підручник. Х.: Світ Книг, 2015. 452 с.
2. Васильєв Г. А., Осипова Л.В. Комерційна діяльність промислової фірми: навч. пос. М.: Економічна освіта, 2010. 345 с.
3. Криковцева Н.О. Комерційна діяльність: Навчальний посібник / Криковцева Н.О., Казакова О.Б., Саркісян Л.Г., Авдеєнко Л.Л., Дяченко Г.А., Курська Л.С., Сахарова О.Н. – К.: Центр учбової літератури, 2007. 296 с.
4. Янчева Л.М., Лисак Г.Г., О.А. Круглова. Теоретико-методичні аспекти управління комерційною діяльністю: монографія. Х.: Вид-во В.С. Іванченко 2016. 210 с.

Матвійчук Вадим

Володимирович

студент кафедри менеджменту та МEB

ТНУ ім. В.І. Вернадського,

спеціальність «Менеджмент», освітня програма
«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Науковий керівник:

Іваненко Валентина Василівна

к.е.н., доцент кафедри менеджменту та МEB

**МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЙ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ
ОПЕРАЦІЙ**

Виконання міжнародних туристичних операцій передбачає певні відносини між туристами-споживачами туристичних послуг та туристичними фірмами - їх виробниками і реалізаторами, а також відносини останніх з різноманітними організаціями, що забезпечують виконання цього виду послуг [1, с. 138].

До суб'єктів туристичної діяльності в зарубіжних країнах належать [3, с. 15]:

1. Туристичні агентства - це роздрібні фірми, що виконують роль посередників між туроператорськими фірмами і обслуговуючими підприємствами з одного боку й клієнтами-туристами з іншого. Турагентства або організують тури, що пропонуються туроператорськими фірмами, або займаються наданням окремих видів послуг індивідуальним туристам або групам осіб, встановлюючи безпосередні зв'язки з транспортними організаціями, готельними корпораціями, екскурсійними бюро. Продаж турів здійснюється за цінами, встановленими туроператорами за їх проспектами. За реалізацію інклюзів-турів турагентства отримують обумовлену комісійну винагороду від туроператорів. Реалізація окремих видів послуг здійснюється за цінами, встановленими їх виробниками, а за надання розрізнених послуг можуть встановлюватись визначені націнки до роздрібних цін виробника.

2. Туроператорські фірми - це, насамперед, оптові фірми, що виступають посередниками між підприємствами туристичної індустрії і турагентствами. Вони реалізують тури від свого імені через турагентства або безпосередньо клієнтам. В процесі організації поїздок туроператори встановлюють зв'язки з підприємствами розташування, харчування, транспорту, культурно-освітніми установами та екскурсійними бюро. Часто туроператори орендують на основі довгострокових контрактів готелі та інші засоби розташування, літаки, автобуси, забезпечуючи їх максимальну завантаженість і отримуючи значні знижки.

3. Туристичні корпорації - крупні підприємства, які об'єднують широке коло фірм, що представляють різні види туристичних послуг. Вони, в значній мірі, монополізували ринок і перетворилися в потужні міжгалузеві виробничо-господарські комплекси, що включають підприємства різноманітних галузей промисловості, що обслуговують туристичний бізнес, транспортні, банківські, страхові та інші компанії і реалізують тури через широку мережу туроператорів і турагентств в різних країнах.

Попри крупні корпорації, на сьогоднішній день отримали широкий розвиток готельні комплекси, які надають клієнтам послуги не тільки по їх розміщенню, але й широкий комплекс інших послуг, наприклад, харчування в ресторані при готелі, надання залів для проведення нарад, придбання квитків на транспорт, виклик таксі, екскурсійне обслуговування, організація розваг, торгівля сувенірами та іншими товарами [2, с. 7].

Менеджмент у сфері туризму, на зразок будь-якої іншої сфери підприємницької діяльності – є основною складовою ефективного ведення бізнесу.

Управління системою туризму повинно базуватися, у першу чергу, на стратегічному плануванні, у процесі якого розробляється політика туристичної фірми, що подає собою загальні цілі та норми відношень, що забезпечують життєздатність та розвиток цієї структури. В основу політики туристичної фірми закладаються довготермінові цілі, філософія, політика, культура підприємства та його законодавчі правила. Доцільно процес планування здійснювати на вищому, середньому та нижньому рівнях управління. На вищому рівні управління оцінюються тенденції, що спостерігаються в оточенні організації, визначається ймовірне поведження конкурентів. Головна задача планування на цьому рівні полягає в розробці тактики та стратегії поведження організації у своїй ринковій ніші. На середньому рівні керування визначаються проміжні цілі на шляхи досягнення стратегічних цілей та завдань. На нижньому рівні здійснюється оперативне планування, мета якого досягнення загальних та головних цілей організації. Найважливішим соціально-економічним результатом управління персоналом необхідно розглядати планування кар'єри робітників як найзначущого структурного елемента в системі управління персоналом [4, с. 89].

Список використаних джерел

- 1.Александров В.В. Туризм в системі пріоритетів регіонального розвитку / Александров В.В., Вишнеvsька О.О., Волкова І.І., Грицак Ю.П., Парфiненко А.Ю. – Х.: Видавництво ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. 268 с.
- 2.Білоус С. В. Організаційно-економічні засади розвитку туристичного бізнесу України: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.03 / С. В. Білоус; ЛНУ ім. І. Франка. - Львів. 2012. 20 с.
- 3.Бойко М.Г. Методичні основи дослідження економічних інтересів туристичних підприємств. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка. - 2011. - Вип.1. С.13-20.
- 4.Тягунова Н. М. Основи організації туристичного бізнесу. Кредитно-модульний курс : навч. посіб. / Н. М. Тягунова. – К. : ЦУЛ, 2014. 130 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ МЕНЕДЖЕНТУ

Сімак Сергій Васильович

д.н.держ.упр., доцент,
професор Таврійського
національного університету імені
В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В ДОРОЖНІЙ ІНФРАСТРУКТУРІ УКРАЇНИ

Інвестиції державного і приватного сектору в інфраструктурні проекти є найважливішим важелем політики держави в сфері економіки, забезпечують стале економічне зростання та запускають механізми антикризових стабілізацій економічного життя в періоди криз. В той же час, не будучи самостійним і самодостатнім гарантом розвитку економіки країни або регіонів, інвестування дорожньої інфраструктури і її розвитку є основною передумовою цього розвитку.

З точки зору дослідження зазначених проблем інтерес представляє підготовка до проведення концесійного конкурсу на будівництво та експлуатацію нової автомобільної дороги «Львів – Краковець» та історія реалізації самого проекту, адже спорудження її триває вже 20 років, а готовність становить лише 2,1 відсотка та вартість будівництва зросла у 9,5 рази і не є остаточною.

У червні 1999 року було створено консорціум «Трансмагістраль» як статутне об'єднання юридичних осіб на основі об'єднання капіталу, кооперування і координації діяльності учасників для досягнення спільної мети – реалізації проекту "Будівництво та експлуатація нової автомобільної дороги Львів–Краковець на умовах концесії". Договір концесії був укладений 23 грудня 1999 року між Укравтодором (Концесієдавець) та консорціумом «Трансмагістраль» (Концесіонер), згідно з яким Концесієдавець передає, а Концесіонер бере на себе права на будівництво, строкове платне володіння та експлуатацію нової автодороги Львів - Краковець терміном на 45 років (до 23.12.2044 року).

За умовами Концесійного договору, Концесіонер зобов'язаний здійснювати фінансування витрат з реалізації проекту, виключаючи обов'язкові витрати понесені Концесієдавцем, який шляхом обміну на відповідну участь у розподілах прибутків буде брати пайову участь у фінансуванні об'єкта концесії. Але, згідно зі Звітом Рахункової палати України щодо результатів аудиту використання коштів Державного бюджету України та кредитних ресурсів на будівництво, реконструкцію і

капітальний ремонт автомобільних доріг загального користування державного значення, у жовтні 2001 року, без пояснення причин, представниками Консорціуму та Укравтодору була підписана додаткова угода, згідно з положеннями якої вилучались положення щодо пайової участі Укравтодору у фінансуванні об'єкту концесії шляхом обміну на відповідну участь у розподілах прибутків. Таким чином, зобов'язання витратити кошти держави на будівництво дороги залишились за нею, а отримувати належну частку прибутків від експлуатації збудованого об'єкту в майбутньому держава позбавлялась [1].

Виходячи з вищезазначеного, можна стверджувати, що пілотні проекти дорожньої концесії на території України були невдалими. У проекті Львів-Краковець можна говорити про багато причин невдач, які пов'язані з тим, що даний проект є пілотним у сфері платних автошляхів. Насамперед, про проблеми, які могли б з'явитися після запуску дороги, адже враховуючи українське законодавство, що передбачає обов'язкову наявність альтернативного безоплатного шляху та досвід інших держав Східної Європи, де існують альтернативні шляхи, прогнозована завантаженість концесійної дороги могла сильно відрізнятись від реальних цифр.

Але тоді генпідрядник мав би бути обраний кредитором. У даному випадку є підстави стверджувати, що брак досвіду в реалізації концесійних проектів Міністерством транспорту і зв'язку України мав би бути компенсований залученням досвідченого консультанта з міжнародним досвідом.

В окремих випадках реалізація проектів розвитку дорожньої інфраструктури відбувається в межах угод щодо виконання послуги приватними партнерами за отримання від державного органу, які також беруть участь в реалізації проекту, винагороди безпосередньо або за отримання долі прибутків від подальшої експлуатації об'єкту.

Успішність впровадження інноваційних проектів в інфраструктурі України, значною мірою визначатиметься активністю органів влади у залученні приватного сектору до інвестиційних проектів, готовністю інституційного середовища, упорядкованою послідовною нормативно-правовою базою, прозорим механізмом надання державної підтримки, динамікою залучення фінансових та нефінансових інститутів розвитку до реалізації проектів державно-приватного партнерства. Активність органів влади в ініціюванні, підготовці та реалізації інноваційних проектів партнерства залежить від ступеня їхньої обізнаності про переваги та ризики різних договірних форм проектів державно-приватного партнерства з урахуванням особливостей нормативно-правового регулювання цих відносин. Ця обізнаність має стати результатом спільної діяльності державного уповноваженого органу, міжнародних організацій, експертів, науковців, інститутів громадянського суспільства щодо подальшої популяризації інноваційних форм партнерств в Україні.

Список використаних джерел

1. Рахункова палата України: бюлетень за матеріалами Звіту про результати аудиту використання коштів Державного бюджету України та кредитних ресурсів на будівництво, реконструкцію і капітальний ремонт автомобільних доріг загального користування державного значення Київ: Рахункова палата України, 2008 // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/1257701?cat_id=412.

Безус Павло Іванович

к.е.н, доц., доцент кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин

Інститут управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського

Безус Алла Миколаївна

к.т.н, доц., доцент кафедри менеджменту КНТУ

ВИРОБНИЦТВО ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Процеси управління не існують самі по собі, у відриві від процесів, якими вони управляють. Тобто, керований процес і процес управління (керуючий) існують завжди в парі, невідривні один від іншого й утворюють систему [1]. Аналіз показує, що кожний процес управління завжди має супутній суміжний керований процес. У виробничих системах супутнім процесу управління є виробничий процес.

Як відомо, виробництво – це процес перетворення предмета праці в продукт шляхом використання необхідних матеріальних і людських ресурсів. Поняття предмета й продукту праці є чіткими в тому випадку, якщо вони розглядаються з однієї, зафіксованої, точки зору. Зафіксованою точкою зору може бути будь-який виробничий процес. Якщо розглядати процес виплавки чавуну, то із цього погляду залізна руда є предметом праці, а виплавлений чавун – продуктом. Отриманий у якості продукту металургійного виробництва метал стає предметом праці для машинобудівного виробництва. Отже, ознакою віднесення матеріального ресурсу є місце його у виробничому процесі: якщо ресурс надходить у початок процесу – він є предметом праці, якщо виникає при закінченні процесу – він є продуктом праці, продукцією (рис. 1).

Ця відносність понять слушна не тільки для різних галузей економіки, але також для підрозділів будь-якого підприємства. Процес виробництва, як правило, є багатостадійним, що складається із системи підпроцесів. Ресурс, що надійшов у виробництво як предмет праці, для перетворення в готову продукцію повинен послідовно пройти через певну кількість підпроцесів, які здійснюються на технологічних лініях, верстатах, постах.

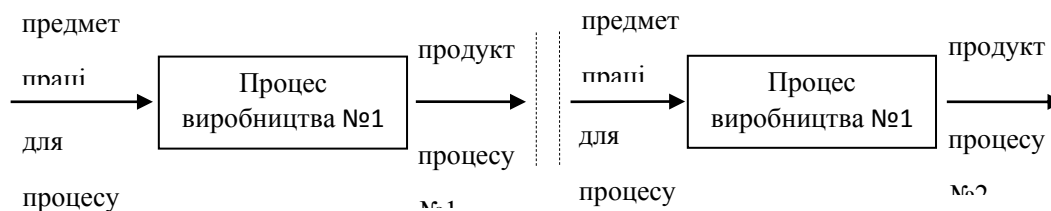

Рис. 1. Місце предмета й продукту праці в системі виробничих процесів

Для передачі від одного верстата до іншого ресурс повинен бути переміщений у просторі, найімовірніше, за допомогою транспортного або вантажопідйомного устаткування. Таке переміщення цілком виправдано також може бути назване технологічним етапом, підпроцесом або технологічним переділом, тому що без нього весь виробничий процес нездійснений.

Виробництво – це процес цілеспрямованого переміщення в просторі й перетворення предмета праці в продукт шляхом використання необхідних матеріальних і людських ресурсів. Крім розглянутого матеріального процесу перетворення предмета праці в продукт зупинимось на процесі надання послуг. Місце цього процесу в системі управління аналогічно виробничому процесу. Процес надання послуг, як і виробничий процес є керованим процесом, що вимагає, для нормального протікання, керуючих впливів з боку органа управління. Надамо визначення цього процесу.

Надання послуг – це процес задоволення потреб суспільства, групи людей або окремих громадян шляхом надання їм матеріальних або нематеріальних благ. У порівнянні з виробничим процес надання послуг є більш різноплановим. Його різноманітність відповідає різноманітності потреб людини. Цей процес може бути пов'язаний з потребою підвищення якості або придбання нових властивостей. Наприклад, демонстрація кінофільму, спектаклю, різного роду змагань спрямована на задоволення потреби в одержанні естетичного задоволення, інформації.

Як бачимо, процеси виробництва продукції й надання послуг по своїй природі істотно відрізняються один від одного. Поєднає їх те, що всі вони є керованими процесами й потребують керуючих впливів. Тому, у певному сенсі, з погляду управляючої підсистеми, вони є досить одноманітними. По кожному з них під поставлену мету орган управління повинен визначати бажані параметри об'єкта або результатів його діяльності, обробляти інформацію про фактичний стан процесу й ухвалювати необхідні регулюючі рішення для ліквідації виникаючих відхилень.

За виразом академіка В.М.Глушкова кожна керуюча система вирішує три задачі: збирає інформацію про об'єкт управління (і навколишнє середовище), переробляє її й видає керуючі впливи на об'єкт [2].

Будь-який процес надання послуг може бути представлений аналогічно процесу виробництва. Слід зазначити, що з погляду технології здійснення всіх перерахованих процесів між ними є істотні відмінності.

При вивченні систем управління необхідно однозначно відрізнити керовані процеси від керуючих. Такою відмітною ознакою може бути наступна. Якщо процес являє собою обробку інформації – він, як правило, відноситься до керуючих. Якщо процес полягає в тому, щоб предмет праці з певними початковими кількісними, якісними параметрами й просторовими координатами перетворити в продукт із заданими параметрами й координатами (навіть якщо вони відповідають початковим), то він є керованим процесом. У менеджменті в якості керованих процесів, як правило, фігурують матеріальні процеси.

Список використаних джерел

1. Клименюк Н.Н. Доказательный менеджмент: введение в теорию [Текст]: монография / Н.Н. Клименюк, А.Н. Безус - К.: АМУ, 2015. – 272с.
2. Глушков В.М. Введение в АСУ. Изд. 2-е, испр.и дополн. - К.: Техшка, 1974. - 320с.

Березніченко Наталія Олександрівна

к.е.н., доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Інститут управління, економіки та природокористування
Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Одним із головних шляхів покращення стану української економіки є інноваційний перерозподіл ресурсів суспільства на користь ефективних конкурентоздатних наукоємних виробництв. Тому головним і першочерговим завданням держави є вироблення чіткої стратегії активізації інноваційної політики, мобілізації та використання ресурсів, створення зразків сучасної високотехнологічної продукції, стимулювання розробок та винахідництва.

Активізація інноваційної політики, спрямованої на використання обмежених ресурсів на кінцевий результат – створення сучасного високотехнологічного виробництва, здатного підняти рівень довгострокових українських національних конкурентних переваг з метою їхнього функціонування на економічній арені світу. Тому визначальне значення набувають програмно-цільові методи державного управління інноваційними процесами, що безпосередньо пов'язано з реалізацією державних та міждержавних науково-технічних програм. Сьогоднішній рівень державних ресурсних витрат на науково-технічні роботи не дозволяє зробити прориви та впливати на оновлення виробничого потенціалу.

Відсутність сконцентрованої волі уряду України у формуванні та реалізації ефективної сучасної науково-технічної політики призвела до зниження активності, пов'язаної з прикладними розробками та

винахідництвом. Мова йде про скорочення обсягу перспективних досліджень, відсталість дослідно-експериментальної бази, неухильне зниження ваги галузевої науки у всіх складових частинах наукового потенціалу України.

В країні мало стимулюється розвиток державних наукових центрів, виробничо-технологічних зон та технопарків, які слугують катализаторами виробництва наукоємної та високо конкурентної продукції на світові ринки. Це підтверджує досвід країн ОЕСР, які розвивають динамічні технології виготовлення широкого спектру наукоємних виробів. Низькою залишається винахідницька активність. Це вказує на незадовільне стимулювання науково-технічної інноваційної творчості. Слабо охороняються державою права на об'єкти промислової власності, низький рівень економічної захищеності винахідників та раціоналізаторів, не відпрацьовано гнучку систему податків та пільг для інноваційних підприємств, що впроваджують винаходи та розробки.

Загострюється проблема структурної перебудови науково-технічної сфери, без якої не можливий розвиток виробництва у напрямку постіндустріальної системи. Це вимагає визначення нових пріоритетів політики та соціально-економічного стимулювання. Слід звернути увагу на оптимальний перерозподіл коштів на виконання програм у Києві та у великих промислових містах, де діють академічні науково-дослідні структури і галузевими науково-дослідними та проектними організаціями, а також вузами. Вирішення зазначених проблем, посилення науково-технічного розвитку України повинно бути підпорядковано досягненню конкурентноспроможного рівня виробництва, адекватного європейському.

Великі резерви прискорення оновлення виробничого апарату, як свідчить світова практика, пов'язані з активною підтримкою держави в галузі податкової кредитної амортизаційної та програмно-планової політики. За останні декілька років вже зроблені певні позитивні кроки у законодавчому просторі в системі управління фінансової підтримки структурної перебудови й оновлення виробничого апарату, кредитуванні реконструкцій підприємств, але ще не досягнуто головного – не створено дійового механізму забезпечення ефективності інновацій у технологічні зміни.

Грудцина Юлія Валентинівна

к.е.н., доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Інститут управління, економіки та природокористування
Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського

**БЕНЧМАРКІНГ – СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ**

Сучасні умови господарювання диктують для підприємств свої правила функціонування на конкурентному ринку, зокрема необхідність використання нових методів, інструментів та підходів до управління бізнесом, що дозволить сформувати переваги серед конкурентів та підвищить власну конкурентоспроможність. Одним з популярних інструментів управління є бенчмаркінг. Бенчмаркінг як напрямок сучасної економіки є злиттям методів і технологій менеджменту та маркетингу і є одним з фундаментальних бізнес-процесів сучасної компанії, що дозволяють системно підходити до виявлення ключових орієнтирів її розвитку і сприяють підвищенню ефективності корпоративного менеджменту.

Офіційно термін «бенчмаркінг» з'явився в 1972 році в Інституті стратегічного планування Кембриджа (США). Ф. Котлер визначає бенчмаркінг як «процес порівняння продуктів і процесів компанії з такими ж як у конкурентів або провідних фірм в інших галузях з метою пошуку способів поліпшення якості роботи» [1, с. 121].

Керівник світової мережі бенчмаркінга Роберт Кемп зазначає, що «бенчмаркінг – це постійний процес вивчення та оцінки товарів, послуг та досвіду виробництва самих серйозних конкурентів тих підприємств, які є визнаними лідерами в своїх областях»[2]. Екс-голова Американського товариства якості Грегор Ватсон визначає бенчмаркінг як «процес систематичного і безперервного вимірювання: оцінка процесів підприємства і їх порівняння з процесами підприємств лідерів у світі з метою отримання інформації, корисної для удосконалення власної діяльності» [3].

Бенчмаркінг (від англ. benchmarking – еталонне ставлення) можна визначити як безупинний систематичний пошук і впровадження найкращих господарських рішень, що можуть призвести підприємство до більш досконалої форми. Особливість еталонного зіставлення полягає в тому, що це не одноразова подія, а безперервна реалізація комплексу дій, результати яких в умовах наявного зв'язку зіставляються та корегуються. Це необхідно для отримання даних, на підставі яких підприємство може визначити шляхи свого подальшого розвитку і провести заходи щодо оптимізації діяльності підприємства. Як правило, бенчмаркінг застосовує підприємство, яке прагне поліпшити свою діяльність. Для порівняння зі своїми процесами (або продуктами) обирається підприємство, що займає лідируючі позиції в тому чи іншому питанні. Необов'язково вибирати прямих конкурентів, щоб провести бенчмаркінг. Для порівняння може вибиратися компанія з іншої сфери діяльності або працює з іншою групою споживачів [4]. Бенчмаркінг можна розглядати як різновид маркетингового дослідження, проведеного паралельно з конкурентною розвідкою. Бенчмаркінг спрямований на детальне вивчення організації, структури і діяльності підприємства, у якого можна почерпнути щось корисне і важливе для бізнесу. Бенчмаркінг надає порівняльну оцінку ефективності.

Професор М. Баяндін виділив п'ять основних етапів процесу бенчмаркінгу. Перший етап полягає у визначенні функцій та процесів, що вимагають вдосконалення на підприємстві. Нам другому етапі визначаємо

найкращі підприємства в галузі, де працює підприємство. На третьому етапі вимірюємо показники діяльності нашого підприємства. На четвертому етапі визначаємо показники інших компаній. На п'ятому етапі використовуємо отриману інформацію для поліпшення показників нашого підприємства. При цьому варто відмітити, що бенчмаркінг – це не сліпе копіювання діяльності іншого підприємства. Основне завдання полягає в тому, щоб навчитися у лідера і адаптувати досвід на власному підприємстві. Бенчмаркінг сприяє розвитку критичного ставлення організації до існуючих бізнес-процесів; активізує процес навчання в організації і створює мотивацію для змін на краще; дозволяє відшукати інноваційні джерела вдосконалення і прийоми праці; виявляє нові зразки для вимірювання показників бізнес-процесів. Іншими словами, він є свого роду технологією вивчення і застосування успішних комплексних бізнес-рішень з метою їх використання в будь-якому підрозділі компанії.

Отже, бенчмаркінг – це процес пошуку, вивчення та освоєння найбільш передового досвіду практичної діяльності та технології, що застосовуються організаціями в різних країнах по всьому світу, з метою підвищення ефективності діяльності підприємства. Бенчмаркінг допомагає поліпшувати власну роботу на основі інших позитивних результатів. Вигода передбачається для обох сторін, що беруть участь у бенчмаркінговому процесі. Для підприємства, яке визнано еталонним – пошана, довіра з боку клієнтів та партнерів, збільшення бізнес-можливостей. Для другої сторони бенчмаркінг – це можливість навчитися на прикладах інших підприємств, розробляти стратегії на реальних фактах, розуміти конкурентні фактори та клієнтські потреби, що постійно змінюються. Все загалом допомагає підприємству уникати господарського ризику.

Список використаних джерел

1. Котлер Ф. Маркетинг в третьем тысячелетии: Как создать, завоевать и удержать рынок. М.: «аст», 2001. 272 с
2. Данилов И.И., Михайлова С.В. Бенчмаркинг – эффективный инструмент повышения конкурентоспособности//Стандарты и качество. – 2005. – №2. с 6
3. Watson G.H. Strategic Benchmarking: How to Rate your Company's Performance Against the World's Best. – New York: John Wiley, 1993.
4. Benchmarking. KPMS. Menedzhment kachestva. Available at: https://www.kpms.ru/General_info/Benchmarking.htm (accessed 20 October 2019)

Кудин Борис Павлович,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Інститут управління, економіки та природокористування
Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ПРИЙНЯТТЯ ПРОГРАМОВАНИХ РІШЕНЬ

Інноваційний шлях розвитку України у великій мірі залежить від всебічного інноваційного розвитку як на державному рівні, так і на рівні підприємств. Обрання і втілення у життя інноваційного шляху розвитку всієї держави, окремих галузей, територій і підприємств є головним завданням стратегічного менеджменту відповідних рівнів і при цьому з нього виокремлюється окремий напрямок, для якого використовується зазвичай термін «інноваційний менеджмент». При вирішенні цього завдання системний підхід вимагає одночасного проектування необхідних інноваційних процесів розвитку на державному рівні і на рівні підприємств та відповідних інвестиційних процесів у їхньому взаємозв'язку. Вирішення цього комплексу проблем потребує наявності на всіх рівнях розвинутого інноваційно-інвестиційного менеджменту і розробки на його основі системи управління інноваційно-інвестиційними процесами з використанням новітніх інформаційних технологій.

При цьому виникає потреба комплексного вирішення великої кількості задач управління щодо інноваційних процесів і відповідних задач для інвестиційних процесів на основі ідентифікації виробничо-господарських ситуацій. В роботі запропонований підхід до формального визначення виробничо-господарської ситуації і задачі управління як необхідних умов для розробки цієї системи тому, що вдосконалення методів прийняття програмованих рішень на основі оцінки виробничо-господарських ситуацій (ВГС), їх моделювання і використання нових інформаційних технологій продовжує залишатися важливою проблемою.

Формальне визначення ВГС є необхідною передумовою прийняття програмованих рішень і передбачає побудову моделі для розпізнавання і класифікації ситуацій. Це дозволяє перейти до моделювання прийняття програмованих управлінських рішень. Запропоноване формальне визначення ВГС, розвиває поняття стану системи. Виходячи з ієрархії часових співвідношень між окремими рівнями управління, визначається поняття повної ситуації для системи в цілому з урахуванням мікроситуацій її підсистем. Введене поняття ВГС дозволяє визначати необхідність здійснення управляючих впливів на хід виробничо-господарських процесів, що носять упереджувальний характер.

Формування та прийняття управлінського рішення може бути представлено у вигляді вирішення певної послідовності задач управління, частина з яких може бути формалізована. Це дозволяє процес прийняття рішень розділити на окремі інформаційно-процедурні модулі. Алгоритмізація, регламентація і подальше використання новітніх технологій в прийнятті рішень є актуальними при вдосконаленні управління інноваційно-інвестиційними процесами. Під задачею управління зазвичай розуміється алгоритм або сукупність алгоритмів, що мають певне

функціональне призначення в процесі управління. Це функціональні задачі управління. Сукупність функціональних задач управління утворює алгоритмічну структуру системи управління.

У роботі пропонується розглядати можливість вирішення функціональних задач управління по декільком критеріям і навіть при одному критерії – за різними моделями, які враховують різні параметри об'єкта управління. Тоді алгоритмічна структура є змінною, в ній, в залежності від ситуації, що склалася, змінюється набір задач управління і мережа їх взаємозв'язків. У розвиток цього підходу вводиться поняття задачі управління як елемента змінної алгоритмічної структури, в якій виділяються функціональні і елементарні задачі управління і будуються їх моделі. Елементарна задача управління (або модифікація задачі управління) розуміється як структурний (алгоритмічний) модуль, який може брати участь в побудові алгоритмічної структури. Функціональна задача управління може включати в себе кілька елементарних задач управління, які мають одне і теж функціональне призначення, і які являються набором модифікацій для цієї функціональної задачі.

Побудову алгоритмічної структури, відповідно до певної ситуації, пропонується здійснювати в два етапи: на першому етапі повинні бути визначені функціональні задачі, які потрібно вирішувати для конкретної ситуації; на другому етапі визначаються модифікації (конкретні рішення) кожної функціональної задачі, тобто – елементарні задачі управління.

Такий підхід, акцентуючи увагу на алгоритмічній структурі системи управління інноваційно-інвестиційними процесами, дозволяє розробити систему підтримки прийняття управлінських рішень щодо інновацій і інвестицій в результаті реалізації відповідних алгоритмічних модулів і може бути реалізований з використанням новітніх інформаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Донелла Х. Медоуз. Азбука системного мышлення. – М.: БІНОМ Лабораторія знань, 2011. – 344 с.

Петровська Юлія Василівна

к.е.н., доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Інститут управління, економіки та природокористування
Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ

Управління будь-якою соціально-економічною системою відбувається за законами загальної теорії управління. Планування є невід'ємною складовою, першоосною процесу управління. В багатьох зарубіжних та

вітчизняних літературних джерелах розкриваючи сутність планування, цей процес досліджують як функцію менеджменту.

Більш конкретно сутність процесу планування можна визначити через його методи. Для можливості використання або розробки методів планування, що сприятимуть ефективній діяльності будь-якої організації перш за все необхідно чітко уявляти, що являє собою даний процес, що є результатами планування і т. ін. Якщо не буде розуміння суті та відмінностей процесу, що розглядається від інших, ми не можемо скористатися (або розробити) методом планування, адекватним ситуації, що склалася. Це також стосується і системи місцевого управління.

Дослідження та розробка раціональних та оптимізаційних методів планування діяльності органів місцевої влади суттєво відстає від підприємств промисловості чи будівництва. Однак в останні роки інтерес дослідників до розробки методів планування окремих процесів діяльності органів місцевої влади зростає.

Виконані розробки, що направлені на розв'язання окремих питань управління містами, удосконалення бюджетного планування. Іншим питанням розвитку територій.

Наприклад, в [2, с.27] запропонована модель оптимального складання проекту бюджету, яка має наступний вигляд:

Знайти вектор $X = \{x_i\}$, такий, щоб:

$$Z = \sum_{i=1}^n p_i x_i \rightarrow \max \quad (1.1)$$

За обмежень:

$$\sum_{i=1}^n a_{it} x_i \leq f_t \quad (1.2)$$

$$\sum_{i=1}^n b_{it} x_i \leq r_t \quad (1.3)$$

усі $x_i \geq 0$,

$$x_i \in \{0, 1\}$$

1.4)

Позначення:

i – номер проекту, $i = \overline{1, n}$; t – номер періоду планування (року),

$t = \overline{1, m}$

$$X_i = \begin{cases} x_i - \text{вектор бюджету, де} \\ 1, \text{ якщо } i\text{-ий проект прийнято} \\ 0, \text{ якщо ні} \end{cases} \quad (1.5)$$

f_t – вектор заданого фінансування;

r_t – вектор заданих ресурсів (трудоу);

p_i – вектор прибутковості (привабливості) проектів (доход);

Z – загальний прибуток (ЦФ)

$\{a_{it}\}$ – матриця питомих витрат фінансів для i -го проекту у t -ий період;

$\{b_{it}\}$ – матриця питомих витрат ресурсів для i -го проекту у t -ий період.

В результаті застосування даної моделі, потрібно з n потенційних проектів місцевого значення обрати проект бюджету при якому прибутковість буде максимальною, за умови задоволення обмежень по витратам ресурсів та фінансів.

Окремим напрямком дослідження в управлінні розвитком міста є оцінка конкурентоспроможності окремих видів діяльності економіки міста та конкурентоспроможності економіки міста, зокрема Києва, відносно економіки країни в цілому.

Відповідно до [1, с.257] цільова функція структурної перебудови економіки міста:

$$\sum_{i=1}^n P_i / K_v \rightarrow \max \quad (1.7)$$

де P_i – пропорційне зрушення в галузі i ;

K_v – коефіцієнт варіації пропорційних зрушень по всьому ряду галузей.

Цільова функція конкурентоспроможності економіки міста:

$$\sum_{i=1}^n D_i / K_v \rightarrow \max \quad (1.8)$$

де D_i – диференційне зрушення в галузі i ;

K_v - коефіцієнт варіації диференційних зрушень по всьому ряду галузей.

Запропоновані моделі дозволяють оцінювати окремі галузі економіки або конкурентоспроможність економіки міста в цілому, але вони віддалені від потреб населення міста і не дозволяють максимально врахувати його інтереси при плануванні діяльності місцевої влади [3 с.113].

Досі ще немає науково обґрунтованого чи підтвердженого розрахунками єдиного визначення рівня соціальних послуг на душу населення в межах усїєї території України, який відповідно до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” має бути основою для розрахунку мінімального бюджету адміністративно-територіальної одиниці, а також методики розрахунку нормативу бюджетної забезпеченості на одного жителя. Відсутність такого визначення унеможливує запровадження нової системи фінансового вирівнювання у відповідності з чинним законодавством.

Список використаних джерел

1. Василик О.Д., К.В. Павлюк Бюджетна система України: Підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 544 с.
2. Васильченко З.М. Доходи бюджету в системі управління економікою // Фінанси України. 1997. №. С. 25-32.
3. Петровська Ю. В. Врахування соціально-економічних потреб населення як критерій оптимальності дій органів місцевої влади. Науковий вісник

Деменська Катерина Сергіївна
старший викладач кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин,
Інститут управління, економіки та природокористування
Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Для сучасного стану економіки України як самостійної незалежної держави, утвердження її як суб'єкта світового співтовариства особливо актуальними є проблеми забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку, формування механізму протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам, підвищення рівня життя населення, розвитку системи міжнародної економічної взаємозалежності. Сукупність цих проблем та алгоритм їх вирішення тісно пов'язані з категорією “безпека”.

Безпека дуже широке поняття та воно може бути описане різними видами безпеки такими, як: економічна, фінансова, кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна, силова. Серед них важливе місце займає виробнича безпека тому, що вона є базовою категорією від якої залежать інші види безпеки.

Безпека національної економіки базується на безпеці суб'єкта господарської діяльності, зокрема виробничої безпеки. В зв'язку з цим розробка підходів для визначення та управління виробничою безпекою підприємства представляє собою актуальний напрям досліджень в цій сфері [1, с.36].

Безпека суб'єкта залежить від різних факторів. Шкоду інтересам підприємця може бути завдано у результаті несприятливої економічної політики держави, протиправних дій конкурентів, кризових явищ в економіці, непередбачених змін кон'юнктури ринку, стихійного лиха, надзвичайних подій, управлінської некомпетентності, соціальної напруги тощо [2, с. 84].

На виробничу безпеку підприємства значною мірою впливають процеси виробництва продукції, її споживання та взаємодія цих процесів. Співвідношення цих процесів впливає на важливі показники діяльності підприємства, в тому числі на його надійність та виробничу безпеку. Для побудови моделей цих процесів необхідно відтворення їх закономірностей, які складаються під впливом значної кількості різних факторів. В загальному випадку на підприємство впливають як детерміновані, так і випадкові фактори. Складність описання впливу цих факторів на виробництво та попит

продукції, робить доцільним використання імітаційного моделювання цих процесів.

Імітаційне моделювання базується на багатьох математичних науках. Незважаючи на це, воно багато в чому залишається інтуїтивним процесом, реалізація якого може привести як до ефективних, так, і помилкових результатів. Вивчення особливостей моделювання та умов його ефективного використання дозволить знизити імовірність одержання помилкових рішень [3, с. 115].

Серед задач аналізу виробництва, для розв'язання яких у ряді випадків може ефективно використовуватися імітаційне моделювання, можна відзначити:

- прогнозування та аналіз попиту та продукцію в цілому та за видами;
- прогнозування та аналіз тенденцій зміни обсягів виробництва продукції галузі, підприємства та підрозділів;
- прогнозування та аналіз зміни факторів виробництва та співвідношення між ними;
- прогнозування та аналіз ритмічності виробництва;
- техніко-економічна оцінка різних стратегій організації та керування об'єктом і вибір оптимальних.

Основою імітаційного моделювання є вивчення та встановлення закономірностей функціонування підприємства. Оскільки підприємство залежить від впливу різних факторів, в тому числі таких, які досить закономірно змінюються під впливом часу тому за допомогою моделювання виробничої діяльності стає можливим виявити різні фактори та дослідити їх вплив на підвищення виробничої безпеки.

Список використаних джерел

1. Бандурка О. М., Духов В.Є., Петрова К.Я., Черняков І.М. Основи економічної безпеки. Підручник. Х.: НУВС, 2003. 236.
2. Скорук О.В. Національна економічна безпека держави та її складові елементи. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Волинь, 2009.с. 84-85.
3. Ситник В.Ф., Орленко Н.С. Імітаційне моделювання: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 1999. 208.

Бардін Данило Олександрович
студент кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ ім. В.І. Вернадського,

спеціальності «Менеджмент», освітня програма
«Менеджмент організацій і адміністрування»

Науковий керівник: Кудін Борис
Павлович, к.е.н., доцент кафедри
менеджменту та МЕН

ПЛАНУВАННЯ ЯК ПІДСИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

На сьогодні визначальною функцією управління організацією є планування її діяльності. Планування як підсистема управління підприємством повинна розглядатися з точки зору системного підходу у взаємозв'язку з іншими підсистемами управління підприємством: підсистемою обліку, контролю, регулювання та ін. Планування як функція управління полягає в розв'язанні таких проблем як встановлення цілей організації та способів їх досягнення. Вирішення цих завдань відбувається шляхом прийняття відповідних управлінських рішень щодо виробничих процесів і стосуються конкретних видів та обсягів робіт.

В процесі дослідження планування як підсистеми управління підприємством нами досліджений взаємозв'язок функцій управління з плануванням, та роль і вплив планування в процесі управління. Підсистема планування управління підприємством була досліджена на прикладі підприємства ТОВ «ТМТ-1». При цьому були розглянуті наступні завдання:

- проаналізовані підходи і стан планування на підприємстві;
- досліджені перспективи розвитку системи планування на підприємстві;
- запропоновані пропозиції щодо удосконалення планування діяльності підприємства.

Сучасне виробниче підприємство – це складний комплекс, динамізм і злагодженість роботи якого забезпечуються механізмом управління, що встановлює внутрішні зв'язки і враховує діяльність усіх ланок та працівників підприємства - від робітника до директора.

Управління підприємством – це процес планування, організації, мотивації, контролю й регулювання дій персоналу, постановки стратегічних цілей і тактичних завдань підприємства, ухвалення управлінських рішень і забезпечення їх виконання [1, с.56].

Планування як функцію управління досліджувати такі зарубіжні та вітчизняні вчені: Ф. Тейлор, А. Файоль, П. Друккер, Р. Акофф, Г. Емерсон, В. Кнорринг, М. Мескон, В. В. Іванова, Г. М. Тарасюк, В. М. Цицак й інші.

Видатний науковець у сфері управління П. Друккер, зазначав, що результативність являється наслідком того, що “робляться потрібні і правильні речі”. А ефективність являється наслідком того, що “ці речі створюються правильно”.

Я розділяю точку зору П. Друкера тому, що, на мою думку, планування відіграє значну роль, у вирішенні питань про те, якими мають бути цілі організації, як вони повинні формуватися, які завдання повинна виконувати організація і як вона повинна це робити. За допомогою планування підприємство, установа або організація прагне встановити цілі своєї діяльності та відповідні дії (заходи), які забезпечать їх подальше ефективне функціонування, та відповідні ресурси і терміни.

В процесі проходження виробничої практики, мною було досліджено, як відбувається процес планування на підприємстві.

Зокрема, предметом дослідження стали методичні та практичні аспекти планування, які впливають на ефективність роботи колективу.

Планування роботи колективу здійснюється наступним чином:

- щодня за 15 хвилин до початку робочого дня, керівник проводить нараду, де коротко підводить підсумки роботи за попередній день;
- відзначається, що було зроблено та що зробити не вдалося і з яких причин це сталося;
- розглядаються способи усунення цих причин;
- акцентується увага на роботі з клієнтами щодо швидкого та якісного митного оформлення товарів;
- обговорюється організація роботи з іншими контролюючими державними органами щодо своєчасного та якісного відбору зразків товарів, які підлягають певному виду контролю.

Митне оформлення здійснюється виключно в електронному вигляді, що набагато прискорює сам процес митного оформлення та надання необхідної інформації митниці та клієнту.

На мою думку, підприємству слід розвивати систему стратегічного планування, тобто розробити план, який матиме таку структуру: рік → квартал → місяць → тиждень → день. План на рік повинен складатися з чотирьох планів (по одному плану на кожен квартал), план на квартал повинен складатися з трьох планів (по одному плану на кожен місяць), план на місяць повинен складатися з чотирьох планів (по одному плану на кожен тиждень) і план на тиждень повинен складатися із семи планів (по одному плану на кожен день).

Список використаних джерел

1. Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. – Економіка підприємства: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 304 с.

Габрієль-Ткачук Лілія Йосипівна

студентка кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І.Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Костецька Л.М., кандидат наук з державного управління

РОЗВИТОК СУСПІЛЬНО-ВЛАДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УКРАЇНІ

Україна сьогодні знаходиться на етапі суспільної трансформації та інтеграції в європейський економічний, культурний і політичний простір. Це потребує здійснення цілої низки реформ і перетворень у бік більш вільного,

справедливого, демократичного, успішного і прозорого суспільства. І саме тому сьогодні вагомим питанням є пошук такого формату суспільно-владної взаємодії, який би дозволив мотивувати якомога ширше коло громадян до участі у розв'язанні суспільно значимих проблем та реалізувати такий порядок денний суспільних відносин, який дає змогу повною мірою розкрити людський потенціал і сприяє процвітанню всього суспільства. Більшість сучасних вчених схильні вважати, що таким форматом є партнерство.

Аналіз партнерського досвіду суб'єктів суспільно-владної взаємодії в Україні показує, що досі він носив ситуативний характер. Задля того, щоб надати йому ознак системності, в Україні слід вибудовувати комплексну багаторівневу і багатофункціональну партнерську (державно-громадську) модель суспільно-владної взаємодії. Виокремимо найважливіші аргументи «за» цієї моделі:

- задля забезпечення успіху суспільних реформ надзвичайно важливим є завдання ефективного використання громадського потенціалу, який поки не є повною мірою задіяним у цих процесах;

- завдяки позитивній динаміці розвитку кадрового, інституційного, фінансового, інформаційного забезпечення реалізації публічної політики, її ефективність істотно зростає, хоча й досі залишається недостатньо високою через значний масштаб її завдань. Вивести її на новий рівень реалізації влада може тільки шляхом створення комплексу умов, які б дозволяли повноцінно використовувати потенціал недержавних суб'єктів (громадяни і їх об'єднання, ділові, релігійні організації, політичні партії тощо);

- соціальне партнерство сьогодні є оптимальним засобом організації безконфліктної, конструктивної за своїм характером соціальної взаємодії;

- у суспільстві партнерство є повсякденною практикою на рівні індивідів, організацій і соціальних груп. Тож зараз необхідно доповнити вже сформовані партнерські практики партнерством в межах міжсекторальної взаємодії (органів влади та суб'єктів недержавного сектора), що формуються на різних рівнях організації суспільства [3].

Це дозволить зробити соціальне партнерство по-справжньому масовим і майже універсальним, зафіксувавши його як позитивний стереотип, що зумовлює вчинки, дії і взаємодію соціальних суб'єктів у всіх ситуаціях та на всіх рівнях взаємодії.

Реалізація партнерського підходу в запропонованій державно-громадській моделі може бути досягнута за рахунок функціонально збалансованої, оптимальної взаємодії систем публічного управління з системою різнорівневих органів громадського самоврядування.

Функціонування такої моделі публічного управління можливе тільки на основі практичного застосування партнерських принципів у всіх сферах управління. Фактично, потрібно реалізувати партнерські взаємодії між органами влади різного профілю, статусу і громадськими інституціями, які діють на різних рівнях. Таким чином виникає «вертикально» і «горизонтально» орієнтоване партнерство громадських суб'єктів, а сфера реалізації публічної політики стає системою соціальних взаємодій. Як

результат – ефективне вирішення соціально значущих питань, розвиток і реалізація потенціалу громадських інституцій та найважливіше – підвищення ступеня їх суб'єктності в процесах публічного управління.

Взаємодія на засадах соціального партнерства має універсальність застосування для всіх випадків взаємодії соціальних суб'єктів, що володіють різним або схожим статусом, представляють однакові або відмінні суспільні групи, діють на будь-яких рівнях організації суспільства і вирішують різнопланові завдання.

Успіх започаткованих в Україні реформ та побудова правової, демократичної, соціально орієнтованої держави; адекватне реагування на виклики сьогодення і подолання кризових явищ не можливі без широкого і активного залучення громадян до процесів публічного управління, їх участі в співуправлінні, самоврядуванні різними сферами і напрямками функціонування суспільства [2, с. 32].

Список використаних джерел

1. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 25.09.2015 року №70/1. Дата оновлення 21.10.2015. URL: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015> (дата звернення 07.11.2020).
2. Алексеев В. М. Взаємовідносини держави та суспільства в Україні: монографія / В. М. Алексеев. – Чернівці : Технодрук, 2010. – 524 с.
3. Якимец В. Н. Межсекторное социальное партнерство: основы, теория, принципы, механизмы / В. Н. Якимец. – М. : ИСА-РАН, 2004. – 384 с.
4. Тарасенко Т. Волонтерська діяльність як пріоритет державної молодіжної політики в Україні / Т. Тарасенко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2016. – № 2 (29). – С. 121-129. – Режим доступу : [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_02\(29\)/17.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_02(29)/17.pdf).

Галаган Олена Павлівна,

студентка кафедри публічного управління та економіки ТНУ ім. В. І. Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Костецька Л.М., кандидат наук з державного управління

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НЕЗАЛЕЖНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

Сучасне українське суспільство перебуває в складних умовах трансформації. Серед характерних для України умов можна назвати нестабільність політичного й економічного стану країни, яка не дає змоги державі швидко й ефективно розв'язати фінансові та організаційні проблеми забезпечення переходу до інформаційного суспільства; військові дії на Сході України; повільне проведення ринкових реформ в економіці країни в цілому; недостатньо високий рівень розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури та промислового виробництва інформаційних засобів, продуктів і послуг, відсутність у держави засобів для їх модернізації й розширення; високий рівень монополізації засобів масової інформації (далі – ЗМІ); слабка підконтрольність суспільству системи формування громадської свідомості; наявність високонаукового, освітнього та культурного потенціалу, що створений ще за часів СРСР і зберігається в Україні; наявність значної культурної спадщини, а отже, можливість наповнити власним змістом інформаційні послуги й продукти [3, с.110].

В умовах незалежної Української держави вітчизняні ЗМІ отримали на законодавчому рівні свободу слова і цензури, політичну і професійну незалежність від державної влади. Однак посилення національного змісту та статусу державних українських ЗМІ не супроводжувалось адаптацією їх діяльності до ринкових умов, що не дало змоги витримати конкуренцію з потужними медіа-суперниками і, насамперед, комерційними телеканалами та газетами.

Якісні ж засоби масової інформації повинні бути фінансово незалежними від політичних, фінансових груп, неупереджені, з бездоганною мовою і редагуванням, перевага у них повинна надаватися аналітичним жанрам. Їх мета – повно і всебічно висвітлювати закордонне і внутрішнє життя, включаючи політику, економіку, мистецтво, науку, освіту [2].

Постійно відчуваючи нестачу бюджетного фінансування, державні телевізійні канали, центральні друковані видання змушені шукати додаткові кошти для здійснення своєї діяльності – від акціонування і до продажу рекламного часу. Це призвело до того, що серед ЗМІ майже не залишилося тих, акціями яких не володіли б великі фінансово-економічні групи. В результаті ситуація складається таким чином, що переважну більшість вітчизняних ЗМІ сьогодні утримують не держава й інститути громадянського суспільства, а окремі політичні партії, фінансово-промислові кола та окремі олігархи, які закономірно використовують потенціал мас-медіа передусім у власних, а не загальносуспільних інтересах.

Проблемою залишається наявність великої кількості державних і комунальних ЗМІ, які мають обмежену спроможність здійснювати незалежну інформаційну політику і об'єктивно змушені орієнтуватись у своїй діяльності на позицію органів влади та політичних сил, представлених у ній. Відтак творчі колективи таких ЗМІ не можуть повною мірою дотримуватись об'єктивності та неупередженості у поданні інформації, бути вільними у відображенні різних точок зору щодо подій, готувати критичні матеріали, проводити незалежні журналістські розслідування.

Так, «незалежні» ЗМІ покликані бути центрами громадського контролю за діями влади й за збереженням духовних цінностей нації. Але, фактично зростаючись з владою, бізнесовими колами та політичними організаціями, переважно працюючи не на повернення суспільства до своїх базових цінностей, ідентичних та адекватних уявленням, звичаям, традиціям, менталітету, багатовіковому культурно-історичному досвіду українського народу, висвітлюють приватні чи корпоративні інтереси певних угруповань. Усе це свідчить про відсутність в Україні дієвої державної політики у сфері масової інформації.

Процес трансформації українських медіа триває, і він, на наш погляд, ще далекий до завершення. До важливих елементів цього процесу варто віднести, зокрема, зростання свідомості й відповідальності журналістів, які не бажають псувати свою репутацію заради миттєвого заробітку. Суспільство змушує ЗМІ розвиватися, вдосконалюватися та відходити від старих шаблонів.

Тому вважаємо, що головними перешкодами на шляху розвитку ЗМІ є:

- старі закони про політичну рекламу/прямий вплив власника на редакційну політику;
- військові дії на Донбасі;
- російська пропаганда та дезінформація через ЗМІ;
- неререформованість правоохоронних органів та судів, які не завжди приймають до розгляду справи по перешкоджанням журналістській діяльності.

Насправді незалежні ЗМІ мають функціонувати лише на достатній фінансовій базі, яку забезпечують не лише спонсори або інвестори, але й надходжень за рекламу та власних прибутків. І лише коли переважають рекламні та власні надходження, можна говорити про справжню незалежність засобу масової інформації. Такі ЗМІ дійсно можуть стати четвертою гілкою влади в демократичному суспільстві.

Наявність і накопичення невирішених фінансових проблем ЗМІ призводять до негативних наслідків, а саме:

- залишаючись монопольно залежними від своїх власників, суспільно-політичні ЗМІ не висвітлюють потреб населення, не сприяють достовірній інформованості громадянського суспільства, тому ці потреби будуть ігноруватись і будуть розповсюджувати лише вигідну власнику інформацію, як приклад – агітація перед виборами;
- через нестачу сировини, друковані засоби мають високу ціну, через що стають ще менш доступними звичайному громадянину-споживачу;
- низька якість продукту державних та недержавних теле-радіо-організацій обумовлені неможливістю залучення суттєвих іноземних інвестицій для створення чогось більш якісного і по-сучасному яскравого.

Не сприятлива ситуація склалась також і в секторі інформаційного простору, до якого входять друковані ЗМІ, книговидавництва, бібліотечний, архівний та кінематографічний комплекси. Вони не відповідають прийнятим

стандартам розвинених країн. Через свою відсталість зазнають поступового скорочення і руйнування.

Мережа Інтернет в Україні останніми роками має тенденцію до зростання, особливо це властиво великим містам, хоча рівня передових держав Європейського Союзу ще не досягла.

Наявність незалежних ЗМІ у державі, що об'єктивно висвітлюють суспільно значущі, зокрема, політичні події, надають інформацію та відомості, необхідні для ухвалення рішень у сфері державної влади, а також здійснюють відповідні дії, формулюють і оприлюднюють громадську думку і обслуговують громадські потреби та інтереси, – це гарантія стабільності держави, ефективності управління суспільством [2, с.142].

Отже, стабільний розвиток теле-радіо-інформаційного простору України залежить, в першу чергу, від стану економіки та досконалості національного законодавства. Водночас, важлива, якщо не основна, роль у цьому процесі відведена політичній волі влади.

Так, враховуючи викладене, вважаємо за доцільне зазначити деякі рекомендації: привести законодавчу базу в цій сфері у відповідність з міжнародними стандартами; реформувати медійну галузь; в повному обсязі забезпечити фінансування державних ЗМІ з державного бюджету; провадити цілеспрямовану державницьку політику щодо пропагування курсу держави; зменшити податковий тиск на незалежні ЗМІ; підвищити прозорість діяльності засобів масової інформації, які мають проводити постійну роз'яснювальну роботу з громадськістю; налагодити плідну взаємодію між ЗМІ та державою, ЗМІ та громадянським суспільством; врегулювати питання безпечної діяльності Інтернет ЗМІ щодо достовірності розповсюджуваної інформації.

Список використаних джерел

1. Гранкіна, Н. В. Проблеми становлення якісної преси в Україні. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/74215/12-Grankina.pdf?sequence=1> (дата звернення: 29.10.2020)
2. Сахань О. М. Незалежні засоби масової інформації як протидія деструктивному впливу влади на розвиток сучасного українського суспільства. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/3328/1/Sakhan_142.pdf (дата звернення: 27.10.2020)
3. Рябоконт О. Державна інформаційна політика формування інформаційного суспільства: зарубіжний досвід / О. Рябоконт // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2016. Вип. 43. С. 97-114.

Гончар Вікторія Леонідівна
студентка кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ ім. В.І. Вернадського,
спеціальності «Менеджмент», освітня програма
«Менеджмент організацій і адміністрування»

Науковий керівник:
Грудцина Юлія Валентинівна
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та МЕН

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Проблемам управління ресурсами підприємства приділено багато уваги у науковій літературі. Організаційні, конкурентні, фінансові та інформаційні аспекти управління ресурсами відображені в публікаціях закордонних учених, таких як: Девід А. Аакер, Станіслав Борковські, Євхен Ф. Брігхем. Вагомий внесок в дослідження підходів, методів, моделей і структур управління ресурсами підприємства зробили українські економісти: О.І. Амоша, В.В. Баліцька, І.О. Бланк, А.В. Войчак. Управління ресурсами підприємства на стратегічних засадах та закупівлі досліджували вчені країн СНД: Д.А. Гаврилов, Л. Гребньов, Р.А. Радіонов, Р.А. Фатхутдінов. Різним аспектам теорії і практики стратегічного управління ресурсним потенціалом підприємства та розробки стратегії присвячені роботи Л. Абалкіна, О. Амоші, І. Ансоффа, Дж. Блайта, О. Воронова, І. Гуркова, Д. Джоббера, П. Дойля, Дж. Еванса, Ф. Котлера, М. Портера, А. Стрікланда, А. Томпсона, Р. Фатхутдінова та ін. Проте, незважаючи на вагомий напрацювання, залишаються проблеми, що потребують ґрунтовного дослідження.

В існуючих наукових працях управління ресурсами підприємства не повністю узгоджується з динамічними ринковими процесами, що проявляється у недостатньому дослідженні змін і адаптації умов закупівель ресурсів, реалізації продукції. Подальшого удосконалення потребує інструментарій вибору способу технологічних змін у взаємозв'язку із підвищенням параметрів технології, результативністю вкладення фінансових ресурсів. Тому дослідження проблематики управління ресурсами в умовах кризових явищ як з фінансово-економічних позицій, так і з урахуванням впливу різноманітних ринкових чинників в контексті постнеокласичного наукового мислення, є особливо актуальним.

Під ресурсами підприємства слід розуміти сукупність тих природних, матеріально-технічних, трудових, фінансових, інформаційних, тимчасових сил і можливостей, які використовуються в процесі створення товарів, послуг та інших цінностей. Склад ресурсів повинен розглядатися з урахуванням всіх можливих підходів до їх класифікації. Тільки чітке уявлення про сутність і складі всіх ресурсів дає можливість менеджменту підприємства домогтися максимального ефекту управління ним.

Важливе місце серед факторів успіху підприємства належить його ресурсам та управлінню ними. Принципова відмінність ресурсного

підходу визначається тим, що потреба в ресурсах аж ніяк не є похідною від ринкового положення фірми, швидше її ресурсний потенціал обумовлює успішне положення на ринку.

В основі ресурсного підходу лежить той очевидний факт, що кожне підприємство володіє різноманітними ресурсами, які воно може вибирати на ринку факторів виробництва і комбінувати у відповідності зі своїми можливостями [1, с. 33].

Якщо підприємство здійснює вибір і комбінацію ресурсів краще, швидше, оригінальніше конкурентів, то йому гарантований кінцевий ринковий успіх. Стратегічне управління ресурсним потенціалом підприємства, повинно забезпечити ефективність діяльності підприємства, тому доцільно з'ясувати економічний зміст поняття ефекту та ефективності діяльності підприємства за рахунок ресурсів.

Економічна ефективність — це таке співвідношення між ресурсами і результатами виробництва, за якого отримують вартісні показники ефективності виробництва. При цьому можливі три варіанти вказаного співвідношення:

1. Ресурси і результати виражені у вартісній формі;
2. Ресурси — у вартісній, а результати — у натуральній формі;
3. Ресурси — у натуральній, а результати — у вартісній формі.

Рентабельність — це інтегральний показник, що відображає ефективність роботи підприємства, що націлене на отримання прибутку у короткостроковій перспективі і який вказує на якість управлінських рішень, що стосуються фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства. У такому визначенні підкреслено у яких випадках рентабельність є дійсно критерієм економічної ефективності діяльності підприємства, а також враховано, що різні показники рентабельності можуть свідчити про ефективність різних ділянок роботи менеджменту [2, с. 135].

Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, характеризують ефективність господарювання, оскільки їх величина відображає співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або використаними ресурсами. Вони використовуються як інструмент в інвестиційній політиці та ціноутворенні, під час вибору варіантів формування асортименту і структури продукції тощо.

Отже, управління матеріальними, технологічними, інформаційними, фінансовими ресурсами відіграє ключове значення в економічній діяльності підприємств, які мають тісні виробничо-технологічні зв'язки. Саме тому існує велика кількість публікацій з даної теми, в яких висвітлюються підходи до управління, організація постачань, виробництва, збуту, заміщення ресурсів. Проте більшість досліджень і надалі ґрунтуються на визначенні управління окремими ресурсами, існує варіативність у використанні моделей і структур механізмів, вибірково аналізуються планування і координація комплексу ресурсних потоків.

Список використаних джерел

1. Аранчій В. І. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / В. І. Аранчій, В. Д. Чумак, Л. В. Черненко. - К.: ВД «Професіонал». – 2008. – 400 с.
2. Блонська В. І. Стратегічне управління прибутком підприємства // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.5., с. 23.

Єлізарова Тетяна Олександрівна
студентка кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ ім.В.І.Вернадського,
спеціальність «Менеджмент», освітня програма
«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
Науковий керівник: Пазиніч Ольга Валентинівна,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та МЕН

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ У МЕХАНІЗМІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Механізм організації експортної діяльності є системою взаємопов'язаних складових, що покликані у синергічній єдності забезпечити ефективну реалізацію поставлених цілей. Структурно він включає розподіл завдань, координацію робіт, правове регулювання експортних операцій, створення та вдосконалення організаційної структури управління експортною діяльністю, формування ефективних процедур та регламентів, тощо.

Серед зазначених елементів непересічне значення має створення організаційної структури управління експортною діяльністю та її вдосконалення. Цілком погоджуємося з думкою науковців, що організаційна структура управління експортними операціями, як і зовнішньоекономічною діяльністю взагалі, як складова частина внутрішньофірмового управління визначається, насамперед, загальною стратегією підприємства, а також стратегією ЗЕД як її складової. Загальноприйнято вважати стратегію засобом виживання фірми шляхом адаптування до середовища, а структуру — конструкцією, що її підтримує. Ланки ланцюга "середовище — стратегія — структура" взаємопов'язані і взаємозумовлені [2, с.48]. Якщо вони не відповідають одне одному, то під загрозу ставиться саме існування фірми.

На формування організаційної структури управління експортною діяльністю значний вплив здійснюють такі фактори як розмір підприємства, значення та характер закордонної діяльності, ступінь диверсифікації і складність продукту, що випускається, характер експортованої і виробленої на іноземних підприємствах продукції, специфіка ринків приймаючих країн і рівень конкуренції на них та ін [1, с.139].

Організаційні форми управління експортною діяльністю на підприємствах в Україні багато в чому індивідуалізовані. Разом з тим, можна виділити деякі загальні риси. На підприємствах, що приймають активну участь у зовнішньоекономічній діяльності, апарат організації експортних операцій в даний час існує, в основному, у двох формах. Найчастіше він

представлений експортним відділом в рамках діючого апарату управління. Більш рідко він формується у вигляді зовнішньоторговельної фірми.[3,с.67]:

Для того, щоб вдосконалити організаційну структуру управління експортною діяльністю та сформувати її, не завжди вистачає створення “твердих” правил та максимальної кількості управлінських завдань. Організаційна структура повинна вміти бути гнучкою через те, що на підприємство завжди впливають різні фактори та розвиватись в міру зміни завдань і ресурсів. За сучасних умов гнучкість стає чи не найважливішою ознакою ефективної організаційної структури.

Вдосконалення організації і структури управління експортною діяльністю та поліпшення всієї діяльності в цілому ми можемо розглядати з погляду системного підходу, тобто постійно дивлячись на взаємозв'язок між елементами механізму та враховуючи вплив ринкового середовища. Невідповідність між управлінською структурою та усіма процесами, які охоплюють формування та вдосконалення організаційної структури управління експортною діяльністю може бути спричиненою через формування нетворчого і недостатньо глибокого підходу.

Отже, гнучкість та системність у сучасних реаліях зовнішньоекономічної діяльності підприємства взагалі і експортної діяльності зокрема, є основою формування ефективного механізму організації експортних операцій.

Список використаних джерел

1. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 247 с.
2. Метеленко Н.Г. Формування організаційної структури управління як складової внутрішньогосподарського механізму промислового підприємства // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – №10. – ст. 46-49.
3. Юхименко П. І. Міжнародний менеджмент / Юхименко П. І., Гацька Л. П., Півтора М. В. – К. : ЦУЛ, 2011. – 488 с.

Жарський Михайло Дмитрович

студент кафедри менеджменту та МЕН

ТНУ ім. В.І. Вернадського,

спеціальності «Менеджмент», освітня програма
«Менеджмент організацій і адміністрування»

Науковий керівник:

Грудцина Юлія Валентинівна

к.е.н., доцент кафедри менеджменту та МЕН

**БІЗНЕС – ПЛАН ЯК ІНСТРУМЕНТ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА**

В умовах ринкової системи господарювання жодне підприємство не може працювати ефективно без ретельно підготовленого плану. Досвід організації підприємництва свідчить, що планування діяльності організації набуває все більшого значення в умовах швидких змін у середовищі функціонування підприємства. Відсутність чіткого плану є незаперечним свідченням незадовільного управління підприємством. Успіх підприємницького проекту, незалежно від його масштабів, сфери діяльності, форми організації бізнесу, неможливий без чіткого уявлення про перспективи діяльності, без опрацювання надійних орієнтирів і реального плану господарювання. Сьогодні планування на відміну від недавнього минулого не є способом примусу підприємства до строго певного виду діяльності з боку держави, а є основним інструментом формування стратегії його розвитку як самостійного господарюючого суб'єкта.

Питання складання бізнес-планів з урахуванням економічної ситуації розглянуті у наукових працях відомих вчених: Н. Крилової, В.А. Чичина, К. Кіпермана, І.В. Ліпсіса, Алексєєва М.М., Г.Д. Львовського, В.Д. Маркової, Покропивного С. Ф., М. Муллеє, О.І. Пальчик та ін. Водночас, багато аспектів цієї проблеми з огляду на особливості розвитку сучасної економіки потребують більш повного та предметного дослідження. На сьогодні існує декілька наукових підходів до розробки бізнес-планів на підприємстві, які обґрунтовані зарубіжними економістами і менеджерами: П. Тіффані, Стівеном Д. Пітерсоном, Х. Роузенном, Р. Уотерменом, та іншими. Але всі ці наукові розробки повинні підлягати ретельній адаптації до українських реалій та стану перехідної економіки.

Так, питання призначення бізнес-плану і цілей його розробки оригінально висвітлено у посібнику Е. Зігеля та ін., основні функції бізнес-плану та способи формування інформаційного поля для нього — в монографії М. Горохова та В. Малєва, Найбільш повно типологію бізнес-планів охарактеризовано в посібнику за ред. В. Краснової та А. Привалова. Стисло, але достатньо чітко визначено місце бізнес-плану в системі планів підприємства (стратегічні, поточні, оперативні) в брошурі А. Мірошніченка[1].

До основних категорій бізнес-плану відносять необхідність довести, що обраний напрям розвитку підприємства економічно виправдано, розрахувати можливі результати діяльності, такі як обсяги продажів, прибуток. Також потрібно знайти джерело фінансування обраного напрямку розвитку, зосередити фінансові ресурси. Не менш важливим є набір співробітників, здатних втілити в життя даний план. Всі категорії взаємопов'язані і можуть бути реалізовані тільки у взаємодії один з одним. Аналіз розпочатої справи у всіх аспектах в процесі складання бізнес-плану дозволяє збільшити капітал.

До основних завдань розробки бізнес плану належать [2; 3]:

1. оцінка новизни та прогресивності підприємницької ідеї, її сильних та слабких сторін;
2. визначення витрат, фінансових ресурсів та джерел фінансування;

3. обґрунтування та вибір стратегії діяльності фірми, визначення концепції її розвитку в період реалізації підприємницької ідеї;
4. оцінка кон'юнктури ринку та рівня конкуренції;
5. визначення ступеня можливого господарського ризику;
6. пошук надійних партнерів для розробки й реалізації інноваційно-інвестиційного проекту; прогнозування (приблизні розрахунки) очікуваних результатів реалізації нової підприємницької ідеї в перші та наступні три-п'ять років.

Бізнес-план дозволяє ідентифікувати труднощі, з якими зіткнеться підприємство, втілюючи свої цілі в невизначеному, мінливому, конкурентному середовищі, сформулювати і позначити шляхи вирішення цих проблем [4].

Внаслідок стрімкого розвитку технологій і змін, що відбуваються в ринковій середовищі, навіть правильно складений інвестиційний бізнес-план не може служити гарантом успіху. Підприємство має більш чітко ідентифікувати напрямок свого розвитку, а також виявити наявні переваги і недоліки. Саме тому бізнес-план є незамінним інструментом управління.

Список використаних джерел

1. Мірошніченко А. В. Діловий успіх: бізнес-планування та маркетинг. — К.: А.Л.Д., 1997
2. Короткова О.В. Особливості розроблення та презентації бізнес-планів Журнал “Інвестиції: практика та досвід” – 2013. – № 4 С.34-37.
3. Бізнес-планування [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.solomon-group.com/consulting/service4_ua.html
4. Родионова В. М., Федотова М. А. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. М.: Перспектива, 1996.

Клен Антоніна Олексіївна

студентка кафедри публічного управління та економіки ТНУ ім. В.І.Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Костецька Л.М., кандидат наук з державного управління

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ВИОКРЕМЛЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

Поява інформаційно-високотехнологічних новацій та їх бурхливий розвиток в умовах глобалізації спричинило виникнення нової інфо-комунікаційної системи, яка формує власну культуру спілкування, базуючись на віртуальних технологіях. В свою чергу інформаційно-комунікаційні технології, зокрема Інтернет, почали конкурувати з прямою комунікацією і формувати свій специфічний тип соціуму – інформаційно-комунікативний.

Деякі науковці інформаційне суспільство визначають як стратегічний суспільно-політичний та соціально-економічний орієнтир розвитку країни на сучасному етапі. На порядок денний виходить консолідація зусиль міжнародної громадськості задля побудови глобального інформаційного суспільства. У провідних західних країнах розвиток інформаційного суспільства стає пріоритетом державної політики.

Так, в рамках прийнятої Європейською Радою навесні 2010 р. стратегії соціально-економічного розвитку Європейського Союзу на період до 2020 року «Europe2020» було ухвалено одну з її семи флагманських ініціатив (flagship initiatives) – «Цифровий порядок денний для Європи» (Digital agenda for Europe), яка є основним нині діючим проєктним документом з розвитку інформаційної сфери Європейського Союзу [3].

Можна цілком погодитися з такими вітчизняними дослідниками, як С.О. Шергін, В.М. Бебик та Л.О. Дегтерьова, які у своїй праці «Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика» наголошують, що «глобалізація нині стала чи не найважливішою тенденцією сучасного світу, а її основу склала інтеграція інформаційно-комунікаційних систем в єдину світову систему. У свою чергу, інформаційна глобалізація необхідна для формування єдиного світового ринку, який потрібно регулювати економічними, політичними, соціально-психологічними методами» [2, с.23]. Таким чином, визначається взаємозалежність розвитку глобалізації в цілому та інформаційного суспільства зокрема.

Розбудова та розвиток інформаційного суспільства, а також удосконалення публічної політики інформаційної сфери сьогодні визначено як один із пріоритетних завдань України, що декларується у багатьох державних нормативно-правових актах, концепціях, стратегіях розвитку та програмах, артикулюється на чисельних наукових та професійних заходах державного та регіонального рівнів. Зокрема основні засади державної політики у сфері становлення інформаційного суспільства окреслені Законом України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» [1].

Проведений аналіз наукової літератури, даних загальнонаціональної статистики України в контексті розвитку інформаційного суспільства дозволяє виокремити наступні актуальні проблеми поступу інформаційного суспільства.

Насамперед серед проблем, які потребують першочергового вирішення є нерозвинена інформаційна інфраструктура, що послаблює динамічність суспільних інформаційних відносин та інформаційного розвитку. Тому необхідним є збалансування розбудови інформаційної інфраструктури на рівні окремих регіонів на основі створення локальних програм розвиткового характеру, забезпечення реального загальнонаціонального широкосмугового доступу до мережі Інтернет в інтересах соціально-економічного зростання, оскільки інформаційна інфраструктура є фундаментом функціонування інформаційного простору.

Не менш актуальними на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства в Україні є проблеми відтоку інтелектуальних ресурсів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), низький рівень використання ІКТ технологій у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, відсутність інформаційної культури та інформаційної ідеології, що перш за все зумовлюється недостатньою увагою законодавства до проблем інформаційної політики держави. Варто виокремити і проблему слабого маркетингу та слабкої державної підтримки вітчизняних продуктів у сфері ІКТ. Проблема високого рівня корупції, а також високий рівень монополізації в окремих сферах економіки України також потребують належної уваги з боку держави. Адже формування системи плутократії та поширення корупції в органах державного управління створюють значні перешкоди для розвитку інформаційного простору. Варто наголосити на відсутності національної системи індикаторів оцінки розвитку інформаційного суспільства. Серед ключових проблем інформатизації економіки, культури та охорони здоров'я залишається відсутність належного бюджетного фінансування. Невирішеною проблемою розвитку інформаційного суспільства в Україні є децентралізація українських ЗМІ та посилення їх правового захисту, зважаючи на роль ЗМІ як ключового рушія розвитку інформаційної культури та інформаційної ідеології національного змісту, що є особливо актуальним в контексті гібридної інформаційної війни та інформаційної безпеки, захисту інформаційного суверенітету держави.

Виокремленні проблеми вимагають прийняття невідкладних заходів вдосконалення державної політики розвитку інформаційного суспільства в Україні, які в першу чергу повинні спрямовуватися на здійснення трансформації адміністративно-командного характеру державного управління та правопорядку у сучасну інноваційну систему електронної демократії або Е-врядування.

Підсумовуючи, варто зазначити, що в Україні відбувається інтенсивна інформатизація більшості сфер людського життя та діяльності, все більше публічних послуг стають доступними українцям та представникам бізнесу онлайн. Інформаційне суспільство дійсно стоїть на порозі сучасної віхи української історії. Проте запорукою його успішного утвердження є цілеспрямований вплив і сприяння держави, удосконалення публічно-управлінських відносин, становлення громадянського суспільства та дій самих людей.

Список використаних джерел

1. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 року № 537-V. Дата оновлення 06.02.2007 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nr=537-16#Text> (дата звернення 30.10.2020)

2. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика: Навч. посібник / В.М. Бебик, С.О. Шергін, Л.О. Дегтерьова.- К.: Університет «Україна», 2006. – 208с.

3. Digital Agenda: Commission outlines action plan to boost Europe's prosperity and well-being 19 May 2010 // European Commission URL: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-581_en.htm?locale=en (дата звернення 30.10.2020)

Крамська Альона Олександрівна

студентка кафедри публічного управління та економіки ТНУ ім. В.І.Вернадського спеціальність «Територіальне управління та місцеве самоврядування»
Науковий керівник: Костецька Л.М.,
 кандидат наук з державного управління, кафедра публічного управління та економіки

ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ МІЖЕТНІЧНИХ ВІДНОСИН

На міжетнічні відносини в Україні, як і в будь-якій іншій країні, впливає низка факторів, які загалом можна звести до наступних: політичні, економічні, демографічні, законодавчі та соціальні.

Для нівелювання зазначених складових необхідним є організаційно-управлінське втручання владних структур у поліетнічне життя країни за допомогою узгодженості нормативно-правової бази, ефективного поєднання різних механізмів та методів регулювання.

Тому слід виокремити основні пріоритети оптимізації державного управління у сфері міжетнічних відносин.

Першочерговим, на нашу думку, є правовий аспект. Власне йдеться про вдосконалення законодавчої бази, спрямованої на регулювання розвитку етнопонаціональних відносин на основі впровадження норм європейського права.

Наступним є розгляд соціально-економічного аспекту, тобто забезпечення організаційних та фінансових умов, які сприятимуть врахуванню та задоволенню потреб та інтересів представників української нації, національних меншин та етнічних груп.

Стосовно напряму зовнішньої та міграційної політики можна сконцентрувати увагу на розробці та впровадженні програм інтеграції емігрантів в українське суспільство, що, безпосередньо, є одним з головних завдань. А також налагодження співпраці з країнами, які приймають трудових мігрантів з України, для забезпечення їх правового і соціального захисту.

Необхідним є й вдосконалення гуманітарної сфери взаємовідносин. Мова йде про опосередковане сприяння розвитку міжкультурного діалогу з метою формування в українському суспільстві атмосфери терпимості та виваженості.

Тобто йдеться про загальнонаціональне об'єднання, консолідацію, подолання роз'єднаності українського суспільства й формування консенсусу.

Намагання оптимізувати державну політику в цій сфері спонукало прийняти Стратегію національно-патріотичного виховання [1].

В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідеї зміцнення української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства, формування патріотизму та утвердження національних цінностей.

Задля оцінки ефективності реалізації запропонованої Стратегії необхідно розробити низку індикаторів, які будуть ґрунтуватись на результатах виконання відповідного плану дій та запропонованих програм. Наприклад:

- збільшення відвідуваності закладів, що популяризують культурні та національно-мистецькі традиції українського народу;
- підвищення рівня знань про видатних особистостей України різної сфери діяльності;
- збільшення обсягів розповсюдження україномовних (насамперед дитячих і молодіжних) друкованих видань;
- створення якісної соціальної реклами з питань популяризації національно-патріотичного виховання.

Отже, основними шляхами розв'язання проблем державного управління в сфері міжетнічних відносин можна назвати наступні:

- довго- та середньострокові державні програми, спрямовані на прогнозування та регулювання етнонаціональних процесів в Україні;
- налагодження двостороннього зв'язку з громадськими організаціями національних меншин як всередині країни, так і за її межами;
- міжнародне співробітництво з іноземними державами та з відповідними міжнародними організаціями з метою використання їхнього потенціалу, в тому числі фінансового, задля реалізації цілей державної етнонаціональної політики України.

Для України, як і для будь-якої іншої країни, необхідним є послідовне дотримання методів регулювання етнонаціональних процесів в житті українського суспільства, в повному обсязі використовуючи відповідні механізми ООН, Ради Європи, ОБСЄ та інших інституцій міжнародного співтовариства з подальшим їх цілеспрямованим впровадженням та застосуванням в умовах сьогодення.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України Про Стратегію національно-патріотичного виховання. Дата оновлення: 18.05.1019. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua> laws/show/286/2019 (дата звернення: 28.10.2020).

Марущак Тетяна Сергіївна студентка кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник

Костецька Лідія Миколаївна, кандидат наук з державного управління, кафедра публічного управління та економіки

ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ

Погіршення соціально-економічного становища в Україні негативно впливає на розвиток інституту сімейних відносин. Державні інституції не в повній мірі виконують покладені на них функції та завдання в частині реалізації державної сімейної політики. Відомо, що своєрідним індикатором стабільності та благополуччя у країні є сім'я.

В Україні постановою Верховної Ради України у 1999 році схвалена Концепція державної сімейної політики, відповідно до якої сім'я є інтегральним показником суспільного розвитку, що відображає моральний стан суспільства та є могутнім фактором формування демографічного потенціалу [1].

Концепція визначає загальну стратегію і пріоритетні напрями державної політики щодо сім'ї, передбачає здійснення цілісної системи заходів з максимальним урахуванням нових реалій: ринкової економіки, соціального партнерства, політичної демократії, всього того, що покликане зробити життя суспільства, кожної окремої сім'ї повноправним і ефективним [1].

З метою систематизації правових норм регулювання сімейних відносин 10 січня 2002 року Верховна Рада України прийняла Сімейний кодекс України (далі – Кодекс), який набув чинності з 1 січня 2004 р. [2]. Кодексом виокремлено загальні засади регулювання сімейних відносин, які здійснюються для зміцнення сім'ї як соціального інституту і як союзу конкретних осіб; утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї; побудови сімейних відносин на паритетних засадах, на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки; забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного та фізичного розвитку. Позитивним аспектом даного Кодексу є нормативне

закріплення за сім'єю значення первинного та основного осередку суспільства.

Враховуючи зазначене, доцільно звернути увагу на актуальні проблеми, які потребують негайного вирішувати, зокрема: незадовільне соціально-економічне становище українських родин, безвідповідальне ставлення батьків до виховання дітей, зменшення кількості новонароджених, збільшення бездітних та неповних сімей, пріоритет «громадянського шлюбу» тощо.

Зазначені чинники свідчать про нерозуміння важливості інституту сім'ї для держави, вагомість розвитку сімейних відносин загалом, а також недостатню увагу з боку держави щодо їх вирішення.

Тому, на нашу думку, серед основних напрямів удосконалення державного впливу на розвиток інституту сімейних відносин варто зазначити:

- розвиток політики державної підтримки соціально незахищених категорій сімей, соціального забезпечення, переорієнтація на політику створення умов для оптимального розвитку сім'ї як соціального інституту з чітким законодавчим закріплення державної сімейної політики;

- оптимізацію організаційно-функціональної структури державного регулювання розвитку інституту сім'ї шляхом законодавчого визначення завдань і функцій органів управління у сфері державної сімейної політики всіх рівнів, поліпшення діяльності міжвідомчих структур, організацію виконання їх рішень тощо;

- розширення інфраструктури підтримки сімей з дітьми, покращення якості надання соціальних послуг, залучення приватного сектору до надання цих послуг;

- посилення правових засобів впливу на сімейну поведінку шляхом удосконалення та узгодження між собою системи санкцій сімейної, адміністративної та інших видів відповідальності за неналежне виховання або безвідповідальне ставлення до дітей;

- узгодження сімейної політики із політикою регулювання зайнятості осіб шляхом посилення гарантій зручних умов та гнучких режимів праці;

- розвиток мережі закладів та служб, які забезпечують догляд за дітьми, з урахуванням потреб дітей різного віку, удосконалення системи контролю за якістю таких послуг;

- удосконалення системи профілактичної роботи з питань збереження репродуктивного здоров'я шляхом розвитку мережі центрів та кабінетів планування сім'ї, застосування у їх практиці ефективних соціальних технологій.

Запропоновані напрями вдосконалення механізмів державного регулювання розвитку інституту сім'ї не є вичерпними, однак їх запровадження сприятиме формуванню цілісної, дієвої сімейної політики і досягненню її основної мети – зміцнення та розвитку інституту сім'ї в Україні.

Список використаних джерел

1. Про Концепцію державної сімейної політики. Постанова Верховної Ради України від 17.09.1999 № 1063-XIV. Дата оновлення: 17.09.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063-14> (дата звернення: 04.11.2020)

2. Сімейний кодекс України. Закон України від 10.01.2002 № 2947-III. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 04.11.2020)

Марчук Тетяна Дмитрівна

студентка кафедри менеджменту та МEB

ТНУ ім. В.І. Вернадського,

спеціальності «Менеджмент», освітня програма

«Менеджмент організацій і адміністрування»

Науковий керівник: Петровська Юлія Василівна,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту та МEB

ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Головною складовою соціально-економічного розвитку будь-якої країни є підприємства та результати їх діяльності. Особливе місце в економічному розвитку окремого регіону та країни в цілому відведено малим підприємствам – як індикаторам сталого розвитку територій.

Численні дослідження доводять, що у країнах з розвинутою економікою майже 50% вкладу у ВВП країни вносять саме малі підприємства.

В Україні, починаючи з 2010 року, майже половина працюючого населення задіяна в малому бізнесі (і цей показник постійно зростає). За даними Державної статистичної служби України, кількість зайнятих працівників у суб'єктів малого підприємництва становила: у 2010 році – 4 958 609 (46% до загального показника суб'єктів господарювання), у 2015 – 3 838 749 (46,9%), у 2019 році – 4 319 757 (47,9%). В той час, коли чисельність зайнятого населення за аналогічний період у великому бізнесі складала: 2 400 338 – 22,3%; 1 708 592 - 20,9%, 1 608 347 – 17,8%; та у середньому бізнесі: 3 413 843 – 31,7% у 2010 році; у 2015 – 2 632 690 - 32,2%, у 2019 – 3 089 709 – 34,3%. Як бачимо зростання малих та середніх підприємств в Україні очевидне [3].

До основних переваг малих підприємств відносять: динамічність їх розвитку, конкурентоспроможність, маневреність – такі підприємства вимагають менше капіталовкладень у розрахунку на одного працівника в порівнянні з великими підприємствами, вони часто залучають місцеві матеріальні і трудові ресурси. Діяльність малих підприємств пов'язують зі створенням нових робочих місць та з економічним і соціальним розвитком невеликих міст та сіл. Однак варто зауважити, що перед малим бізнесом

постає перед рядом проблем, які гальмують та унеможлиблюють його подальший розвиток.

Однією з головних проблем розвитку малого бізнесу в Україні є низький рівень капіталізації, пов'язаний із труднощами в доступі до комерційних кредитів. Основними джерелами фінансування для суб'єктів малого підприємництва є власні заощадження громадян, чи позики. Більша половина малих підприємств не можуть отримати кредити через їх високу вартість і відсутності можливостей внесення застави. А при можливості отримання кредиту, вони сплачують банку вищі відсотки за кредитами, ніж великі підприємства через банківську політику хеджування і зниження кредитних ризиків. Україна посідає одне з останніх місць за обсягом банківських запозичень підприємствами малого і середнього бізнесу [1].

Тому малі підприємства потребують підтримки з боку держави, особливо в кризовий період. Надзвичайно гостро постає питання діяльності малих підприємств у період впровадження карантинних заходів у зв'язку з поширенням світової пандемії COVID-19 у 2020 році.

Згідно з отриманими результатами опитування Європейської Бізнес Асоціації, кожен п'ятий малий бізнес в Україні опинився під загрозою закриття - попри надзвичайно стрімке скорочення доходів, власники малих підприємств не звільняються від своїх фінансових зобов'язань, більше того – їх витрати зростають, в тому числі, у зв'язку з організацією дистанційної роботи [2].

З моменту спалаху COVID-19 система ООН провела більше 50 досліджень для оцінки масштабу впливу пандемії в Україні, зокрема її соціально-економічних наслідків для бізнесу та домогосподарств. Дослідження, яке охопило понад 2000 домогосподарств і підприємств по всій країні, підтвердило серйозність впливу нинішньої кризи, зокрема на обсяги виробництва, витрати домогосподарств і торгівлю.

Аналізуючи дані, отримані за період встановлення жорстких карантинних обмежень (березень-травень 2020 року), можемо зробити висновки, що майже 60% власників бізнесу продовжили діяльність під час обмежень (це переважно великий та середній бізнес), ще 29% – припинили роботу (мікробізнес), 6% підприємців повністю закрили бізнес – переважно малий бізнес. Основними способами підтримки життєдіяльності підприємств в умовах жорстких карантинних обмежень виявилися орендні канікули, робота при віддаленому доступі працівників та перегляд бізнес-моделі.

Держави повинна прийняти обгрунтовані рішення, без яких велика кількість підприємств буде змушена припинити свою діяльність, через що зазнає значних збитків економіка всієї країни. До цих заходів варто віднести подовження заходів фінансової підтримки у формі тимчасового звільнення від сплати податків або ж, у їхньому зниженні - податкові канікули, тимчасова відміна Єдиного соціального внеску (ЄСВ), Податок з доходів фізичних осіб (ПДФО), та зменшення розмірів орендної плати, що являється особливо важливим для малих підприємств.

Список використаних джерел

1. Бідюк П.І., Федоров А.В. Побудова системи адаптивного прогнозування фінансово-економічних процесів та її застосування. Наукові праці. Науково-методичний журнал Чорноморського державного університету. Серія: Комп'ютерні технології. Випуск 104, том 117. С. 119-129.
2. Дослідження Європейської Бізнес Асоціації. URL: <https://eba.com.ua/unlimit-ukraine/>
3. Статистичний довідник Державної статистичної служби України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Нестеренко Олександр Олександрович

студент кафедри менеджменту та МЕН

ТНУ ім. В.І. Вернадського,

спеціальність «Менеджмент», освітня програма

«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Науковий керівник: Пазиніч Ольга Валентинівна,

к.е.н., доцент, кафедра менеджменту та МЕН

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах глобалізації успіх діяльності вітчизняних підприємств на зарубіжних ринках визначається, насамперед, їх міжнародною конкурентоспроможністю. Досягнення високого рівня конкурентоспроможності на зовнішніх ринках є стратегічною метою діяльності підприємства в умовах ринку, для реалізації якої необхідне об'єднання всіх підрозділів і ланок його системи управління.

Як теоретична модель й засіб впливу на об'єкт управління, управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства є специфічним функціональним напрямом менеджменту підприємства, якому властиві специфічні зміст, цілі, завдання та організаційно-економічні засоби їх реалізації.

З вище викладеного, можна зробити висновок, що управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства являє собою напрям менеджменту підприємства, спрямованого на формування, розвиток і реалізацію конкурентних переваг та забезпечення життєздатності підприємства як суб'єкта міжнародної економічної діяльності.

Об'єктом управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства виступає рівень міжнародної конкурентоспроможності, необхідний і достатній для забезпечення життєздатності підприємства як суб'єкта міжнародної конкуренції.

На думку І.А.Франіва проблеми підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності є не лише власною справою окремого підприємства, оскільки воно виступає як частина більш складної

національної, територіальної та галузевої господарської системи. Вплив рівня міжнародної конкурентоспроможності підприємства мають відчувати не тільки його робітники, а й партнери по кооперації, місце (регіон) розташування підприємства та держава, валютні надходження бюджету якої формуються з доходів суб'єктів її зовнішньоекономічної діяльності [2, с.151].

Так, за М.В.Макаренка управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства має бути спрямованим на [1, с.118]:

- нейтралізацію (подолання) або обмеження кількості негативних (деструктивних) чинників впливу на рівень конкурентоспроможності підприємства шляхом формування захисту проти них;

- використання позитивних зовнішніх чинників впливу для нарощування та реалізації конкурентних переваг підприємства;

- відтворення та нарощування конкурентоспроможності підприємства на ґрунті розвитку його топ-характеристик, ринково-продуктової та просторово-часової його адаптації до змін зовнішнього середовища;

- забезпечення гнучкості управлінських дій і рішень – їх синхронізації з динамікою дії негативних та позитивних чинників конкуренції на певному ринку.

Реалії сьогодення свідчать про те, що існує проблема щодо створення та забезпечення подальшого зростання рівня міжнародної конкурентоспроможності підприємств при виході на зарубіжні ринки. Вона пов'язана, в першу чергу, з відсутністю необхідних знань та навиків щодо створення ефективної системи формування стратегії управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства.

Отже, для вітчизняних підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, питання щодо забезпечення ефективності управління міжнародною конкурентоспроможністю постає гостро. Для вирішення цієї проблеми, на наш погляд, потрібно враховувати основні чинники, що впливають на діяльність підприємства в міжнародному просторі, слід вирішувати низку проблем, що пов'язані з виробництвом товарів (впровадження новітньої техніки, технології, нових форм організації виробництва), впроваджувати засоби підвищення якості товарів; досліджувати потреби ринку на товари; вести сумлінну координацію різних сфер діяльності з метою налагодження системи управління підприємством, а також формувати науково-технічну політику та стратегію підприємства, що дозволить успішно діяти на зовнішньому ринку.

Список використаних джерел

1. Макаренко М.В. Технологія управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 4. 114-119.

2. Франів І. А., Коваль Л. М. Теоретичні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємства. Механізм регулювання економіки. 2010. № 3. Т. 1. С. 149-153.

Федоров Сергій Олександрович
студент кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ ім. В.І. Вернадського,
спеціальності «Менеджмент», освітня програма
«Менеджмент організацій і адміністрування»
Науковий керівник: Кудін Борис
Павлович, к.е.н., доцент кафедри
менеджменту та МЕН

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ПІДСИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИРОБНИЦТВА

Головною особливістю конкурентоспроможного виробництва в сучасних умовах є ефективна система управління ним, що здатна забезпечити швидку адаптацію підприємства до будь-яких його змін у виробництві за умов максимально можливого врахування запитів і задоволення потреб потенційних споживачів. Отримання прибутку має розглядатися виключно як результат ефективного функціонування такої управлінської системи.

При дослідженні структури та змісту підсистеми управління виробництвом нами досліджено теоретичні аспекти ефективності виробництва, сучасний стан управління функціонуванням виробництва. Підсистема планування управління підприємством була досліджена на прикладі підприємства ТОВ «МакХаус». При цьому були розглянуті наступні завдання:

- Проаналізована структура виробничої системи ТОВ «МакХаус»;
- досліджені перспективи розвитку виробничої системи;
- запропоновані пропозиції щодо удосконалення виробництва.

Організаційна структура ТОВ «МакХаус» включає засоби розподілу різних видів діяльності між складовими структури та координації діяльності цих складових, що використовуються для досягнення цілей. В межах організаційної структури відбуваються усі управлінські процеси і функції, що забезпечують випуск продукції, в яких приймають участь менеджери всіх рівнів, категорій і професійної спеціалізації, та робітники.

В процесі проходження виробничої практики, мною було запропоновано схему організаційно-економічного механізму управління ефективністю управління діяльності

Метою роботи є аналіз стану управління ефективністю на виробництві, визначення основних показників ефективності та надання рекомендацій щодо вдосконалення системи управління на підприємстві.

Поняття ефективності — одне з центральних в економічній теорії та практиці. На будь-якому напрямі суспільного життя вона визначає доцільність дій господарюючого суб'єкта в економічній системі.

Організаційна ефективність оцінюється за показниками, які відображають якість побудови організації та її системи управління.

А. Куценко розглядає управління ефективністю діяльності підприємства як «цілеспрямоване оперативне регулювання діяльності за напрямками управління ефективністю для забезпечення відповідності фактичного стану підприємства заданим параметрам» [1].

Основні фактори підвищення ефективності виробництва - це підвищення його технічного рівня, вдосконалення управління, організації виробництва і праці, зміна обсягу і структури виробництва, поліпшення якості природних ресурсів та інші.

Аналіз стану управління ефективністю діяльності підприємств посідає важливе місце в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів, зокрема: О. О. Кисельової, М. І. Баканова, М. І. Хопчан, Ю. В. Літковця, Г. В. Савицької, М. А. Болюха, В. В. Сопка, Р. С. Сайфуліна, М. Н. Чепуріна, М. Г. Чумаченка, А. Д. Шеремета та інших.

Конкурентне ринкове середовище вимагає від підприємства постійного вдосконалення. Для того щоб бути конкурентоспроможним, підприємство повинно мати значні конкурентні переваги. Основними шляхами їх досягнення є такі:

- стати кращим через вживання заходів щодо удосконалення власної діяльності та підвищення ефективності на виробництві;
- змінити ринкове середовище;
- безпосередньо послабити конкурентів.

Впевнено можна сказати, що проведення організаційних змін в управлінні виробництвом може бути значним фактором підтримки і розвитку системи управління підприємства. Здійснення таких змін являє собою могутній засіб удосконалення роботи підприємства і підвищення його ефективності.

Список використаних джерел

1. Куценко А. В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: монографія / А. В. Куценко. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 205 с.

Федькина Яна Володимирівна

студентка кафедри публічного управління та економіки ТНУ ім. В.І.Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Костецька Л. М.,

кандидат наук з державного управління, кафедра публічного управління та економіки

ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ: ТЕНДЕЦІЇ ВИРІШЕННЯ

Участь жінок у політичному житті є ключовим показником гендерної рівності і повної реалізації ними прав людини і одночасно умовою соціальної справедливості, а також істинної демократії.

Можна цілком погодитися з таким дослідником як З. В. Шевченко, який зазначає, що гендерна рівність – це рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства відповідно до Конституції України [2].

На розвиток вказаних положень Конституції України було прийнято спеціальний законодавчий акт з гендерної проблематики – Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», який став практичним втіленням головних принципів рівності статей. [1].

Проте, не дивлячись на високу представленість жінок в українському державному управлінні, існує певна асиметрія, що виражається у диспропорції рівня посад та делегації повноважень у прийнятті державних рішень.

Традиційні методи роботи державних структур і політичних партій не сприяють участі жінок у політиці. Прагненню жінок до отримання політичної посади перешкоджають так само дискримінаційні звичаї і традиції, обов'язки в сім'ї щодо догляду за дітьми.

Проведений аналіз в контексті вдосконалення гендерної політики в системі державного управління дозволяє виокремити наступні актуальні проблеми, що потребують першочергового вирішення: людські і фінансові ресурси реалізації гендерної політики органів державної влади залишаються досить обмеженими, а здійснювана діяльність не носить постійного характеру, відсутність належної нормативно-правової бази з питань гендерної рівності, обмеженість в державних цільових програмах, які б сприяли досягненню гендерної рівності, відсутність достатньої кількості заходів спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків та належного виховання, а також відсутність пропаганди культури гендерної рівності.

Виокремлені проблеми національної гендерної політики потребують невідкладних заходів вдосконалення шляхом посилення гендерних механізмів, що передбачає [3]:

- формування, вдосконалення та розвиток нормативної правової бази для забезпечення гендерної рівності;
- створення інституційних механізмів з реалізації гендерної політики;
- розробка та реалізація державних цільових програм, спрямованих на досягнення гендерної рівності;
- вжиття спеціальних заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків;

- інтеграція гендерного підходу в державні, регіональні та місцеві програми та стратегії розвитку;
- захист суспільства від інформації, пропаганди та агітації, спрямованих на порушення гендерної рівності;
- виховання і пропаганда культури гендерної рівності;
- виконання загально визнаних принципів і норм міжнародного права, а також міжнародних зобов'язань України щодо питань гендерної рівності.

Забезпечення вирішення проблем національної гендерної політики не можливе без стратегій досягнення рівності у державній службі, що повинні включати:

1) *систематичний збір даних про реальне представництво жінок і чоловіків на різних рівнях.* Необхідно продовжувати зусилля по збору статистичних даних про гендерний баланс по більшості посад, пов'язаних з прийняттям рішень на регулярній основі.

2) *вдосконалення законодавства.* Ключовим інструментом досягнення швидких змін є законодавство, про що свідчить досвід більшості західних країн. Завдяки чому досягається гендерний баланс або навіть паритет.

3) *гармонізація державного управління:* перехід від управління кадрами до управління людськими ресурсами. Реформа державного управління повинна заохочувати індивідуальний підхід до кадрів і мати гнучку політику (з урахуванням ситуації) щодо правил прийому на роботу, системи посадової оцінки кваліфікації, стандартів заробітної плати. Такий тип управління вимагає цілісного підходу до якостей службовців і концентрації уваги на питаннях різноманітності і балансу в групах службовців і управління.

Підсумовуючи зазначаємо, що заохочення гендерної рівності через законодавство, моніторинг, політичне керівництво, просвітницьку діяльність, підтримку проєктів є великим кроком в підвищенні дієвості гендерної політики.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. Дата оновлення 07.11.2018 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення 03.11.2020).
2. Шевченко З. В. Словник гендерних термінів. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю., 2016. 64 с.
3. Ernst & Young. (2013). Worldwide index of women as public sector leaders.

Чех Тетяна Сергіївна,

студентка кафедри публічного управління та економіки ТНУ імені В. І. Вернадського, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник:

Костецька Лідія Миколаївна, кандидат наук з державного управління

ПРОБЛЕМА МОДЕРНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Вивчення перспектив розвитку українського суспільства та його перетворень неможливо відокремити від дослідження процесів, що відбуваються в управлінській еліті України. Історичні обставини демонструють, що соціальні перетворення обумовлені або діяльністю лише самої правлячої групи, або активністю однієї з елітарних фракцій, або вдалими чи невдалими спробами організованої контреліти завоювати в той чи інший спосіб ключові політичні позиції. Тобто можна стверджувати, що модернізація владного простору залежить саме від трансформації політичної еліти – зміни складу та організації групи, що володіє реальними владними повноваженнями, динаміки її культурних та ідеологічних пріоритетів, змін у технологіях відбору та просування. Саме ці зміни значною мірою впливають і визначають стан та функціонування соціальних інститутів, моральних та інтелектуальних новацій та соціальної мобільності [1].

У дослідженнях як українських, так і зарубіжних вчених наголошується, що основними критеріями, за якими визначається ефективність діяльності управлінської еліти, є зростання рівня добробуту населення, економічного та технологічного розвитку, збереження та вдосконалення культурного спадку, підтримка й оптимізація форм діалогу між елітою та громадянами, а не встановлення політичного панування.

Україна має значні ресурси для активного і результативного розвитку, а головне – талановитих людей, які можуть вивести країну з хаосу та спрямувати на шлях економічного зростання, розвиток демократичного суспільства та підвищення добробуту кожного українця. Політичні еліти, на які рівняється основна маса суспільства, повинні вести за собою народ у бік процвітання, від прагнень до реальних змін і результатів, що принесуть проєвропейські, проукраїнські реформи для України [2]. Натомість за роки незалежності в Україні так і не сформовано справжню політичну еліту – команду новаторів-управлінців з високою професійною компетентністю, грамотністю в оцінках ефективності розроблення і прийняття управлінських рішень, прогнозування наслідків їх виконання, вміння формувати

працевдатні групи виконавців для вирішення проблем державного управління, об'єднувати їх на основі суспільних цінностей і принципів.

Серед проблем, що потребують першочергового вирішення при формуванні органів державної влади та інших управлінських структур держави, всупереч Закону України «Про державну службу» (від 10.12.2015 № 889-VIII), є використання практики призначення «своїх» людей, процвітання непотизму, кумівства, патронату та «закулісних махінацій», що свідчить про відсутність в Україні моделі циркуляції еліт, яка б відповідала принципам демократичної, правової, соціальної держави [3]. Це, у свою чергу, позбавляє представників різних верств населення, особливо талановитих і таких, що мають задатки до управління, вільно приєднатися до елітарного ряду, оновити склад політичної еліти активними реформаторами, зацікавленими в здійсненні глибоких змін у структурі та діяльності політичних інститутів. Оновлюючись завдяки ротації під час виборів, вітчизняна еліта усвідомлює, що проведення конструктивних реформ позбавить її монопольного становища у сфері управління, що й обумовлює її функціонування в напрямі самозбереження та формальний підхід державних службовців до своєї професійної діяльності, низький рівень якості наданих послуг громадянам.

Незважаючи на певні зміни у складі представників політичної еліти, рівень ділових і моральних якостей, професійної кваліфікації, загальної і правової культури нинішньої еліти продовжує залишатись невисоким. Управлінській еліті не вистачає компетентності та професіоналізму, й досвідчених осіб, які не обтяжені моральністю та менше за все дбають про те, щоб Україна діяла в Європейському полі та за правилами.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, характерними для поведінки багатьох представників «оновленої» вітчизняної еліти залишаються мотиви особистого збагачення, політичного марнославства, домінування психології тимчасовості, а не здатність забезпечувати адекватне політичне управління, вироблення відповідних політичних рішень, тобто гармонійне поєднання політичної та адміністративної складових в управлінні суспільним життям. Політична еліта залишається далекою від народу, наближуючись до нього тільки тоді, коли активно розгортаються політичні агітації для підтримки осіб, які прагнуть отримати місце у владних структурах [4].

Підсумовуючи, варто зазначити, що задля вирішення проблеми модернізації управлінської еліти в сучасній Україні на таку, яка буде відповідати міжнародним демократичним стандартам і діяти відповідно до засадничих цінностей, визнаних переважною більшістю громадян, стане взірцем суспільної поведінки та провідником мас, їй самій необхідно подолати негативне ставлення, що закріпилося у свідомості населення за десятиріччя деградації вітчизняного політико-управлінського істеблішменту. Крім того, виконуючи всі важливі соціальні функції, необхідні в стабільному суспільстві, сприяти конкурентоспроможності країни, злиттю влади і приватної власності, збереженню персоніфікації влади і подібних суттєвих

старих ознак та норм у політичній культурі та політичній практиці української держави. Модернізації політико-управлінської еліти України сприятиме фахова підготовка в освітніх закладах майбутніх управлінців на прикладах найкращих світових стандартів та формування у них лідерських якостей, високої професійної компетентності, соціально-політичної відповідальності за свої вчинки, патріотичних переконань та національної самосвідомості. Не менш важливою залишається відкрита конкуренція на керівні посади всіх ланок державного управління та активність населення у формуванні інститутів влади.

Ці процеси надзвичайно актуальні на сучасному етапі трансформації України як демократичної, соціально спрямованої та правової держави. Нині потрібно вдосконалювати систему підвищення кваліфікації фахівців з усіх галузей шляхом надання пріоритету системі освіти.

Список використаних джерел

1. Денисенко І. Д. Проблемне поле методології політичних досліджень. *Вісник Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого*. 2010. № 5. С. 116–124.
2. Лєскова Л. Ф. Проблеми формування нової управлінської еліти в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 1 (48). URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-1/doc/1/08.pdf> (дата звернення: 29.10.2020).
3. Олійник В. В. Підготовка управлінської еліти в умовах формування нової демократичної моделі управління. *ScienceRise. Scientific Journal*. 2015. № 9/5(14). С. 4–12.

Шевчук Олег Володимирович
студент кафедри менеджменту та
міжнародних економічних відносин

ТНУ ім.В.І.Вернадського,
спеціальність «Менеджмент», освітня програма
«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Науковий керівник: Пазиніч Ольга Валентинівна,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та МЕН

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Забезпечення ефективного механізму ведення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) є одним із важливих кроків на шляху нарощення його конкурентоздатності на світовому ринку.

Зміцнення та розширення зовнішньоекономічних зв'язків країни передусім визначається впевненим веденням зовнішньоекономічної діяльності окремими суб'єктами господарювання в цій країні.

ЗЕД є господарською діяльністю, яка в процесі свого здійснення вимагає перетину митного кордону України майном, яке вказане в частині 1 статті 139 Кодексу, і/або робочою силою [1].

Зовнішньоекономічна діяльність спрямована на вирівнювання темпів економічного розвитку; порівняльність витрат виробництва на вітчизняному та світовому ринках; використання переваг міжнародного поділу праці.

Усі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають рівні права щодо будь-яких її видів незалежно від форми власності та інших ознак після державної реєстрації їх як учасників зовнішньоекономічної діяльності [2].

Проблема ефективного ведення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання в Україні та світі є завжди актуальною, адже дана діяльність не локалізується в межах кордонів однієї країни, а здійснюється у сучасному турбулентному світовому економічному середовищі.

Словосполучення «зовнішньоекономічна діяльність» (далі - ЗЕД) стало широко вживатися в нашій країні в останній чверті минулого століття. Найважливіша частина ЗЕД - зовнішня торгівля, під якою розглядається підприємницька діяльність в сфері міжнародного обміну продукцією, роботами, послугами, інформацією та результатами інтелектуальної діяльності [3].

Регулювання ЗЕД державою базується на комплексі певних адміністративних і економічних методів, до яких можна зарахувати: митно-тарифне регулювання в формі використання імпоротно-експортного тарифу; ліцензування, квотування і т. д.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України, стаття 139 пункт 1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29.
3. Новак В.О., Мостенська Т.Л., Гуріна Г.С., Ільєнко О.В. Зовнішньоекономічна діяльність: підручник – К: Кондор, 2012.

Наукове видання

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНІ
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ**

**Матеріали ІV міжнародної науково - практичної конференції
(Київ, 2 грудня 2020 р.)**

Редакційна колегія:

Горник Володимир Гнатович

Безус Павло Іванович

Євмєшкіна Олена Леонідівна

Кравченко Сергій Олександрович

Петровська Ірина Олегівна

Путінцев Анатолій Васильович

Упорядник Євмєшкіна Олена Леонідівна

Підписано до друку 10.11.2020 р.

Формат 60x84/16. Друк офсетний. Папір офсетний.

Гарнітура Times. Обл-вид. арк. 21.

Умов. друк. арк. 22. Наклад 200 прим.

Віддруковано у типографії "ПП"КП"УкрСІЧ" з оригіналів авторів.

02660, Київ, вул. Магнітогорська, 1, оф. 216, тел. 224-58-24